

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

20532 e. 103

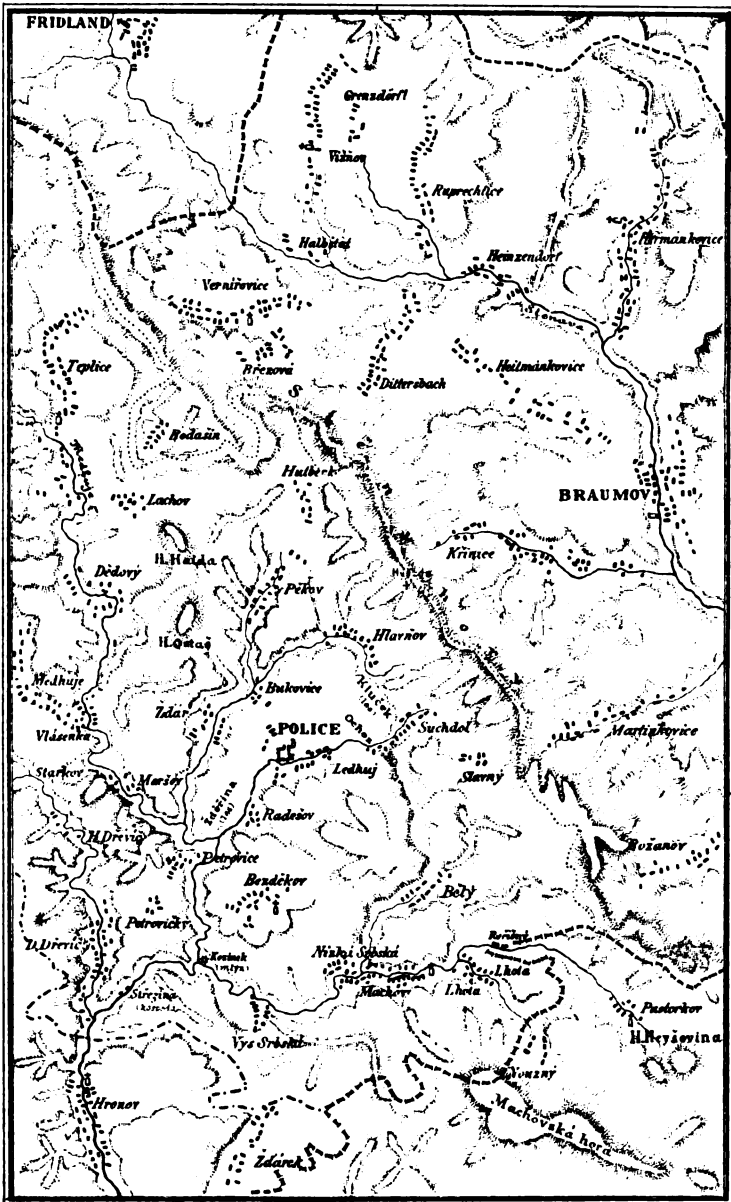
35

Nákladem J. Otty v Praze.

Vyl. a lisk. artist. úst. Ant. Vítka 736-II. v Praze.

PŘÍBĚHY

k l á š t e r a a m ě s t a

POLICE NAD MEDHUJÍ.

Sepsal

W. WLADIWOJ TOMEK,

professor university Pražské a čestný občan Polický.

NAKLADATEL

KNIHKUPECTWÍ J. OTTO W PRAZE KNIHTISKÁRNA.

1881.

Veškerá práva jsou vyhrazena.

Kníhtiskárna: J. Otto v Praze.

Wysoce důstojnému pánu,

panu

JANOWI NEP. ROTTEROWI,

OPATU KLÁŠTERA BŘEWNOWSKÉHO

oc. oc.

wěnuje

w úctě a starodáwné oddanosti

skladatel.

PŘEDMLUWA.

Police jest mǐstečko skrowné w horách, do kterého jsem ponejprw přišel sedmnáctiletý roku 1835. a od té doby počalo se mé stálé spojení s ním swazky přátelství a příbuzenství i obecné přízně w milém obywatelstwu. Toť vlastní pohnůtka, ze které dal jsem se we spisowání těchto příběhů a obrátil jsem k tomu čas prázdnin za posledních sedmi let, který jsem strávil wětším dílem w Polici.

Příběhy místní nelze jinak psáti než s dobrau známostí místa, a protož obyčejně zawdává známost krajiny a náklonnost k ní z toho pocházející pohnůtka ke spisowání jich. Písati se také na předním místě ku potřebě a zalíbení obywatelů domácích, a jsau jim nejsrozumitelnější, protože i oni mají známost místních poměrů a lásku k nim. Dějepis místní činí we směru tom tím wíce zadost swému úkolu, čím podrobněji zanáší se s poměry těmito jak místa tak obywatelstwa, hledě přítomný staw jejich wyložiti z minulosti.

Dějepis místní má však také jiný úkol wyšší a obecnější. Má zajisté wždy také býti příspěwkem k dějepisu zemskému, a má jímati také čtenáře vlasteneckého, byť jemu místo neb krajina, jíž se týče, nebyla zrowna domowem nebo zewrubně známa. Účelu toho lze dosáhnauti, když se při wyprawowání příběhů místních, při popisowání stawu věci w místě za té neb oné doby hledí wždy k sawislosti s událostmi obecnými, se společenským a kulturním stawem celé země. Tím nabývají dějiny místní jak pro znatele tak neznatele místa wyššího wýznamu, wýznamu totiž pro obecnost, dějiny pak obecné

zase nabývají tím s té neb oné strany jasnějšího světla, protože se jeví ve swém určitém působení na poměry jednoho místa.

Snažil jsem se při tomto vypisování příběhů Polických učiniti zadost jednomu i druhému úkolu, aby zajímaly netoliko obyvatele Polické, nýbrž každého milovníka dějin vlasti. Čtenář najde v nich příspěvek ku poznání způsobu, kterým se zalidňovaly a zdělávaly pomezní krajiny země české hlavně během 13. století a dílem také teprv za pozdějších časů; pozná staw a osudy malého města českého během asi šesti století, kterému se jiná malá města a městečka u wywinutí a osudech swých w nejvíce věcech podobala, tak že mohau w podstatě býti pokládána s ním za rovná; uslyší podobně o příbězích dobrých a zlých stawu sedlského, jehož poměry rovněž byly w podstatě stejné w celé zemi; spatří, kterak působily bauře Husitské, kterak wálka třidciletá, kterak zhaubné wálky pruské předešlého století w této jedné krajině, a bude moci posauditi z tohoto malého ale tím jasnějšího úlomku, jak hrozné byly události tyto w celé rozsáhlosti swé; seznámí se také s jinými stránkami osudu národu českého a obratů w wywinutí jeho jak w věcech swětských tak duchovních; w kterýchžto směrech w všech doufám že Příběhy Polické poslouží něco k rozšíření známosti dějin českých wšobc.

Police má w příčině dějin swých proti jiným mnohým místům znamenitau wýhodu w tom, že se zachowalo poměrně dosti mnoho zřidel dějin těchto. Pochází to nejvíce odtud, že zde po wíc než půl šesta sta let stál klášter slavného řádu sw. Benedikta, který byl vždy pilen zachování swých pamětí. Tudy jsau ozářeny swětlem historickým již první počátky bydel lidských w zdejších místech jakož i příběhy 14. a 15. století prostředkem některých listin a jiných písemností sawěkých chowaných nyní w mateřském klášteře Břewnowském a dílem již také tiskem wydaných. Pro století šestnácté chowá archiv kláštera Břewnowského rovněž důležité kopiáře a jednotlivé písemné paměti k Polici se wztahující; ze sedmnáctého pak a osmnáctého století uachází se w klášteřích Břewnowském a Braumowském i w Polici samé při

úřadě farním, který tu z někdejšího klášteřa pozůstal, pěkua řada kněh pamětných čím dál tím hojnějších, jimiž příběhy zdejší w tom čase nabývají pořád plnějšího a jasnějšího světla. Jsau to předně paměti bratřtwa Marianského w Polici, počínající od roku 1666 dílem půwodní, dílem w některých mezerách později doplněné z jiných pramenů zaslaužilým dějepiscem českým P. Bonaventurau Pitrem, který w nich co præses bratřtwa we zdejšíh klášteře pokračowal horliwě od r. 1739 a nalezl potom následowání od nástupců swých, kteří spisowali je nepřetržitě až do roku 1783, we kterém bratřtowo bylo zrušeno. Wedlé toho jdau pamětní knihy dvě superiorů a později přeworů klášteřa Polického, první od r. 1704 do roku 1710, druhá od r. 1756 do r. 1786, konečně tři welké swazky pamětí Fridricha Grundmanna, přewora Břewnowského a později opata, z nichž první obsahuje léta 1740 až 1746, druhé dwa léta 1752—1772. Jest to dílo učenímu světu posud docela neznámé, ač pro dějepis minulého století nad míru důležité, obsahující zwláště obšírné a důkladné zpráwy o wálkách pruských za králowny Marie Terenzie. Skrownější dílo do též řady pramenů náležející jest krátká kronika Braumowská řeholníka Břewnowského Davida Bittnera o přiběžích od r. 1621 do r. 1671, chowaná též w rukopise klášteřa Břewnowského a se swolením a pomocí pana opata Rottera ode mne tiskem wydaná (1875).

Chudší jsau písemné paměti zachowané při městě Polici. Jsau to hlavně privilegia městská (nejstarší již od roku 1253) a privilegia některých cechů, též knihy městské (nyní při úřadě listowním) počínající se rokem 1538. Nedostatek jiných písemných pamětí, které se dílem nehodami dílem nedbalostí nowějších wěků ztratily, jest wšak částečně nahražen pilností zaslaužilého sauseda, Jana Lege koželuha, zemřelého roku 1859, který sbíraw po dlauhá léta swého žiwota písemné paměti k Polici se wztahující, složil obšírný letopis Polický, chovaný w rukopise, do něhož wložil wýtahy z obecních počtů a jiných starších písemností, které za jeho času ještě byly na světě. Tím poskytuje dílo jeho mnohé

welmi důležité pomoci ku příběhům města, hned od druhé polowice 16. století, zvláště pak za třicetileté války a pozdějších časů. Lege složil také knížku welmi pilně a správně sestawenau, která obsahuje seznam všech domů Polických dle nynějších čísel s poslaupností majitelů jednohokaždého dle knih městských od nejstaršího až do jeho času, dílko to, které mi ušetřilo neb usnadnilo mnoho sic newyhnutedlně potřebného podrobného badání.

Jest tu na swém místě, abych wyslowil díky swé za wsecku ochotnost, se kterau mě jak welebné duchowenstwo řádu sw. Benedikta tak úřad městský we shledávání a w užívání wšelikých těchto zřidel dějepisných podporowali, i jest mi zvláště wděčně jmenowati Wysoce důstojného pana opata Jana Nepom. Rottera, pana přewora Břewnowského P. Fortunata Khunta a milého přítele P. Cyrilla Kaněru, do nedáwna kooperatora w Polici a nyní faráře Břewnowského, který mi byl mnoho pomocen k seznámení mne s rozličnými poměry místními, jichž mi k porozumění těch neb oněch pamětí starých bylo zapotřebí.

Přitom musím ještě ukázati k nadpisu knihy této, dle kterého obsahuje příběhy *kláštera i města Police*. Z toho plyne jednak, že jsem mnil psáti netoliko o městě, nýbrž také o celé krajině někdejšího panství Polického jakožto někdy klášteru náležewší, jednak zase však, že se vlastní dějiny tyto končí rokem 1786, we kterém klášter Polický byl zrušen. Století bez mála plného, které odtud uplynulo, nemánil jsem však předce docela pominauti mlčením, nýbrž přidal jsem k dílu vlastnímu dějepisnému ještě stručný přehled památností nowějších we způsobu letopisu bez sawwislosti pragmatické. Letopis tento čerpán jest hlavně ze zmíněného díla Legowa a z pokračování jeho, které sepsal od roku 1859, čili od smrti Legowy, P. Cyrillus Kaněra, jakož i z farní knihy pamětní, která se počíná s malau přestáwkau tam, kde pamětní kniha přeworů Polických se končí.

Psáno w Polici dne 28 Prosince 1880.

W. W. Tomck.

Doba I.

Od počátku kláštera Polického až do vypuknutí války Husitské.

(1213—1420.)

Země česká byla více století po přistěhování národu českého obejmata všady při hranicích svých šírým a hustým *lesem*, který někde na více mil sáhal od hřebenů pomezních hor do wnętra země a byl pilně šetřen a strážěn jakožto přirozená ohrada země proti vpádům nepřátelským. Tím způsobem zvláště krajiny pod Krkonoši při hořejším toku Labe, Aupy a Medhuje i s podkrajím říčky Stenawy u Braumowa a s celým hrabstwím Kladským čili někdejší župau Kladskau zůstávaly w největší části až do třináctého století pokryty lesem, z něhož se teprw na swahu hor od Náchoda a od Králowé Dworu přicházelo do krajiny obydlené a zdělané. Pokud známo, wedly tauto krajinou přes hranice jen dvě cesty, po kterých se konal obchod se Slezskem neboli s Polskem, jedna na půlnoc od Hostinného krajinou pozdějšího města Trutnowa, druhá na východ powěstnau brankau nad Dobenínem nedaleko potomního hradu a města Náchoda přes Kladsko. Starodáwný pomezní hrad tohoto jména stál již w 10. století, okolo něho však jen něco málo wesnic w nížinách. Co bylo země mezi jednau a druhau tauto cestau, bylo vše čirá pustina, do jejíchž hauští nepřicházel tuším nikdo krom lowců a strážných pomezních. Jim toliko mohly býti známy hory a doly, potoky a lauky lesní, kterými se naznačowaly průchody krajinou liduprázdnu, a od nich bez-

pochyby obdržely záhy swá jména, nyní na mnoze zapomenutá.

W krajině této usadilo se někdy asi w prwních létech třináctého století několik paustewníků wedením jahna jménem *Vitáliše*, mnicha kláštera Břewnowského řádu sw. Benedikta u Prahy, w místě, ku kterému se přichází uzkým audolím asi míli dlauhým wzhůru po řece Medhuji a dále po potoce do ní wpadajícím, jehož starodáwné jméno, jak se zdá, bylo *Ledhuje*; i jali se raubati les při hořejším východě z audolí tohoto, učinili místo spůsobilé ku přebýwání, a wystawili si na něm dřewěnanu *kapli panny Marie*. Od prwních polí, která zdělali prostřed pralesa, obdrželo místo nejspíš nynější jméno swé *Police*. Nad místem tím zdwihají se na západní straně dvě výšiny, mezi nimiž se končí údolí právě zmíněné. Jedna, na půlnoční straně údolí tohoto, nazývá se *Strážnice*, jménem jak se zdá starodáwným,¹⁾ ježto možná že pochází ze zřízení pomezních stráží, které tu snad měly někdy swé stanoviště. Rowněž pak staré jest jméno *Ostaše*, hory skalnaté a hranaté, která se asi půl hodiny cesty odtud na straně půlnoční vypíná nad celau okolní krajinau. Pochází od swatého Ostacha čili Eustachia, ochránce myslivců, a bylo hoře dáno nejspíš od lowců již za časů starého nedotknutého lesa.²⁾

Mnich Vitáliš a towaryši jeho w samotě swé, we které přebýwali w práci a pobožnosti, zůstawali bezpochyby pod poslušenstwím *kláštera Břewnowského*. Opat tehdejší *Chuno*, který wládl od roku 1197, opatřil kapli jejich rauchy kostelními a jinau ozdobnau úprawau; po některém pak čase pilným usilowáním při dvoře krále tehdejšího *Přemysla I* dosáhl darowání okolní krajiny pro klášter swůj. Nastávalat již doba, we které se od šetření pomezního hwozdu co ohrady země ponenáhlu upauštělo a část po části mýtil se a zoráwala se půda. Roku 1213 darowal tedy král Přemysl klášteru

¹⁾ Až nacházíme je listinně teprw r. 1546 (w privilegii opata Matěje daném obci Polické).

²⁾ Jméno této hory čte se ponejprw we Starých letopisích českých i w kronice kollegiata Pražského (u Höflera I. 84) při událostech r. 1421.

Břewnowskému „*aujezd* nazwaný *Police*“ se vším příslušenstwím, s lukami i poli zdělanými i která by w něm budaucně zdělána byla, jehož meze list královský wypisuje w ten spůsob, že se měly wztahowati od hory *Knína* až k jeskyni, která slowe *Rosochatec*, odtud pak s jedné strany aby klášteru náležela polowice wody řečené *Dřewiř* od počátku této wody až k řece *Medhuji*, a s druhé strany krajina od pramenů řeky *Stenawy* až ku potoku *Božanowu* i až k horám *Stěnám*, a od těch hor až k místu řečenému *Přiwrat* a od toho místa jak teče okolo potůček nazwaný *Stekelnice*, až kde wpadá do Medhuje.

Dřewiř jest potok, který pode vsí téhož jména wpadá do Medhuje, maje začátek swůj na samé půlnocní hranici zemské, odkudž teče údolím mezi powěstnými skalami Abersbašskými a Teplickými s jedné strany a pohořím nad Chwalčem se strany druhé, doleji pak skrz wesnici Wernřowice a okolo města Starkowa. Stenawa řeka prýští se za nynějšími hranicemi země české k půlnoci we Slezsku w krajině, která tehďáž náležela ještě k Čechám, a potok Božanowský wpadá do ní na samé nynější hranici hrabstwí Kladského pod wesnicí Božanowem, nazwanau německy Barzdorf. Stěny (parietes, jak se na latinsko wykládá w listině z roku 1260) jest starodáwnné, nyní již zapomenuté jméno pohoří, dělicšho nynější panstwí Polické od Braumowského, kteréž od Polické strany pozwolnu wystupujíc do výšky, na straně východní obrácené ke Braumowu docela přikře spadá dolů, tak že se s této strany w podobě dlauhých stěn představuje oku. Na hřebeně jeho wycňwají všudež ostré pískowcowé skály nad stráněmi lesem pokrytými, a brání přechodu, který na délce wíc než půl druhé míle (počítajíc od Řeřišného až k Bodašínu) jen jednau silnicí a mimo to čtyrmi pěšinami jest otewřen. Hranice újezdu Polického wystupowala od Božanowa na jižní prodlaužení těchto hor, kdež táhnau se dále do Kladska pod Heyřowinau, nejvyšším wrchem w těchto wětwich Krkonošů, a schylowala se s nich dolů na straně západní s Přiwratě. Tak se nazýwá do dneška hora nade vsí Lhotau Machowskau,

*

pod kterau potůček tauto wsi tekaucí, nazwaný Trnkawa, wpadá do jiného potoka, který přichází ode wsi Řeřišného, maje počátek swůj na wysočině nad oběma těmito wsemi ze samého rozstupu velké a malé Heyšowiny, kdež dvě tyto hory ze společného podstawku teprw we výši od sebe se dělí. Potok tento rozumí se Stekelnicí, zmíněnou w darovací listině krále Přemysla. Běže mezi wsi Nízkau Srbskau a městečkem Machowem, doleji pak pode wsi Wysokau Srbskau, wpadá nedaleko odtud do Medhuje u mlýna samotně ležícího, řečeného na Kozínku. Odtud jest malé půl hodiny cesty ke wtoku potoka Dřewíčského do Medhuje s druhé strany; a malá mezera w udání hranic, kterau zde listina zůstawuje, doplňuje se lehce pohledem na hranici nynější mezi panstwími Polickým a Náchodským, kterau činí řeka Medhuje od ústí jednoho potoka až k ústí druhého.

Zapomenuta jsau nyní jména hory Knína a jeskyně Rosochatce. Těmi však, jak jest widěti z tohoto výkladu, naznačuje listina krále Přemysla hranici půlnoční újezdu Polického, totiž hranici od pramenů potoka Dřewíčského až ku pramenům Stenawy. Poněwadž se však w newelkém vzdálí od hořejšího toku potoka Dřewíčského nachází jeskyně při wodopádu we skalách Abersbašských, podobá se welice, že se Rosochatcem míníla jeskyně tato; tudy pak horu Knín náleží hledati na druhé straně půlnoční hranice aujezdu, totiž někde blízko zříděl Stenawy we Slezsku.

Dle tohoto výkladu jmen místních zaujímal újezd Polický netoliko nynější panstwí Polické, nýbrž také celé panstwí Braumowské i s menšími sausedními statky Abersbašským, obojím Teplickým, Bischofšteinským a částí Starkowského, též s krajínou nyní slezskau, we které se nachází město Fridland. Jest to celkem wzato krajina, která dle církevního rozdělení Čech we 14. století byla zvláštním okresem děkanským, tak zwaným dekanatem Braumowským. Že se újezd Polický we směru sewerním wztahowal až k tehdejšímu pomezí zemskému, stwrzuje se také listinau danau roku 1249 knížetem Wratislawským Boleslawem III klášteru Křesoborskému we Slezsku,

dle které statky kláštera tohoto wztahowaly se po potoce řečeném *Lesk* (Lässig), jenž wpadá pod Landshutem do Bobry, až ku *Kamenné hoře*, od které potok tento se prýští, to jest k hoře, blíž které na straně jižní jsau nedaleko také zřídla Stenawy, a odtud hraničily s lesy kláštera Polického podél *mezí českých* (et ab eodem monte tenebunt metas silvarum cum fratribus de Polizno usque ad terminos Bohemorum). Darování krále Přemysla bylo také w témž objemu potvrzeno w posledním roce jeho života (1229) synem jeho *Wácslawem I* jakožto mladším králem českým listinaw, která nazývá ujezd Polický *krajinau děsnaw w štré pustině* (circuitum vasta horrentem solitudine).

Odezdána we jmění kláštera Břewnowského, přestala Police brzy býti samotau paustewnickau. Buď hned opat Chuno, který zemřel roku 1217, buď některý z prwních jeho nástupců ještě w prwní polowici 13. století založil tu *klášter* synowský, přiwtělený ku klášteru Břewnowskému a spravowaný probošty, opatům podřízenými; též pak počalo se dítí pod správau kláštera Břewnowského raubání lesa a zorávání půdy w mře rozsáhlejší než předtím. Mimo několikopluží panských, zdělaných nejblíže při nowém klášteře, založeno záhy také několik wesnic a osazeno lidem poddaným. Byly to, jak se dá sauditi z některých okolností, předně wsi *Ledhuje*, nejblíž Police nad potokem, kterému jak za to mám prwotně náleželo toto jméno Ledhuje; *Bukowice* a *Žďár* při jiném potoce na půlnoční a západní straně od Police blíž *Ostaše*; *Medhuje* dále k západu za Žďárem na lewém břehu říčky toho jména; jižně pak od Police na wysočině bez potoka *Radešow* a *Bezděkow*.

Wesnice tyto bezpochyby již stály, když se roku 1241 přiblížil ke hranicům českým welký nájezd *Tatarů*, kteří pustošíce Slezsko pokaušeli se odtud udeřiti také na králowství české. Král Wácslaw I překazil jim to sebráním wojenské moci swé i dobrým ohražením hranic. Krom hlawních dwau bran zemských w prawo a w lewo od újezdu Polického byly bezpochyby zahrazeny a hlídány také všechny menší prů-

chody pomezním lesem. Přesmyk čili *pas* přes Stěny za nynější vsí Hutberkem, přes který vedena jest silnice do Braumowa, měl mezi nimi nepochybně již tehdež, jak ještě za válek nowowěkých zvláštní vojenskou důležitost, ač písemných pamětí o tom, co se tehdy v krajině této dalo, není.

Po šťastném odražení Tatarů od hranic českých pokračovalo se brzy ještě mnohem úsilněji než prvé v mýtění lesa a v zalidňování pusté dotud krajiny; přitom však utrpěly téhož času prvotní meze újezdu Polického velké zaužení. Jest listina z roku 1254, ve které se potok *Srbská* jmenuje hranicí mezi Polickem a statky pana *Hrona z Náchoda*. Byl to zakladatel zámku a města Náchoda i městečka Hronowa, kteréžto leží při jižním východu z údolí řeky Medhuje a potoka Ledhujského, za kterým, jak výše pověděno, na druhém konci leží Police. Potok *Srbská* má jméno ode vsi *Srbské Wysoké* mezi Hronowem a Machowem, která musila rovněž již tehdež býti založena, nepochybně také panem Hronem; i jest to tedy též potok, který se v listině krále Přemysla z r. 1213 nazývá prvotním starodávnějším jménem svým *Stekelnice*. Hranice újezdu Polického na této straně zůstávala tedy nezměněna. Ale buď z téhož roku 1254, buď z nejbližšího času předtím nebo potom zachoval se popis hranic statků Polických se statky dvou sousedů, pana *Petra* syna *Sezemowa* a pana *Rubína*, dle něhož tak šly, že řeka *Medhuje* od místa, kde do ní wpadá právě zmíněná *woda Srbská* až ku potoku, který slowe *Wlasinný*, jenž výše wpadá do *Medhuje*, náležela do polowice s břehem na jedné straně klášteru Polickému, a s břehem na druhé straně panu Petrowi *Sezemowu*; od místa pak, kde wpadá potok *Wlasinný*, počínala se hranice pana *Rubína*, a šla dále nahoru po *Medhuj* až ku potoku řečenému *Uněša*, kde wpadá do *Medhuje*, odtud pak až ku konci hor, které slowau *Stěny*, a od toho konce hor rovně až ku potoku *Woletínu*, jehož jedna polowice s břehem byla kláštera a druhá polowice s břehem páně *Rubínowa* až k místu, kde se řeka *Stenawa* nejvíce přibližuje ku potoku *Woletínu* (ubi proxime flumen *Stenawa* adproximat *Voletino fluvio*); neb od

toho místa náležel potok tento celý klášteru s lesem na obojí straně; odtud pak byla hranice vyznačena blízko pod potokem *Dobrohoští*, páně Rubínovým, docela rovně až k *horám Jaworowým, pomezi polskému* (et sub Dobrohoste fluvio Rubini prope est meta posita directissime usque ad montes Jauore, metam Poloniae).

Potok Wlasinný, wpadající výše než Stekelnice do řeky Medhuje, jest patrně potok, dle něhož se posud nazývá wesnice Wlásenka nedaleko Starkowa. Uněša, při jehož austř uchylovala se hranice od Medhuje ku konci Stěn, musil býti potok s lewé strany do Medhuje wpadající, i jest to tedy beze wší pochybnosti malý potůček Lachowský, který wpadá do Medhuje pod samau Teplicí. Koncem Stěn rozumí se tím samým místo, kudy jde silnice od Teplice k Braumowu mezi wsemi Bodašněm a Březowau, ježto tam pohoří wlastních Stěn se končí na jižní straně od této silnice, na půlnoční pak jiné pohoří o něco nižší se začíná. Poněwadž wíme z pozdějšího stawu wěcí, že místo, kde jest nyní wes Březowá, náleželo klášteru, wesnice wšak Wernřowice nedaleko odtud na půlnoc byla spolu s Halbštatem a Wižňowem přikaupena teprw roku 1434, následuje z toho, že jest Woletín potok Wernřowický, že wšak hranice mezi statky kláštera a pana Rubína dotýkala se ho teprw pod Wernřowici. Potok tento se nedaleko swého ústí do řeky Stenawy silně přibližuje k této řece a zase se vzdaluje. Toť jest ono místo, kde přestával býti hranicí, tak že odtud až k swému ústí na obau stranách náležel klášteru. Když odtud byla hranice vyznačena rovně k horám pomezním, které dělily Čechy od Polska, jsme tu owšem již na lewé straně řeky Stenawy, a potok Dobrohošť, který náležel Rubínowi, nemohl býti jiný než potok Wižňowský, protože Wižňow (prwotně *Lauka*, Pratum), jak zmíněno, do roku 1434 nenáležel klášteru a naproti tomu nejbližší wesnice doleji, totiž Ruprechtice, i s krajinau nowější wésky Gränzdořflu, založené na Ruprechtické půdě, byla od dáwna kláštera, jmenowitě již roku 1255. Hranice musila tu tedy jíti po stráni na lewém čili wýchodním břehu potoka

Wižňowského přes les řečený Kühnbusch, který se začíná ne-daleko Halbstatu.

Porovnejíce tento popis hranic se starším z roku 1213, shledáváme, že byl objem statků kláštera Břewnowského w okolí Polickém nyní téměř o polowici menší, než mu darováním krále Přemysla bylo přirčeno, tak sice, že se již za jmění kláštera nepočítalo ani celé nynější panství Polické a Braumowské. K onomu nedostávala se částka krajiny od Medhuje až ku potoku Dřewíčskému; k tomuto krajina od Wernířowic až k sewerní hranici země. Jak se toto zaužení stalo, o tom nemáme žádných zpráv wyslovných. Snad že klášter Břewnowský něčeho odprodal neb jiným způsobem postaupil jiným osobám; což by se bylo musilo státi po roce 1249, poněwadž se toho roku ještě posud uwodí klášter Křesoborský we Slezsku co saused kláštera Polického, jímž potom nebyl. Ale možná také, že se odcizení tak weliké části prwotního aujezdu Polického stalo způsobem jiným, méně správným. W prwních létech po nájezdu Tatarů počala vláda krále Wáclawa I býti všelijak nezřízená; z čehož potom roku 1248 přišlo k welkému powstání syna Wáclawowa, potomního krále Přemysla Otakara II, proti otcí. Král byl přes příliš štědrý k pánům, kteří se ho přidrželi, a dopauštěl činiti všelijakou křiwdu duchowenstwu na statcích jeho. Možná, že mocní sausedé sáhli na části aujezdu Polického dotud nezalidněné a dali si jich uděliti od krále na ujmu staršho darování klášteru Břewnowskému. Buď jak buď, sewerní i západní části prwotního újezdu Polického zůstaly nawždy od něho odtrženy, a nacházíme w držení jich we 14. století i dílem déle pány z Dubé, rozdělené na wíce wětwi se sídly we *Starkowě*, w *Abersbachu* a we *Fridlandě*. Byl to rod blízce přfbuzný s panem Hronem a jeho potomky na Náchodě, i musíme proto pana Petra syna Sezemowa a pana Rubína pokládati za jich předky.³⁾

Někdy za posledních let panování krále Wáclawa I bylo we východní polowici újezdu Polického, to jest w části

³⁾ Jméno Rubín, jinak neobyčejné, nacházíme i později w rodině pánů z Dubé. Viz Ludwíkowy Památky Náchoda na str. 82.

ležící východně od Stěn, založeno několik wesnic i také trh neboli wes trhowá *Braumow* (nyní město) a nepochybně již tehdež wystawena také twrz při tomto místě. Pripomínát se Braumow ponejprw w listině roku 1253 a to již se saudem čili foitstwím, ku kterému několik oněch okolních wesnic náleželo. Jak se však dá sauditi z některých okolností, nestalo se založení toto od opata Břewnowského, jemuž krajina ta dle darování krále Přemysla náležela, nýbrž od králowských úředníků, nejspíš totiž od úředníků *župy Kladské*, ku které krajina tato příslušela. Jak se zdá, sáhali také tito úředníci župní na statek kláštera w těchto stranách, a osobowali sobě moc nad ním jako nad korunním jměním, swěřeným jejich správě.⁴⁾ Zde však klášter dosáhl zase swého práwa, tak že již řečeného roku 1253 vládl Braumowem a celau krajinau.

Asi w témž čase, když se zakládal Braumow s wesnicemi okolními, totiž we prwních létech po nájezdu tatarském, možná však, že částečně ještě něco dříwe, bylo od opatů Břewnowských založeno w západní polowici újezdu Polického několik nových wesnic mimo šest wyše jmenovaných, které ležely nejbliže nowého kláštera čili proboštství Polického. Byly to nejspíše čtyry ostatní wsi na panství, které byly wysazeny tak zwaným právem českým, totiž *Hlawňow* na sewerowýchodní straně od Police za lesem Klučkem⁵⁾ na potoce, který odtud dále běží k Bukowici a ke Žďáru, *Suchdol* na potoce Ledhujském wyše wsi tohoto jména; *Bělá* (nyní Bělý) na jižní straně na malém potůčku, který wpadá do Stekelnice, a *Maršow* na západní straně při řece Medhují na lewém břehu jejím. Do prwního pak času potom připadá také založení městečka Police.

Král Přemysl I byl roku 1213 zároveň s újezdem Polickým darowal klášteru Břewnowskému také dvě wsi, *Prowodow* a *Neswačilow*, z nichž prwe řečená ležela při samém

⁴⁾ Wiz o tom w Pamětech újezdu Polického pag. 27 (také w Památkách archæologických 1857).

⁵⁾ Jenž se však pod jměnem tím pripomíná ponejprw r. 1547.

kraji pomezního lesa pod branau zemskau u Dobenína a byly w ní trhy, snad dosti silné, pokud šel tudy obchod přes hranice, pozbyly však nejspíš důležitosti své po založení nového města Náchoda, nyní již příhodněji ležícího. W posledním roce panování krále Wácslawa I (1253) obdržel opat Břewnowský *Martin* privilegium dané dne 6 Září toho roku w Praze od syna jeho *Přemysla Otakara* jakožto „mladšího krále českého“, jímž powoleno jemu přenesení *trhu* z Prowodowa do jiného místa řečeného Police (ad alium locum Policz nomine), tak aby tu býwal trh každau středu. Mám za to, že teprw za příčinau tohoto udělení bylo při klášteře Polickém wysazeno místo k obýwání pro lidi výhradně řemeslem a obchodem se žiwící, čehož potřeba teprw po zalidnění krajiny okolní obywatelstwem rolnickým se naskytowala. Místo toto nazýwalo se odtud *trhem* (locus forensis)⁶⁾ aneb *městecem Policí* (oppidum Policz).

Z wesnic již do té doby založených na Braumowské straně újezdu Polického byly některé wysazeny nowějším způsobem, tak zwaným právem zákupným, jinak německým, a bylo do nich uwedeno také obywatelstwo německé, powoláwané z ciziny, ježto se domácích osadníků nedostáwalo, když se jak zde tak skoro na všech jiných stranách kwapilo se zalidněním krajin dotud pokrytých lesem, aby se docílilo nových hojných zřídél důchodů jak pro korunu tak pro jiné majetníky. Také opat *Martin* hleděl tímto způsobem rozmnožiti prospěch svého klášteřa a zakládal pilně ještě více nových wesnic, na Braumowské straně od Stěn již weskrz s obywatelstwem německým, na straně Polické wětším dílem s obywatelstwem českým, ale s právem nowým německým, jehož jednau známkau bylo, že w každé wsi byl zřízen dědičný šulec čili rychtář co držitel nejwětšího statku w obci. Již roku 1254

⁶⁾ Tak ponejprw w listině r. 1295; oppidum 1395. Listina na trh Polický jest jediná dotud známá, we které se Přemysl Otakar II nazýwá junior rex Bohemiae. Obsah její ukazuje, což odjinud není známo, že pod tímto názvem při sklonku panování otce svého wykonáwal práwa králowská, nejspíš co spoluwládař.

odewzdal opat Martin les při potoce Srbském čili Stekelnici wěrnému swému *Utěchowi*, aby jej vyklučil a osadil lidmi, začez měl míti dědičnou rychtu a mlýn w nové osadě. Prvních 16 let měli osadníci býti prosti všech platů, po šestnácti létech pak měl každý lán platiti po půl hřivně stříbra a po šesti korcích obilí, totiž pšenice, žita a owsa, každého po dwau korcích. S každého šestého lánů měly však dávky tyto náležeti rychtáři čili šolcowi. Tím wzala počátek wes *Srbská nízká* čili *welká* na půlnocním břehu řečeného potoka Srbského a snad také zároveň neb o málo později *Lhota* pod Příwratí na východní straně potůčku Trnkawy. Roku 1256 (9 Prosince) obdržel týmž způsobem Němec jakýs *Wikman* od opata Martina les nad potůčkem *Posděšínem* k založení wsi při půlnocních hranicích tehdejších újezdu Polického, kteráž osazena nejspíš lidem německým wzala jméno od řečeného potoka, ale později méně správně nazývána *Bodašín*. Podobným způsobem byly pak nepochybně w týchž létech založeny jiné tři wsi s dědičnými rychtami a tudy s právem německým, totiž *Lachow* blíž Bodašína, *Dědowá* na lewém břehu říčky Medhuje za Ostašem a *Pěkow* mezi Lachowem a Bukowicí w údolí při potoce, který wpadá do potoka Žďárského. Opat Martin, jak se zdá, se zalíbením osobně řídil zakládání wsi jak na Polické tak na Braumowské straně, přebýváje častěji w klášteře Polickém. Nebo w Polici byly od něho wydány listy na založení wsi Krosdorfa u Braumowa roku 1253 (w měsíci Březnu), Srbské roku 1554, jak o tom zmíněno (9 Srpna), Heinzendorfa (31 Srpna) a Křínice (4 Září) na Braumowsku roku 1255 i bezpochyby wíce jiných.

Listinou, kterau roku 1253 wysazen byl trh Polický, stwrdil Přemysl Otakar II co mladší král český klášteř Břewnowskému zároveň také darowání, jak se bylo stalo dědem a otcem jeho, se wším příslušenstwím *před Stěnami i za Stěnami* (infra sylvam Steni et extra), jakož i hranice dle znění darowací i stwřzowací listiny (1213 a 1229) obau předešlých králů (metas etiam ipsius donationis et confirmationis, sicut in privilegiis dictorum regum plenius conti-

netur). Wytknutí toto o krajině „před Stěnami i za Stěnami“ směruje nejspíš proti předešlým přechwatům úředníků královských, kteří si krajinu za Stěnami přiosobovali; stvrzení pak starých hranic újezdu bez výjimky zdá se ukazovati k tomu, že se klášter ještě ani tehdy neodřekl docela nároků svých také na ostatní části újezdu, které byly odtrženy od jiných sausedů. Snad se o ně teprw krátce potom stalo nějaké narownání s panem Petrem Sezemowým a s panem Rubinem, na němž se zakládá popis hranic s nimi výše položený.

Mezi opatem a úředníky župy *Kladské* zůstávala potom ještě rozepře o saudní moc a jiná práwa veřejná nad poddanými kláštera Polického. Král Přemysl Otakar II rozhodl však roku 1260 docela ku prospěchu kláštera privilegiem daným dne 3 Listopadu toho roku, tak aby prý dle znění privilegií děda i otce jeho újezd náležející ku proboštství Polickému (ad praeposituram de Policz spectans circuitus)⁷⁾ se wšm jiným zbožím, kteréž jest za horami, ježto obecně slowau Stěny, jak w saudech tak jiných práwích a platech swobodně příslušel klášteru Břewnowskému, aby tudy sudí župní ani jiní úředníci župy *Kladské* w ničemž neosobowali si žádné saudní moci; kdyby pak nějaké těžší pře byly zdwiženy proti lidem kláštera, aby stáli jen před sudím Pražským nebo před králem samým a wšecko coby ze saudu wypadlo pokuty peněžité nebo w jiných wěcech, aby wždy náleželo opatowi.

Po smutném pádu krále Přemysla w bitwě na poli Morawském roku 1278 byla smluwami zawřenými od stawů českých s Rudolfem králem německým postaupena župa *Kladská* knížeti *Wratislawskému Jindřichowi IV* na čas jeho žiwota. Kníže tento zmocnil se přitom také krajiny *Braumowské* co příslušenství župy této, a teprw před smrtí swau roku 1290 nařídil poslední wůli swau, aby krajina tato byla nawrácena opatowi Břewnowskému, jakož prý má jemu práwem náležeti (ad quem de jure dicitur pertinere).

⁷⁾ Názew proboštství Polické nachází se tu ponejprw.

Když tím způsobem Braumowsko po 12 let zůstávalo i s župou Kladskou pod cizí vládou, v Čechách pak po více let za mladého věku krále Wacslawa II nebylo sporádané vlády královské a tudy privilegium o vedení těžších při v Praze při dvoře králově nemohlo býti zachovááno; zdá se, že to byla příčina, pro kterou toho času zločinci na Policku postizení ve winách hrdelních odváděli se k saudu župnímu čili krajskému do města *Hradce* nad Labem. S toho však sešlo brzy zase novým ustanowením krále *Wacslawa II.* Pod příčinou totiž, že pry obywatelům místa tržního Police bylo příliš obtížné a také útratné, když zločince takové postizené v témž místě aneb ve wsech k tomu místu náležejících měli odváděti do města tak welmi vzdáleného a také zhusta stávalo se, že jim zločinci na cestě utekli, udělii král *Wacslaw* ku prosbě tehdejšího opata *Břewnowského Bawora* privilegiem daným dne 7. Prosince roku 1295 trhu Polici práwa hrdelního (judicium sanguinis) čili *poprawy*, tak aby napotom zločinci takowí od rychtáře toho místa sauzení a trestání byli. Zakázáno proto od krále všem úředníkům *kraje Hradeckého*, aby rychtáře Polického a obywatelů toho místa napotom k dostawowání zločinců do *Hradce* nikterak nenutili.

Čím více se množilo bohatství nového kláštera Polického následkem osazování a zdělávání krajiny, tím stkwěleji wznášel se během času klášter ve swých staweních. Byl to nejspíš podnikawý opat *Martin*, který již někdy za panování krále *Přemysla Otakara II* počal stawbu welkého krásného *kostela klášterního* na jméno nanebewzetí *panny Marie*, z níž se doposud zachowal ozdobný portal nad hlawními dweřmi chrámovými ve slohu přechodním romansko-gothickém, celé presbyterium s vysokou gothickou klenbou a základní zdi i slaupy a oblauky gothické w dlauhé části chrámu. Známo jest ze zápisků wlastních druhého nástupce *Martinowa*, opata *Bawora* wyše zmíněného, že při nastaupení jeho w opatství roku 1294 byl kostel tento již dostawen, tak že zbýwaly jen některé menší práce při něm. Opat *Bawor* dal w prwním čase swé spráwy udělati toliko krow s malou *zwonicí* nad

kostelem,⁸⁾ postavil *stolice w káru*, dal opraviti *warhany*, které tudy musily již dáwněji býti w kostele, a založil později w létech 1304 nebo 1305 dwa nové *oltáře*, jak se zdá *sw. Jana ewangelisty* s obrazem, jenž stál 4 hřivny, a *sw. Blažeje*, ku kterému dal udělati železné dvěře. Starší byl oltář *sw. Kříže* a *welký oltář*, proti němuž opat w týchž létech 1304 nebo 1305 postavil obraz panny Marie, jenž stál 5 hřiven stříbra. Dle obyčejného způsobu stawby větších kostelů tehdejších měl snad kostel tento dvě věže w prawo a w lewo od hlawních dweří kostelních. O jedné aspoň děje se zmínka w časích pozdějších.

Na jižní straně od nowého kostela klášterního stála opodál stará *kaple panny Marie* wystawená od jahna Vitáliše, jak se dle všeho dá souditi, při samém pramenu neb studánce tudíž. Opat Bawor dal ji roku 1296 znowu opraviti.

Při této kapliče a tudy nepochybně dlelem na místě nynějšího kláštera stály prwotní budowy paustewníků a potomních klášterníků Polických, aniž nám co více powědomo o nich do podrobna. Bylo to však několiko stawení od sebe oddílných, která bezpochyby časem byla důkladněji přestawována. Jedno z nich wyhořelo w prwním nebo we druhém roce opata Bawora (1294 neb 1295) w den *sw. Ambrože* (4 Dubna), a jest od něho hned zase znowu wystaweno. Brzy potom, roku 1296, učinil opat Bawor základ k rajske zahradě čili *ambitu* při kostele, kterým napotom všecka stawení klášterská spojená jsau do jednoho pravidelného čtyrhranu. Ambit tento, jak se dá souditi, šel asi týmž směrem jako chodby nynějšího kláštera Polického mimo místo nynější praelatury, tak totiž že západní strana jeho byla přetržena na dvě části kostelem, kterýž částí presbyteria swého wstrčen byl downitř jeho prostranstwí. Počátek stawby učiněn byl, jak se zdá, na straně jižní, kdež se stawěl aneb dostawowal tehdejší *dům opatský* nad kaplí čili za kaplí starau panny Marie, zároveň oprawowanau. Potom se pokračowalo s druhau stranau ambitu, tuším

⁸⁾ Ten smysl asi mají slowa w zápiscích jeho: pro tecto cum campanili ecclesie xx. marcas argenti.

wýchodní, při níž a snad částečně při první čili jižní straně stávalo se o *ložnici*, o *refektáři*, o *krejčovně* a jiných dílnách, též o *domě hostinském*. Stavby tyto s největší částí byly dokonány do roku 1304. Tohoto roku dal opat Bawor počítati se stáwbau třetí části ambitu, to jest nejspíš půlnoční, při které se nacházely *pokoje proboštovy*, a dokonal je během dvou let; mezi kterýmž časem, jak se zdá, také obě částky čtvrté strany byly dokonány a připojeny ke zdem kostela, jedna na jižní, druhá na půlnoční straně presbyteria. Roku 1306 dal konečně opat Bawor stáwěti *zed'* k ohrazení celého kláštera, kteráž měla objem jednoho tisíce loket. K stáwění této zdi byli od něho zjednáni dva mistři kamenníci, Petr a Mikuláš. Jiných předešlých stáweb účastnil se tesař jménem Rupert. Od něho byla jmenovitě opravena kaple panny Marie, snad i tehdejší ještě dřevěná.

Nelze pochybowati, že jak medle počala se zalidňowati krajina zakládáním wesnic w aujezdě Polickém, měli w ní opatowé Břewnowští péči o duchowní spráwu, a poněwadž skrowná prwotní kaple panny Marie k službám božím pro množící se lid nadlauho nepostačowala, wystawili záhy, snad ještě před wysazením městečka Police, nedaleko od ní *farní kostel* Polický, jehož nyní toliko ostatky se spatřují se hřbitowem na jižní straně od kláštera. Wýslovně sice připomíná se farní kostel tento, narození panny Marie, teprw roku 1395; *) ale již zápisky opata Bawora o sto let dříve nazývají kostel klášterní kostelem welkým neb kostelem wětším, ¹⁰⁾ a dáwají tudy znáti, že mimo něj byl tu již tehdejší jiný kostel menší,

*) W privilegii krále Wáclawa IV, kdež při wypočtení statků kláštera náležejících uwádí se „*Policz monasterium, oppidum et ecclesia*“. Zde totiž slowem *ecclesia* míní se kostel farní. Jasnější jest w tom owšem urbář Břewnowský z roku 1406, kdež we podobném přehledu statků klášterských uwodí se „*Policz oppidum, praepositura, ecclesia parochialis et tria allodia*“.

¹⁰⁾ *Fundavimus ambitum cum ecclesiae pariete majoris anno domini 1296. A opět: pro structuris... excepto ambitu, qui hic non computatur, nisi tantummodo pro quatuor parietibus ecclesiae magnae junctis, 350 marcas argenti et amplius.*

jímž se nepochybně tento kostel farní rozuměl. K osadě jeho příslušelo netoliko městečko Police, nýbrž také všechny wsi klášteru náležející, které ležely na západní straně Stěn, ježto w žádné z nich jiného kostela nebylo. Farářem byl nejspíš hned od začátku vždy jeden z kněží Benediktinů, jež opat k tomu ustanovil co svého náměstka, aniž bylo k tomu potřeba zvláštního stvrzení biskupského. Zakládalo se to nepochybně na privilegii obdržéném od biskupa.¹¹⁾ Fara byla tím způsobem přivtělena ku klášteru, a tudy jak se zdá částečně také wyňata z moci děkanů.¹²⁾ Jinak náležela krajina Polická celá k *děkanství* nazwanému *Braumowským*, kteréž bylo nowěji utvořeno oddělením od děkanství Kladského. Nejbližší fary na straně polední a jižní, které s osadou Polickau sausedily, totiž *Machowská*, *Hronowská* a *Starkowská*, příslušely již k *děkanství* *Dobrušskému*.¹³⁾

Ze slow privilegia krále Přemysla Otakara II roku 1260, kterými se rozděl čini mezi „újezdem náležejícím ku probostství Polickému a ostatním zbožím, kteréž jest za horami, ježto slowau Stěny“, dá se souditi, že již tehdáž byla správa statků klášterských w této krajině nějakým způsobem rozdělena, což jewí se w čase o něco pozdějším tak, že *probostové Poličtí* spravowali bezprostředně toliko krajinu západně od Stěn ležící s městečkem Policí a wsemi okolními, krajina pak *za Stěnami*, totiž Braumow a tamější wsi stály pod správau *purkrabí* sídlících na tvrzi čili *zámku Braumowském*, které dosazowal opat. Purkrabím takovým jmenuje se ponejprw roku 1296, tedy již po nawrácení Braumowa z panství knížete slezského, rytíř Konrad ze Sulic, kterého tehdáž opat Bawor dosadil pod způsobem nájmu na jeden rok to-

¹¹⁾ Na faru Braumowskau obdržel klášter privilegium toho způsobu roku 1258 od biskupa Pražského Jana.

¹²⁾ Z těchto zvláštních poměrů dá se wyložiti, proč se farní kostel Polický neuwodí nikdež ani w knihách Confirmationum ani w registřích desátek papežských biskupství Pražského.

¹³⁾ Wšecky tyto tři sausední fary připominají se již w registříku desátek papežských z roku 1369.

liko.¹⁴⁾ Brzy potom následował w úřadě tom vlastní bratr opata Bawora, pan Wyšemír z Nečtin.¹⁵⁾

Toho času stala se roku 1300 opovážlivá krádež w kostele Polickém. Za tmawé bauřliwé noci dobyla se celá rota do něho, a jawše strážného kostela i přiřázawše jej ke slaupu, pobrali peníze, které byly w kostele uloženy, jinak kalichů a jiných nádob kostelních se nedotekše. Brzy wypátralo se, že nebyli obyčejní zloději spachateli zločinu tohoto, nýbrž muži požiwajcí moci a wážnosti na panství, bratři *Lew* a *Tyček*, dědiční držitelé foitství čili saudu Braumowského, s některými jinými towaryši, mezi nimiž přední byli synové *Walthera šulce Ottendorfského*, *Volklin* a jeho bratr, a *Kunclin šulce Březnický čili Martinkowický*. Opat Bawor, jenž toho času byl na daleké cestě ke dworu papežskému do Říma w záležitostech právních, dal po nawrácení swém swolati wšecky šulce a mezi nimi také řečené foity *Lwa* a *Tyčka* do swého domu opatského w Polici, a kázal tyto w témž shromáždění zajmouti *pisařem* swým *Janem* a odwéztí do wazby ku panu *Hynkowi* čili *Haimanowi* z Dubé na zámek jeho *Jestřebí*. Byl pan *Hynek* dle wší podobnosti saused jeho, maje tehďáž nepochybně také hrad a městečko *Fridland*, w jehož držení nacházejí se později jeho synové. *Lew* a *Tyček* wybawili se wšak brzy z wězení swého podplacením strážných, a nawrátíwše se k swým statkům, počali se mstítí opatowi a klášteru pálením a laupením w krajině Braumowské, až i wypálili také zámek Braumow. Teprw když po mnohých jiných škodách jednoho dne, majíce pohromadě sto helmů a mezi nimi také jisté rytíře ze *Stáfu*, přepadli a wypálili wes *Šonow* a hnali odtamtud stáda pobraná s jinou kořistí, udeřil na ně na cestě purkrabí *Wyšemír*, a swedl s nimi boj, we kterém jsau přemoženi a jati.

¹⁴⁾ Dominus meus, dominus Bawarus abbas, prawí *Konrad* w listině na to wydané, michi munitionem suam, quam habet in civitate sua Brunow, locavit ad unius anni spatium ad protegendam et gubernandam praedictam munitionem ac civitatem Brunow cum toto territorio.

¹⁵⁾ Dominus *Wissemirius* de *Nedecztn*, castellanus de Braumow, pater noster germanus, nazýwá jej opat Bawor we swých zápiscích r. 1300.

Opat Bawor po této příhodě wystawil zámek Braumowský znouwu během pěti let, a bratr jeho Wyšemír zastával na něm úřad swůj po mnohá léta až do smrti swé při dobrém pokoji w krajině. Po jeho smrti však bylo purkrabství Braumowské buď hned buď po krátkém čase zrušeno, a na-proti tomu založil opat Bawor roku 1322 při zámku w *Braumowě* nowé *proboštwí* čili klášter swého řádu. Odtud zůstaly dvě polowice někdejšího újezdu Polického, před Stěnami a za Stěnami, tím určitěji od sebe rozděleny co dvojí *panství Polické* a Braumowské, pod správau dwau proboštů.

Při sklonku žiwota činného opata Bawora z Nečtin byl proboštem kláštera Polického *Předbor* syn zemana Zdeslawa z *Chraustoklat* (u českého Brodu, 1332), kterýž se později po smrti bezprostředného nástupce Baworowa, Dětricha (1332 až 1336), stal opatem Břewnowským. Od něho rozšířeny jsau hranice panství Polického nabytím některé částky krajiny mezi řekau Medhují a potokem Dřewíckým, kdež on roku 1341 koupil wsi *Petrowice*, *Petrowičky* a *Dřewič* od pana Hynka z Dubé, wnuka wyše zmíněného pána téhož jména, jenž byl některý čas předtím dosáhl panství Náchodského. Opat Předbor obdržel od téhož pána roku 1349 oswobození od cla we městě jeho Náchodě jak pro sebe tak pro lidi swé na proboštwích Polickém, Braumowském i také Rejhradském na Morawě.

Opat Oldřich (1366—1381), druhý nástupce Předborůw, postaupil nowě nabytých wsi Petrowic, Petrowiček a menší Dřewiče i také Maršowa zemanu jakémus Janowi *Kdulincowi* a manželce jeho Bonuši dožiwotním nájmem na čas dwau jich žiwotů. W neznámém pak čase, nejspíš za marnotratného opata Jindřicha, nástupce Oldřichowa, který se zbožím kláštera Břewnowského na všech stranách zle nakládal, byla odcizena od proboštwí Polického také wes *Bodašín*, nepochybně prodejem, kterým se dostala pánům na *Skále* čili *Katzensteině*, nynějším Bischofsteině. Po opatowi Jindřichowi však, který byl pro zlé hospodaření swé již po pěti létech opatství zbawen (1385), nastaupil správce řádný a opatrný,

opat Diwiš, který jak jinde všude tak také na zboží Polickém hleděl vše přivést zase we staw předešlý. *Bodašín* byl mezitím od pana Matěje Salawy z Lípy seděním na Skále a na Starkowě, prodán foitowi Braumowskému Mikuláši Guse-nerowi čili Kuzněřowi; od něho koupil jej opat Diwiš nazpět ku klášteru. *Petrowice* pak a druhé wsi výše zmíněné wykoupil prý od Jana Kdulince po smrti manželky jeho Bonuše slowutný panoše *Jindřich z Popowic*, bratr tehdejšího probošta Polického Petra; k čemuž opat Diwiš dal swolení swé roku 1390 na ten způsob, aby Petr probošt držel a užíwal těchto statků pro sebe na čas swého žiwota týmž způsobem nájmu jako předtím Kdulinec a Bonuše. Zdá se, že umluwy tyto nebyly prosty přečinu proti prawidłům chudoby reholní.

Opat Diwiš obdržel o několik let později (1395 dne 20 Září) potvrzení privilegíí kláštera Břewnowského od krále *Wácslawa IV* s wyčtením všech statků klášteru náležejících, mezi nimiž uwodí se městečko Police s dewatenácti wesnicemi, kolikž jich té doby stálo na panství Polickém. Od téhož pak opata způsobeno jest roku 1406 sepsání nejstaršího nám známého *urbáře Břewnowského*, w němž uwezeny jsau rovněž všeccky statky kláštera a tudy také panství Polické se vším swým příslušenstwím. Z listin těchto dwau poznáváme zewrubněji než ze všelikých pamětí starších tehdejší staw krajiny a obywatelstwa jejího.

Wesnice, které uwodí privilegium krále Wácslawa IV na panství Polickém, byly *Ledhuje, Bukowice, Suchdol, Hlawňow, Pěkow, Lachow, Bodašín, Žďár, Dědowá, Medhuje, Radešow, Bezděkow, Srbská*, půl wsi *Lhoty, Bělá, Petrowice, Petrowičky, Dřevčič, Maršow*. *Srbská* rozeznávala se však dle urbáře dwoje, *welká* a *malá*. Welkau nazýwala se nynější Nížká Srbská, která náležela celá k Polici; malau slaula částka wsi Wysoké Srbské, potokem oddělená, která příslušela k Policku, ježto ostatní celá wes tato jako i blízky Machow náležela ke zboží Náchodskému. *Lhota* za Machowem dělila se potokem Trnkawau na dvě strany, z nichž jedna byla Polická, druhá

*

Náchodská; protož privilegium kráľovské mluví jen o polowici wsi Lhoty. *Dřewić* rozeznáwala se rovněž *wětši* a *menši*; onau se rozoměla hořejší *Dřewić*, která náležela celá k Polici; menší zase byla dolní, kterau potok dělil na část Polickau s jedné, a Náchodskau s druhé strany. Konečně také *Maršow* uwodí se dwójí jak w listě krále Wácslawa tak w urbáři; což nepochybně pochází odtud, že část wsi ležící na lewé straně řeky Medhuje náležela od starodáwna k Policku, prawá strana pak byla Náchodská a dostala se klášteru teprw kaupí Petrowic, Petrowiček a *Dřewíce*. Poněwadž o kaupi této máme jen pozdější zpráwu (w Paprockého *Diadochu* p. 149), nikoli listinu prwotní, zdá se, že Náchodský *Maršow* stál již před zawřením kaupě této, ač se we správě oné zmínka wýslovná o něm neděje. We *Žďáře* měl dolejší konec wesnice zvláštní názew *Baworow*, snad že byl pozdějšího wysazení než ostatní wes. Jméno připomíná opata Bawora, od něhož snad toto prodlaužení wsi pocházelo.

Wšecy wesnice na panstwí Polickém, jakožto w krajině, která teprw we třináctém století počala se zděláwati, wzaly počátek swůj wysazením od wrchnosti, to jest powolaním lidí, kterým byla odměřena půda, a kteří za obdržení jí we jmění dědičné byli powinni určitými platy a jinými powinnostmi. Odměřená půda dělila se w *lány* (lanei, mansus), o nichž nemáme určitého udání, kolik korců činil jeden, což w rozličných krajinách země české býwalo rozličné; nejobyčejněji čítal se lán po 60 neb 70 korcích. Lán se dělil na 12 *prutů*, prut na 4 *čtwrtky*. Největší wesníci dle počtu poplatných lánů byl *Suchdol*, který měl 12 lánů a 4 pruty kromě menší majetnosti šesti zahradníků. Po *Suchém*dole byl největší *Žďár* s *Baworowem*, kdež bylo 10 lánů a 4 pruty, nepočítajíc horu *Wlčinec* nad wtokem potoka *Žďárského* do Medhuje, kterau měl jeden z lidí *Žďárských* jménem *Strádal* k dočasnému užíwání, a lauku tuším pod *Wlčincem* na potoce, které podobně užíwal jiný jménem *Kněz*. *Pěkow* měl 10 lánů a jednu čtwrtku mimo 6 prutů šolcowých a dwa mlynářowý, též horu *Bodašín* to jest horu mezi *Pěkowem*

a Bodašínem, kterau drželo šest lidí pod plat roční; *Ledhuje* 7½ lánu mimo pololán, který náležel faráři Polickému, a 6 prutů jistého Michala; *Srbská velká* 6 lánů, 7 prutů a čtvrtku; *Bukowice* 5 lánů a 11 prutů; *Petrowice* 5 lánů a 9½ prutu, krom lauky panské pod *Kozímhrbetem* čili jak se nyní říká pod Kozínkem při řece Medhuji, kterau měli Petrowičtí za plat k užívání; *Lachow* 5 lánů, 3 pruty a 3 čtvrtky krom dwau swobodných lánů šolcowých; *Bezděkow* 5 lánů, dwa pruty a 1 čtvrtku; *Bělá* 4 lány a 11 prutů, k tomu lauku, nepochybně pode vsí nad potůčkem běžícím k Srbské; *Hlawňow* 4 lány, 5½ prutu krom majetku čtyr zahradníků; *Bodašín* 4½ lánů; *Radešow* 3 lány a 8 prutů, krom jednoho prutu, který náležel ke mlýnu pode vsí w Mezihoří, a nepočítajíc také něco polí w blízkých lesích, lauku, z které platil člověk jménem Jakub, a dwa kopce, Duchoňůw a Wawřincůw, rovněž dwau lidí Radešowských.

Menší byly *Dřewič hořejší* s dvěma láný a 9 pruty; *Petrowičky* s dvěma láný a 3½ prutem; *Maršow* Staropolský s dvěma láný a dvěma pruty; *Medhuje* (rozumí se jen strana Polická, ježto druhá strana za wodau náležela ke zboží Starowskému) s 1 lánem a 10½ prutem; *Maršow* za wodau s 1 lánem a 8½ prutem; *Dědowá* s 1½ lánem mimo swobodný pololán šolcůw. *Srbská menší* tak zwaná měla jen 4 pruty polností, a *Dřewič menší* čili dolní (pokud ku Polici náležela) jen 2½ prutu.¹⁶⁾

Dle prwotního úmyslu byl by asi každý lán měl býti jednau sedlskau usedlostí; čemuž však za času složení urbáře a bezpochyby dáwno předtím již tak nebylo. Nacházímeť ku příkladu, že w *Bodašíně*, kdež bylo rolí s půl páta lánů, počítalo se 22 hospodářů, tak že na jednu usedlost přicházelo průměrně o něco méně než půl třetího prutu; podobně pak bylo beze wší pochybnosti také we všech jiných wesnicích. Lán byl však přijatau jednotkau, dle které wětším dílem byly wyměřeny wšecky powinnosti poddaných k wrchnosti. Powinnosti tyto byly platy a práce čili roboty.

¹⁶⁾ Weznice Lhota jest w urbáři při podrobném popise pomínuta mlčením.

Peněžitý roční *plat* čili *úrok*, který se odváděl z jednoho lánu, byl dle rozličných vsí rozličně velký. W sedmi wsech byl ustanowen na 20 grošů, 10 o sw. Jiří a 10 o sw. Hawle, totiž w Ledhují, Hlawňowě, Bukowici, Pěkowě, Radešowě, Bezděkowě a Srbské. We Žďáfe, w Medhují a Dědowém platilo se jen 16 grošů z lánu, naproti tomu w Suchémdole a w Bělé po 24 groších, w Maršowě Staropolicckém, w dolní Dřewíci a w Lachowě po 32 groších čili po půl hřiwně, we wsech příkaupených, totiž w Petrowicích, Petrowičkách, hořejší Dřewíci a w Maršowě za wodau po 50, w Bodašně dokonce po 70 groších.

Mimo to byl *plat obilný*, který se odváděl z nejwíce vsí co pocta (nomine honoris) po půl druhém korci z každého lánu (rozumělo se tuším po půl korci pšenice, půl korci žita a půl korci owsa). Výjimkau byly Maršow Staropoliccký a Lachow, kdež platil každý lán 6 korců, totiž dwa korce pšenice, dwa žita a dwa owsa; a zase Petrowice, Petrowičky, hořejší Dřewíč a Maršow za wodau, kdež odváděli toliko po wěrteli owsa z lánu. Dále ze wsech wesnic od starodáwna ku panstwí náležejících kromě Bodašna dáwali z každého lánu dvě kury o narození panny Marie, dvě o narození božím, a 12 wajec o welkonoci.¹⁷⁾ W Bodašně dáwal každý z 22 hospodářů toliko po jednom kuřeti o narození božím; w Petrowicích, Petrowičkách, Dřewíci hořejší a w Maršowě za wodau zase z lánu dvě kury a 24 wajec ročně.

Roboty byly na celém panstwí stejné krom Lachowa a Maršowa. K tomu náleželo předně orání na panských rolích, z každého lánu 24 záhonů třikrát w roce, dwakrát na ozimi a jednau na jaří; práce o žních každý hospodář dwa dni w roce, jeden na ozimi, jeden na jaří; k tomu dowezení wšeho obilí do stodol panských od těch, kteří měli koně; sušení a složení sena i dowezení jeho do kláštera; chodění na hon dle potřeby; což wše byla powinnost wšechněch hospodářů, bezpochyby dle nějakého w tom zawedeného pořádku. Zwláště také byli powinni, dowězti o wánocích po jednom woze dřwí

¹⁷⁾ Ubi sunt, dokládá k tomu urbář, to jest tedy kde slepice chowali.

do kláštera, mlýnské kameny a vše jiné čeho potřeba woziti do panského mlýna w Polici, a kteří neměli koní, dělali přitom ruční práci, konečně woziti kámen k wápennici panské; též dříví ke všem jiným stawbám.

Lachowští a Maršowští byli od robot oswobozeni, a platili bezpochyby za to předně wíc w obilí než jiné wsi, mimo to pak za práci o žních w Lachowě po osmi groších a w Maršowě po šesti z lánu. Dočasně nejspíš bylo wykaupení Suchodolských z roboty, za kterauž oni w čas složení urbáře platili po 16 groších z lánu, osmi o sw. Jiří a osmi o Hawle. Podobně w malé Srbské platili po dwau groších z každého prutu toliko za práci o žních. Úplné oswobození od robot i také od platů obyčejných měli *šolcowé* čili *rychtáři dědiční*. W Nízké Srbské dle privilegia opata Martina wyše zmíněného (1254) měl šolc mítí také pro sebe plat peněžítý i obilný z šestého lánu we wsi, který z jiných lánů vycházel wrchnosti; čehož však za času složení urbáře již nebylo; bezpochyby byla se časem stala o to jiná smlauwa.

Z téhož privilegia rychty Srbské jest také widěti, že w této wsi byl prwotně úrok peněžítý i obilný wětší než později, totiž půl hřiwny čili 32 grošů a 6 korců, ježto dle urbáře činil jen 20 grošů a 1½ korce. Za to však nečiní se w privilegii žádná zmínka o robotách, kteréž tudy bezpochyby byly pozdějšího půwodu; i podobá se, že netoliko w této, nýbrž i w jiných některých wesnicích byly smlauwy mezi wrchností a poddanými během času změněny, tak že sníženy jsau platy a za to zawedena powinnost robotní.

Mimo polnosti wyměřené na lány, které náležely k jednotlivým usedlostem sedlským, měla každá wes od starodáwna a tudy bezpochyby s nejwětší částí hned od prwního založení swého také jisté *jmění obecní*, totiž dráhy a jiné pastwiny, něco lesa neb i lauku obecní, o čemž však do podrobná máme známost teprw ze časů pozdějších.

Obywatele městečka *Police* neměli žádných polností, aby byly obzwláště přičteny k městu; než toliko že jednotliví sausedé kupowali sobě hospodárství sedlská we wsech, což

bylo jim wolno. Wlastní žiwností jejich byla řemesla a obchody. Nicméně byli všichni sausedé powinni robotami všelického způsobu jako lidé sedlští, wyjma toliko orání. Činil se přitom rozdíl mezi těmi, kteří měli koně, a kteří neměli; tito konali robotu ruční. Zvláštní powinnost Polických byla krom toho přiřazeti všecko potřebné k děláni plotů, nepochybně okolo kláštera (*omnia necessaria ad sepes tenentur adducere*); dílo samo měl však probošt dáti konati swau čeledí. Též náleželo jim opravowání mostů a láwek. Pauzí podruhowé měli zvláštní powinnost konopí trhati a zeleninu zasazowati. Roční platy odváděli wrchnosti toliko kowáři a řezníci, každý kowář 6 grošů o sw. Jiří a 6 o sw. Michale; řezník každý ročně jeden kámen loje a 1 kámen slaniny. W čas složení urbáře bylo w Polici kowářů šest a řezníků dwanáct. Mezi jinými řemesly, která se provozowala hlavně pro potřebu obywatelstwa městečka a wesnic na panství, vynikalo nejspíš saukennictwí podobně jako w Braumowě, kdež zawedeno bylo již we 13. století za opata Martina. Wedlé žiwností městských chowali sobě sausedé Poličtí také dobytek, a měli proň rozsáhlé *pastwiny* za *Strážnici* na straně ke Žďáru, obrácené nyní w pole; z nich platila obec wrchnosti ročně 12 grošů we dwau lhůtách. Taktéž náležela obci stráň druhé hory proti Strážnici, která nyní slowe Hawlatka. Tato nepochybně rozumí se *horau Tonišowau* (mons Tonissi), z níž obec dle urbáře platila wrchnosti po dwau groších o sw. Jiří a o sw. Hawle, mimo to pak dwa groše berně.

O tehdejší rozsáhlosti městečka a o poloze ulic a domů nemáme žádných sauwěkých paměť. Rozumí se však samo sebou, že hned ku prwnímu založení města náleželo náměstí, a dá se saudití, že rovněž tak staré byly hlavní dvě ulice z rynku, jedna ku klášteru w stranu půlnoční, druhá tak zwaná hořejší we východní stranu až k Ledhují. Zdá se však, že již we 14. a na začátku 15. století nebylo městečko aspoň o mnoho menší, než jak je shledáme asi o sto let později.

Od nepamětných časů až do roku 1818 stál prostřed rynku *piwowár* městský, pokud listowně známo, již před rokem

1535; i nelze pochybowati, že stál na tom místě již také v čas složení urbáře roku 1406. Aspoň připomíná se již v urbáři waření piwa w Polici s ustanowením, že platí sausedé z každé wárky 6 grošů proboštowi a 6 peněz k obci, což ukazuje na waření jednotlivých sausedů dle pořádku w piwowáře společném, tak jak se zachowávalo vždy w časích pozdějších. Mám pak za to, že wedlé piwowáru tohoto stála též prostřed rynku nejstarší *radnice* Polická, jak bylo obyčejné we mnohých jiných městech a městečkách toho času.¹⁸⁾

Wšechno, co na panství nebylo přiděleno k usedlostem a přibytkům poddaných lidí nebo k obcem, zůstávalo jméním wrchnosti, totiž kláštera Polického. K tomu náležely rozsáhlé polnosti při dvořích panských, na kterých pracowala čeleď panská i lidé robotní, velké lesy, které ještě vždy skoro na všech stranách zaujímaly wětší prostranství než nyní, řeka Medhuje a potoky četné s rybářstwím, též lauky při nich.

Dworů panských, které klášter držel we své vlastní správě, bylo w čas sepsání urbáře sedm; z nichž tři se nacházely při městě; dwa byly při nejbližších dwau wsech, w Ledhují a w Bukowici, jeden w Radešowě a jeden w Bezděkowě. Polickými třemi dwory rozuměly se předně *dwůr klášterský* na místě posawadního hlawního dworu, který stojí na půlnoční straně od města ob cestu proti zahradě klášterské; zadruhé tak zwaný *Babí dwůr*, jižně od kláštera i od kostela farního a východně od města, jehož názew tento, ač se naskytuje ponejprw roku 1546, byl bezpochyby starodáwný; třetího však poloha není nám známa.¹⁹⁾ Při dvořích těchto nacházelo se čtvero *popluží*; tak asi že ke dworu klášterskému příslušela popluží dvě, k ostatním ku každému jedno,

¹⁸⁾ Až do roku 1740 nacházela se radnice Polická w pořadí jižním na náměstí w roze pod č. 77, kdež byla r. 1594 co nowá wystawena; ještě pak potom r. 1611 mluví se o staré a o nové radnici; kde však se tehdejší stará radnice nacházela, o tom neděje se zmínka.

¹⁹⁾ Dwůr dolejší nyní tak zwaný na jižní straně od města za potokem Ledhujským pod Hawlatkau náležel tehdež k Ledhují co poslední sedláký statek na dolejších konci této wsi.

a taktéž ke čtyřem ve všech řečených. Čtvero popluzí příslušných ke dworům u Police zaujímalu polnosti na východní straně od kláštera i od města, pozvolnu wzhůru k lesu Klučku se táhnauci, který tehdaž nejspíš až k nim dolů se wztahowal; a s nimi na půlnoční straně sawiselo bezprostředně popluzí *dworu Bukowického*, tak že asi všecka pole ode wsi Ledhuje až k Bukowici náležela wrchnosti. Zde, jak nelze pochybowati, nacházely se nejstarší role, které byl začal dělati jahen Vitáliš s towařiši swými. Dwůr *Ledhujský* nazýwal se starodáwným jménem *Radimow*, a popluzí k němu náležející wztahowalo se nad hořejším koncem této wsi mezi sedlskými rolemi Ledhujskými s jedné strany a Suchodolskými s druhé od kraje audolí řečeného *Ochoz* we směru od půlnoci na jih.²⁰⁾ Ke *dworu Radešowskému* náležela nejspíš pole hned při kraji Hawlatky na wysočině wedlé sedlských polí Radešowských. Toliko *dwůr Bezděkowski* s popluzím swým nacházal se we wětším wzdálení od kláštera za wsi toho jména, jak se spatřuje podnes.²¹⁾

Při dvoře klášterském stála *wápennice* i snad spolu cihelna na straně půlnoční od něho wedlé místa, na kterém

²⁰⁾ Polnosti tohoto popluzí nazýwají se podnes Radimowské, a náležejí několika sausedům Ledhujským. Ponejprw nacházíme názew curia in Radymow w listině roku 1461 wytištěné u Dobnera Mon. VI. 174.

²¹⁾ O dvořích a popluzích Polických wyslowuje se urbář na dwa místa pokaždě jinak. We přehledu totiž všech statků uwodí se Policis oppidum, praepositura, ecclesia parochialis et *tria allodia*; při popise pak podrobnějším prawí se: in Policis oppido praepositura, ecclesia parochialis et *curia cum quatuor araturis*. *Allodium* znamená w urbáři tomto wšude dwůr popluzní, *aratura* pak jest popluzí. Dle jednoho byly by tedy býwaly tři dwory, dle druhého jen jeden se čtyřmi popluzími. Poněwadž se wšak ještě we pamětech 16. století aspoň dwa z řečených dworů uwodí, nelze pochybowati, že prwotně bylo wíc dworů než jeden, a že tedy udání tří *allodií* we smyslu co tři dworů není mylné. Že se wšak na druhém místě mluví jen o jednom dvoře se čtyřmi popluzími, má bezpochyby také swau příčinu, snad že w čas složení urbáře předce již hospodářstwu při třech oněch dvořích bylo některak jinak zřizeno, tak že se w jisté míře we dvoře klášterském jakožto hlawním sestředowalo.

stojí nyní panská kovárna. Byla postawena již za opata Bawora mezi léty 1304 a 1306 bezpochyby za příčinou tehdejších staweb jeho w klášteře. Při Babím dwore zase stála *láseň*, která se připomíná ponejprwé w urbári roku 1406. Lazebník, jemuž byla od wrchnosti pronajímána, platil z ní ročně 33 grošů we třech lhůtách o trojích suchých dnech.

Mimo dwory již jmenowané měl klášter ještě také dwůr poplužní w *Suchémdole*, jež wšak opat Diwiš, tuším prwní toho jména (1360—1366), w roce neznámém pronajal práwem zákupním dědičně jistému Křížkowi pod plat dwau kop grošů českých. Byl to statek, který se nyní nazývá šolcownau Suchodolskau. Po smrti Křížka neb jeho dědiců spadl dwůr tento bezpochyby na klášter zpět, byl wšak zase pronajat wšf obcí Suchodolské, kteráž dle urbáře (1406) platila z něho ročně 4 kopy we dwau lhůtách o sw. Jiří a o sw. Hawle.

Dále byly dwa dwory poplužní na zboží Petrowickém, totiž příkaupeném od opata Předbora, jeden w Petrowicích a druhý u Petrowiček. *Dwůr Petrowický*, ku kterému náleželo půltřetšho lánů polí, držel od kláštera člověk jménem Wacek, který z něho platil dle urbáře 36 grošů o sw. Jiří a tolikéž o sw. Hawle, k tomu o wánocích dvě kury a haušku stojící za groš, o welkonocích dwa sýry neb za ně dwa groše a kopy wajece. Druhý dwůr nazýwal se *na Homoli*, pod kterýmž názwem (aratura na Homoli) připomíná se již w privilegii krále Wácslawa IV roku 1395. Popluží jeho dotýkalo se mezi wesnice Petrowic, hlavně wšak zaujímalo pole za Petrowičkami w cípu wysočiny tamější, kdež se na kraji jejím sbližují vysoké lesnaté stráně nad audolím Medhuje s jedné strany a potoka Dřewičského se strany druhé, a odtud potom spojují se w dlouhý ostroh lesem porostlý, který se táhne až k austí potoka Dřewičského od Medhuje pod dolejší koncem wesnice Dřewiče. Ostroh tento činí we vyšší části swé homolowitý wrch, který se nazývá *Homolí*. Od něho vlastně bral dwůr onen jméno swé. Jak se zdá, náležel dwůr na Homoli i s dworem Petrowickým ke zboží, které byl opat Oldřich (1366—1381) prodal do žiwota Janowi *Kdulinci*

a manželce jeho a které po nich za opata Diwiše způsobem již zmíněným (1390) připadlo rovněž doživotně Petrowi proboštu Polickému. Po jeho smrti dostalo se zboží toto zpět klášteru. Opat Diwiš však roku 1404 prodal dwůr na Homoli samotný bez wesnic, na které se přeđešlé smlauwy wztahowaly, zemanu českému *Baworowi z Hustiřan* odjinud z Neznašowa na čas jeho žiwota s polemi, lesy a částí luk w audolí Medhujském pod Petrowici, wyjma však les nad cestau podél Medhuje pod Petrowičkami a tudy jmenowitě les na wrchu Homoli, kterýž zůstal wrchnosti. Pan Bawor z Hustiřan nacházal se w držení tomto i w roce složení urbáře (1406) a neznámo jak dlauho potom.

Z *lesů panských* brala netoliko wrchnost swau potřebu dříví, nýbrž také poddaní, pokud jim malé částky lesů jednotlivých obcí nepostačowaly. Za to odváděli wrchnosti roční dáwky, které byly ustanoweny dle počtu koní, kolik kdo držel, že s tolika si jezdil do lesa. Obecně bylo ustanoweno po všech wesnicích, že kdo měl jednoho koně, platil ročně 1½ groše, wěrtel owsa a 8 kur; kdo měl koní více, platil s každého tolik, však jen se čtyř koní nanejvýš. O něco jinak bylo ustanoweno w Srbské.²²⁾ We městečku platil každý saused 1 groš o sw. Michale, podsedek 6 peněz čili půl groše; kdo však měl koně, platil jako we wsech, a měl-li saused Polický také sedlský dwůr w některé wsi, platil s něho obzvlášť. Platy tyto wybíral *lesný* (forestarius). Jiného požitku z lesů poskytowala honba. Jak ještě w 18. století, tak zajisté ještě we mnohem wětší hojnosti hemžili se w lesích Polických zajáci, srnci a jeleni a na skalnatých hřebenech měli hnízda swá tetřewi a tetřiwci. Owšem měla také zwěř i ptactwo mnoho nepřátel swých, lišek, tchořů, kun, drawých ptáků;

²²⁾ W urbáři prawí se o této wsi: Item de iv equis iv grossos, iv pullos, unam mensuram avenæ, et de tribus iii grossos, iii pullos, iii quartalia avenæ, et de duobus equis iii gr. ii pullos, ½ mensuram avenæ, et de uno equo 1½ gr. i pullum, i quartale avenæ; et qui habet equos, de duobus solvit.

a jako jinde w Čechách toho času tak nepochybně i zde měl wlk, neli také medwěd, ještě stálý domow.

Poněwadž *potoky* na panstwí náležely krom malých snad wýjimek wrchnosti, zdá se že také *mlýny* na nich a *náhonny*, kterých bylo potřeba k wedení wody, byly wětším dílem wystaweny nákladem kláštera aneb aspoň pomocí a s powolením od něho. Odtud pocházelo, že i ze mlýnů skoro ze všech šly jisté důchody pro wrchnost, ač právní poměry jich byly poněkud rozličné. Wšech mlýnů bylo 12 na panstwí. Z nich byl prwní mlýn klášterský čili *podklášterní*, který stál před samým klášterem. na jižní straně od kostela, tu kdež jest nyní asi prostředek jižní strany kláštera. Woda byla naň wedena náhonem čili struhau z potoka Ledhujského, která šla částečně dworem klášterským, kdež krom toho byl rybníček řečený Jezero, působený prameny podzemními. Mlýn tento náležel bezprostředně klášteru, byl však nejspíš pronajmán dočasně. Dle urbáře platil z něho mlynář 52 korců žita ročně. Ostatní mlýny byly w Ledhují, w Suchémdole, we Hlawňowě, w Bukowici, w Pěkowě, w Dědowém, we Žďáře, w Maršowě na lewé straně řeky Medhuje, pod Radešowem w Mezihoří a w Srbské mlýny dwa. Mlýn Ledhujský náležel rovněž klášteru, a mlynář odváděl z něho ročně 32 korců žita. W Suchémdole, we Žďáře a Srbské oba mlýny zdá se že byly prodány právem zákupním pod roční platy. Dle urbáře platil Suchodolský 24 grošů ročně we čtyřech lhůtách o každých suchých dnech; Žďárský platil po 4 groších o sw. Jiří a o sw. Hawle a ročně 6 kur, mimo to měl 6 dní roboty; w Srbské každý mlýn ročně 6 grošů. W Pěkowě a w Dědowém náležely mlýny dědičným šolcům, od nichž nepochybně byly hned prwotně wystaweny, a tak byl prwotně také w Srbské jeden z řečených dwau mlýnů, totiž dolejší, příslušenstwím šolcowny; w čas urbáře byl však již od ní oddělen. W Bukowici náležel mlýn s třemi pruty pole k obci této wsi, a podobný byl poměr mlýnu Hlawňowského, kterýž platil ze tří prutů pole k obci tamější, mimo to však odváděl wrchnosti 5 grošů a 6 kur ročně a robotowal 6 dní. Mlýny w Rade-

šowě (nyní Mezihorní) a w Maršowě připomínají se w urbáři prostě bez uwedení jakéhokoli platu, kromě že Radešowský platil z jednoho prutu pole, jak byla obecná powinnost.

Dle privilegií královských, kterými byl aujezd Polický wyňat z moci úradů župních, náležela opatowi Břewnowskému *saudní moc* nad obywatelstwem a všeliká jiná veřejná správa na panství. W jeho jméně a na jeho místě wykonával ji probošt Polický, kterému bylo poručeno řízení hospodářství kláštera wůbec. Saudní moc opatowa však nezáležela we vlastním rozsuzování právních pří, nýbrž hlavně w dohledu na zachowávání řádu a práwa při saudech na panství k tomu zřízených a w poskytování jim ochrany, aby rozsudky jejich docházely skutečné platnosti; začož ze saudů těchto vycházely wrchnosti znamenité důchody.

Saudy čili *rychty* zvláštní byly krom městečka Police w *Srbské*, w *Pěkowě*, w *Lachowě* a w *Dědowě*. Rychty tyto wesnické byly, jak již zmíněno, dědičné tím způsobem, že držitel statku, ku kterému rychta příslušela, byl tím samým rychtářem čili šulcem (*judex, scultetus*) a předsedal saudu, na němž spolu s ním zasedali konšelé dosazovaní bezpochyby od wrchnosti. Rychtář byl zároveň představeným obce we všelikých jiných ohledech. W *Polici* nebylo rychty dědičné, nýbrž byl rychtář dočasne dosazován od wrchnosti, a rovněž *konšelé* ze sausedstwa, kterých jak aspoň w 16. století tak nepochybně od prwního počátku býwalo osm. We wesnicích ostatních mimo čtyry právě jmenované byli sice představení, kteří se *rychtíři* nazýwali, skutečně však neměli prawé saudní moci, než konali toliko jiné powinnosti. Jak již na jiném místě wyprawowano, byla privilegiem krále Wácslawa II roku 1295 městečku *Polici* dána saudní moc we věcech hrdelných, tak aby těžcí zločinci z městečka i z wesnic od rychtáře téhož městečka byli sauzeni. Protož k saudům wesnic oněch, kde byly rychty dědičné, náležely jen menší pře; we wětších pak zločinech příslušeli obywatelé jejich jakož i druhých wsi k městskému saudu Polickému. Hlavní saudy držíwaly se w určité časy třikrát za rok jak we městě tak w každé ze

čtyr dědičných rycht obzvlášť a mimo to, jak se zdá, saud společný pro wsi příkaupené z někdejšího zboží Náchodského, nejspíše w Petrowicích. K saudům těmto dojížděl probošt, a zasedal na nich spolu s rychtáři a příssežnými. Šolcowé byli powinni, dáti přitom oběd jemu a jeho čeledi i konšelům; k čemuž však poddaní přispíwali, w Polici (i také w Ledhují), w Srbské, Pěkowě, Lachowě a Dědowě každý hospodář po každé dwěma penězi, w Petrowicích, Petrowickách a Dřewíci jedním penízem. Konšelé byli z tohoto platu wyňati.

Již dle privilegia krále Přemysla Otakara II r. 1260 náležely opatowi všecy pokuty a jiné platy vycházející ze saudů. We wesnicích však, kde byly dědičné rychty, připadala z toho třetina šolcowi, jakž aspoň wýslovně bylo ustanoweno w zakladací listině rychty w Srbské a také při všech šolcownách na Braumowsku. Dědiční šolcowé byli naproti tomu prwotně powinni opatowi službami wojenskými. W čas složení urbáře byla však služba tato obrácena w roční wýkupné, jak aspoň uwodí se o šolcowi w Srbské, kterýž pod jménem tím platil ročně 16 grošů we dwau lhůtách.

K weřejné správě, která byla poručena opatowi na panstwích jeho, náleželo mezi jiným také wybírání *berně* a odwádění jí, kam náležela. *Obecná berně* zemská, když byla powolena sněmem (berna generalis), wybírala se w určité částce s každého poddaného lánů a obzvlášť ze mlýnů. Duchowenstwo řeholní bylo však obtíženo mimo to *zvláštní berní* pro komoru králowskau (berna particularis), která nezawisela na swolení sněmowním, ano dle nějakého zařízení z druhé polowice 14. století odwáděla se ročně w určité summě peněz. Opat Břewnowský odwáděl na tuto berní zvláštní ze všech statků swých 300 kop grošů. Ačkoliw se berně tato netýkala poddaných, než klášterů samých, zawdala nicméně, jak se zdá, příčinu ke smluwám mezi duchowními wrchnostmi a lidmi na statcích jejich, kterými berně wůbec proměněny jsau w jistý roční plat, tak totiž, že poddaní odwáděli wrchnosti berní z každého lánů neb jiných některých předmětů každý rok w jisté určité částce; wrchnost pak platila jak

obzvláštní berni královskau za sebe tak obecnu berni zemskau, kdykoli byla sněmem powolena, za ně. Dle urbáře činila tato daň z celého panství Polického 53 kop 20 grošů 8 peněz každého roku; když však byla berně zemská obecna, 56 kop a 8 peněz.²³⁾ Rozdíl tento pocházel odtud, že něco málo statků bylo z každoroční daně vymíněno a platily jen berni zemskau, když připadla. Tak k. p. platil Wacek Petrovický z tamějšího dworu 80 grošů jen, když byla berně na celau zemi uložena.²⁴⁾ Poněwadž se berně platila hlavně z lánů sedlských, wypadalo jí na většší wsi více a na menší méně asi w tom poměru, jak mnoho lánů měla každá wes. Suchdol platil nejwíce, totiž ročně 6 kop 18 grošů a 4 peníže.²⁵⁾ W Polici we městečku byla berně rozwržena nepochybně na jednotlivé hospodáře; činila ročně 5 kop. Srownáme-li celau roční summu, odrazíc těchto pět kop, které platilo město, s počtem všech lánů sedlských na panství, kterých se počítalo 96, wypadne na jeden lán asi půl kopy čili 30 gr.

²³⁾ Summa bernæ cum civitate liii sexagenæ xx grossi, viii parvi omni anno; sed quando est berna generalis, tunc sunt lvi sexagenæ, viii parvi.

²⁴⁾ Pro berna regali, quando toti terræ Bohemiæ imponitur, debet solvere lxxx grossos. — We smlauvě, kterau byly Petrowice, Petrowičky, Maršow a menší Dřewič roku 1390 propňjčeny proboštu Polickému Petrowi, čte se: Quando berna generalis toti terræ per dominum regem fuerit imposita, tunc debeo a prædictis hominibus dictarum villarum æqualiter, prout aliæ villæ ejusdem præposituræ solverint, colligere ac monasterio solve; sin vero particularis berna fuerit, tunc mediam partem domino abbati et monasterio, et secundam medietatem pro me ad meos usus potero convertere.

²⁵⁾ Ostatní wsi platily: Žďár 5 kop, 30 gr. 8 peněz, Pěkow 5 kop, 28 gr. 8 p., Ledhuje 4 kopy, 16 gr., Srbská welká 3 kopy, 52 gr. 8 p., Bukowice 3 kopy, 18 gr. 4 p., Petrowice (krom Wacka) 3 kopy 5 gr. 4 p., Bělá 2 kopy 36 gr. 4 p., Hlawňow 2 kopy 30 gr. 6 peněz, Lachow 2 kopy, 50 gr., Bezďekow 2 kopy 45 gr., Radešow 2 kopy, Dřewič 1 kopu 20 gr. 4 p., Petrowičky 1 kopu 16 gr., Maršow za wodau 1 kopu 9 gr. 4 p., Medhuje 1 kopu, Maršow před wodau 52 gr., Dědowá 48 gr., malá Srbská 10 gr. 8 p., malá Dřewič 7 gr. 7 p. — O Bodašíně není w urbáři berně uwedena; Lhota pak jest, jak již jinde zmíněno, dcela pominuta.

Nedostává se nám naskrze paměti z onoho času, z nichž bychom mohli poznati vnitřní život w klášteře Polickém co do zaměstnání a činnosti řeholníků w něm bydlících i zřízení klášteřa. Tolik jen vyswítá ze zápisků opata Bawora, že se w klášteře provozowala některá řemesla od *bratří*, kteří nebyli kněžími, a že tudy počet jich musil býwati mnohem wětší nežli w časích pozdějších. Předstaweným klášteřa byl, jak častěji zmíněno, *probošt*, kterému však příslušela hlavně správa swětských wěcí klášteřa se týkajících. Wedlé něho byl druhým předstaweným *přewor*, který řídil wěci duchowní, a jinak bylo více úřadů čili služeb w konwentě dle obecného řádu we klášteřích. Služby tyto, jak důstojenstwí probošta a přewora, wykazowal *opat*, pod jehož poslušenstwím stály klášteřy w Břewnowě, w Polici, w Braumowě a w Rajhradě jednostejně. Také však *wolení opata* příslušelo členům wšech čtyř konwentů společně, a stáwalo se we společném swolání wšechněch w mateřském klášteře Břewnowském. O důchody z panstwí Polického bylo w čas složení urbáře jisté ustanowení, dle něhož opat bral z důchodu peněžitého pro sebe něco méně než polowici, totiž 30 kop, 28 gr. a 10 peněz ročně, mimo to pak 94 kur, 8 kop a 17 wajec i dwa korce půl wěrtelce owsa; ostatek, jak se dá z toho saudití, zůstáwal w rukau proboštowých k opatření potřeb jeho konwentu. Záwislost od mateřského klášteřa Břewnowského také w tom se jewila, že byl probošt Polický powinen odváděti k obzwláštním potřebám konwentu Břewnowského čili k *pittanci bratří* (pro pittantia fratrum) 64 grošů, a farář Polický 32 grošů ročně we dwau obyčejných lhůtách o sw. Jiří a o sw. Hawle.

Nadání *fary Polické* záleželo krom rozličných příjmů tehďáz wšude buď dle zákona buď proti zákonu obyčejných w pololánu rolí w Ledhuji a w desátku ze wšech wesnic k osadě Polické příslušných, wyjma Maršow a Lachow. Desátek byl však, jako wšude jinde w Čechách ustanowen co stejná každoroční dáwka, totiž z každého lánu 1 korec žita a 1 korec owsa s wrchem (cum cumulo). Farář však, jakožto s kostelem swým ku klášteřu přiwtělený, byl powinen z dů-

chodů těchto dáwati bratřím konventu Polického každodenně jednu krmi a za rok jednau, o sw. Janu Křtiteli, jednu minuci čili hostinu, které se účastnil s bratřimi také probošt. Probošt sám byl powinen dáwati ročně tři minuci.

Při nedostatečnosti písemných pamětí vůbec nemáme také naskrze žádných zpráv o pamětihodných událostech zewnějších, které se asi zběhly w krajíně Polické během 14. a na začátku 15. století. Celkem dá se souditi, že byly časy klidné a dobré za zlaté doby panování Karla IV jako všude jinde w zemi české, a že zachowaly se po nejdelší čas panování krále Wáclawa IV, ježto domácí wálky vzniklé za tohoto panovníka ze sporů mezi ním a protiwnými jemu pány českými, pokud nejvíce známo, této krajiny nikterak se nedotýkaly.

Doba II.

Od počátku války Husitské až do bitvy na Bílé hoře.

(1420—1620.)

Blahé časy pokoje a dobrého řádu v zemi české wzaly náhlau a welikau změnu přewratem, který se stal za pozdějších let panování krále Wácslawa IV ze sporů o tehdejší staw wěcí církewních a o nowoty w náboženství, ku kterým dán byl jimi podnět. Wzešlaf z toho dlanhá a záhubná wálka, když po smrti krále Wácslawa (1419) bratr jeho Sigmund, který měl nastaupiti w králowství; postawil se proti snahám wětšiny národu českého a zdwihl zbraň co obránce moci duchowní.

Krajina Polická pocftila nejspíš swízele této wálky po nejprw, když král Sigmund na jaře roku 1420 asi poslední dni měsíce Dubna hnul s wojskem sebraným proti Œechům we Slezsku od Swídnice a wtrhnul odtud do země přes Náchod a přes Hradec Králowé; neb cesta jeho od Swídnice k Náchodu wedla nejpodobněji přes Braumow a přes Polici. Tehdáž opat Břewnowský *Mikuláš*, zwolený teprw před nedáwnem roku 1419, přebýwal ještě w mateřském klášteře Břewnowském u Prahy (30 Dubna), ale brzy byl z něho wyplašen strachem pro nepokoje, které se strhly we hlawním městě, když se blížilo k němu wojsko Sigmundowo. Pražané powolali sobě ku pomoci Žižku s bratrstwem Tábořským, a počali bojowati s posádkami krále Sigmunda na hradě Pražském a na Wyšehradě; we kterýchžto bojích již dne

22 Kwětna vypálen jest mezi jinými klášter Břewnowský a zůstal odtud na dlouho smutnau zříceninau. Opat Mikuláš odebral se zatím do Braumowa, kdež měl bezpečné útočiště, poněwadž obyvatelé města tohoto jak skoro všude obyvatelstwo německé w Čechách z národní nechuti proti Čechům stáli při straně duchowenstwa a krále Sigmunda. Naproti tomu české obyvatelstwo w Polici a w okolí přilnulo k nowým míněním a snahám náboženským, které sobě podiwu · hodno nalezly cestu až do těchto krajin horských, od středu země tak daleko vzdálených, a zprotiwilo se, newíme w jaké míře a jakým způsobem, opatowi co své duchovní i zároveň swětské wrchnosti.²⁶⁾

Z toho přišlo po uplynutí jednoho roku k strašiwé pohromě na tuto krajinu. Wálečné předsewzetí krále Sigmunda roku 1420 nezdařilo se. Pražané a Táboři porazili wojska jeho we dwau krwawých bitwách na hoře Žižkowě (1420 14 Čwce.) a w poli před Wyšehradem (1 Listop.), přinutili jej k ustaupení ze země do Morawy a do Uher, kdež sbíral teprw zase nové síly, a wybawili nejwětší část země z jeho moci zvláště opanowáním četných měst králowských w prwní polowici roku 1421. Dne 15 Kwětna dobyli Jaroměře, a prwní dni potom vzdal se jim také Dwůr Králowé i Trutnow. Ale když se wojska česká od těchto měst obrátila zase zpět w jiné strany, sebrali zatím knížata *slezští*, Sigmundowi oddaní, znamenitau wojenskau moc, asi 20.000 mužů, a wtrhli přes hory do země, táhnouce bezpochyby přes Braumow, který jim byl otwřeným stanowištem. Hubení kacířů mečem a ohněm bylo heslo wojsk swoláwaných tehdaž do boje s Čechy. Police byla nejbližším jejich cílem. Poněwadž městečko nemělo žádných hradeb a tudy nebylo pomyšlení na obranu w něm, utekli z něho mnozí obyvatelé jakož snad také dílem z wesnic, a hledali bezpečného úkrytu na wrcholi *Ostaše*.

²⁶⁾ Eidem abbati (Hermanno, mylně na místě Nicolao) rebelles erant subditi in districtu Policensi, adhærere volentes Husitarum opinio-nibus ac religioni, prawí o tom paměti ze 16. století, wydané u Dob-nera Tomo VI p. 476, chowané w rukopise kláštera Braumowského.

Hora tato, s jejíchž strání, všudež hustým lesem porostlých, vypínají se v prostředku příkré stěny skal pískowcowých a obrubují široký wršek, tak že k němu jen na jednom místě jest mezi nimi přístup uzkau pěšinau, byla přirozeným hradistěm, které mohlo býti hájeno. Slezáci, přitáhše dne 27 Kwětna, w auterý po božím těle toho roku, wypálili předně městečko beze všeho odporu, a powraždili ukrutně lidi w něm pozůstalé. Potom hnali útokem na Ostaš. Dle powěsti byla jim pěšina wedaucí nahoru lesem projewena od člowěka, kterého na cestě chopili. Přesilau dobyli se tudy na wrch; byloť nejspíš málo ozbrojených, kteří se jim mohli postawiti wstříc; a tu jali se bezbraný lid zabjěti napořád, muže, ženy a děti bez rozdlu. Mnohým jazyky wyřezowali; jiné dle pozdějšho wyprawowání starých lidí dolů se skal házeli, také ženy a panny některé prý za wlasý na stromích wěšeli. Dá se mysliti, že se zachowali mezi Polickými očití swědkowé ukrutností těchto; nebo skaliska a les a křowí poskytovaly štěrbin a skryší dosti, w kterých bezpochyby předce někteří z nešťastných ušli zrakům zůřiwého nepřitele. O člowěku, který Slezákům cestu ukázal, prawí powěst, že jej předně w lese přiwázali ke stromu, potom pak když se od krweprolití wraceli dolů, odwázali jej, ale na místě tom stali.²⁷⁾

Účinek strašliwého pobití tohoto byl tu chwíli, že krajina Polická uwedena zase w poslušnost opata přebýwajíccho

²⁷⁾ Sauwěké zpráwy o dobytí Ostaše jsau hlawně we Starých letopisích českých na str. 46 a w kronice kollegiata Pražského (u Höflera I. 84). Domácí powěsti zachowaly se nám předně w malém rukopise kláštera Břewnowského z roku 1684 nadepsaném: Weytah z kněh starých kostelních a špitálských Polických, a w pamětní knize bratrstwa Polického, kterau založil Bonaventura Pitr okolo r. 1740. Zpráwa we Wýtabu onom položená, jejíž skladatel užil již jedné z kronik obsažených we Starých letopisích českých, zní takto: Léta 1421 w auterý po božím těle, Slezáci wtrhše do Čech, město Polici wypálili, a potom po dwauch nedělich město Úpici též wypálili; *jak starí předkové o tom rozprávěli*, že mnohé lidi w Polici zamordowali, jazyky jim wyřezawali, a mnozí, kteří mohli, do Wostaše utekli, a tam jsauce wyzrazení jsau byli, a dolů se skal házeni; panny a ženy za wlasý wěšeny na dřiwí, dolů házeny a tak mordowány.

w Braumowě,²⁸⁾ ač tentokrát, jak se zdá, ne hned na stálo. Na zprávu o ukrutnostech spáchaných od Slezáků nařídili stawowé čeští, shromáždění toho času na sněmě w Čáslawi, wefejnau hotowost w celém kraji Hradeckém, kteráž se po některém čase sebrala u Náchoda, jenž náležel tehdaž panu Viktorinowi z Poděbrad, wedením předních dwau pánů strany pod obojí w tomto kraji, pana Čeňka z Wartenberka a Hynka Krušiny z Lichtenburka. Slezáci mezi přípravami k tomu wtrhli ještě jednau na jiné straně přes hory, wypálili Aupici, a powražili podobně obyvatele bezbraného městečka tohoto (okolo 10 Čerwna); hned pak potom opatřili Braumow proti útoku od Čechů. Dne 13. Čerwna přitáhl Konrad biskup Wratislawský od Kresobora, a wložil posádku do města *Braumowa* i do kláštera, nad kterau zůstawił co heitmany dwa šlechtice slezské, France z Peterswalda a Bernarda z Gersdorfa; zanechal jim k hájení města také dosti pušek a jiných nástrojů střelcích. Následkem toho obrátili se Čechové od Náchoda též předně ke Braumowu, owšem přes spáleniště Polické. W auterý dne 17. Čerwna o nešporách, tedy po poledni, přitáhli k městu, a položili se okolo něho w počtu asi 22.000 mužů, mezi nimiž bylo 2000 jízdných. Wíce jiných přibylo potom za nimi, kteří se byli opozdili. Braumow byl již od polowice 14. století městem dobře obezděným a tudy dobytí jeho těžké; nicméně knížata slezští, hledíce na welkau sílu wojska českého, nejspíše nedůvěřowali docela w obhájení jeho, a dali se písemně u wyjednávání o pokoj, aby se uchránili hrozícího wpádu Čechů do swé země; vůdci pak wojska českého, pan Čeněk a pan Krušina, proti mysli jiných některých we wojště, dali se pohnauti k zawření smlauwy, následkem které již po třech dnech, totiž w pátek dne 20. Čerwna, od Braumowa upustili a wojsko jejich se rozešlo, Slezáci pak bezpochyby se zawázali, dalších nepřátelských nájezdů do Čech nečiniti.

²⁸⁾ Gladio et vi ad obediētiā coacti, et quam plurimi apud montem Ostass extra Polic necati, prawí o tom kniha pamětní u Dobnera VI p. 476.

Co se w těchto bězích dalo s Policí, o tom nemáme zpráv sawěkých. Zdá se však, že asi toho času netoliko městečko nýbrž také klášter Polický utrpěl welkau pohromu, tak že částečně i kostel obrácen byl w sutiny. Nelze říci, stalo-li se to při vypálení Police od Slezáků, že snad proti vůli jejich od městečka chytilo také stawení klášterské, čili je zapálilo a spustošilo wojsko české na swém pochodě, ježto se w něm nacházelo mnoho lidu, který sobě libowal w podobných záhubách. S jistotau dá se aspoň sauditi, že řeholníci, kteří toho času bydlili w klášteře Polickém, příchodu wojska českého w něm newyčkali, nýbrž zachránili se w čas útekem buď do Braumowa buď do míst bezpečnějších we Slezsku. Nelze jistiti, zdali i po odtažení Čechů bylo opatowi z Braumowa možno hned zase též opanowati panství Polické, čili je podrželi we swé moci nejbližší sausedé strany pod obojí, jakož buď pan Viktorin Poděbradský co držitel Náchoda, buď pan Matěj Salawa z Lípy seděním na Skalách čili na Katzenšteině. Dle jisté staré powěsti dělali Husité toho roku *peníze měděné* z kotlů a pánwí, jak w jiných rozličných místech, tak také na Policku na *Lachowském borku* a na *Ostaši*,²⁹⁾ což, není-li holá smyšlenka, swědčilo by o wládnutí jich tauto krajinau po některau dobu. Pan Matěj *Salawa z Lípy* měl, jak se zdá, list od krále Sigmunda, daný w Kutnéhoře dne 1 Prosince 1420, kterým zapsal jemu král na zboží Polickém wsi *Žďár*, *Medhuji*, *Dědowau* a *Bodašín*, „díl za obranu a zachowání toho zboží a díl we 150 kopách grošů“ ;³⁰⁾ z čehož dá se sauditi, že přídržew se tehďáž ještě krále, později teprw dle příkladu jiných pánů pod obojí přidal se k straně jemu protiwné, wesnice však sobě zapsané bezpochyby na ten čas podržel we swé moci. Ale zatím na Braumowě zůstawena byla slezská posádka k ochraně kláštera a města. Knížata slezští měli po čtwrtlétě sjezd we

²⁹⁾ Zápisek o tom we zmíněných již pamětech zádušních z roku 1684. Srow. Palackého *Dějiny české* III. 2. (druhého wydání) pag. 152.

³⁰⁾ Wiz w registřích zápisů w Palackého Archivu českém I. 532, kdežto pohřichu wynecháno jest jméno, komu zápis ten swědčil.

Krotkowě, na kterém se usnesli o stálé osazení všech důležitějších míst swých pomezních k obraně proti Čechům, a k tomu také Braumowa i Zacléře (18 Září). Dle usnešení toho zawázal se zejména biskup Wratislawský chowati w Braumowě 70 jízdných, kníže Ruprecht Libawský s bratrem swým Ludwíkem 35, Ludwík kníže Břežský 60 a Konrad Kantner kníže Olešnický, biskupa Konrada bratr, též 60 jízdných. Přitom však dlouho nepřestávali na pauhé obraně. Když meztím k žádosti krále Sigmunda knížata němečtí wtrhli s welkau silau od západu do Čech, kdež předně oblehli Žatec, a Sigmund sám konal wálečné příprawy w Uhřích, chtěje táhnouti do Čech přes Morawu, sbírali také Slezáci wojsko do pole, aby se swým časem s wojskem Sigmundowým spojili. Již pak nazejtří po usnešení Krotkowském nebo spíš ještě o některý den dříve učinil silný oddíl wálečné moci jejich wpád přes hranice české, dle wší podobnosti od Braumowa přes Polici. Čechowě, asi z nejbližších krajin při pomezí, wytáhli jim wstříc, sebrawše se k obraně nepochybně opět u Náchoda. Slezané dali se na oko w útěk; když se jim však podařilo oblauditi Čechy, tak že se tito za nimi pustili do uzkého audolí od Hronowa k Polici, obrátili se zase, a swedli s nimi dne 19 Září *boj u Petrowic*, totiž jak musíme rozuměti w audolí pod Petrowici při řece Medhuji. Čechowě utrpěli porážku, we které padlo jich na půl třetího sta. Slezáci nikoho nežiwili.

Lze jest nám domníwati se, že teprw po tomto wftěstwí Slezáků bylo zase držení panstwí Polického pojištěno opatowi Mikuláši, ač tak, že se w něm ještě po více let nemohl jinak zachowati než pomocí slezskau. Zůstal i potom Braumow osazen žoldněři *biskupa Wratislawského Konrada*, kteří odtud nepochybně provozowali pořád malau wálku s bližšími českými sausedy.³¹⁾ Opat a konwent Braumowský

³¹⁾ Biskup Konrad prawí o tom w listině roku 1446: *das wir mit vnserin landen vnd lewten vil abintewer, muhe, koste vnd czerunge getan habin mit vil saldener haldunge vnd beschirmunge des closters vnd stat zen Brawnaw.*

i měšťané musili za tuto ochranu sobě poskytnutau učiniti slib biskupowi, kterým jej na ten čas přijali za pána swého a zawázali se mu poslušenstwím.³²⁾ O Polických měšťanech nemluwilo se přitom, protože městečko nejspíše dlauho zůstávalo opuštěným spálenistěm. Biskup vládl tudy krajinau, a nakládal s jměním klášterním, jak uznáwal za dobré dle potřeb wálečných, tak sice, že jak se zdá jest jím i něco statků od kláštera na čas odcizeno.³³⁾

Welká předsewzetí wálečná, na něž bylo roku 1421 nastaupeno proti Čechům w jiných stranách, skončila se se ztrátami a porážkami nepřátel jejich, kterými na delší čas byli umdleni; ale Čechům překázely potom po několik let různé domáci, pro které nemohli sami zase proti nim wystaupiti s wětším důrazem; což nepochybně také Slezákům a posádce Braumowské slaužilo welice ku prospěchu. Roku 1425 wtrhnul w měsíci Srpnu biskup Wratislawský s wětším wojskem slezským opět do Čech přes Náchod, a páčil wesnice odtud až ke hradu Wismburku na řece Aupě a dále až ke Trutnowu; we kteréžto krajině měla strana podobojí wždy ještě také nepřemoženého domáčního protiwnfka, pana Hynka z Dubé na Čerwenéhůře, jehož bratr, rovněž Hynek jměnem, měl sídlo swé na Abersbachu. W pomstu za ony záhuby předsewzali Čechowé z kraje Hradeckého, kteří se po smrti Žižky přidrželi tak zwaného bratrstwa Sirotěho, při sklonku téhož roku wedením faráře Hradeckého Ambrože wpád do hrabstwí Kladského, při kterém dobyli městečka Radkowa čili *Wünschelburka* (2 Prosince) a zlaupili krajinu odtud až k Wartě a ku Kamenci. Na cestě k Radkowu táhlo

³²⁾ Globeten uns also irem herrn gehorsam zcu sein.

³³⁾ O tomto osazení a panowání biskupa Wratislawského w Braumowě swědčí předně dopis Konrada biskupa ku kapitole Wratislawské r. 1435, wydaný od Grünhagena (*Geschichtsquellen der Hussitenkriege* 146), zadruhé listina posud newydaná w archiwu města Braumowa, kterau biskup Konrad r. 1446 auplně se wzdává swých nároků z toho. W listině této ruší biskup mezi jiným „alle vnser vorschreybunge, vorleyhunge vnd gobe der gutter zcu Braunaw“.

vojsko toto bezpochyby přes Polici nebo přes Machow; zpátky však nejspíš jinou cestou, snad přes Dušňky k Náchodu, odkudž se obrátilo k Opočnu a dobylo i rozbořilo hrad tento. O dvě léta později (1427) předsewzali Čechové ponejprw wětší wojské tažení do Slezska přes horní Lužici, a mezi tím zároveň jali se Hradečtí, Jaroměřští, Dworští a Náchodští obléhati *Čerwenauhoru*, pewný hrad na Aupě. S nimi účastnil se předsewzetí tohoto pan Mates *Salawa* ze Skal, ano byl, jak se zdá, vůdcem jich. Obležení se protáhlo až do nawrácení wojska ze Slezska po welkých škodách tam učiněných; tu pak přispělo wojsko Sirotcí obléhajícímu ku pomoci, a o swatém Duše (11 Čerwna) dobyta jest Čerwenáhůra a hrad ten rozbořen. Zdá se, že záhuba, která tudý stihla Hynka Čerwenohorského, obrátila se ke skodě také bratru jeho Hynkowi Abersbašskému, poněwadž nacházíme w čase potomním hrad jeho *Abersbach* w moci pána strany pod obojí, *Janka Krušiny* z Lichtenburka seděním na Hostinném. Staly se tím změny, kterými na každý spůsob hájení krajiny Braumowské i Polické pro klášter Břewnowský bylo stíženo, ježto se strana Husitská jak we Hradeckém kraji wůbec, tak zvláště w nejbližším sausedstwu Police značně seslila.

Newíme jistě, zdali tehdaž pořád ještě byl Braumow hájen od Slezáků a zůstáwal pod mocí biskupa Wratislawského, čili byl již z moci této propuštěn. Ze zachowaných pamětí dá se saudití, že s ochranného panstwu biskupowa nad klášterem sešlo ještě během těchto wálek, a to jak se zdá, buď ještě za žiwota opata Mikuláše, který zemřel roku 1426, nebo brzy potom za nástupce jeho *opata Heřmana*.³⁴⁾ Biskup Konrad wyjednal si hned přitom nebo něco později zápis od krále Sigmunda, kterým wykázáno jest mu w náhradu útrat wedených na hájení Braumowa 6000 zlatých uherských, tak aby mu wyplaceny byly časem swým od

³⁴⁾ Aspoň listina práwě zmíněná z roku 1446 mluwí jen o slibu poslušenstwu opata Mikuláše k biskupowi, ne žeby také Heřman byl slib takový učinil.

opata z obecných berní zemských, co by jich bylo odvedeno od poddaných na všelikých statech kláštera Břewnowského.

Již v roce dobytí Čerwenéhory (1427) učinili Slezáci zase wpád přes hranice české u *Náchoda*, užíwše k tomu chvíle, když knížata němečtí toho roku předsewzali opět velké křížové tažení do Čech od strany západní. Hotowost kraje Hradeckého, která ležela k obraně u *Náchoda*, dala se podobně jako se stalo roku 1421, wywábíti příliš daleko přetwářeným útekem Slezáků, a byla poražena w zálohách i stihána na útěku až k *Náchodu*, kde Slezáci wypálili předměstí a powražili mnoho bezbraných lidí (13 Srpna). Stalo se to však jen krátce po velkém útěku wojska knížat německých u *Tachowa* (4 Srpna), po kteréžto jich porážce Čechowé počali rozhodně wésti wálku tak, aby pustili hrázy její na země swých nepřátel a připravili je tudy k pokoji. Již z jara roku 1428 předsewzali velké tažení do Slezska, na kterém protáhli celau tauto zemí od *Morawy* až do půlnočních částí a spůsobili velké záhuby, při čemž jmenowitě biskup *Wratislawský* utrpěl náramnou ztrátu lidu w bitwě swedené u *Nisy* (18 Března). Následowal ku konci toho roku wpád *Sirotků* do hrabství *Kladského* a opětne wyprawy do Slezska w létech 1429 a 1430. Účinek toho byl, že u velké části Slezska knížata a města musili zawřítí smlauwy s Čechy a dátí se na pokoj. Tu pak podobá se welice, že také *Braumow*, klášter a město, od někdejších spojenců opuštěn, zachránil se od zkázy nějakými mírnými umluwami.

Stwruje nás w domnění tomto zvláště listina daná dne 1 Srpna roku 1433³⁵⁾ na *příměří* mezi panem *Jankem Krušinou* z *Lichtenburka* wyše zmíněným a dvěma blízkými susedy jeho we Slezsku, *Jankem* z *Chotěmic* seděním na *Firstenšteině* a *Heřmanem Cetricem* na *Kunradswalde*, do kterého *Janek Krušina* pojat byl s hradem *Abersbachem*, s hradem i městem *Hostinným* a s hradem *Helfšteinem*. *Janek* z *Chotěmic* a *Heřman Cetric* postavili na zachowání příměří

³⁵⁾ Potud newydaná, w archívu města *Braumowa*.

tohoto čtyry rukojmě ze sausední šlechty slezské, kteří se zavázali k nahrazení škod, kdyby od nich příměří bylo zrušeno; za opravce pak k vyřčení, jaká by náhrada dle případu měla býti, ustanoweni jsau pan Půta z Častolowic, tehdejší držitel hrabství Kladského, opat Břewnowský Heřman a dwa šlechtici slezští, Hanuš z Libentala a Hanuš Šof z Kynasta. Nelze mysliti, že by byl Krušina přijal opata Heřmana za jednoho z opravců, kdyby nebyl i s ním býwal již prwé w míru. O témž pak swědčí také smlauwa učiněná dne 14 Ledna r. 1434, kterau opat Heřman kaupil lázeň pod Braumowem od Šimona a Beneše z Týniště, ku kteréžto smlauwé pan Jan Krušina z Lichtenburka seděním na Abersbachu i také pan Matěj Salawa z Lípy seděním na Skalách přiwésili pečeti swé co swědkowé.³⁶⁾

Nicméně stal se týž pan Jan Krušina brzy potom příčinau opětých swízelů pro opata Heřmana i krajinu Braumowskau a Polickau. Příměří ono bylo zawřeno na rok, potom wšak nejspíš dále prodlauženo. Již po projití onoho roku přijel pan *Janek Krušina*, neznámo za jakau příčinau, osobně do Braumowa. Tam stala se nějaká potrzka, we které pán jal se bítí jednoho z konšelů městských. Z toho se wzbauřil obecny lid we městě, naplněny wždy největším záštím proti Husitům, a w kramole tom jest pan Janek Krušina tudíž we městě zabit, některý den před sw. Martinem roku 1434. Z toho přišlo ke zdwižení wálky od přátel zabitého pána a snad jiných sausedů proti opatowi a poddaným jeho. Na Braumowsku i na Policku wypáleno jest od nich mnoho wesnic, mnoho lidí zjímáno, někteří usmrceni, někteří držáni we wazbě. Rozepře skončila se po některém čase *umlucaw* prostředkem přátelských rozsudů, dle které opat Heřman musil straně protiwné zaplatiti jistau summu peněz.³⁷⁾

³⁶⁾ Dobner. Mon. VI. 169.

³⁷⁾ Krátká zpráva o zabití pana Janka Krušiny nachází se we Starých letopisích českých na str. 91; wyswětluje pak se paměti wydanými od Dobnera Tomo VI. pag. 476.

Za času této války saukromé chýlila se zatím obecná válka mezi Čechy a nepřátely jich ku konci. Wedloť se již wyjednávání s obecným konciliem w Basilei, kterým se dosáhlo jistého dorozumění o žádosti strany pod obojí, a následkem toho přijat jest konečně také Sigmund od Čechů za krále (1436). Opat Heřman obdržel od něho hned potom, dne 13 Září roku 1436, *stworzení privilegii* kláštera Břewnowského, kterým přičeny jsau klášteru všecy jeho statky dle auplného znění předešlého privilegia krále Wácslawa IV z roku 1395. Skutečně však nacházela se weliká část statků těchto, ležících w rozličných krajinách země české, w rukau cizích držitelů, jimž byly dílem zapsány od krále Sigmunda samého w jistých summách peněz. Také pak zboží Polické bylo utrpělo znamenité zkrácení, které potom za dlouhý čas, ano dílem po celá dvě století nebylo zase napraweno. Nemáme o tom zpráwy, stalo-li se to zapsáním jednotlivých dwortů nebo wsí od biskupa Wratislawského, pokud wládl zdejšími statky kláštera čili od opata Heřmana samého we welké potřebě peněz, která pocházela ze škod a útrat wálečných. Takovým nebo podobným způsobem přišel jmenowitě k odcizení *dwór Besděkowský* se wsí toho jména, na němž roku 1440 sídlil zeman jistý jménem Petr,³⁸⁾ taktěž asi wes *hořejší Dřewtč* a wíce jiného zboží, o kterém aspoň w 16. století shledáme, že bylo w cizím držení, anzi jsau paměti jaké, žeby teprw tehdáž bylo nějakým způsobem přešlo do jiných rukau.

Dá se mysliti, že opat Heřman, neli již dříwe, aspoň po uwedení krále Sigmunda do země obnowil, jak mohl, kostel a klášter Polický, uwedl zase řeholníky do něho a pečowal také o osazení městečka a wesnic, pohromami wálek spuštošených. Ale časy byly tomu ještě dlouho nepřízniwy. Panowání Sigmundowo netrvalo déle než něco přes rok, a za nástupce jeho *Albrechta* rakauského rozdělila se země opět na dvě strany, které mezi sebau wálčily. Klášter obdržel od

³⁸⁾ Palackého Archiv český I. 257.

krále tohoto opět stvrzení svých statků a privilegií jako od jeho předchůdce (1438 6 Pros.). Albrecht umřel však již po dvou letech (1439), a Čechy zůstaly nyní 13 let bez krále a bez spořádané správy zemské. Byl to čas, ve kterém ve blízkém sausedství Police stal se hrůzau dalekého a širokého okolí pan Jan starší a po něm mladší *Kolda* ze Žampacha co bezprávný držitel Náchoda. Neboť umějíce obadwa, otec a po něm syn, obratně užíwati zmatků mezi tehdejšími stranami w zemi, provozowali z Náchoda a jiných zámků svých laupežnictwí na ujmu všelikých pokojných žiwností. Záhubami od nich, kterými stíhali welkau část kraje Hradeckého a pomezní krajiny Slezska, bezpochyby také klášterské zboží Polické nezůstalo ušetřeno. Swědčí o tom pamět aspoň powšechně znějící, že ty časy statky tyto w rozličných wálkách tehdy vzniklých častými laupežemi byly welice spuštěny.³⁹⁾

Mimo pana Koldu na Náchodě byli téhož času owšem také někteří jiní zhaubci země w sausedství, kteří provozowali laupeže a násilí všelikého druhu, zmocniwše se některých hradů proti práwým držitelům jich a učiniwše z nich laupežnická hnízda. W nejbližším sausedství Police staly se takovým způsobem sídly laupežníků hrady *Abersbach* páně Hynkůw z Dubé a *Skály* Salawowy. I od nich bezpochyby byla krajina Polická saužena, až stal se tomu konec pomocí slezskau. Roku 1447 totiž smluwili se knížata slezští a některá města slezská i lužická, kterým se rovněž dály škody z těchto a některých jiných hradů, se sprawedliwými držiteli jich w ten způsob, že sobě za peníze wyžádali od nich powolení, aby hrady ty pobořili; i učinili to, wtrhše wojensky do země, jak se zdá bez mnohé těžkosti.⁴⁰⁾

³⁹⁾ W listině z roku 1461 u Dobnera VI. 174 prawí opat Hawel: nostris temporibus periculosus diversis guerris exortis dicta bona per frequentes rapinas in tantum sunt devastata oc. Což owšem newztahuje se ku pokojným posledním létům předtím, nýbrž k času panování Koldowa na Náchodě, které se skončilo roku 1456.

⁴⁰⁾ W pamětech zádušních Ostažských nachází se zpráva o dobytí a roboření Skal i zwěšení laupežníků tamějších k roku 1442. Zpráva tato

Na panství Polickém nacházejí se posud ostatky dvou twrzí nějakých, o kterých se nikde v písemných pamětech neděje žádná zmínka. Jedna jest na *Wlčinci* pod Žďárem na konci hřebenu dlouhého ostrohu, pod kterým potok Žďárský wpadá do Medhuje, v místě velmi nepřístupném a ukrytém, všudež obrostlém lesy. Waly a příkopy, kterými byla twrz hájena, spatřují se podnes, i také některé pozůstatky zdí, které ještě za naší paměti bývaly značnější než nyní. Druhá podobná twrz nacházela se pod *Homolí* rovněž na ostroze, pod kterým do Medhuje wpadá potok Dřevíčský. Místo nazývá se posud památným jménem *na Zámčatech*. Pod příkopy a waly, od dáwna lesem porostlými, jest nyní od více let kamenný lom, kterým pozůstatky jejich časem snad budou zhlazeny. Žádná z těchto twrzí nestála v časích před wálkau Husitskau; neb by sic jistě byly uwezeny w urbáři z roku 1406, we kterém i o „hoře“ Wlčinci i o Homoli a o dvoře poplužním nad ní řeč jest. Také však w časích pozdějších nikde se o nich nemluví; pročez domníwati se musíme, že byly teprw někdy za času wálky Husitské nebo po ní, w době, ze které nemáme téměř žádných místních pamětí, wystaweny a zase zanikly. Nelze sauditi, zdali wystaweny byly k účelům obranným čili útočným, ani od koho, zdali od opatů čili spíše od jiných proti jich wůli, ač na půdě kláštera náležející. Možná však, že se staly jako jiné mocnější zámky pelešemi zákeřníků a wzaly zároveň s nimi podobný konec.

Mnohem později než laupeže ze Skal a z Abersbacha přetrženo jest násilnictwí Jana *Koldy* mladšího prowozowané z Náchoda. Roku 1456 předsewzal proti němu mocnau wýprawu pan Jiří Poděbradský, kterýž jsa dědicem Náchoda po otci swém Viktorinowi, spravowal tehdáž zemi k rukaum mladého krále *Ladislawa* syna Albrechtowa. Od něho dobyt jest Náchod zároveň s jinými hrady Koldowými, a tudy zjed-

jest však čerpána mylně ze starého letopisu (wiz Staré letop. české str. 124), kdež řeč jest o jiném hradě téhož jména w Plzensku.

nán krajíně pokoj. Již pak w roce druhém potom (1458) stal se *Jiří Poděbradský* po brzké smrti Ladislawově králem českým, a země česká těšila se všudež z dobrodiní obnoveného jím stawu práwa a řádu.

U welkých těžkostech, we kterých se nacházel klášter Břewnowský až do té doby, zvláště na zboží swém Braumowském a Polickém, nebylo opatu Heřmanowi možné, dostáti swému záwazku, dle něhož měl biskupu Wratislawskému vyplatiti 6000 zlatých uherských za ochranu poskytnutau klášteru a městu Braumowu. Biskup Wratislawský Konrad však, uznáwaje nemožnost, propustil konečně opata a konvent z dluhu tohoto listem pod pečetí swau daným dne 10 Čerwence roku 1446, kterým prohlásil také všeliké zápisy swé na statky kláštera za neplatné a zrušené, poraučeje se za dobrodiní toto modlitbám řeholníků tehdejších i budoucích. Již we třetím roce potom zemřel opat Heřman (1449), a nastoupil po něm *opat Jan*. Za něho obdržel klášter Břewnowský potvrzení statků a privilegií swých od krále Ladislawa dne 10 Listopadu roku 1457, jen 13 dní před smrtí mladého tohoto krále.

Když se proti nowému wolenému králi Jiřimu wzpauzeli mnozí knížata a jiní stawové slezští, nechťíce ho přijmouti za panowníka, přichytili se příkladu jejich také měšťané *Braumowští* i řeholníci kláštera tamějšího; pročez opat Jan, jak se zdá, prodléwal s obyčejným přiznáním se k němu co ku králi. Pozoruje však po některém čase obrat we věcech, následkem kterého mnozí ze stawů slezských počali se w předsewzetí swém rozmýšleti, přistaupil opat Jan w měsíci Dubnu roku 1459 zjewně ku poslušenství krále Jiřího. Konvent i měšťané Braumowští odporowali mu w tom, ano poslali k Wratislawským a Swídnickým o pomoc, chtíce opata buď zajmouti buď wypuditi. Opat Jan, zprawen o tom, odjel z Braumowa, neprawí se kam, možná že ne dál než do Police, kdež obywatelstwo české smýšlení Němců Braumowských nesdílelo. Brzy však dostal pomoci od krále, bezpochyby z Kladska, které se nacházelo w jeho držení, a byl mocně

uweden zase do swého kláštera. Obywatelstwo Braumowské upokojilo se nepochybně, když i we Slezsku potom král Jiří všudež zjednal sobě poslušenství. Ačkoli opat Jan ještě téhož roku zemřel, po němž zvolen nový *opat Hawel*, jenž dne 4 Prosiuce přijal posvěcení w Braumowé od probošta Kladského řádu sw. Augustina, nezměnilo se tím nic w tomto stawu věci, a klášter Břewnowský dosáhl i od krále Jiřího stwrzení swých privilegíí dne 28 Kwětna 1460.

Za dobrého pořádku, jež zawedl *král Jiří* we správě země české vůbec, těšila se nyní i krajina Polická na některý čas z dobrodiní pokoje, ač nemohla se tak hned zotawiti ze záhub předešlého času utrpených. Šťastnější pak tato doba také dlaho netrwała. Sotwa bylo uplynulo dewět let od přemožení zhaubce zemského Jana Koldy na Náchodě, počaly se nowé nepokoje w Čechách i w sausedstwu slezském z příčiny rozepře mezi králem Jiřím a papežem, kterýžto wyzýwal, ano církewními tresty donucowal všecky přijímající pod jednau způsobau k odboji proti králi. Mezi tím časem byl zemřel opat Hawel, a měl za nástupce *opata Řehoře II* (1463 až 1464), po jeho pak brzké smrti *Petra*, toho jména druhého. Nowému opatowi tomuto nastaly opět těžké rozpaky, když s jedné strany puzen byl rovněž k wypowiedění poslušenství králi, s druhé strany musil se obáwati zlych následků z toho, které mu hrozily zvláště od blízkých posádek králowských we Kladsku a na Náchodě. Opat Petr, jak dlaho mohl, chowal se powolně k oběma stranám, nepřiznáváje se rozhodně ani k jedné ani k druhé; a krajina Polická byla tím zachowána ještě některý čas od wětších nátisků, kromě snad průtahů lidu wálečného z Čech do Slezska, když roku 1468 král uherský *Matiáš* zdwihl wálku co spojenec papežůw a tudy powstání proti králi Jiřímu we Slezsku wíce se rozntílo.⁴¹⁾ Ale již w roce druhém této wálky spustila se z nadání krutá wichřice nad celau krajinau.

⁴¹⁾ Roku 1465 w měsíci Září dal opat Petr wýstrahu Wratislawským o jistém domnělém nebezpečenství, které se na ně strojilo od krále; což swědčí o přátelských poměrech k nim. Roku však 1467 dne 26 Pros.

W měsíci Srpnu roku 1469 poslal král Matiaš swého nejlepšího heitmana polního *Františka z Háje* s 400 jízdnými a 300 pěchoty Slezákům ku pomoci, s nařízením výslovným, aby se také zmocnil Braumowa jakožto důležitého přechodiště do Čech. Dne 18 Srpna přitáhl František z Háje do Swídnice, a hned některý z prvních dní potom osadil Braumow. Stalo se to proti přání opata Petra; ale musil powoliti k určitému rozkazu legata Rudolfa biskupa Wratislawského, který ho dotud ušetřowal, a ku prosbám i hrozbám měšťanů Wratislawských, Swídnických a Jaworských, jakož i z naléhání obywatelstwa Braumowského, které opět drželo se Slezáky proti českému králi. František z Háje slibowal, nečiniti klášteru a lidem jeho žádného násilí, nebrati ničeho, nýbrž chowati se se swými co wídní hosté a tráwiti za swé peníze; čehož však dluho nezachowal. Město i klášter zkusily od jeho lidu nátisky prý horší, než by byl prowozowal nepřítel Brzy stěžowal na to opat legatowi a Wratislawským i Swídnickým, na jichž slowa byl dal, ale od nikoho nenalezl zastání.

Z Braumowa učinil František z Háje hned po swém příchodu wpád do kraje, na kterém musil táhnauti přes Polici neb aspoň krajinau Polickau, a učinil velké škody okolo Králowé Dwora, Jaroměře, Hradce i až u Jičína. Spěšně pak wrátiw se do Braumowa, udeřil odtud dne 25 Srpna na nej-

na sjezdě knížat a měst slezských we Střelině taužili protiwnci krále Jiřího legatu papežskému Rudolfowi na to, že neužívá wětší přisnosti proti opatowi Braumowskému a jiným, aby se zřejmě zdvihli proti Jiřímu. (Doklady u Eschenloera w latinském wydání VI. pag. 109, 170 a w německém I. 273.) Roku 1468 w měsíci Březnu oznámil heitman Kladský Jan Wölf z Warnsdorfa proboštowi tamějšímu Michalowi rozkaz knížete Jindřicha syna krále Jiřího, aby se z Kladska wystěhowal. Probošt mínil odjeti do Wratislawě; heitman mu to zrazowal, a radil mu, aby se odebral do Braumowa; když pak probošt namítal, že by nerád dobrému opatowi w Braumowě byl obtížný, poněwadž on i s bratřimi swými sám málo má, řekl mu, aby jel kamkoli, jen ne do Wratislawě. Widěti z toho, že Braumow nebyl tehdy powažowán ještě od strany králowské za místo zjawně nepřátelské. (Klose. Darstellung der innern Verhältnisse der stad Breslau 354.)

blížejší městečko Kladské Hrádek čili *Wünschelburg*, a zmocnil se ho proti královským. Téhož pak dne nebo hned brzy potom wložil také *posádku* do *kláštera Polického*. We Hrádku nemoha se nejspíš dlauho udržeti, vypálil městečko, a odvezl odtamtud, což se dalo pobrati, do Braumowa; Polici pak stalo prý se později též tak. Zpráva o tom jen není dost určitá, abychom mohli říci, byl-li vypálen toliko klášter čili s ním také městečko. Zdá se owšem, že obojí, ačkoli František z Háje nejspíš právě klášter jakožto místo pewné raději chtěl zničiti, než aby se w něm třeba upewnili jeho protiwní.⁴²⁾ Co tedy od vypálení Police roku 1421 bylo časem znowu wystaweno, to bezpochyby wzalo opět zkázu pohromau tauto wálechnau. František z Háje účastnil se w prwních dnech potom spolu se Slezáky výprawy k Žitawě proti wojsku českému ležícímu před tímto městem, a zůstawił we Braumowě toliko část lidu swého w posádce; po nezdaření předsewzetí tohoto wrátil se však zase, a přiwedl sobě i posilu 150 jízdných a 300 pěších wojska Wratislawského, které s ním bylo na oné výprawě. Opět wytáhl do pole se Slezáky k hájení země jejich proti wojsku českému, které potom od Žitawy skrz hořejší Lužici wtrhlo do Slezska, a opět se wrátil do Braumowa. Když pak nedlauho potom, jak se zdá ještě během měsíce Září, Čechowé z Kladska i zároweň z knížetství Opawského wtrhli do krajiny biskupa Wratislawského u Nisy, wytáhl František z Háje s lidem swým i Wratislawským nenadále z Braumowa k *Náchođu*, chtěje se města tohoto zmocniti náhlým přepadením. Smělé toto předsewzetí se mu však dokonce nezdařilo. Útok nerozmyslený na zdi městské byl odražen;

⁴²⁾ Eachenloer wyprawuje w textu latinském p. 212: Francz von Hagen cepit oppidum Wünschilburg ex manibus hæreticorum, et possedit claustrum Policz. Actum feria VI post Bartholomæi. W textu německém II. 180: Am freitag vor (sic) St. Bartholomæitag gewan Francz von Hag das stätlein Wünschelburg, besetzte es, aber nicht lange darnach brante er das gründlich zu aschen, und fürte alles, was darin war, gegen Braunau. Er besatzte das schloss Politz, dem zuletzte auch also geschah. Slowem *schloss* míní se zde patrně klášter.

*

padesát Hájových bylo přitom postříleno do smrti a na sto jiných těžce zraněno, tak že s hanbau a se škodau musil od útoku upustiti. Welká bauřka, která se právě strhla, pohnula ho dokonce k odtažení zpátečnému ke Braumowu. Bylo prý welké štěstí pro něj; neb na zpráwu o jeho tažení k Náchodu wyprawila se část wojska českého od Nisy přes Kladsko proti němu. Jen tři hodiny po odtažení Františka z Háje přitáhli k Náchodu. Mezitím část některá králowských, nejspíš z posádky Náchodské, stihala poraženého nepřitele až přes Polici i až někam k pasům za Pěkowem.⁴³⁾ Tam se František z Háje s jízdauswau na ně obrátil, a zajal i pobil jim něco lidu, i pojistil si tím další cestu do Braumowa.

Když brzy potom w Říjnu toho roku král Jiří obrátil proti Matiašowi hlavní swau wojskawsu sflu do Morawy, odebral se František z Háje opět na čas do Slezska, odkudž s biskupem Wratislawským a některými jinými Slezáky učinil wpád do knížetství Opawského. Již pak na začátku roku 1470 byl od Matiaše jmenován heitmanem nejvyšším nad celým Slezskem, a protož odstěhowal se na vždy z Braumowa, ale zůstawił i nyní we městě tomto posádku, kteráž nepřestala sužowati opata a konwent i měšťany a krajinu okolní všelikým spůsobem. We městě byly od žoldněřů krále uherského bořeny domy, w okolí pustošeny wesnice, bezpochyby na Braumowsku i na Policku, tak že lid sedlský nemohl náležitě opatřiti osení a strach byl nedostatku potrawy pro rok příští. Opět stěžowal na to opat Petr bezděčným spojencům swým we Slezsku; ale darmo. Posádka uherská zůstala do třetího roku w Braumowě, a prowowala vždy swá násilí. Tu se dorozuměl opat konečně netoliko s měšťany Braumovskými, kteří powolání cizích žoldněřů do swého města hořce litowali, nýbrž i s knížetem Jindřichem, synem krále Jiřího, jenž sídlil na Kladsku, o spůsob, kterým by se zbawil nenáwiděných hostí. W pátek dne 24 Dubna roku 1472

⁴³⁾ Eschenloer prawí (pag. 185): Die feinde folgeten ihm nach bis in die schlege vor Braunau oc.

pozwal všeccky wálečnfky uherské k sobě na oběd; a když hodowali, přiblížilo se české wojsko poslané z Kladska ku pomoci nespozorowáno, a wpuštěno jest tajné do města. Žoldnéři uherští byli přinuceni složiti zbraň, a dány jsau jim hole do rukau, aby wolně odešli, kam by chtěli. Braumow zůstal odtud osazen lidem knížete Jindřicha, a tím zjednána úplná bezpečnost krajíně, ano z Braumowa i z Kladska opláceny jsau odtud Slezákům zádawy činěné předtím jich pomocí častými nájezdy a braním wýpalného.

Wybawení toto stalo se rok po smrti krále Jiřho († 1471 22 Března), po němž od Čechů strany pod obojí zwolen byl nowý král *Wladislaw* rodu polského. Od něho zawřena jest asi brzy potom smlauwa s *knížetem Jindřichem*, kterau jemu jakožto obránci této krajiny, bezpochyby w odplatu útrat jeho w dalším wálčení se stranau *Matiášowau*, postaupil práv swých králowských nad oběma kláštery Braumowským a Polickým, nad zámekem a městem Braumowem i *městečkem Polici* se wšim příslušenstwím jich právem *zápisným* w jisté summě peněz na čas žiwota jeho a jeho dědiců, tak že tím celá krajina panstwí Polického i Braumowského dočasné byla přiwtělenu k někdejší župě čili tehdejšímu hrabstwí Kladskému.⁴⁴⁾ Králi wymíněno přitom toliko práwo ke wkládání

⁴⁴⁾ Listina, kterau se postaupení od krále Wladislawa stalo, není zachowána; ale swědčí o tom 1. list knížete Jindřicha z r. 1478 (při cechu saukennickém w Braumowě) daný 8 Dubna na walchownu saukennickau, we kterém prawí: nachdem als (König Wladislaus) .. die stat Brawnaw mit sampt dem merkten Policz und allen iren zugehörungen in unsere Glaczsche graffschaft eingeleibt und zugeeigent hat; 2. list krále Wladislawa z r. 1493 (w rukopise kláštera Braumowského obsahujícím paměti opatá Jana Chotowského pag. 348, kdež prawí:) Demnach wir vor etlichen zeiten unser oberrecht ibergeben haben dem durchleuchten Hainrichen herzogen zu Münsterberg und grafen zu Glacz, unserem getreuen lieben ohaimb und seinen erben, so uns gebüret auf denen clöstern Praunaw und Policz und auf dem schloss und der stat Braunaw, auf ihr lebzeiten oc. 3. paměti Břewnowsko-Rajhradské wtytištěné u Dobnera Tomo VI. 474, kdež o opatu Pawlowi prawí se: Tempore suæ abbatie præposituras Polic et Braunaw, impignoratas per dominum regem, a ducibus Glacensibus redemit.

posádky, kdykoliw by uznal toho potřebu. Kníže Jindřich vládl obojím panstwím tak, že wedlé něho opatowi nezůstala žádná moc nad statky ani nad poddanými, nýbrž wykonávána byla celkem od knížete, klášterníci pak we Braumowě i w Polici nejspíš měli od něho jen skrowné opatření we swých potřebách. Opat Petr za posledních tří let swého žiwota († 1475) a po něm dwa nástupci jeho, *Jan* (1475—1481) a *Řehoř* (1481—1483), bezpochyby nepřebýwali ani wíce w této krajině, nýbrž nawrátili se zase do starého hlawního kláštera Břewnowského, jehož stawení spuštěná byla mezitím jen nuzně a s malau část obnowena.⁴⁵⁾

Odcizení toto trwalo až do nowého opata *Pawla*, který nastaupil roku 1483. On totiž s powolením a přispěním krále Wladislawa⁴⁶⁾ wykaupil panstwí Braumowské a Polické ze zástawy ještě za žiwobyti knížete Jindřicha, složením nepochybně té summy peněz, na kterau zněl zápis králůw. Stalo se to někdy roku 1488 neb ještě něco dříwe.⁴⁷⁾ Král Wladislaw vydal z té příčiny, ač teprw roku 1493, nařízení opatowi Břewnowskému, aby i on jako předtím kníže Jindřich powinen byl každau chwli přijmauti lid králůw do zámku i do města Braumowa, jakož i aby zámku a města nikomu jinému neotwíral pro wojenský lid bez wlastního powolení králowského. Nástupce Pawlůw, opat *Kliment* (od r. 1499), obdržel potom privilegium od krále Wladislawa dne 21 Kwětna roku 1500, kterým jej král ubezpečil, aby statky klášterů Braumowského a Polického napotom zapisowány býti nesměly. K žádosti pak opata udělil král Wladislaw o dvě léta později (1502 5 Kwět.) městečku Polici privilegium na dwa trhy wyroční čili *jarmarky*.

⁴⁵⁾ Eschenloer (w německém textu II. 266) prawí, že kníže Jindřich wyhnal opata i bratří jeho z kláštera (tribe den abt weg mit seinen brüdern); což však sotwa má rozuměno býti doslowně.

⁴⁶⁾ Nobis auxiliantibus, prawí král Wladislaw w listině roku 1500 u Dobnera VI. 182.

⁴⁷⁾ Poněwadž z roku 1488 jest již privilegium dané od opata Pawla Braumowským.

Za téhož opata Klimenta počaly se však hned potom na panství Braumovském i Polickém nepokoje téhož způsobu jak tehdaž všude jinde v zemi české mezi vrchnostmi a městy i sedlským lidem poddaným o rozličná jindy nebývalá neb aspoň pochybná práva, jichž osobovali sobě páni k ujmě živností městských a k znamenitému stížení břemen sedlského poddanství. Opat Kliment nejspíš následoval příkladu jiných vrchností v zavádění těchto nowot, a wzbudil tím odpor svých poddaných. Jednalo se, pokud známo, jmenovitě o *odúmrtí*, které brala wrchnost po lidech městských i we wsech na ujmu práv k dědictví, též o nakládání se *sírotky*, k nimž brala si wrchnost právo, užívati jich dle libosti k službám svým. Z toho wzbauřili se roku 1505 předně měšťané Braumowští; jich příkladu pak následowali také Poličtí z městečka i ze všech wesnic na panství. Weliké množství lidu z obau panství shluklo se do Braumowa, a oblehli zámek, w němž opat přebýwal, nechtíce na ničem jiném přestati, než aby nenáwiděný odřekl se opatství. Nemajíce tu chvíli pomoci odnikud, báli se klášterníci Braumowští větších škod, a dílem také snad neschwalující jednání opatowo s poddanými, naléhali sami na něj prosbami a domluwami, aby se poděkowal. Opat Kliment poddal se tomu, a pod wýminkau složení opatství propuštěn ze svého obklíčení na zámku Braumovském, odebral se do Břewnowa, kdež s jeho swolením dne 6 Ledna roku 1506 zwolen jest *nowý opat Řehoř* toho jména čtvrtý. Od něho učiněno jest jisté narownání s poddanými, a obdrželi jmenovitě Poličtí *privilegium* od něho dne 20 Dubna toho roku, jímž opat i konvent odřekli se všelikých odúmrtí za výplatu dewadesáti kop míšenských, tak aby we městečku i we wsech měl každý swobodu pořizení o swém statku poslední wůli, a kdo by pořizení neučinil, aby po něm dědili žena a děti neb nejbližší přítel; kdož by pak přátel přirozených neměl, po tom aby odúmrtí spadla na obec té wsi nebo městečka. Též o sírotky ustanoweno, aby bezděky od wrchností bráni nebyli; leč když by chtěli u jiného slaužiti za peníze, tehdy aby wrchnost měla přednost, by je též za peníze najala.

Wšeliké příčiny různic však narownáním tímto zamezeny nebyly. Jak jinde toho času w Čechách mezi pány a městy jich poddanými, tak i zde byly další rozepře mezi klášterem a městečkem Policí o právo prodávání *piwa* a wín, o swobodu *trhů*, o dělání *řemesel na wsech* a o jiné rozličné věci, pro které přicházelo w létech potomních častěji k rozličným odporům proti wrchnosti. Nezachowaly se o tom podrobné paměti, a nedá se proto saudití, pokud snad brzké úmrtí opata Řehoře již roku 1506 a chowání nástupce jeho, *opata Wawřince* (1506—1515) k poddaným kláštera ke wzniku různic těch přičinilo. Opět však stalo se narownání za nástupce Wawřincowa, *opata Jakuba*, od něhož obdrželi Poličtí roku 1523 (9 Ledna) welké *privilegium* všech teháž sporných wěcí se týkajících.

Privilegiem tímto stwrdili opat a konvent obci Polické předně wšecka práwa její starodáwná, a wzali je při narownání o jednotlivé předměty sporů za základ. Jak se z obsahu toho listu lze domyslití, počala wrchnost za předešlých let wýčep cizích piw jakož i wína w městečku, z čehož měli měšťané ujmu na swých žiwnostech. S toho mělo částečně sejtí, tak aby předně wýčep *piw Swídnických* i *wína* příslušel obci dle pořádku, který w tom za předešlých časů byl zachowáwan; wýčep však *piw Hradeckých* a jiných přespólních obmezen potud, aby bez wůle opata a konventu nikomu nebyl w městečku dopauštěn, wyjma, aby obec k swému prospěchu směla piwa takowá prodáwati třikrát za rok pokaždé týden, totiž o poswícení a o každém ze dwau trhů wýročních. Slíbena také, že wrchnost nedopustí ani do wesnic přiwázení piw přespólních, budau-li w městečku wařiti piwa přihodná, jak se uwolili. Wýčep wína měl býti wrchností swobodný, však obci bez překážky. Opat a konvent dále se odřekli požitků, které by prý z práwa měly jim jíti ze wšech *řemeslníků*, z *hokyň* i z *prodeje soli*, a přiřkli je obci i s *pokutami*, které náležely obci neb konšelům od starodáwna, však bez ujmy wrchného práwa swého. O obecném *trhu* w městečku ustanoweno, aby k němu poddaní všichni na panstwí zření

měli „tak jakž prwé býwalo“; coby kdo prodati chtěl, aby na swobodný trh do Police wezl neb nesl, a nikdo aby po wsech nekupowal ani prodáwal. Překupnfkům, kteří by proti tomu činili, aby byly věci kaupené pobrány a obráceny do komory wrchnostenské. Kdoby chtěl jaké *řemeslo po wsech* dělati, aby nesměl jinak než s wolí obce Polické. Wytčeno též o *robotách*, co k městečku slušelo, aby zůstaweny byly při staré zwyklosti a sprawedliwosti, s ulewením, co se *lowů* týkalo, aby Poličtí chodili na low jen třikrát w roce a nic wíce. Konečně urownány jsau také zvláštní dvě pře o pastwu w lese panském řečeném *Ždřina* pode wsi Žďárem naproti Wlčinci na lewé straně od potoka Žďárského blíž wtoku jeho do Medhuje a o jakési nároky Polických wztahující se k některým rybnfkům panským, zvláště tak zwanému *Wápenci* při samém městě za někdejší wápennicí panskau. Opat a konwent propustili totiž Polickým pastwu na *Ždřině*, aby jí užíwali swobodně a bez platu, tak jakož ji za předešlých opatů „mnohé časy drželi a užíwali“; wšak les a dřiwí z něho aby zůstawalo wrchnosti. Naproti tomu obec Polická „wšecku sprawednost, kterauž by měli na těch rybnících a zvlášť na Wápenském, spustili a swobodné učinili na wěčné budaucí časy.“⁴⁸⁾

Od privilegia tohoto počíná se nowá doba pokoje a dobrého stawu wěcí na Policku, která se právem může nazýwati zlatým wěkem zvláště města Police, neb se toho času wždy wíce zwelebowalo jak w zámožnosti obce, tak dobrým prospěchem žiwností. Byla to doba ostatního žiwota opata Jakuba a tři nástupců jeho *Matěje* (1537—1553), *Jana Chotowského* (1553—1575) a *Martína z Prawdowic* (1575—1602), a tudy od sklonku panování krále českého Ludwíka, jenž padl w bitwě u Muháče (1526), po celý čas králů Ferdinanda I.

⁴⁸⁾ Že privilegium toto bylo wydáno následkem delších rozepří mezi klášterem a městečkem, o tom swědčí zvláště záwěrečná slowa w něm: A přitom nám i konwentu a budaucím našim nižádným obyčejem i se wšemi budaucími swými w ničemž se wíce zasazowati a protiwti nemajf.

a Maximiliana II i nejdělsí čas panování Rudolfa II. Za opata Jakuba sice potkalo Polici roku 1535 neštěstí domácího *ohně*, který dne 13 Března strávil skoro celé městečko, krom některé části hořejší ulice, až totiž po domy Lidkowský a Pawlowský, o nichž není známo určitě, které to byly.⁴⁹⁾ Ale dle všeho soudíc, powzneslo se městečko ze zkázy této dosti brzy, jak přízní času vůbec tak zvláště také pomocí wrchnosti, s níž bylo v dobré shodě. Od ohně tohoto zachowalo se ze časů potomních také více písemných pamětí než ze předešlých dob; pročež jest nám od toho času teprw možné seznámiti se s podobau a rozsáhlostí města i všelikými poměry obywatelstwa jeho zewrubněji než za věků starších.

Městečko Police čili *město*, jak je měšťané sami raději nazýwali, ačkoli nebylo nikdy obejmuto zdmi, předce se dělilo jako jiná hrazená města na dvě od sebe rozdílné části, totiž vlastní město a předměstí. W Polici však neužíwalo se nikdy posledněji řečeného názwu, nýbrž říkalo se „*za městem*“, jakož se nyní posawad říká na Záměstí.⁵⁰⁾ Rozdíl byl jako w jiných městech, že jen s domy we městě bylo spojeno plné práwo k obci čili k jmění obecnímu a užíwání jeho, tudy zejména také práwo piwowárnické, domy pak za městem toho neměly. Rozdíl ten pocházal odtud, že bylo vlastní město

⁴⁹⁾ Nejspráwněji, ač docela krátce, jest o ohni tomto zaznamenáno we starších pamětech bratrstwa Mariánského w Polici (které později Pitrowi slaužily za základ jeho sepsání týchž pamětí) w rukopise kláštera Břewnowského I. 18 fol. 3: 1535 w sobotu před smrtedlnau neděli město Police wšeckno wyhořelo pod Lidkowský a Pawlowský dům w ulici hořejší. Tamže čte se latinsky: 1535 Sabbato post festum S. Georgii pridie dominicæ Judica Policium exustum est, kdež toto pridie dominicæ s předešlým udáním se srownává; Sabbato post f. S. Georgii však patrně zakládá se na chybném wypočtení. Pitr a paměti špitálské (w rkp. Břewn. N. 8 f. 4) kladau místo soboty středu. Paměti posledně řečené nazýwají oheň ten „prwním shořením města Police“, z čehož widěti, že se w čas složení jich starší domácí oheň w Polici nepamatowal.

⁵⁰⁾ Jen jednau našel jsem také názew „za městečkem“ w knize městské II. 147 při roce 1580.

staršího původu; neb čím prwotně ono bylo nadáno, w tom pozdější přirostky neměly práwa k podílu.

K městu vlastnímu počítaly se toliko domy stojící w rynku a we třech ulicích z něho vycházejících, z nichž jedna jest na stranu půlnoční, druhá na východ a třetí krátká na západ; protož tyto části města právem můžeme pokládati za nejstarší osadu Polickau, jak kromě kláštera stála od 13. století. W *rynku* bylo okolo roku 1550, kteréhožto času zápisy w knihách městských počínají býti hojnější, všeho všudy jen asi 21 domů, 4 na straně půlnoční, 5 na západní, 6 na jižní, která w prostředku byla tak jako nyní na dvě rozdělena krátkau uličkau, a 5 nebo snad 6 na straně východní. W prodloužení půlnočního pořadí rynku do krátké ulice na západ nacházely se tři domy. Prostřed rynku stála, jak za to mám, nejstarší *radnice* Polická, která při welkém ohni roku 1535 bezpochyby tak jako *piwowár* wedlé ní stojící wyhořela, ale byla znowu wystawena. Ze zmínek o *hodinách* (1569) a o *zwonu* na radnici (1587) jest widěti, že byla nějakau *wěží* opatřena. *Radní swětnice* s *lawicemi* konšelskými byla, jako všude jinde, nejslawnější místnost, která se w ní nacházela. Z jaké příčiny, zdali pro těsnost místa neb jiné nepohodlí, opuštěna jest později, newíme; stalo se to však roku 1594, we kterémž počala se stawěti *radnice nowá* w pořadí domů na polední straně rynku w roze uličky prostřed té strany (č. 77), a již w roce prvním potom (1595) jest dostawena. Také nowá tato radnice měla swau *wěž*, a na ní hodiny českého spůsobu, ukazující do 24 hodin, i zvon, který wážil 70 liber.⁵¹⁾ *Stará radnice* zůstawala i potom státi; opravowalo se na ní jmenowitě ještě roku 1611; přišla pak nejspíš ku konečné zkáze při opětném ohni welkém roku 1617.

Krom staré radnice stál prostřed rynku *piwowár*, znowu wystawený po ohni roku 1535, a při něm bezpochyby také obecni *sladowna*, o které máme zmínku roku 1580; wedlé

⁵¹⁾ Wyswítá to ze zpráwy w Legowých Pamětech, kdež ještě roku 1625 počítá se, že *prý* wojáci jednoho dne přišli do Police w 22 hodinu.

piwowáru *kašna* (již r. 1575), a opodál též prostřed rynku *masné krámy*. O *pranýři* tudíž prostřed rynku máme sice pamět teprw z roku 1787, we kterém odtud vzdálen byl; ale z obecného zvyku sauditi se musí, že tu stál od časů dáwných.

Hlawní ulice, která wede z rynku we stranu půlnoční, nazýwaná nyní ulicí kostelní, neměla tehdáž žádného zvláštního názwu, aspoň we pamětech písemných. W ní se nacházelo na západní straně 7, na východní rovněž 7 domů. Pořadí západní dosahowalo od rynku až ke *stoce*, přes kterau byl tudíž *most* čili můstek dřewěný w místě, kdež se nachází i nyní most silniční, širší a důkladnější, než někdy býwal. Pořadí východní bylo o něco kratší; neb na místě nynějšího nárožního domu wedlé řečené stoky (č. 4) byla část zahrady náležející ke mlýnu podklášternímu, který k městu nenáležel.

Mám za to, že mezi tímto pořadím domů w ulici a domy na též straně w rynku býwala někdy otewřená ulice postranní, která jest nyní z předu překlenuta a nazýwá se *umrlčí uličkou*. Bylať tudy nepochybně od počátku města obyčejná a nejkratší cesta z rynku k farnímu kostelu. Překlenutí ulice této z předu domem někdy nárožním stalo se beze wší pochybnosti se swollením obce, a to na každý spůsob již před rokem 1563. Dům ten slaul tehdáž *Tanhauský* po sausedu Janowi Tanhauském, a zaujímal místo nynějších dwau domů tudíž wedlé sebe stojících (č. 17 a 18). Od držitelů jeho bylo w čase neznámém, také již před rokem 1563, kaupeno pro obec místo k wystawení *školy* w této postranní ulici s kusem zahrady k ní wyměřeným (č. 15);⁵²⁾ a když později kdysi před rokem 1607

⁵²⁾ Saudím to z toho, že když po smrti Jana Tanhauského (1563) úřad městský na místě sirotků jeho prodal ten dům Wawřincowi barwřii z Teplice, položeno we smlauwě: „Což se školy dotýče, kdyby obci to místo (totiž na kterém škola stála) na prodaji bylo, aby jeho (Wawřince) nejprw nabídili“, to jest aby Wawřinec měl před jinými práwo je koupiti. Takowé wymínění stáwalo se tehdáž obyčejně, když někdo od domu swého něco odprodal, aby toho zase nabyti mohl. Dům Tanhauský koupila r. 1587 obec Polická za 376 kop, a prodala jej zase někdy před rokem 1607 za 250 kop Jiříkowi Kaukalowi. Toto snížení ceny lze sobě wyložiti tím, že zatím byl dům ten na

dům rozdělen byl na dva, oddělena jest od krajního z nich ještě také chalupa se zahrádkou v též ulici sem blíž před školou. Staršího však původu byly tři domy dále za školou blíž hřbitova kostela farního stojící, kde nyní dva jsou (č. 13 a 14), vystavené prvotně, jak se zdá, na půdě panské.⁵³⁾

Dlouhá ulice vedoucí z rynku na východní stranu k Ledhují nazývala se od starodávna, jak doposud, *ulicí hořejší*, ač název tento nacházíme v písemné paměti nejdříve teprve roku 1589.⁵⁴⁾ Okolo roku 1550, který býváme při popise tomto za základ, bylo v ní v pořadí na půlnoční straně 11, na jižní straně 20 domů. Mezi nimi nacházela se za staršího času v pořadí jižním *šatlawa* (mezi č. 52 a 51), která však již před rokem 1570 byla jinam přenesena, snad do starého radního domu hned po roce 1535, když byl znovu vystaven.⁵⁵⁾

dvě polovice rozdělen, oddělením totiž domu s nynějším číslem 17, který se nanejvýš připomíná v knihách roku 1607 co dům Jiříka Čecha čili Forberka. Jiřík Čech odprodal toho roku chalupu se zahrádkou pod nynějším číslem 16. Jiřík Kaukal prodal kaupený svůj dům (č. 18) roku 1610 Maruši manželce Jana mladého Kaukala „s tauto znamenitou výminkou, kteráž sobě pan purkmistr páni na místě vsí obce města Police při též domě předešle vyměnili, co se dotýče průchodu od školy města Police a kusu na zahrádě vedlé školy od téhož domu Tanhauskowského předešle vyměněné a vyměněné, beze všech překážek na časy budoucí i věčné obec Polická užiti má“.

⁵³⁾ Děje se o nich nanejvýš zmínka v listě opata Jana Chotowského r. 1559, dle něhož byly povinny platem ročním ke špitálu. „Item dáwáme plat na třech domích, které jsou vystavené mezi křehowem farního kostela v městě Polici proti klášteru na poledne, z nejbližšího domu jdouc od křehowa 6 grošů českých a z těch druhých dvou domů po 3 gr. z každého.“ Jeden z nich míní se bezpochyby v knize městské II. 248 při roce 1577, kdež se praví o domě Jana bratra Adama Drozanského „blíž kostela farního“. Kromě toho jest zmínka o prostředním z nich v knihách městských roku 1594 (II. 211) a o všech třech v letech 1612 a 1613 (I. 143, 164, 171).

⁵⁴⁾ V knize městské III. 180, 249.

⁵⁵⁾ Roku 1570 prodal dle knihy městské II. 148 „Jan Maryškuow duom swuoj w aulici tu, kdež předešle šatlawa býwala, Jirowi Kubowi z Radešowa“. Ještě pak roku 1598 nazývá se dům ten domem ša-

Domy we městě měly wesmés za sebau *zahrady* wětší, menší, na jichž zadních koncích sem tam během času odprodána jsau městiště k wystawení nowých domů čili chalup; takowé se potom wětším dilem počítaly již *za městem*. W šestnáctém století bylo jich welmi na mále. Se zahradami těmito zaujímalo wlastní město skoro celé prostranstwí tehdáž jako doposud třemi wodami obejmuté a tudy neprawidelný trojhran činící, na polední straně *potokem Ledhujským*, který částečně jak doposud dělil obec Ledhujskau od Polické, na straně sewerowýchodní stokau od mlýna Ledhujského wedenau na mlýn podklášterní, od kterého šla dále přes cestu na konci hlawní ulice pod mostem wyše zmíněným, na straně pak sewerozápadní *struhau*, do které stoka tato wpadá, totižto, která přichází z rybnků od Bukowice a pod městem wpadá do Ledhujky.

Mimo wlastní město wybýwala w tomto prostranstwí jen při jižní straně tři místa, která se k městu nepočítala, nýbrž *za město*. Předně mezi wodami na nejdolejším konci západním. Bylo tam pořadí osmi chalup w nynější ulici piwowské na půlnoční její straně, z nichž při nejkrajnější na západě (č. 197) byla kowárna s wýhni. Proti těmto stála na polední straně jedna chalupa před wodau (č. 200) a dvě již za wodau (č. 208, 209). Druhé bylo místo za domy w hořejší ulici na polední straně při potoce Ledhujském, kdež říkalo se *na Kobylím krchově*, kterýžto názew se wztahowal také na protější stranu potoka w těch místech náležející ke wsi Ledhují. Stály tu tři chalupy wystawené při zadních koncích zahrad z hořejší ulice (č. 54, 55, 56) a jedna o sobě při samém potoce (č. 57). Za třetí wybýwalo nedaleko odtud prázdne místo od wýchodního konce hořejší ulice až ku potoku Ledhujskému, kdež teprwe w časích mnohem pozdějších wystaweny jsau chalupy nyní tam stojící. Tehdáž končila se hořejší ulice na tomto konci chalupau, která se nyní znamená číslem 44; ta

tlawským (w knize městské III. 256), a držitel jeho roku 1615 Urbanem Šatlawským (IV. 50). Později byla na tom místě jen stodola náležející k č. 51.

pak již nazývala se „za městem“ a tak nejspíše též chalupa wedlé ní w ulici (č. 45), z čehož saudití se dá, že i ty obě byly pozdějším přrostkem ulice.

Zahrady náležející ku posledním čtyřem domům na půlnoční straně hořejší ulice (č. 35, 38, 39, 40) dosahovaly přes náhon čili *stoku* tudy tekaucí až k cestě, která w těch místech byla hranicí mezi městem a poli panskými.⁵⁶⁾ Hned níže wedlé těchto zahrad stála při též stoce *lázeň* (nyní č. 32, 33), ku které se přicházelo postranní uličkou z ulice hořejší (wedlé č. 34).⁵⁷⁾ Byla to lázeň starodávná, která se připomíná w urbáři již roku 1406, založená prwotně od kláštera. W čase neznámém byla se dostala obci Polické, nejspíš koupí, a od obce prodána jest později, kdysi před rokem 1592 ano nejspíše již brzy před rokem 1575, do saukromého držení lazebníků. Obec byla ji koupila nejspíš za příčinou založení *trub*, po kterých odsud hnána jest woda do kašny na rynku, kterážto *kašna*, jak wyše položeno, připomíná se již roku 1575, jakož i trauby w létech brzy potom (1587 oc). Při prodeji lázně od obce bylo proto wymněno, aby obec wždy práwo měla, wodu *laurami* (t. j. trubami) skrze tu lázeň do města wésti, a když by potřeba bylo w těch místech w lázni laurami hýbati neb nové klásti, aby w tom od lazebníků nebyly činěny překážky.

Od lázně až k domům za školau na konci uličky wedaucí z rynku k farnímu kostelu wztahował se tak zwaný *Babí dwůr* na obau stranách stoky, kterážto skrz něj tekla, tak že město zde až ke stoce nedosahowalo. Tak pak též místo na západní straně stoky od domů za školau až ke mlýnu podklášternímu nenáleželo k městu, nýbrž ku klášteru. Byla tu *sahrada*, která někdy také na druhé straně stoky zaujímalá část nynějšího předdworí klášterního i domů k němu přistawených (č. 2, 256

⁵⁶⁾ Swědčí o tom kniha městská (III. 253) roku 1590, kdež Jiřík Wrňha prodává kus zahrady od domu swého (č. 38) „od prwního slaupu jeho Jiříka Wrňhy zahrady až k druhému plotu zahrady přes wodu“.

⁵⁷⁾ Poloha tato naznačuje se krom pozdějších zpráv nejprwé zápisem w knize městské (II. 149) roku 1577, kdež koupil Matěj Hubáčků chalupu (č. 34) „proti lázni při městě Polici“ od Mandaleny Drapačky.

a 3). Od opata Matěje, který vládl w létech 1537 až 1553, obdržel úředník panství Polického Jan *Drozanský* částku této zahrady pod roční plat 6 grošů k wystawení sobě domu (č. 2), kterýž od té doby stál w rohu na straně půlnoční proti panskému dworu Polickému; a wedlé tohoto domu připomíná se již roku 1554 jiný dům obrácený k straně západní (č. 256), který nejspíš podobným způsobem i asi téhož času byl založen. Jan Drozanský obdržel na onen dům a některé jiné statky své roku 1558 zvláštní stvrzení od krále Ferdinanda I, kterým jemu také dáno práwo ku provozování všeliké živnosti městské wařením a wystawováním piwa tím vším způsobem, jakž toho jiné domy městské a zejména w rynku stojící užíwaly, pro dáwné prů služby, které jest klášteru i také městečku činil. Nicméně nepočítaly se obadwa tyto domy wedlé sebe stojící k městu Polici, a zápisy na ně newkládaly se do knih městských, nýbrž zachowávalo se bezprostředné práwo kláštera nad nimi.⁵⁸⁾

Proti těmto domům stál na straně západní hned za stokau při konci hlavní ulice Polické *špitál* pro chudé a nemocné

⁵⁸⁾ Privilegium krále Ferdinanda nachází se w kopiáři kláštera Břewnowského pod znamením I. 2 pag. 132 a tamže stwrzovací list opata Jana Chotowského od r. 1554 na str. 136. Poloha domu naznačuje se w listině posledně zmíněné slowy: „dům jeho nový w Polici wedlé Pawla Kulhánka, který na zahradě, kterau jemu předek náš k wystawení dal pod úrok 6 gr. českých, wystawěl.“ W privilegii pak krále Ferdinanda stwrzuje se právě tento list opata Jana a konventu, „kterým témuž Janowi . . dům při městečku Polici w zahradě za potůčkem proti dworu jejich w nowě wystawený pod plat roční 6 gr. potwrzuji“. Dům Pawla Kulhánka, jakožto wedlé tohoto ležící, nemohl býti jinde než na místě nynějšího čísla 2. proti nynější škole, a byl to tedy týž, o kterém se nachází zmínka w listině špitálu Polického r. 1559, kdež opat Jan Chotowský daruje na něm k témuž špitálu 3 gr. platu ročního, právě: „z domu, který wystawen jest proti špitálu za cestau“. Špitál byl právě, kde nyní škola. Dům tento míní se nepochybně také w knize městské r. 1556 (II. 8), kdež se klade, že Tomáš Luňáček (nejspíš nástupce Pawla Kulhánka) prodal jest dům svůj, který jest za mostem podlé mlýna podklášterního, Waňkowi Peškowi za 20 kop míšenských. Jest to jediný zápis, kdež se dům této polohy zapisuje knihami, později nikdy ne w oné době.

na místě nynější školy, však tak že nezaujímal městisté jejího celého, než toliko jižní část při samé stoce (č. 107), dále pak vedle něho stály dvě chalupy (č. 108 a. b.), které se připomínají již roku 1561 a zapisovaly se již tehdy ve knihách městských. Kdy špitál prvozně založen byl, není známo; stával však nejspíš dávno již před rokem 1559, kteréhožto roku daroval k němu opat Jan Chotovský mimo některé platy *zahradu* nedaleko od něho na straně půlnoční ležící „mezi dworem Polickým, cestau a rybníčky“, jak praví darovací listina (t. j. na místě nyn. č. 111 a 110). Vedle cípu této zahrady, od ní na východ, byly v čase neznámém přistaveny dva domy k polední straně panského dworu Polického, patrně na půdě někdy panské, kdež jest nynější panský špitál Polický (č. 109). Připomínají se v knihách městských od roku 1587.

Za špitálskou zahradou právě zmíněnou vchází *struha* z rybníků od Bukowice do Police, která objímá vlastní město na straně západní. Za struhou tauto rozkládalo se již tehdy největší skupení domů řečených „*za městem*“ pod strání a dílem na strání Strážnice. Zaujímalo však v 16. století jen asi polowici prostranství nyní tak zwaného Záměstí, totiž hlavně jižní polowici od stezky, která vede od nynější silnice ke Žďáru mimo tak zwanou saukennickou ulici a malý rynek na Strážnici. Domy a chalupy stály zde ve čtyřech, dílem owšem welice nepravidelných, pořadích we směru od poledne na půlnoc a w jednom kratším od východu k západu. Z oněch bylo největší pořadí sawislé desíti domů w *ulici saukennické* (č. 182, 162—170). Názew tento, ač se nikde nenachází w písemných pamětech toho času, byl beze wší pochybnosti starodáwný; neb musil pocházeti z času, když saukennictví w Polici silněji bylo provozováno a když ulice tato snad wětším dílem byla obydlena saukenníky, čeho již ani w 16. století neshledáváme. Jest tudy welice ku prawdě podobno, že ulice tato i druhé právě podotčené za městem stávaly již za někdejších dobrých časů we 14. století. Saukenníci měli nejspíš za domy swými *rámy* na malém rynku

nyň tak zwaném, kdež se posud jakési známky toho spatřují. Za rámy těmito stála řada sedmi chalup se saukennickau ulicí sauběžná; pod saukennickau pak ulicí byly domy we dwau řadách sauběžných, ač neprawidelných a malými uličkami přetržených. Dům na krajním konci západnějšího z těchto dwau pořadí k straně polední při samé strauze (č. 160) nazýwal se dle polohy, jak se podnes spatřuje, „na Kopci“ neb „na Kopci hrnčířowé“. Odtud málo kroků, při jižním konci ulice saukennické, počínaly se domy vystupující po stráni wzhůru wedlé stezky na Strážnici od východu na západ. Byly tehďaz toliko čtyry (č. 183, 181, 180, 179), a končily se proti nárožní chalupě w pořadí za rámy čili nad ulicí saukennickau.

Pod Kopcem hrnčířowým počínal se, jak jest podnes widěti, malý *náhon* odwedený od strauhy často zmíněné, který šel pod čtyrmi domy posledně zmíněnými na mlýn nyň tak zwaný městský (č. 195), kterému se tehďaz říkalo *mlýn Mezihoří*, jakožto při wchodu do Mezihoří mezi Strážnicí a Hawlatkau ležícímu. Mlýn ten, prwotně wrchnosti náležející, spolu s *walchowau* nacházející se při něm, byl posledním stawením Polickým na této straně.

Na půlnoční straně od ulice saukennické a druhých pořadí domů s ní sauběžných wíme s wětší neb menší jistotau jen o 8 chalupách různu ležících, ač možná, že jich bylo o některau wíce. Tři z nich stály při rybníce nazwaném *Wápenek* (dle někdejší wápennice klášterské za dworem), který jest nejbližší k městu w těch místech, dwě na západní (č. 115, 116) a jedna (č. 114) na jižní straně od něho. Wedlé chalupy této poslední připomíná se we starých pamětech špitálu Polického *zahrada pod Wápenkem* (při č. 113, 112), z níž byl roční plat ke špitálu. Zahrada tato sáhala až ke strauze, která ji dělila od zahrady špitálské swrchuzmíněné (při č. 111). Jižně pak odtud we prostranstwí blíž k vlastnímu městu hned za strauhau stály *stodoly* městské, jak se dříve spatřují podnes. Při nich wíme s jistotau jen o jednom domě hned u strauhy (č. 152).

Dle sauwěké paměti zachované ctihodným Legem bylo w Polici roku 1610 celkem 149 *sousedů* čili držitelů domů we městě i za městem. Sestawením zápisů ze starých knih městských a z jiných písemných pamětí podařilo se nám sečíti domů, které toho času stály, 148; jeden toliko ušel nám, protože zápisy nepostačují všude k jistému určení polohy. Okolo polowice 16. století bylo domů a *sousedů* o 11 méně, protože některé domy byly teprw po tom čase rozděleny odprodáním městišť k wystawení domů nowých.⁵⁹⁾

Sousedé Poličtí žiwili se, jako w jiných městech, wětším dílem řemesly a obchody. Druhy *řemesel* byly na malý objem městečka dosti rozmanité. W písemných pamětech druhé polowice 16. a začátku 17. století připomínají se *pekaři, mlynáři, perníkáři, kuchaři, řezníci, pivowárnici, sládci* čili *sladownici a šrotýři; krejčtí, šewci, klobaučníci, kožišníci; tkadlci, saukennici, barwiři, jircháři, koželuzi; hrnčtři, truhláři, stolicáři, saustružníci, bednáři, klampíři* čili *klampřfi; zámečníci, kowáři, koláři; prowasníci, řemenáři; mydláři, olejníci; sedníci, tesaři, lamači; lazebníci a dryáčníci* (asi místo *lékárníků*). Při skrowném počtu *sousedů* wůbec rozumí se samo sebau, že mnohá z těchto řemesel byla jen malým počtem osob prowozována, některá jen jedním neb dvěma mistry; protož také jen některá řemesla měla swé cechowní pořádky. Byloť všeho všudy patero *cechů*, kteréžto wšecky zřizeny jsau teprw během 16. století, tři za opata Matěje (1537 až 1553), totiž *cechowé krejčích* (1544), *šewců a řezníků*, jeden za Jana Chotowského, *cech tkadlcowský* (1566), a jeden za Martina z Prawdowic, *cech pekařský a perníkářský* (1585).

Zřízení *cechů* mělo jako všude jinde za účel zachování mrawopočestnosti mezi členy jich, pojištění wýdělku členům a pojištění dobrého zboží a lewné ceny obecenstwu. Pokud nám známo jest ze založení *cechů* krejčowského, tkadlcowského a pekařského, usnesli se mistři jednotlivých řemesel sami mezi sebau o jistá pravidla čili *artikule*, a wyžádali si

⁵⁹⁾ Wiz popis všech tehdejších domů wzadu we přfloze.

stwrzení jich od wrchnosti, totiž od opatů, kterého jim potřeba bylo zvláště z té příčiny, aby jen oni, kteří se k cechu znali, směli řemeslo provozowati, a zejména aby smělo řemeslo provozowáno býti jen we městě, nikoli na wsech. Za propůjčení takowé bylo každé řemeslo powinno wrchnosti nějakým platem neb jiným záwazkem. Tak platil každý mistr tkadlec ročně 3 groše české, a od celého cechu byli powinni každý rok o štědrém wečeru odwésti jeden ubrus, jeden ručník a dwanáct ubrausků swé vlastní práce. Cech pekařský spolu s perníkáři platil ročně pět kop o sw. Hawle, a mimo to byli všichni pekaři záwázáni nikde jinde nedáwati mlíti než we panském mlýně podklášterním. Řezníci platili ročně od cechu dvě kopy a z každého masného krámu, kterých bylo deset, po 6 groších a po jednom kamenu loje; cech krejčovský ročně 3 kopy, šewcowský tolikéz.

Při každém řemesle byl předepsán dohled na dobré dfló a zboží s uložením pokut na nedostatky. Řezníkům zakazowalo se prodáwati maso z dobytka chromého, kulhawého, šelmowého, záwratného a málomocného, též od wlků pokausaného. Rowněž byli záwázáni, míti wždy masa dostatek, a tak též pekaři chleba bílého a rezného. Kdyby byl shledán nedostatek chleba, měli všichni mistři řemesla pekařského trestáni býti wězením za týden a pokutau dwau kop zespolka.

Na zachowání prawidel dohlíželi *starší cechu* čili *cechmistrři*, wolení od mistrů na rok a stwrzowaní od purkmistra a raddy Polické. Stwrzení takowé nařizují wslowně artikule cechu tkadlcowského, který měl cechmistry tři; při druhých řemeslích býwali, jak se zdá, jen dwa, a při krejčích toliko jeden cechmistr. Zdá se, že tkadlců bylo na počet nejwíce. Řemeslo jejich bylo provozowáno také we wesnicích; toliko nesměli tkadlci wenkowští přijímati žádných učenníků. Pro saukennsky Polické, ale také jiné, byla určena panská *walchowna* při mlýně Mezihorním, to jest nynějším městském. O krejčích bylo zvláštní nařízení w artikulích jejich, aby žádný mistr nechodil z dflny swé jinam dělat, kromě k opatowi a konwentu i služebníkům čili úředníkům jejich „aneb

k jiným pánům a rytířským lidem“. Artikule šewců obsahovaly mezi jiným nařízení o způsobu kupování koží, z něhož widěti jest, že šewci tehdáž obyčejně nekupovali koží wydělaných, nýbrž syrowé od řezníků neb od lidí, kteří si dali dobytek zabiti, neb také na trhu, na který se přiwázely na celých wozích, každý pak nepochybně dal si kůže ku potřebě své teprw wydělati od koželuhů neb jirchářů. Obchod Polický byl sestředěn hlavně na *trzech*, na nichž prodávalo se obilí, dobytek, příze, plátno, obuw a jiné výrobky řemeslníků i rozličné zboží kramářské. Trh týdenní držel se každau středu dle privilegia krále Přemysla Otakara; *wyroční* dwa *trhy*, otewřené prodawačům domácím i přespólním, býwaly dle privilegia krále Wladislawa wždy o *sw. Prokopu* (4 Čwce.) a o *sw. Linhartu* (6 Listop.).

Krom žiwnosti z řemesel a obchodů měli sausedé Poličiti toho času také již něco polností přidělených k jednotlivým domům, kteréž porídili si tím způsobem, že *pastwiště* příslušná k obci od starodáwna nad Strážnicí stranau ke Žďáru rozměřena a rozdělena jsau na kausky čili na *zahrádky*. Stalo se to kdysi před druhau polowicí 16. století a jak se zdá neprávě dluho před tím časem. Snad že welký oheň roku 1535 wzbudil úmysl k tomu, aby se tím způsobem přilepšilo žiwnotem sausedů. Rozdělení stalo se tak, že ku každému domu we městě wykázány jsau tři zahrádky, dvě jak se říkalo *hrubé*, to jest wětší, a dvě *malé*. Zahrádky hrubé nazýwaly se jinak *starými* a malé *nowými*; z čehož se dá sauditi, že se rozdělení stalo na dwakrát, ač jak se zdá w časch newelmi od sebe vzdálených. Domy za městem byly poděleny skrowněji a jak se zdá nestejně, ježto w zápisích we knihách městských nacházíme při některých po jedné zahrádce staré a jedné nové, při jiných jen po jedné nové. Domy, které měly jen nové zahrádky, nejspš při podělowání zahrádkami starými ještě nestály; dle toho zdají se býti domy w ulici saukennické a blíž ní na prawé straně strauhy starší než domy w lewo od strauhy w nynější ulici piwowárské. Domy pozdějšího půwodu za městem neměly owšem žádných zahrádek.

Dle staré paměti řídil první vyměřování zahrádek těchto saused, kterému náležel dům w rynku wedlé nynější radnice (č. 97), který byl pokládán za zběhlého welice w práwich a proto nazýwán *Juristau*. Jemu za to s powolením wrchnosti a obce byly dány tři staré zahrádky k jeho domu.⁶⁰⁾ Kromě *sahrádek na Strážnici*, čili jak se spráwněji říkalo *nad Strážnicí*, bylo také w jiných místech na občinách zděláno něco zahrádek a přidáno k jednotlivým domům, jakož na některých stráních w *Mesihoří*, tak zwaných *Občářích* čili *Obšárech*, též *pod Zákopanicí*, kterěz jméno čteme ponejprw r. 1557.⁶¹⁾ S polním hospodářstwím bylo spojeno chowání dobytka, za kterauž přičinau městečko swého *obecního pastýře* a pro něj *pastaušku* wystawenau a uprawowanau nákladem obecním.

Jak bylo sausedům Polickým dowoleno od starodáwna, kupowali i w této době jednotlivé *statky sedlské* we wesnicích, a drželi je pod platy a robotami jako hospodáři sedlství. Takowým spůsobem dostal se zvláště nejnižší statek sedlský w Ledhují, nyní tak zwaný *Dolejší dwůr*, na polední straně od města w stálé držení jednotlivých sausedů Polických. We druhé polowici 16. století držel jej *Matěj Malec* jinak *Kříž*, dle něhož nazýwal se některý čas *dworem Malcowským*. Od něho koupil jej roku 1597 *Jiřík Stárek* tehdaž *rychtář Polický*, od

⁶⁰⁾ Pamět o tom zachowal *Lege* z roku 1674. Toho roku byl totiž saused *František Hlawa*, kterému náležel zmíněný dům č. 97, powolán na kancelář wrchnostenskau a tázán, proč on při swém domě tři hrubé zahrádky má, kdežto by ostatní domy měly jen dvě hrubé a jednu malau. Půwodem toho byl jiný saused *Wácslaw Turek*, který se domníwal, že snad jemu byla sausední jeho zahrádka bezpráwně zaužena. Jsau však powolání pamětnici, nejstarší lidé z města i z wesnic, z nichž nejprw *Martin Gencl* víc než 80letý, tedy narozený před rokem 1594 takto wypowěděl: „Já jsem od swých předků slyšel, žeby někdy před dáwnými léty w tom domě měl býti *jurista* a člowěk welice w práwich zběhlý, a když ta *Strážnice* na zahrádky wyměřowána byla, tehdy ten jistý člowěk takowé pole na *Strážnici* jest rozměřowal w malé kausky; za kteraužto práci jeho přidán jest mu některý záhon k té zahradě na budaucí časy a wěčnau památku, a to s powolením tehdejší wrohnosti a celé obce.“

⁶¹⁾ W knize městské II. 13.

tohoto roku 1607 Bartoloměj Koch trubač, a od Kocha roku 1611 opět Polický saused Jan Melicharůw. We smluwách kupních o to vyhrazował se pokaždé swobodný průjezd dworem tím jak sausedům Polickým tak poddaným panským, jak ho užíwali od starodáwna. Jiřík Stárek wyše wzpomenutý měl předtím w Ledhuji statek jiný, jež od něho roku 1597 kaupil býwalý úředník panský Adam Drozanský z Litic, měw již předtím druhý statek wedlé onoho, kaupený roku 1586 od sirotků Jana Jankowa sauseda Polického. Spojením dwau těchto statků, neli ještě některého třetího, utwořen jest nynější dwůr Ledhujský náležející později wrchnosti, podobajíc se tehdáž malému sídlu zemanskému. Adam Drozanský přikaupil k tomu již roku 1598 také Ledhujský mlýn, jež byl roku 1558 Stanislaw Sladowský, úředník panský, kaupil od mlynáře tehdejšího Kašpara Krinwalda, a jenž po jeho smrti dostal se w podíl synu jeho Janowi. Později (1643), newíme od kterého času, byl držitelem dworu i mlýna tohoto slowutný Jan Albrecht Dworský, nazýwaný odtud pánem na dwore w Ledhuji; před ním však nepochybně někdo z rodiny Sladowských, poněwadž se ještě po delším čase říkalo dworu tomu dwůr Sladowský.⁶²⁾ — Také we Žďáře wždy jeden neb druhý statek sedlský nacházíwal se we jmění sausedů Polických.

Po rozdělení zahrádek, kteréž byly zdělány w pole, zůstáwalo při obci Polické ze starodáwného obecního jmění wše, čeho se i později užíwalo za pastwiště, jakož i něco lesa. Dle privilegia, kterým opat Matěj roku 1546 stwrdil a rozmnožil práwa obce Polické, rozkládaly se *občiny městské* již tehdáž a dáwno předtím, „okolo městečka pod a nad Strážnicí po občáry w Mezihoří“, a rovněž náležela obci Polické od starodáwna pastwa „*na drahách i na Rzu*“. Občáry čili *Obšáry* nazýwány byly, jak se zdá, stráně, které se schylují z rowiny nad Strážnicí, jednak na východní stranu nad

⁶²⁾ Názew tento nachází se totiž ještě w urbáři r. 1727, a polnosti náležící k dworu tomuto, nyní panskému, nazýwají se posud Sladowské.

městečkem a nad rybníky někdejšími při něm, jednak na stranu polední do údolí Ledhujky čili do Mezihoří. A však i audolí toto samo s potokem a laučkami při něm až ke wtoku jeho do říčky Medhuje pod Petrowici náleželo městečku a také část straně na druhé straně jeho pod Radesowem, totiž *Hawlatka* a les při ní, který se nyní nazývá Malým lesem.⁶³⁾ *Dráhy*, to jest dle starého obyčeje široká a trawau porostlá cesta, na které mělo městečko pastwu, táhly se od samého města na polední straně tudy, kdež nyní stojí tak zwaná Nowá ulice, i od ní dále asi na hodinu cesty mimo Zákopanici, přes kterau jde nyní silnice k Bezděkowu, až k rozcestí na wysočině „u lipky“, a od lipky dále až pod Nízkau Srbskau k lesu řečenému *Rez*, we kterémžto lese rovněž ještě měli měšťané práwo pastwy.

Potok Ledhujský s rybářstwím w něm náležel obci Polické také w části, kdež teče okolo městečka na straně polední, prwé nežli wchází do Mezihoří. Náhony však čili *strauhy* mlýnské od mlýna Ledhujského až ke mlýnu pod městem náležely wrchnosti, a Poliční byli powinni mlynářům panským oběma pomáhati strauhy tyto cíditi a opravowati, aby woda do mlýnů wolně docházela. Mimo to měl také *rychtář Polický* w odměnu za spráwu swého úřadu užívání *potůčku Žďárského* od wtoku jeho do Medhuje nahoru až ke wsi Žďáru, a zase od druhého konce Žďáru až ke wsi Bukowici, a od hořejšího konce Bukowice až pod Hlawňow čili po tehdejší *mlýniště Hlawňowské*, též pak přítoku potůčku toho od Pěkowa až k Bukowici. Jen částky potoků těch, pokud tekau skrz Bukowici a Žďár, byly z toho wymíněny, a náležely obcím těchto wsi.

Privilegiem opata Matěje wyše zmíněným od roku 1546 nabyła obec Polická welmi drahocenného rozmnožení majetku swého, ježto opat we jménu swém a konventu darowal obci celkem *les Žďěřinu*, we kterém Poliční měli dosud jako we

⁶³⁾ Názew Hawlatky (Hora Hawlatowská) nacházíme teprw w urbáři z roku 1727; bezpochyby však jest o mnoho starší.

Rzu toliko práwo pastwy, s wymíněním sobě toliko platu jedné kopy ročné. W privilegii prawí se, že les ten byl w suché léto wyhořel i také že byl od hajných wyprodán, tak že z něho nepřicházel klášteru žádný užitek, i uwodí se také co wděk od Polických, že některým poddaným kláštera dovolili při městečku na obci swé wystawiti příbytky, zůstawiwše je s robotami i platy wrchnosti. Patrně podotýkal toho opat jen k osprawedlnění swému, ježto se darování stalo ze statku kláštera; nebo byl dar mnohem wětší ceny, než se slowy oněmi líčil, a odwděčení za něj nerownalo se mu nikterak. Práwem může se za to míti, že pohnútkau k darování byla dobrotiwá náklonnost opata k městečku.

Obci náležel od starodáwna také *piwowár se sladownau*, jehož užíwali jen sausedé, kteří měli domy we vlastním městě, to jest w rynku a we hlawních ulicích, tak totiž, že jeden po druhém měl práwo k jedné wárce a k wyčepowání piwa z ní. Již dle urbáře z roku 1406, jak na swém místě powěděno, náleželo však z každé wárky 6 grošů platu wrchnosti a 6 peněz obci. Když piwowár při welkém ohni roku 1535 shořel a obec w tom neštěstí bezpochyby neměla hned prostředků k opětnému wystawení jeho, wzešly z toho nějaké nesnáze mezi městečkem a wrchností, které však brzy se urownaly smluwau zawřenau prostřednictwím zemana jistého ze sausedstwa, pana Tobiáše Slanského z Daubrawice, w ten spůsob, že opat tehdejší Jakub piwowár dal nowě wystawiti swým nákladem a za to Poličtí zawázali se, aby každý, který měl na swůj dům wárku, platil z ní wrchností jeden groš blý a wěrtel sladu. Byl to plat menší než dle urbáře roku 1406; zdá se však dle toho, že někdejší tento plat byl we předešlých časích buď docela pomínul neb snížen byl. Slad měl býti odwáděn přímo do dwora Polického, peníze pak měl wybírati purkmistr a odwáděti pokaždé při složení swého úřadu. Mimo to wymínila si wrchnost waření piwa pro potřebu swau a čeládky kláštera w témž obecním piwowáře bez wselikého placení za to krom za práci piwowárníkům. Slady měl mlíti panský mlynář Mezihorní, aneb kdyžby při mlýně jeho pře-

kážka byla, mlynář podklášterní, nebera více než z každé wárky čili dewtí korců sladu dwa peníze bílé. Privilegiem opata Matěje roku 1546 bylo narownání toto nejen stwrzeno, nýbrž také znou a tentokrát bezmínečně wyslowen slib učiněný w starším privilegii opata Jakuba z roku 1523, že wrchnost nedopustí žádnému jinému we městečku ani po wesnicích, *piw žádných přespólních* na ně a na jich piwa woziti a šenkowati nyní i na budaucí časy. K waření piwa byl při piwowáře ustanowen *obecní sládek*. Wárka byla na 11 sudů a počet wárek do roka na tehdejší poměry dosti welký. Roku 1602 sečtlo se wárek 87. Až do konce 16. století wařilo se weskrze jen *píwo bílé*, totiž ze sladů pšeničných. Roku však 1601 wyžádali sobě sausedé wárnici od opata Martina powolení, aby směli také ječné slady we sladowně swé obecní dělati a z nich *ječná piwa* wařiti. Za příčinu wzato, že tehďáz za několik neúrodných let „při horách zřídka pšenice se rodila“ a také odjinud těžko a za drahé peníze bylo jí dostati.

Za opata Jana Chotowského dosáhla obec Polická dalšího rozmnožení základního jmění swého kaupí dolejšího panického *mlýna*, tehďáz tak zwaného *Mezihorního*. Příčinu k tomu zawdalo uložení mimořádné sbírky čili půjčky na kláštery w králowstwi českém w prwním roce panowání císaře Maximiliana II (1564) pro nastawající tehďáz wálku tureckau. Komora česká wyměřila na klášter Břewnowský 4000 tolarů. K wýmluwám opata, že mu pro zadlužení kláštera a jiné nedostatky nebylo možné summu tak welkau zaprawiti, slewila komora požadawek na 1500 kop míšenských, však s wyhražením wůle císařowy a s uložení, aby opat půjčku w této summě složil do wánoc toho roku. Rozhodnutí komory bylo wydáno dne 17 Listopadu. W krátké této lhůtě nepostačil opat Jan ani té summy sehnati leč odprodáním něčeho ze statku kláštera, i prodal tedy mlýn práwě řečený o dwau kolích obci městečka Police za 160 kop míšenských, které jemu Poliční ihned hotowě wyplatili. Prodej stal se s určitým zabezpečením, aby obywatelé městečka i z wesnic swobodně

mohli obilí swé i budaucně do mlýna toho ke mlení nésti jako předtím, pokud náležel wrchnosti; a poněwadž wedlé něho stála *walchowna* panská pro saukenníky, wymíněno, aby na ni hnána byla pokaždé jen polowice wody ze strauhy mlýnské a polowice na mlýn, rovněž pak aby woda nad mlýnem tímto ze starého toku nikam jinam nebyla odwozována; kdyby pak *walchowna* časem měla býti znou stawěna, aby na jiné místo přestawěna byla. Přitom wyhradil si opat ze mlýna toho roční plat 20 grošů bílých pro klášter. Smlauwa zawřená dne 1 Ledna 1565 stala se se swolením králowským, a byla též stwrzena od duchowní wrchnosti přidáním pečeti arcibiskupa Pražského Antonina z Mohelnice a probošta i kapituly Pražské.

Řízení wšelikých obecních a weřejných záležitostí městečka Police příslušelo pod wrchní mocí opatowau raddě městské čili *úradu Polického*. Wlastní radda skládala se z osmi *osob radních* čili *konšelů*, z nichž pokaždé jeden byl *purkmistrem*. Střídaliť se w úradě tomto, jak tehdáž wšude we městech bylo obyčejné, dle ustanowěného pořádku, tak že nepochybně každý jej zastával čtyry neděle, ač zdá se, že dorozuměním mezi konšely stávaly se od prawidla tohoto časté uchylky. Nowějšího půwodu byla hodnost *hospodáře* čili *primasa* nebo *primatora* městského, totiž jednoho z konšelů, kterému příslušela zvláště spráwa obecního hospodárství. Připomíná se ponejprw roku 1546, a zdá se, že jen krátce předtím, snad teprw po roce 1538 byl zřízen.⁶⁴⁾ Mimo konšely náležel k úradu také *rychtář* a *starší obecní*, počtem čtyři. Úrad byl dosazován od wrchnosti, neli pokaždé aspoň někdy opatem samým, kterýž se za tau příčinau dával osobně najíti na radnici.⁶⁵⁾ Konšelé a starší obecní i rychtář musili

⁶⁴⁾ Roku 1538 uwodí se ponejprw konšelé Poliětí dle jmen w knize městské, a činí se přitom zmínka o purkmistru a rychtáři, ale ne o hospodáři; tak též ještě roku 1540. Roku však 1546 již se prawí „za purkmistra Topkowa Petra a hospodáře Pawla krejčího“.

⁶⁵⁾ Případ takowý připomíná se w knihách městských ponejprw roku 1570 dne 4 Prosince (II. 282).

býti usedlí měšťané Poličtí; obnovení pak raddy a starších obecních stávalo se dle pravidla pokaždé za tři léta. Přitom ustanowovala wrchnost, který z konšelů měl býti hospodářem a také nejspíš na jak dluho. Nejobyčejněji zdá se, že trvalo úřadování hospodáře jen půl roku; ale w střídání s jinými byl tentýž hospodář jmenován obyčejně mnohokrát po sobě, tak že dosáhlo úřadu toho jen málo osob. Nejčastěji byl primasem w létech 1548 až 1565 *Jan Ješek*, tak že úřadowal asi polowici toho celého času, vždy střídawě s některým jiným, a zrowna tak později *Matěj Šifl a Kolberku* w době dewětadwadcetileté od roku 1589 až do roku 1617. Od delšího trvání tohoto přicházela wětší wážnost úřadu primasowa, tak že se pokládal za přednější než úřad purkmistra. Obadwa úřady spadaly w jedno, když na primasa přišla řada w zastávání purkmistrowstwí mezi druhými konšely.

Dle privilegia krále Wácslawa II měl úřad Polický *poprawu* čili moc saudní we věcech hrdelných netoliko nad obyvateli městečka, nýbrž i celého panstwí Polického. Mimo to pak wztahowala se saudní moc jeho také při menších přestupcích a we všech záležitostech práwa saukromého krom městečka též na dvě nejbližší wesnice *Ledhuj a Radešow*, což zakládalo se na nějakém starodáwném usnešení s wrchností, tak že jmenowitě wšecky prodeje statků a jiné změny w majetnosti obywatelů těchto dwau wesnic zapisowány byly do *knih městských*. Pravidla, dle kterých purkmistr, rychtář a konšelé měli provozowati moc swau w pokutowání pro přestupky buď šatlawau buď na penězích, byla wšak wydána od wrchnosti,⁶⁶⁾ a wrchností příslušel dohled na zachowávání jich. Opat, probošt neb úředník panský za tau příčinau zasedáwali častěji spolu s konšely na saudech, a důležitější věci nedály se bez jich wědomí. Také ku prodejům domů we městě bylo zapotřebí pokaždé swolení *úřadu panského*.

Mimo wykonávání saudní moci wedl úřad městský spráwu obecního jmění a péči o weřejnau bezpečnost a zachowání

⁶⁶⁾ Činí se zmínka o nich we privilegii opata Matěje roku 1546.

pořádku ve městečku ve všelikých směrech. Zvláště příslušela úřadu městskému péče o sirotky a o zachování jim jmění po rodičích do právních let jejich, dohled na cechy w zachovávání jich pravidel, rovněž na trhy a jiná zřízení. K zachovávání spravedlivosti w obchodech byla zřízena *wáha městská*. Zvláštní pak byl zaweden pořádek we *prodeji soli*, kterauz obec kupowala a prodávala sausedům. Také *lázeň* byla pod dohledem obecním, poněwadž byl lazebník také hojičem. Smluwau, kterau byla lázeň od obce prodána, byl zawázán nepřetahowati lidí, zvláště chudých, we platu za hojení, a nepauštěti se w hojení úrazů neb nemocí těžších, kterým by dosti nerozuměl. We případech takowých neměl nikomu překážeti, aby se obrátil k jinému lékaři aneb barwíři (t. j. bradřfi).

K písemnému wyřizowání úředních wěcí měla radda městská k ruce swé *písaře městského*, který musil míti zběhlost we práwích. Míwal ročního platu nejobyčejněji 12 kop kromě důchodů případných. Ke chůzím a jiné posluze byl ustanowen obecní sluha čili *serbus*, který měl ročně 4 kopy. Zvláštní jeho powinností bylo wyzwánění wyročních trhů jakož i adventu na zwon w radním domě. Připomíná se mimo něj také *biřic* a *služebník rychtářský*. O wyročním trhu býwalo zjednáno také několik žoldněřů k zachowání pořádku. *Ponocný* najímal se nejspíš pokaždé jen na čas dlauhých nocí; roku 1575 na příklad byl k tomu zjednán obecní pastucha na 10 neděl, a placeno mu po groši za každau noc. K wěšení a stínání zločinců jakož i k dflu mučírny měla Police také swého *mistra poprawního* čili kata, jehož powoláním mimo to bylo *lapati psy*, odklízeti psy wzteklé, čistiti šatlawu. *Šibenici* postawiti, byla powinnost mlynářů, kteří za to měli občerstwení na obecné útraty. Kat dostal za jednu poprawu roku 1589 osm kop. Místo poprawní bylo na drahách.

K placení úředníků a sluhů swých, na stawení a oprawowání radnice, piwowáru, sladowny, wodowodů, cest a láwek i jiná rozličná wydání obecní měla obec rozličné *důchody*, jakož pokuty a platy za saudní jednání, užitek z prodeje

cizích piv a vína, z prodeje soli, z váhy městské, z míst prodavačů o trhu výročním a z jiných některých věcí. O výročním trhu bývali ustanovováni zvláštní výběřci, w počtu čtyři, kteří plat od míst vybírali.

Z pokut a z platů některých při řízení právních věcí měli však také konšelé jisté podíly w odměnu za práci swau. Mimo to bral purkmistr také jistý plat za měsíc swého úřadování. *Primas* čili hospodář měl k užívání *lauku* w Mezihoří pod horau řečenau *Bába* na lewé straně Ledhujky při austí jejím do Medhujce; a rychtář, jak již na jiném místě powěděno, užíwal potoků pod Žďárem, pod Bukowicí, pod Pěkowem a Hlawňowem. Také *žila rychtářská*, odznak úřadu jeho, býwala mu jednána z peněz obecních.

Při některých slawnějších přfležitostech míwala radda městská dle tehdejší obecné zvyklosti snídání na obecní útraty, zejména o každém výročním trhu, při zasedání saudu a každý rok w jistý den, když se *wysušowala privilegia* městská, což jak se zdá stáwalo se opatrně při dohledu celé raddy. Také opat, když sázel konšely nebo přítomen byl saudu, druhdy snídal s úřadem městským.

O wáznosti, we které byl tehdáž úřad Polický w blížkém sausedstwu, swědčí to, že od konšelů městečka *Starkowa*, tehdáž ještě českého, býwal často požadován o wyslání rychtáře nebo písaře městského neb některého z konšelů na radu w důležitých záležitostech právních.

Ke správě obecní náležela dílem také *škola*. Bylať od obce stawěna a opravowána i opatřowána všemi potřebami; také pak *rektor* čili správce školy bral jistý plat od obce, totiž dvě kopy míšenské pololetně, začež krom služby při škole a kůru spravowal také *hodiny městské*. Dosazování však rektora příslušelo nejspíš faráři nebo proboštowi klášteřa. W klášteře měl rektor stůl čili strawu, a bral nepochybně již tehdáž jako za časů něco pozdějších některé jiné požitky od wrchnosti; vybíral w Polici i we wsech na panstwí *koledu*, a měl příjmy z pohřbů a od jiných výkonů kostelních. Krom rektora býwal také *kantor*, který měl polo-

letně jednu kopu od obce. Dle jména znám jest z rektorů školy Polické první *Jiří Sykora*, který se připomíná r. 1612.

Poněkud ve podobném poměru k obci stál také *špitál*, w němž lidé chudí, nemocní a věkem sešlí obýwali, almužnau se žiwíce. Na pomoc k jich opatření učinil opat *Jan Chotowský* roku 1559 stálé nadání, jímž darowal ke špitálu dědičné platy na některých polích (tak zwaném Černémlese) za Radešowem, na jedné lauce pod Wlčincem, na dvoře Bezděkowském, na Ledhujském mlýně, na domě proti špitálu wedlé kláštera (č. 2) a na třech domích za školau (č. 13, 14), celkem ročních 134 grošů, a k tomu přidal zahradu od nás jinde zmíněnou nedaleko špitálu (č. 110, 111), aby jí chudí setím a jakž budau moci, užíwali. Wýměnou za tuto zahradu dal špitálu později týž opat osm kraw dojných.⁶⁷⁾ Dle nadací listiny této měli platy ony vybírati *kostelníci* kostela klášterského a kostela farního a wynakládati je na strawu a oděw chudých we špitále i hojení nemocných, z toho pak wydáwati počet jednau w roce úřadu Polickému při posudku městečka Police. Podobně měli krawy pronajímati pod roční plat a peníze z toho na chudé obracet. Stawění a oprawování špitálu náleželo obci Polické s pomocí všech wesnic na panství, však tak že dříví potřebné dáwala wrchnost ze swých lesů.

Ačkoliwěk byla Police městečkem poddaným, jehož práwa, swobody a obdarování pocházela nejwětším dílem od wrchnosti klášterské, však nicméně práwa tato nezáležela na pauhé milosti panské, nýbrž pojištěna byla wyšší ochranau moci králowské. Měloť městečko starší *privilegia* od králů samých, wrchností wyžádaná, na trh týdenní od krále Přemysla II, na poprawu od Wácslawa II, na trhy wyroční od krále Wladislawa, která owšem nemohla nikým jiným než králem býti odwolána. A však i obdarování pošlá od wrchnosti byla práwně nezrusitedlná. K wětšimu pojištění toho wyžádali sobě

⁶⁷⁾ Zpráwa o tom se nachází we „wýtahu z kněh starých kostelních a špitálských Polických“ jinde již zmíněném (z r. 1684), kdež se však mylně klade darování kraw místo zahrady již na rok 1559.

městáné Poliští nejprv od krále *Ferdinanda I.*, tuším roku 1537, list, kterým potvrdil jim privilegium opata Řehoře o odúmrtích a o sirotcích; později pak obdrželi od téhož krále první obecné potvrzení všech privilegií svých, udělených od králů i od opatů, listem daným na hradě Pražském v neděli před sv. Lucí (12 Pros.) roku 1546.⁶⁹⁾

Záhuby způsobené válkami a bouřemi domácími po nejděší čas 15. století, z nichž městečko Police teprv po uplynutí dlouhého času se vzpamatovávalo, zůstaly také na panství stopy své, které dlouho nezaknily. Připomenuli jsme již, kterak škody a autraty válečné hned z doby první velké války náboženské v zemi měly za následek znamenité zmenšení majetnosti kláštera. Jakkoli máme o tom paměti velmi nedostatečné, předce vysvítá z nich, že se některá část jmění klášterního na Policku dostala docela do cizích rukou a jiná postaupena byla poddaným lidem k užívání, poněvadž nejspíš klášter schudlý neměl dosti prostředků k vlastnímu provozování hospodářství na všech někdejších dvořích svých.

V cizích rukou shledali jsme již roku 1440 *dwór Bezděkovský*. V šestnáctém století držel jej, pokud známo, od roku 1558 „urozený vládyka“ Stanislav *Sladowský* ze Sladowa (1559—1581) a po něm syn jeho Jan (1598—1615), kteříž oba byli svými časy úředníky kláštera na Policku. S dworem náležela jim i celá ves *Bezděkow* s lidmi poddanými. Nejspíš asi rovněž tak dávno byla odcizena ves *hořejší Dřevíč*, jejímž držitelem, newíme od kterého času, byl Lukáš *Balbin* Škornice z Worličné z proslulé rodiny vládycké usedlé v Hradci Králové. Od něho koupil ji se vším příslušenstvím, s mlýnem, lesy, lukami a lidmi poddanými roku 1615 výše zmíněný Jan Sladowský ze Sladowa a na Bezděkově za 3450 kop grošů míšenských. Také však ze šesti dworů poplužních, které prvotně v nejbližším okolí kláštera

⁶⁹⁾ Obě tato privilegia jsau v originalích ztracena, a činí se o nich zmínka toliko v privilegii opata Martina roku 1601, kdež datum prvního z nich omylem udává se „na hradě Pražském den božích na nebe wstaupení léta patnáctistého sedmého“ (sic).

polnostmi swými téměř bezprostředně sebe se dotýkaly, dwa se již wíce nepřipomínají w tomto čase, *Bukowický* totiž a *Radešowský*; polnosti jejich byly, jak se zdá, dñlem odprodány, dñlem pronajímány lidem z města i poddaným ze dwau řečených wesnic, jak se shledává w časích pozdějších. Lze se domníwati, že dwory tyto snad někdy we předešlých časích wálečných byly opuštěny a nehodilo se znowu je stawěti.

Babi dwór připomíná se roku 1546; ale není jisto, byl-li ještě osazen, čili již tehdáž popluží jeho jako nyní připojeno bylo ke dworu klášterskému. Z příslušenstwí dwau těchto dworů byly w neznámém čase odprodány malé *rybníčky* ležící pod lesy mezi *Hlawňowem* a Suchýmdolem jednomu ze sausedů Hlawňowských, nepochybně krajnímu. Opat Jakub potvrdil roku 1522 kaupi tuto tehdejšímu držiteli Matějcowi, když mu byl list od předků opatowých na to daný shořel, a přidal k tomu za čtyry záhony wedlé samých rybníčků těch, aby sobě posekal lesa. Témuž Matějcowi prodal později opat Matěj (1546) tak zwané *zádwoří*, to jest kus pole w týchž místech prwé ke dworům Polickým náležející na swahu lesa, kterýž jest w prawo od cesty z Police do Hlawňowa, ježž někdy nazýwali *malým Klučkem* s rozdílem od vlastního Klučka w lewo od též cesty.⁶⁹⁾ Hned pak w roce potom (1547) prodal jiným dvěma Hlawňowským kus *Klučka* na této druhé straně cesty od Hlawňowa k Polici, aby si tu wzdělali zahrady a wystawili příbytky.⁷⁰⁾ Již před rokem 1546

⁶⁹⁾ W listině o tom (w rukopise Břewnowském I. 2 pag. 41) prawí opat: „zádwoří naše pod poplužím naším a nade wsi Hlawňowem“; z dalšího pak znění wyswítá, že hraničilo zádwoří toto s příslušenstwím rychty Suchodolské.

⁷⁰⁾ Kupní listiny (w rukopise témž pag. 89, 90) prawí: 1. prodali jsme Wondrowi Horákowi z Hlawňowa kus Klučka lesu wyměřeného, který leží pod poplužím naším a Hlawňowem proti Matějowu kusu (rozuměj zádwoří výše zmíněné) k wzdělání zahrady a k wystawení na ní, počnúc od branky Hlawňowské obce po tu cestu, která k Polici jde nahoru, pod wrch a cestu, pokudž jemu vymezeno a ukázáno, za 15 kop míš. Platiti má on i budící jeho z té zahrady 6 grošů míš. roboty ženné jeden den a owsa hrabati den, na low s jinými sausedy

byly z příslušenství dworu Babšho také pronajímány lidem některé kausky w tak zwané *Ochozi*, to jest w audolí od Suchéhodolu k Ledhuji neb na stráni jeho, a možná že také již tehdáž jako později některé výše položené části starodáwného *popluží* táhnaucšho se až ku Klučku.

Dwůr Suchodolský, který již we 14. století býwal pronajímán, prodal opat Hawel roku 1461 právem zákupným Janowi *Holenkowi*, jehož potomci od toho času drželi jej stále po více než dvě století. W uwážení, že za předešlých domácích wálek statek ten častými laupežemi byl welice spuštěn, ustanowen jest z něho mnohem menší roční plat než za starších časů, totiž dvě hřiwny polské po 48 groších českých. Přitom pak wznešen jest na držitele dworu na budaucí časy úřad rychtářský we wsi, odkudž dwůr ten nazýwán potom *rychtau* čili *šolcownanu Suchodolskau*. Dle příkladu starších dědičných rycht obdržel rychtář také práwo držení krčmy.⁷¹⁾ Již tehdáž náležel ke dworu les na stráni wedlé něho, a byl později ještě přimnožen. Když totiž opat Matěj, jak výše powěděno, prodal Matějowi z Hlawňowa zádwoří s rychtau Suchodolskau hraničící, zdwihl tehdejší rychtář Wácslaw Holinka rozepři o meze jak na té straně tak i w *Ochozi*, kteráž se přátelským narownáním skončila tím, že opat Matěj postaupil k rychtě lesa řečeného w *Kruhu*, nad oním zádwořím ke straně východní ležícího, s wyhražením sobě honů a poléčí.

W listině, kterau opat Hawel wydal Janowi Holenkowi na onen prodej dworu Suchodolského, děje se zmínka o *dwořích Petrowickém a Radimowském* čili Ledhujském, ze které wyswítá, že tehdáž býwali pronajímány za plat; podobně nejspíš také *dwůr na Homoli*.

Neměně jak wrchnost na dwořích swých utrpěl také poddaný lid na wesnicích záhubami domácích wálek. Swědčí o tom

choditi a pořádky sausedské podlé jiných činiti; 2. Téhož léta dopuštěno Janowi Puškowi, „že jest sobě také na kusu téhož Klučku potud, pokudž mu vymezeno a ukázáno, k wzdělání zahrady a wystawení podlé téhož Ondřeje Horáka“ (sic). (Kaupil za 9 kop míš.)

⁷¹⁾ Listina u Dobnera Mon. VI. 174.

kromě zpráv sauwěkých zvláště zmínky o *pustinách* w jednotlivých wesnicích, které pozůstaly až do 16. století a teprw tehdy byly dílem znowu osazowány dílem na wždy připojeny k jiným statkům. Saudíc dle zmínek takowých, musily zvláště wesnice ležící nejkrajněji na straně půlnoční a západní utrpěti nejwíce spausty. W krajině té nazývá se *Bodašín* ještě roku 1547 wsí pustau. Opat Matěj prodal w ní řečeného roku tři pustiny, to jest tři opuštěné statky sedlské, třem lidem z Pěkowa, aby je nowě wystawili; a wedlé nich připomíná se čtvrtá, kterau majitel její Jan Černoohů prodal Petrowi z blízkých Wernřowic. Podobně byl *Lachow*, nejbližší odtud, teprw o několik let dříve „w nowě zase wystawen“ i s rychtau tamější, za kteraužto příčinau wydal opat Matěj roku 1544 nowý list na práwa rychty této tehdejšímu rychtáři Matějowi Řehoňkowi, jenž ji byl kaupil od sauseda Polického Matěje Topky. Mělať rychta do té doby sice wždy swé držitele, kteří však na ní nepřebýwali až do času Řehoňky.⁷²⁾ W *Dědowem* připomíná se roku 1547 pustina, kterau zdědil saused Polický Jan Biskupůw po Mikuldowi sausedu Polickém;⁷³⁾ nejspíš bylo však i tam pustých statků wíce. Tak byla též

⁷²⁾ O rychtě této nachází se zajímavá pamět z prwního času potom, totiž z roku 1546, w rukopise Břewnowském I, 2 pag. 69, kdež opat Matiš činí wýpověď w rozepři o lauky mezi rychtářem Řehoňkau a sausedem jeho Bartoněm Končífem z Lachowa. Mezi wyznáuimi swědků k tomu powolaných píše se: Matěj Topka z Police wyznal: Waše Milost pane milý! Ač jsem já tu rychtu prodal a to držal mnoho let po předcích swých, jistě nejsem na tom, abych (měl) mluwiti, coby nebylo samo w sobě. Milejší mi má duše než to wšecko. Nenařkal mne žádný o ty lúky, abřž horu jsem obhajowal, a nedal jsem tomu, který na tý pustině byl, na který nyní tento Končíf. A předkové moji držali ty lúky na půldruhého sta let (nebožtík Lizna tu rychtu i ty lúky), a žádný jim jich nenařkal; a potom Janček zet jeho, který polowici té lauky odprodal nebožtíkowi Hodišowi, a Hodiš nebožtíkowi pánu, a pán nebožtíkowi sladownikowi, a wždy s tau wýminkau, jestliby kdy ten kus té lauky prodajný byl, aby zase k té rychtě Lachowské prodán byl; a w těch we všech létech žádný jim toho nezhajowal.

⁷³⁾ W knize městské I. 20.

opuštěna někdejší malá wes *Baworow* při Žďáře. Bylo tam šest pustín, z nichž roku 1546 pět náleželo tolikýmž sausedům Žďárským, jedna Polickému sausedu Jaurowi. Palauky při potoce příslušely ke mlýnu Žďárskému, a byly mu řečeného roku w rozepři s držiteli pustín přiřčeny saudně.⁷⁴⁾ Již tehdaž říkalo se místu tomu *w Baworcích*; pomýšlelo pak se, aby někdejší statky na pustínách těch byly zase wystaweny, ale nepřišlo k tomu více.⁷⁵⁾

Tři ze wsi zde jmenowaných, Bodašín, Dědowá a Žďár i také Medhuje byly, jak na swém místě dotčeno, zapsány císařem Sigmundem tuším Matesowi Salawowi z Lípy; ale zápis ten dáwno byl pozbyl moci swé způsobem nám neznámým, a wsi nacházely se tudy w držení kláštera.

W jiných wesnicích na panství jsau zmínky o pustínách řídkější, poněwadž nepochybně byly dřív znou osazeny. Nicméně připomínají se ještě we druhé polowici 16. a na začátku 17. století (1611) pustiny w Ledhují na *Radimowě*; též w *Radešowě* „pole, kteréž slowe pustina, ležíci podlé drah Bezděkowských od potůčku, kterýž teče w *Dabidowých dolích* až k Bezděkowu k studnici, kteráž slowe *Děbely*“ (1603).⁷⁶⁾ Nazývá se doly Dabidowými krátké, lesem zarostlé údolí, které se táhne nedaleko od silnice k Bezděkowu mezi poli Radešowskými a Bezděkowskými až k Mezihoří, a názew ten pocházel nepochybně od sedláka Radešowského Dawida, k jehož statku ty doly náležely w 16. století.⁷⁷⁾ Celkem zanikla

⁷⁴⁾ W rukopise Břewnowském I. 2. pag. 53.

⁷⁵⁾ Když roku 1537 opat Jakub jednu z pustín prodal Jiřimu Jikowi ze Žďára, stalo se to s wýminkau, „jestližeby se kdy lidé na týchž pustínách Baworských stawěli, aby on Jíra Jíka často psaný, dědicowé a potomci jeho byli powinni také tíž pustinu wystawiti a nám plat s ní podlé jiných saused, co by se na ně dostalo, platiti. W rukop. Břewn. I. 2 p. 11.

⁷⁶⁾ Kniha městská I. 3.

⁷⁷⁾ W knize městské II. 21 připomíná se roku 1573 „statek pozůstalý po nebožtíkowi Ondřejowi Dawidowým we wsi Radešowě“; a roku 1563 kaupil dle též knihy (pag. 22) Wondra z Bezděkowa „kus rolí od též roli, která jemu w podílu tom Dawidowským dána byla, w končinách podlé silnice“.

také wesnička *Srbská malá*. Pustiny tamější tři prodal opat Jakub třem lidem z Wysoké Srbské, poddaným tehdaž pana Jana z Pernšteina jakožto držitele panství Náchodského, pod roční plat 38 grošů bílých, s oswobozením, aby nebyli powinni pustiny ty stawěti. Obdrželi na to list od nástupce opata Jakuba Matěje dne 20 Čerwna roku 1538.⁷⁹⁾

Patrně snažili se opatowé Břewnowští šestnáctého století wšudež, kde možno bylo, opuštěné statky we wsech osaditi znouw lidmi a přiwěsti je ku předešlému stawu; což se při stálém míru w zemi čím dál tím lépe dařilo. Za opata *Jana Chotowského* dospělo se w tom již tak daleko, že krom obnowowání wesnic zašlých založeny jsau i dvě nowé wsi na Policku w místech, která až do toho času zůstawala pokryta lesem, totiž nad Suchýmdolem *Slawný* a nad Pěkowem wesnice, již prwotně od opata dáno jméno *Lhotky*, později po německu proměněné w *Hutberk*. Jak se podobá, počaly se obě stawěti roku 1558, ale teprw něco později obdržely psané wýsady, Lhotky dne 9 Října roku 1560, Slawný w roce 1561. We Lhotkách bylo osazeno wšeho wšudy šest lidí, z nichž tři měli dáti za zemi sobě postaupenau po 15 kopách míšenských, jeden 20, jeden 10, a jeden 8 kop, každý dvě kopy záwdawku prwního roku a potom po jedné kopě w létech následujících. Po zaplacení summy kupní měli odwaděti ročně 4 groše míš. a jednu slepici platu dědičného, robotowati rukama dwa dni a choditi na lowy jako jiní poddaní na panství. Smlauwa Slawenských, která se nezachowala, byla nepochybně asi téhož obsahu. Osadníci byli nejspíš lidé z panství sa mého a tudy národnosti české.⁷⁹⁾

⁷⁹⁾ W rukop. Břewn. I. 2 pag. 126.

⁷⁹⁾ Slawný jest i nyní český, pročez není o tom pochybnosti; we Lhotkách dá se tak saudití ze jmen prwních šesti osadníků, kteříž byli: Wondra Polák, Wít, Petr Králůw, Macek Hanušůw, Matěj Kuklůw a Jan Doležal. — Paměti o založení těchto wsi nacházejí se hlavně w pamětní knize opata Jana Chotowského; ačkoli wšak psány jsau wlastní jeho rukau, předce jsau chybné. Opat píše totiž, že „wes Lhodky nad Pěkowem jest wystawena roku páně tisícého pětistého dewadesátého“; což jest patrně přepsání, protože Jan Chotowský již

Není pochybnosti, že poměry poddanství lidu sedlského na Policku vzaly od sklonku 15. století tytéž proměny jako všude jinde v Čechách obmezením swobody osobní co do stěhování a v jiných věcech; ač nezachovaly se nám o tom téměř žádné podrobné zprávy. Jinak zdá se, že zpráva panství a poddaných na něm zachovala se celkem asi v témž způsobu, jak bývala ve 14. století. *Saudy* odbyvaly se po jednotlivých *rychtách* každoročně v určité časy a starodávným způsobem. O každém saudě bývali dosazováni konšelé jakož i rychtáři, kde úřad jejich nebyl dědičný; při každé pak rychtě byly zavedeny knihy čili *registra*, do kterých se zapisovaly kaupě statků a jiné právní záležitosti. Připomínají se zejména registra *Suchodolská* a *Pěkowská* za přičinou založení nových wesnic Slawného a Lhotek, kteréž bylo v nich zapsáno, Slawného totiž do Suchodolských a Lhotek do Pěkowských. Registra *Žďárská* zachovala se doposud od roku 1562. Dle popisu zaznamenaného v nich roku 1564 bylo

roku 1575 zemřel. Některý mnich připsal k tomu in margine: Ha, Ha, Ha! kněz opat doma nebyl, když léta počítal. Rowněž píše: „Wes Slawný nad Suchýmdolem z poručení kněze Jana z Chotowa opata Břewnowského počala se stawěti roku páně 1548“; což zase nemůže býti, protože se Jan Chotowský stal teprw roku 1553 opatem. O Lhotkách zachovala se však wýsadní listina daná r. 1560 w rukop. Břewnowském I. 2 pag. 121. W pamětní pak knize Jana Chotowského nacházejí se zároveň také zprávy o dwau wsech založených týmž opatem na Braumowsku, dle nichž jedna z nich nazwaná dle jména jeho „Hansdorf neb Janowice“ (nyní Johannesberg) byla „počata stawěti“ roku 1560, druhá Březowá jinak Birkwitz (nyní Birkicht) počala se stawěti roku 1558, a dostala wýsadu roku 1560 dne 16. Října. Poněwadž dle toho připadá založení nových těchto wsi na Braumowsku i na Policku do jednoho času, podobá se, že o Slawném má onde místo 1548 býti čteno 1558; možná pak že také Lhotky tak jako Březowá začaly se stawěti roku posledně řečeného, ač wýsada jest rowněž teprw od roku 1560. — Že byl k založení wesnic těch raubán les, dosvědčeno jest sice wýslovně jen o jedné z nich, totiž o Janowicích, ale nelze jinak rozuměti také o druhých. Při paměti psané Janem Chotowským o založení Janowic jest totiž poznámka na straně jinou rukau (tauž co výše zmíněno o Lhotkách): Male factum; melius si ligna mansissent.

tehďáž we Žďáře 18 sedlských statků; na saudech pak Žďárských býwali woleni rychtáři a konšelé netoliko pro Žďár, nýbrž zároveň také pro dvě wsi nejbližší *Dědowau* a *Medhuji*.

Na saudech každoročních po jednotlivých rychtách zasedával na místě opata co wrchnosti za starších časů buď *probošt* Polický jakožto správce celého panství, buď snad také místo něho *úředník*, přidáný jemu ku pomoci. Za starších časů nazýwal se tento úředník prostě *písařem*, jakož zmínili jsme se výše o písaři Janowi již při roce 1300. Za opatů Jakuba, Matěje a ještě některý čas za Jana Chotowského byl písařem *Jan Drozanský*, rodilý jak se zdá z *Litic*,⁹⁰⁾ jenž požíwal u všech tří pánů swých powěsti chwalné co wěrný a pilný služebník. Opat Matěj nazýwá jej w jedné listině také kmotrem swým. Od Jakuba opata byl mu dán pod plat roční palauček w Ochozi s potůčkem od lauky rychtáře Suchodolského až k obci Ledhujské a paseka při něm; k čemuž přidal mu opat Matěj ještě některé kusy pole tamže i wysadil mu pod plat 14 grošů kus rolí u Bukowice a dwa kusy lauky ležící mezi lukami kláštera; též pak postaupil mu w zahradě při klášteře místa, na kterém on wystawil sobě nowý dům (č. 2), o němž jsme jinde powěděli. Staw se o něco později úředníkem čili heitmanem we Braumowě, zemřel tam dne 28 Unora roku 1556, a zůstawil pokud známo tři syny, Adama, Jakuba i Jana, a několik dcer. Po něm následowal w úřadě w Polici *Stanislaw Sladowský* ze Sladowa, onen wládyka, jenž toho času držel dwůr a wes Bezděkow, nejsa však již nazýwán písařem, nýbrž úředníkem panství Polického. S auřadem jeho stala se přitom, jak se zdá, změna, tak že nebyl tau měrau jako předchůdci jeho proboštowi podřízen, nýbrž sám spravowal jak poddaný lid tak všechno panské hospodářství.

⁹⁰⁾ „Z *Litic*“ psal se aspoň později syn jeho Adam. W listině opata Jana r. 1554 uwodí se „co opatrný Jan Drozanský z *Police*“, a podobně w pamětní knize téhož opata fol. 3: „Der erbare Johannes Drosenski von der *Police*“, kdež názew „opatrný“ neb „erbar“ ukazuje na staw městský neb aspoň nešlechtický; „z *Police*“ pak jmenuje se snad jen, že tam byl usedlý.

Pokud nám známo, byl úředníkem aspoň do roku 1565; žil pak ještě roku 1581, však w úřadě nezůstal do smrti své. Již dne 26 Unora 1568 jmenuje se po něm úředníkem Polickým „urozený“ *Adam Drozanský* z Litic, syn Jana Drozanského. Název „urozený“ patrně nedával se mu dle rodu jeho, nýbrž co úředníku, a počítvali se jím odtud všichni potomní úředníci čili *správci* Poličtí. Po Adamovi Drozanském, jenž spravoval úřad ještě roku 1592, navrátila se správa panství zase na čas ku předešlému způsobu, tak že wedena jest bezprostředně *proboštem* tehdejšími *Šimonem Chlodomastæem*; což trvalo nejspíš až do konce panování opata Martina (1602). Teprw roku 1604 jení se co správce panství zase úředníkem stavu světského, *Jiřík Kwek* z Dobrémysli, jenž od roku 1605 byl zároveň také úředníkem panství Braumowského. Byl to saused Polický, který předtím w létech 1600 a 1601 zastával úřad konšelský. Po něm následowal roku 1606 *Matiáš Šiff* z Kolberka, rovněž Polický saused, který byl předtím (1589—1606) i zase potom (1608—1617) primatorem we městě. W létech 1607 a 1608 wedl spráwu panství opět některý čas *probošt, Pawel Martin Bytomský*. Ale již ku konci roku posledně řečeného nastaupil co úředník a správce panství Polického i Braumowského *Jan Sladowský* ze Sladowa a na Bezděkowě, syn Stanislawůw, a spravowal obojí panství, pokud známo, až do roku 1613. Nástupcem jeho w Polici byl *Ondřej Pitrof* z Nikolsburka, o němž jest první pamět roku 1619.⁸¹⁾ Místo úřední čili *kancelář Polická* nacházela se w klášteře; přibytek měl však každý úředník jinde; mřwali totiž, tak jak ukázáno o Janowi Drozanském, vlastní domy své we městě.

Záhuby wálek domácích patnáctého století zůstawily smutné památky jak w jiných směrech tak zvláště také w ze-

⁸¹⁾ Střídání se úředníků světských a proboštů we správě panství dá se nejlépe pozorowati w knihách městských, kdež powolení k zápisům we jménu opata dáwá w některých létech úředník, w jiných zase probošt. We případech druhého způsobu nazývá se probošt obyčejně také wýslovně správcem panství.

vnějším wzezření *kláštera* a kostela Polického. Z někdejšího stavení klášterského byla jen některá část, hlavně na straně půlnoční, obnowena, tak že mohla slaužiti za obydlí, a krom toho nejspíš také *dům opatiůw* na jižní straně od kostela; ostatní vše zůstávalo zříceninau, tak že dílem ani nebylo zřetelno, kde býwaly někdy základy zdí. Z *kostela* zůstal kůr čili *presbyterium* zachován we swém prwotním stawu; nad ostatním kostelem nebylo klenby; byl prozatím pokryt prkeným stropem položeným na zdí a na staré gothicke oblauky hlavní lodě, které zůstaly státi. We stawu tom byl klášter roku 1566 dne 24 Čerwna postižen domácím *ohněm*, kterým opět wyhořel i s kostelem. Opat tehdejší *Jan Chotowský* dal jej znouwu wystawěti jen asi tak, jak stál práwě předtím, rovněž i kostel.⁸²⁾ Wedlé presbyteria na straně půlnoční dal přitom wystawiti kapli *sw. Jana křtitele*, která nejspíš měla slaužiti ku prozatímnému konání služeb božích, pokud stawba kostela samého nebyla dokonána. Kaple tato, kterau lid za dlouhý čas nazýwal *Klášterek*, zaujímalu prostranstwí nynější tak zwané zahrady Getsemanské spolu s částí chodby wedlé ní a s některau částí *sakristie*, která tudy byla tehdáž menší než nyní.⁸³⁾ Na východní straně stál w ní oltář *sw. Jana křtitele*, proti němuž byl wchod do ní z lewé postranní

⁸²⁾ Zpráwu o tom dáwá Pitr we swých pamětech bratrstwa Polického, prawě: *Policense monasterium, quod anno MDLXVI die S. Johanni baptistæ sacra exustum est (forte ob solennitatem abbatialem minus cauti erant) denuo exstruxit, et ecclesiam, ut in moderna forma est, adjecit. . Ecclesia hæc Policensis, a Johanne Chotow erecta, fornice olim non habuit nisi in presbyterio, quod ut veteres suis posteris referebant, longe antiquius stetit. Asseres totam ecclesiam tegebant. Quam fornice muniri fecit Othmarus Zinck abbas 48. Brzewnoviensis. Est autem ædificata anno MDLXVI, ut in frontispicio adintra sub horologio seu turri lapis gentilitia Chotowskyana referens ostendit.*

⁸³⁾ Pitr tamže p. 23: *Erat, ubi nunc nova sacristia est, et extendebatur a Matris dolorosæ altari usque ad antiquam parvam sacristiam. A opět p. 43: quod (sacellum) ibi, ubi modo altare Matris dolorosæ est, incipiebat et usque ad parvam sacristiam protendebatur. Oltář bolestné matky boží, založený roku 1676, stojí w rohu lewé poboční lodi kostela, zahrada Getsemanská hned za tímto oltářem wně kostela.*

lodi kostela, tu kdež nyní jest oltář panny Marie bolestné. Podobně byla na pravé straně presbyteria kaple sw. Benedikta, do které se wcházelo z pravé lodi kostela.⁸⁴⁾ W presbyterii nacházel se newíme od jak dáwna krom welkého oltáře panny Marie oltář nejsvětější Trojice, postawený w prostředku, tak že jím welký oltář byl zacloněn a presbyterium rozděleno na dvě polowice. W jednom oddělení, před welkým oltářem stála stolice pontifikální, w druhém před oltářem sw. Trojice stolice opatská; také pak byly mříže před oltářem posledně řečeným. Jiných oltářů bylo snad wíce, mezi nimi nejspíš oltář sw. Maří Magdaleny, ač připomíná se teprw roku 1642,⁸⁵⁾ při jednom z pilířů po pravé straně prostřední lodi kostela.⁸⁶⁾ Zdali stály ještě také nejstarší oltáře, připomínané roku 1304, jakož sw. Blažeje, sw. Kříže a sw. Jana ewangelisty, nedá se jistiti. Wedlé kostela stála ještě jedna stará *wěž*, na níž byly zawěšeny zwony, a také *čelo kostela* nad starožitnými hlawními dweřmi, zachowanými do dneška, mělo ještě celkem neb aspoň částečně swau prwotní podobu. Roku 1607, za opata Wolfganga Selendra, jest kostel nowě kryt, a přitom wystawena *nowá věž*, to jest nejspíš malá věžka w krowě nad presbyteriem.⁸⁷⁾ Kromě hlawních dweří chrámových wedly do kostela jiné z ambitu od jižní strany wedlé mříže před oltářem sw. Trojice.⁸⁸⁾

⁸⁴⁾ Sacellum S. Patris nostri Benedicti připomíná se sic ponejprw r. 1706 w denníku superiora fol. 15, ale byla to kaple bespochyby starodáwná.

⁸⁵⁾ U Pitra f. 35.

⁸⁶⁾ Poloha tato wyswítá z popisu processí roku 1706 w denníku superiora f. 15, kdež prawí se, že byla prima statio ad sacellum S. Benedicti, 2. statio ad altare S. Máriæ Magdalænæ, 3. ad SS. apostolos, 4. ad beatam virginem.

⁸⁷⁾ Zpráva o tom w pamětní knize založené opatem Janem Chotowským pag. 360: Item eodem anno die klosterkirch zur Policz von newem gedecket, auch ein neuer thurn daselbs gebaut. Wěžka ona připomíná se potom ponejprw we pamětech bratrstwa r. 1679 (f. 70).

⁸⁸⁾ Zmínka o těchto dweřích činí se roku 1704 w denníku superiora Filippa Jaške fol. 1, kdež prawí o hrobu božím na weliký pátek: sepulchrum, quod construitur in ambitu monasterii, ita tamen, ut facies

O malém *kostele farním* nepíše se nikde, byl-li kdy po-
stizen jakými pohromami, ač o všem není podobno, žeby byl
zůstal jimi ušetřen w době zřiwých wálek. Newfme tudy,
stál-li w 16. století w též podobě, w které byl prwotně za-
ložen čili w nějaké nowější z 15. století. Na *zwonici* při něm
nacházely se nejspíš tři zvonu, ježto se jeden z nich nazýwal
welkým a jiný prostředním. *Welký zvon* byl ulit roku 1486
nákladem bratří Jana a Jakuba Panůšků z Ledhuje na jméno
panny Marie nanebewzetí, zvon prostřední roku 1491.⁸⁹⁾
O wnitřku kostela jest nám málo powědomo. Na welkém
oltáři nacházel se obraz panny Marie a nepochybně blízko
oltáře malá archa na slaupě, která se připomíná roku 1619.⁹⁰⁾
Záduš kostela tohoto bylo spravowáno *kostelníky* w doroz-
umění s farářem a pod ochranau úřadu městského. Sousedé
Policí i lidé z wesnic přispíwali k rozmnožení jeho rozličnými
odkazy, a dobrodinci rovněž z města i z wesnic pohlawí muž-
ského i ženského pečowali o zjednání ornatů, kalichů a jiné
ozdoby kostela.⁹¹⁾

Z malého tehdejšího objemu stawení klášterského dá se
sauditi, že i počet řeholníků přebýwajících toho času w Po-
lici býwal jen skrowný. Určitých udání o něm wůbec nemáme,
ano tak chudé jsau paměti z onoho času o klášterních po-
měrech Polických, že kromě opatů, kteří wždy jen na krátko
přijížděli, a kromě proboštů, kterých řadu máme dost úplnau,
není nám známo ani jedno jméno jiných řeholníků, kteří zde
tehdaž přebýwali. Ze seznamů proboštů widěti jest, že w celé
době od roku 1506 a nepochybně od delšího času předtím
až do roku 1620 i ještě déle každý *probošt* byl zároveň také
farářem Polickým, což se zdá swědčiti rovněž o malém počtu
duchowenstwa řeholního.

sepulchri respiciat ad dextramp ortam, illam, quæ ducit ex ecclesia
ad ambitum.

⁸⁹⁾ Dle „Wýtahů z kněh starých kostelních a špitálských“ f. 6.

⁹⁰⁾ W Pamětech Pitrowých pag. 34 (wypsáno ze starého missalu na faře
Polické).

⁹¹⁾ Jak wykazuje seznam darů z let 1589 až 1648 w missale zmíněném
wo předešlé poznámce.

Ze tří opatů, kteří vládli ve zlaté době městečka Police, výše od nás naznačené, pocházel první jménem *Matěj* rodem svým z *Tachowa*, a byl před zvolením za opata (1537) po pět let proboštem Rajhradským na Moravě. Starý pamětník dává mu svědectví, že byl muž prostý vši lstiivosti.⁹²⁾ Nástupce jeho *Jan Chotowski*, zvolený dne 21 Září roku 1553, dotud probošt Břewnowský, pocházel ze šlechtické rodiny polské. Možná, že cizí jeho původ byl příčinou, pro kterou se zvolení jeho stalo s odporem silné strany mezi bratřími. Byl prý muž wysoce rozumný a ctnostný, tak že vlastnostmi ducha a zásluhami svými sotva kterému jinému opatu čeho odewzdal.⁹³⁾ Zemřel dne 14 Čerwna roku 1575, a již dewátý den po jeho smrti (23 Čw.) zvolen byl jednosworně od celého sboru bratří, shromážděného w mateřském klášteře w Břewnowě, opět rodilý Polák *Martin Prawdowski*, řečený jinak *Korýtko*, pocházející z Ratiboře w horním Slezsku, který byl předtím pět nebo více let (1570—1574) proboštem a farářem w Polici, posledně pak krátký čas proboštem Rajhradským.⁹⁴⁾ Zdá se již z tohoto zvolení dwau rodilých Poláků po sobě za opaty, že musilo tehdaž býti i mezi řeholníky Břewnowsko-Braumowskými více jiných národnosti polské, nejspíš zwlášť ze Slezska jakožto ze země náležející ku koruně české: a jewí se to také jiným způsobem. Byl ještě i později rodilý Polák, kněz Pawel Martin Bytomský výše připomenutý, proboštem a farářem Polickým (1607—1608).

⁹²⁾ Sine omni dolo. Dobner Mon. VI. 478.

⁹³⁾ Pitr 23.

⁹⁴⁾ Názew Korýtko čte se dwakrát we městské knize Polické (roku 1572 II. 247, 264), a totožnost osoby, posud nepowšimnutá, vychází zwlášť zřejmě na jewo ze zápisu roku 1585 též we knize městské (III. 70), kdež prawí: Jakož jest Jeho Milost kněz Martin opat, bywši na onen čas w klášteře při městě Polici farářem, léta 1574 dům we městě Polici (č. 18) . . od sirotkůw po někdy Lorencowi barwifowi pozůstalých sobě k užítku swému za swé vlastní peníze za 327 kop miš. kaupiti ráčil; i ráčil jest . . ten dům swůj slowutnému pánu Jiříkowi Mohelnickému a paní Maruši Lomnické sestřenici swé, téhož pana Jiříka Mohelnického manželce, darowati.

Řeholnictví se nacházelo w Čechách toho času wúbec we stawu úpadku, netoliko hmotného, nýbrž také mravného, o jehož naprawení začalo se teprw we druhé polowici 16. století pracowati ponenáhlu úsilím arcibiskupů Pražských dle náwodu koncilia Tridentského. Obecného poklesnutí kázně a zanedbání prawidel žiwota řeholního nezústal prost také klášter Břewnowský a odnože jeho; přičítala pak se wina zvláště posledně řečenému opatu Martinowi, že se w něm za jeho času nepřislušnosti wždy wíce množily. Opat Martin nestaral prý se nic o kázeň klášterní, než jen o ukládání peněz pro sebe, jichž byl přes míru dychtiw. Mniši w klášteře dostávali od něho týdenní plat na swau wýživu, a nebyli tudý wázáni žádným domácím pořádkem. Byli prý mezi nimi wšelijací lehčí lidé, tuláci i odpadlíci. W kúru byl prý jeden w obleku černém, druhý w bílém, jeden holý, druhý bradatý, jeden bos, druhý obut, jeden kříčel, druhý chrápal, jeden na druhého mluwili nebo brali si tabáku. I kterým poručena byla duchowní spráwa, býwali prý lidé newědomí a nedbalí; kázání držíwali z ledasjaké knihy, třeba prý kacířské, a rozšiřowali newědomky bludy. Tak píše nám o nich řeholník pozdější Bonaventura Pitr,⁹⁵⁾ a líčení jeho jest na pohled sice příliš křiklawé a nejspíš přehnané, w podstatě wšak zakládá se na hodnowěrném podání.

Pokud nedbalost a newědomost duchowenstwa řeholního přičinila k rozšíření protestantství, jewil se účinek tento wíce w krajině Braumowské než na Policku, ježto tam prostředkem německého jazyka obywatelstwa usnadněno bylo působení šířitelům nowot ze sausedního Slezska. Společné někdejší horlení měšťanů Braumowských s Wratislawskými a s jinými městy slezskými proti straně pod obojí obrátilo se nyní w opak, když práwě w oněch městech slezských toho času nejprudčeji žňalo se zášť proti staré církwi a zalíbení w nowých učeních. Na Policku dowedli mniši Benediktini nepochybně hned we 15. století přijímání pod obojí spůsobau

⁹⁵⁾ W pamětech bratrstwa Polického fol. 23.

wzdáliti od swého klášterního i farního kostela a tak též později nowotám Lutherowým zabrániti přístupu k nim. Byli sice, jak wyswítá z pozdějších pamětí, i na Policku a zejména we městečku Polici jednotliví obyvatelé smýšlení *protestantského*; ale veřejné služby boží konaly se vždy dle řádu katolického, a obecné smýšlení lidu se s tím srownávalo.

Strašlivé krweprolití na *Ostaši*, kterým Poličtí hned při počátku náboženských bauří w zemi utrpěli pro swau tehdejší přichylnost ke straně pod obojí, zawdalo w pozdější době podnět ke zvláštní pobožnosti tam konávané. Byl záhy postawen na památku kříž na tom prý místě, kde byli Slezáci stali člowěka, který jim ukázal cestu nahoru, a již roku 1484 tudíž wedlé něho wystawena *kaple sw. Kříže*, něco západněji od pozůstatků posawadního kostela pozdějšího.⁹⁶⁾ Dle powěsti známé ze 17. století zawdal prý k tomu příčinu zázrak, kterým díwka slepá horliwě u kříže onoho se modlící nabyła zraku. Roku 1515 saused Polický Petr *Bílek*, jehož byl dům wedlé umrlčí uličky w rohu na lewé straně od rynku (č. 12), maje zvláštní úctu ku kapli této Ostašské, putowal do Říma, a wymohl prosbami swými udělení odpustku stodenního, jehož měl každý býti účasten, kdožby w některý z pěti dní w roce k tomu jmenovaných (w pondělí o welikonoci neb o letnicích, swátek nalezení neb wyzdwižení sw. kříže a den Wšech Swatých) kapli tuto pobožně nawštíwil, zpowěd wykonal a něčím přispěl na knihy kostelní, swětla a ozdoby kaple neb na spráwu její. Bulla wydaná na to od 12 kardinalů w ní jmenovaných měla datum dne 24 Března onoho roku. K získání odpustků těch konány jsau potom již během 16. století zvláštní *processí* z Police na Ostaš.

K zwelebení služeb božích we městě samém přispíwalo mnoho *bratrstwo literatské*, zřízené dle obyčeje tehdáž obecného we všech městech a městečkách českých. Byl to spolek, ku kterému přístupowali zvláště sausedé wynikající literárními wědomostmi, ač přijímali se do něho také jiní, kteří chtěje

⁹⁶⁾ Rok ten naznačuje se we Wýtahu z kněh starých kostelních a špitálských fol. 7.

cti příslušnosti k němu býti účastni, odváděli roční příspěvek a podnikli povinnosti členů. Hlavním účelem bratrstva bylo zvelebowání zpěvu kostelního. Každý literat, který uměl čísti a zpíwati, byl powinen w neděli a we swátek přítomen býti ranní mši a zpíwati u pulpitu k tomu zřízeného; w adventě měli všichni bez rozdílu powinnost, býti při zpíwání Rorate. Zameškání wětší neb menší pokutowalo se na penězích. Bratrstwo mělo však také slaužití k pěstowání mrawů a ctnosti; členowé jeho měli obcowáním swým dáwati dobrý příklad jiným lidem; kdožby se čeho dopustil proti dobrému křesťanskému řádu, měl proto z bratrstwa býti wylaučen. Jako w každém jiném bratrstwu byla také powinnost literatů, každému zemřelému spolučlenu jíti na pohřeb; chudým wyprawowal se pohřeb ano i ošetření w nemoci z pokladnice čili truhlice literatské. K zachowání řádu w bratrstwu byli woleni dwa starší co předstawení, dwa znalci k notowání a začínání zpěwu a dwa mladší k obsílání bratrstwa dle nařízení předstawených. Roku 1592 usnesli se bratří literati o prawidla spolku swého w tomto způsobě, kteráž potwřzena jsau jim od opata Martina dne 11 Kwětna we jměnu jeho i celého konwentu.⁹⁷⁾ Roku 1618 wyžádali si *literati Machowští* přepis těchto prawidel, aby je i při swém kostele zachowáwali.

Poněwadž byly časy celkem pokojné, nezběhlo se od welkého ohně Polického roku 1535 po celau dobu až do konce vlády opata Martina nic zvláště památného, coby bylo zewně působilo na staw wěcí zdejších, wyjma téměř jediné některé žiwelní příhody. Také pak zachowaly se o těch a jiných wěcech zběhlých jen pořídka některé psané paměti.

Roku 1542 okolo sw. Jiljí (1 Září) přiletěly *kobylinky* do krajiny.⁹⁸⁾

Brzy potom byla welká *suchota*, tuším roku 1544, při které wyhořel les na Žďěřině i také w Ochozi.⁹⁹⁾ O wy-

⁹⁷⁾ Nacházejí se w rukopise Břewnowském I. 18 fol. 11.

⁹⁸⁾ Pitr w rukopise Břewn. I. 18 fol. 3.

⁹⁹⁾ Zminka w listině na darowání Žďěřiny Polickým roku 1546 a w listině opata Matiaše dané Janowi Drozanskému w rukop. Břewn. I. 2 pag. 136.

hoření kláštera Polického roku 1566 učinili jsme zmínku již výše.

Roku 1585 byl *mor* náramně zhaubný. We městě a we wesnicích na Policku mřelo až 28 lidí denně. Kdo prý ten čas do Police přišel, netrwal do čtvrtého dne. Všech zemřelých počítalo se dwa tisíce a něco přes půl třetího sta.¹⁰⁰⁾ V tesknosti z této těžké rány učinili prý Poličtí slib k matce boží, každý rok w pátau neděli po welkonocích mimo nečas neb jiné překážky wykonati *processi do Warty*; což po dlouhé časy zachowáwáno.

O dvě léta později (1587) táhlo přes Polici něco žoldnéřů čili *landsknechtů*, wyprawených do Slezska k *arciknížeti Maximilianowi*, bratru císaře Rudolfa II, když se pokaušel o dobytí sobě trůnu polského; a zase potom někteří porůznu táhli tudy zpět (1588) po nešťastné bitvě u Byčiny, we které arcikníže upadl w zajetí. Od obce byla jim dána některá podpora peněžítá; na cestě zpátečné však dopustili se někteří nejspíš wytržností, pro kteréž jsau wzati we wazbu, potom však propuštění a dáno jim opět něco na cestu.

Z obecních aučtů roku 1593 wyswítá, že toho času sausedé Poličtí měli na péči nějaké *stwrzení privilegií* swých, newíme zdali od krále čili od wrchnosti. Bylat na útraty k tomu potřebné uložena sbírka obecná, po jedné kopě míšenské z každého domu. Zdá se však, že wěc ta uhodila na nějaké těžkosti, až pak teprw roku 1601 vydal měšťanům opat Martin stwrzení takowé z Braumowa dne 9 Srpna. Listina stwrzowací byla památná tím, že w ní Police ponejprw teház od wrchnosti samé byla nazýwána *městem*, jak sobě w tom sausedé libowali. Stwrzení pak wztahowalo se wyslowně na privilegia krále Přemysla o trhu týdenním (1253), krále Wáclawa II o poprawě (1295), krále Wladislawa o dwau trzích hrubých (1502), opata Řehoře o odúmrtech (1506), krále Ferdinanda o odúmrtech a sirotcích (1537 ?), opata Jakuba o všech wěcech za jeho času mezi městem a wrchností na-

¹⁰⁰⁾ Wýtah z kněh kostelních a špitálských fol. 6.

rownaných (1523), opata Matěje privilegium obecné vztahující se na všechna práva města, zvláště pak na Žděřinu a jiné obecné jmění (1546); majestát krále Ferdinanda na stvrzení všech privilegií od králů i opatů městečku Polici udělených (1546), a dvě privilegia opata Jana Chotowského o nadání špitálu (1559) a o prodeji mlýna Mezihorního (1565). Opat Martin tímž privilegiem přidal Polickým právo k vaření pív ječných, jak o tom na jiném místě vzpomenuto.

Památne toto stvrzení privilegií Polických stalo se v předposledním již roce vládaření opata Martina. Stížnosti vedené na nepříslušnosti panující v jeho klášteře, a zvláště na nepořádné hospodářství s jměním kláštera, měly za následek, že nejprvé wyzwán byl od arcibiskupa Pražského Zbyňka Berky z Dubé, aby se poděkoval z opatství, když pak to nejspíš hned neprospělo, uzavřel císař Rudolf sám odejmouti jemu opatství. Nařízením daným dne 19 Čerwence roku 1602 ustanoweni jsau Jan Lohelius opat Strahowský, Fridrich z Opersdorfa císařský radda a Jindřich z Olbersdorfa kommandor rytířů Swatojanských w Opawě i heitman hrabství Kladského za kommissaře, jimž bylo uloženo odebrati se do Braumowa, kdež tehdaž opat obyčejně přebýwal, a wyzwati jej, aby pro své stáří (77 let), chorobnost a wšbec známé zlé hospodářství opatství se wzdal. Císař mínil powýšiti na jeho místo *Wolfgangja Selendra* z Prošowic, rodilého z Plzně, mnicha řádu sw. Benedikta a přewora w klášteře sw. Emmerama w Řezně, který byl proslulý co učený theolog a kazatel i opráwce několika klášterů toho řádu w Bawořích a Rakausích. O powolání jeho k tomu zasazowal se zvláště tehdejší kancléř dworský pan Zdeněk Popel z Lobkowic. Císařští kommissaři měli k tomu cíli přiměti konwent Braumowský, aby sám žádal čili postulowal Selendra, tak aby jej císař nejprvé přístřmu sboru řehole w Čechách za opata mohl ponawrhnutí. Po wyrřízení toho měli s opatem Martinem jednati, cohy mu mělo ročně býti wysazeno na penězích k jeho wyživě a kdeby měl bydliiti; dále měli se ohlédnouti po práwních listinách a wěcech kláštera, poněwadž bylo udáno, že toho mnoho od

Poláků (to jest nejspíš od polských mnichů) a jiných bylo odcizeno, konečně učiniti návrhy, jak by se napotom hospodářství kláštera mohlo uvésti w lepší pořádek a jak by jiné nepořádky a zlé zvyklosti měly býti napraweny.

Opat Martin, zwěděw nejspíš, co se proti němu strojilo, uposlechl nyní teprw napomenutí arcibiskupowa, a swolal Braumowský konvent i praelaty řádu Benediktinského w Čechách k wolení nowého opata, při kterém již dne 23 Čerwence zwolen za nástupce jeho probošt Rajhradský Křištof Soběkurský ze Soběkur. Císař však, jemuž učinil o tom písemné oznámení, prohlásil ihned wolení toto za neplatné, a nařídil znouwu kommissarům (2 Srpna), aby bez rozdslu, ať konvent požádá Wolfganga Selendra nebo nic, jeho za opata dosadili; když pak opat Martin brzy potom přijel z Braumowa do kláštera Břewnowského u Prahy, ustanowil císař toliko wedlé Strahowského opata Lohelia dwa jiné kommissaře místo předešlých bydlem swým daleko od Prahy vzdálených, králowského prokuratora Jakuba Menšíka a Erazima Haidelia z Rassenšteina, jimž předešlé rozkazy swé opětowal (23 Srpna). Mocnému naléhání tomuto musil se opat Martin podrobiti, i odřekl se konečně opatstwu, a slíbil dáti hlas swůj ke zwolení Wolfganga, žádaje přitom, aby mu k výživě wykázáno bylo 600 tolarů ročně i aby mu bylo popřáno bydlo w klášteře Polickém. Kommissaři králowští učinili o tom oznámení císaři dne 16 Září, ač s doložením, že se jim roční summa widěla býti příliš welká a žeby lépe bylo wykázati jemu bydlo w Břewnowě nebo w Kladrubích. Wolba předsewzatá dne 23 Čerwence byla mezitím prohlášena za neplatnau od papežského legata při dvoře císařském w Praze, Filippa Spinella, a hned potom, již dne 20 Září, wykonána. wolba nowá w klášteře Břewnowském, již se účastnili krom odstupujícího opata Martina opatowé klášterů Slowanského, Sázawského a Kladrubského, probošt Rajhradský Křištof Soběkurský wyše jmenowaný, Martin probošt Břewnowský, Šimon Chlodomastæus probošt Polický, Ondřej přewor a Jakub subpřewor Břewnowští we jménu celého sboru řehole w Čechách. Wsemi hlasy zwolen Wolfgang Selender.

Nowý opat přijel již dne 2 Října s kommissary králowskými do Police ráno, a uwázaw se w držení zdejší, po obědě téhož dne odjel do Braumowa, kdež nazejtří činěny jsau mu přísahy poddanosti od měšťanů i lidu sedlského. Rowněž přijel něco dříve nebo později býwalý opat Martin do Police, kdež jemu nepochybně přes námítky kommissarů bylo od císaře powoleno bydlo. Sem přiwezl největší zalíbení své, peníze za celý čas svého opatství nashromážděné pro sebe. Pro bezpečnost chawal je pod postelí swau uložené pod podlahau. Opat Wolfgang, zwěděw o tom, kázal wzíti mu je, považuje poklad ten za krádež spáchanau na klášteře. Sečtlo se 23,790 kusů dukátů jednoduchých i dvojnásobných, 6615 tolarů stříbrných a drobnějších peněz dobrých we měsěčcích za 3000 kop. Lakomý stařec, nemoh se tomu ubrániti, žalowal po poslých do Prahy císaři, wině Wolfganga z krádeže, a neminul se s účinkem, když předstíral, že on peníze ty pro císaře sbíral. Z rozkazu císařského přijeli rychle wznešení kommissaři do Braumowa, a všecy peníze, i co jich opat Wolfgang dlem již wydal, musily jim býti odewzdány dne 29 Listopadu téhož roku, a odwezeny jsau od nich do Prahy. Později císař odejmutí toho litowal, a nařídil, aby byly peníze klášteru nawráceny; však prý jen malá částka skutečně ho došla. Opat Martin zatím nepřekal dlauho svého ochuzení. Byl zemřel již dne 22 Listopadu roku 1602, a pochowan w Polici w kapli sw. Jana křtitele Klášterek řečené.¹⁾

Opat Wolfgang Selender od počátku svého vládařství horliwě se zasazowal jednak o naprawení hospodářství s jměním klášterským, jednak a zvláště o wyplenění protestantství na Braumowsku. Z toho pošly prudké spory mezi ním a měšťany Braumowskými, které dosáhly nejvyššího stupně, když sobě měšťané po wydání majestátu císaře Rudolfa na swobodu náboženství (1609) wystawili nowý protestantský kostel we městě, čehož opat jim bránil. Polických spory tyto se netýkaly, a zdá se, že

¹⁾ Zpráwy tyto dáwá pamětní kniha založená od Jana Chotowského, Pitr w pamětech bratrstwa Polického a Dobnerowa Monumenta VI. 203—215.

mezi nimi a vrchností zrowna w prwních létech opata Wolfganga byly poměry welmi dobré. Byla to však léta jinak neblahá pro bauře wálečné, domácí nepokoje a jiné swízele.

Roku 1606 w čas příměří se Štěpánem Bočkajem, wůdcem welikého wzbauření w Uhřích, bylo na panstwí Braumowské a Polické wloženo něco *wojska*, 500 mužů s heitmanem Křištofem z Hoberka a Gutmansdorfa. Přitáhli dne 13 Dubna, a odešli zase po 4 dnech (17 Dubna), však po welkých nátiscích učiněných poddanému lidu, na které se tím wíce stěžowalo pro nezwyklost takowé návštěwy od dáwného času.

Roku 1607 dne 22 Unora stihlo Polici neštěstí *ohně*. Wyšel we tři hodiny ráno z domu Jana Bendowa jinak Mikše, nárožního na západní straně rynku (č. 86), a stráwil na této i na půlnoční straně celkem 11 domů.²⁾

Téhož roku dne 20 Srpna přitáhlo na panstwí Braumowské a Polické pět praporečků *jízdy* plukowníka čili nejwyššího Ferdinanda *Rübiše*, kteří byli předtím po zawření míru s Bočkajem a s Turky (1606) odwoláni ze Sedmihradska a wloženi do hrabstwí Kladského. Ubytowawše se dílem w Braumowě a w Polici dílem na wesnicích, musili býti žiweni od kláštera i od poddaných. Po delší čas wydáwáno bylo na ně každý týden 687 kop mš. a 53 korců owsa. Když to trwalo asi půl léta a pro nemožnost lidu musilo se utrhowati, dali se wojáci w sužowání obywatelstwa a w braní, kde co bylo. Sausedé Poličtí zwláště těžce snášeli tyto nátisky, od nichž nebylo pokoje we dne ani w noci; někteří, newěduce si jiné rady, opustili raději domy a statky swé. Nicméně nebylo úlewy, poněwadž se w pokladnici císařské nenacházelo potřebných peněz k wyplacení mzdy wojsku. Ačkoli mezitím strhla se z jara roku 1608 wálka mezi císařem Rudolfem

²⁾ Současná zpráva o tom nachází se w pamětní knize založené Janem Chotowským f. 355. Dům, odkud oheň wyšel, udává Lege, však s omylem w čísle, protože dům Jana Bendowa jest nynější číslo 86, ne 85. W knihách městských uwodí se zejména co shovělý dům Průšákovský (č. 95, 96) ještě roku 1610 (III. 57).

a bratrem jeho Matiášem, we které arciknžze Matiáš wtrhnul do Morawy a do Čech i přitáhl až ku Praze; zůstávali žoldnéři Rübišowi stále w této krajině. Teprw někdy ku konci roku 1608 po mnohých stížnostech utištěných obcí i nepochybně opata samého přijeli císařští kommissaři Mikuláš z Giersdorfa heitman hrabství Kladského, wojenský dworský radda Ladron a slezský pán Jiří Rohr, kteříž s nemalou těžkostí smluwlí s žoldnéři způsob wyplacení jim zadržalé mzdy, dílem w penězích, dílem pak we suknech. Po tomto wyplacení jsau propuštěni ze služby dne 18 Ledna roku 1609, a s welkým láním, klením a rauháním se rozešli.

Měšťané Poličtí mezi tím časem opět se starali o zabezpečení práv a swobod swých, snažíce se o stwrzení jich císařem. Bylo to bezpochyby k tomu účelu, že již roku 1607 poslali jednoho z raddy, jednoho ze starších obecních a písaře radního do Králowé Dwora a wyžádali sobě od purkmistra a raddy téhož města králowského widimowaný opis wyše zmíněného privilegia opata Martina z roku 1601; kterýž wydán jim dne 15 Září onoho roku. Opis ten nepochybně přiložili k žádosti swé o stwrzení privilegíí zaslané do Prahy. Učinili pak později také písemnau prosbu k nejvyššímu kanceléři panu Zdeňkowi z Lobkowic, posud zachowanau w archivě městském, aby je w příčině stwrzení privilegíí a brzkého wyřízení žádosti jejich o ně měl w milostiwé paměti. Wěc se protáhla snad pro jiné mnohé zaneprázdnění kanceláře dworské we dwau nepokojných létech, která potom přišla; konečně však dosáhli měšťané swého přání *stwrzením privilegíí* od císaře *Rudolfa* roku 1610.³⁾ Poněwadž králowské stwrzení privilegíí městu poddanému byla věc, která se dle tehdejších poměrů vždy také týkala wrchnosti, lze přičítati dobré vůli

³⁾ Nejstarší pamět o tomto stwrzení privilegíí císařem Rudolfem, které nyní jako i stwrzení krále Ferdinanda ztraceno jest, nachází se w krátkém popise privilegíí Polických ze 17. století (w rukopise archivu Břewnowského N 10) co číslo 12 a poslední. Před ním uwodí se privilegium opata Martina a všeecka w tomto uwedená starší privilegia, jak jsme se o nich zmínili wyše.

mezi opatem a městem, že se nepotkalo s většimi překážkami.

Dobrá tato vůle w potomních létech, jak se zdá, nezůstala beze všeho porušení. W obecních účtech roku 1612 zachowala se pamět, že několik osob z auřadu čili z rady městské, bywše na místě wší obce odesláni do Braumowa k Jeho Milosti panu opatu, tam několik dní u wazbě čili arrestu držáni byli. Patrně byla toho příčinou nějaká newole mezi wrchností a obcí Polickau. Opat Wolfgang, vyhledáwaje prospěch swého kláštera, byl nejspíš také proti Polickým přísnější we wykládání práw swých. Swědčí o tom aspoň jeden skutek, o němž se zachowala pamět. Roku 1617 wytrhnul totiž opat wesnice *Ledhuji* a *Radešow* z práwa města Police, daw založiti zvláštní knihu pro tyto wsi, tak aby se napotom nesprowowaly knihami městskými ani úřadem městským a tudy aby se platy ze zápisů jejich nedostáwaly úřadu městskému, nýbrž kanceláři klášterské.

Roku 1617 přišlo na Polici opět welké neštěstí *ohněm* času nočního w neděli dne 4 Čerwna. Wyhořelo 70 domů s radnicí, s piwowárem, špitálem, též panským mlýnem u kláštera a se stodolau panskau, jakož i 15 stodol městských. Kde oheň wyšel, není zaznamenáno; zasáhl však wšecky čtyry strany rynku, obě dvě strany hlavní ulice a nepochybně welkau část náměstí, zvláště jak se zdá též ulici saukennickau. Toliko hořejší ulice zůstala větším dílem ušetřena.⁴⁾ Na radnici zničil oheň hodiny, a slil se jím také zwon tamější. Zůstalo z něho jen 71 liber zwonowiny; k čemuž potom přidáno nowě 50 liber a zjednán z toho nowý zwon ulitý w Hradci Králowé. Chudým pohořelým dostaly se podpory od dobrodinců z četných měst a městeček we východních Čechách, zejména z Hradce Králowé, z Jaroměře, z Trutnowa, z Turnowa, z Hradiště Mnichowého, z Boleslawě, z Jičína, z Bydžowa, z Nimburka, z Kauřimě, z Českého Brodu, z Ko-

⁴⁾ Co spáleniště připomínají se w knihách městských we prwním čase potom zejména domy nynějších čísel 95 a 96, 94, 93, 86, 85, 84 a 83, 75, 74, 73 a 72, 70, 20, 21, 22, 6, 7, 105, 106.

stelce nad černými lesy, z Kutnéhory, z Čáslawě, z Heřmanowa Městce, z Chrudimě, z Pardubic, z Třebechovic, z Opočna, z Nowého města, z Náchoda, ze Skalice, z Hradiště u Králové Dwora, též z Fridlanda a jiných několika měst slezských, summau něco přes 143 kop míšenských. Wětšina sausedů, jak se zdá, dosti brzy wystawili znowu domy swé, poněwadž byla celkem zámožnost we městě. Opat Wolfgang dal též brzy znowu wystawiti *špitál* shořelý, a rozmnožil také důchod na wyžiwení chudých nadáním k němu dwau luk pod Wlčincem, aby byly najímány pod plat roční.

Welký tento oheň Polický přihodil se jen krátký čas před korunowáním Ferdinanda II za budaucsho krále českého (29 Čw.), po kterémž brzy dwůr císařský přísněji než předtím naléhal na Braumowské, aby protestantský kostel wystawený přes zákaz zawřeli. Wykonání wůle císařské po delším odporu měšťanů, kteříž se proti tomu dowolávali ochrany defensorů stawowských, slaužilo protestantským stawům za jednu z hlavních záminek k welkému wzbauření proti císaři, které wzalo začátek ohawným swržením místodržících králowských s oken hradu Pražského dne 23 Kwětna roku 1618. Jeden z prwních skutků nowé vlády direktorů zřízené téhož dne bylo wypowiedění opata Wolfganga Selendra ze země a nařízení, aby kostel Braumowský byl protestantům zase otewřen. Z toho přišlo w Braumowě k opětným wzdorům proti opatowi až konečně i k násilnému wzbauření, we kterém měšťané klášter oblehli. Opat Wolfgang, nejša jist žiwotem swým, utekl z kláštera tajně w noci dne 5 Unora roku 1619, i ač jej ozbrojení měšťané stihali, zachránil se po cestách málo známých přes hory do Police, kdež jej obywatelé ochotně přijali a chránili. ⁵⁾

Na znamení wděčnosti swé postavil opat Wolfgang zvláštní pomník na rynku Polickém, *slaupe*, na kterém na jedné straně

⁵⁾ Pitr w pamětech bratrstwa Polického dáwá o tom zpráwu dle swého častého způsobu powrchní a nejasnau: Policii, cum Brauna per montana fugeret, a suis receptus, et via, quam ceci nesciebant, per abrupta viarum in securitatem deductus (f. 27).

se wztahem ku Polickým wytesány byly písмены M. F. to jest *Mei Fideles* (móji wěrní), na opačné straně se wztahem ke Braumowským ruka metlau brozící, na ostatních pak dwau stranách znaky opatské. Také w čele farního kostela Polického dal zlatými písmenami učiniti nápis: *Moji wěrní Poličtí.*⁶⁾

Moc direktorů stawowských rozšířila se. však zatím po celé zemi takovým způsobem, že se jí Poličtí osamotněli na dluho proti witi nemohli. Již roku 1618 byli stawowé uložili berni na celau zemi na výprawa desátého člověka k wojsku, které sebrali proti císaři. Ani Poličtí ani jak se zdá klášter sám nesměli se odwedení jí zpěčowati. Swědčí o tom kwittancí, berníků zemských daná primatorowi Polickému Janowi Kaukalowi na odwedení berně té z města w summě 150 kop mšensských, kterau se primator dne 5 Března roku 1619 wykázal úředníkowi kláštera Polického Ondřeji Pitrowi z Nikolsburka. Direktoři však na tom nepřestali, nýbrž již 15 Dubna téhož roku wyprawili kommissaře swé, rytíře Jana Arnošta *Miltice* z Miltic a na Poleradech a jistého zemana Jana Hawránka, aby se w jich jméně uwázali w obojí panství, Braumowské i Polické, a všecky poklady klášterské wzali w moc swau. Následkem toho opat Wolfgang, zatím již chorobau sklíčěný, opustil krajinu tuto dne 29 Dubna, a odebral se do Morawy, kdež ještě téhož roku zemřel w Domašowě dne 7 Září. Kommissaři direktorů wykonali, co jim bylo od nich uloženo, bez wšeliké překážky. W Polici musil klášterský úředník Ondřej Pitrow před nimi ustaupiti, a na místo jeho uwázal se Jan Arnošt z Miltic we spráwu panství co heitman Polický. Po některém čase nastaupil po něm w týž úřad rytíř *Tobiáš Bechyně* z Lažan.⁷⁾

Co se w Polici pod spráwu tauto dále, o tom se pohříchu zachowalo příliš málo paměti. Poněwadž byli i mezi

⁶⁾ Zpráwy u Pitra tamže f. 27, 31.

⁷⁾ Miltic připomíná se co heitman zejména 14. Čw. 1619, kdež Poličtí wedli u něho stížnost na rychtáře Suchodolského, že prodáwal cizí piwa. Tobiáš Bechyně jmenuje se w knize městské (IV. 93, 94) dne 17 Ledna 1620.

sausedy Polickými někteří náchylní ku protestantství aneb jinak s wrchností nespokojení, dá se mysliti, že heitmani dosazení od direktorů hleděli získati takových k sobě a zjednati jim wrch mezi měšťanstwem, i že také činili všelicos ku prospěchu obce městske na ujmu zapuzené wrchnosti. Jan Arnošt z Miltic co heitman panství Polického zejména odewzdal knihy čili registra vsí Ledhuje a Radešowa zase úřadu městskému, a splnil tím nepochybně snažné přání měšťanů. Když zatím direktori počali statky kláštera Břewnowského w rozličných krajinách země české rozprodávati a jmenowitě také panství Braumowské po odprodání několika vsí a dworů od něho jiným kupcům za panování nowého wetřelého krále Fridricha falckého prodáno bylo měšťanům Braumowským; není diwu, že i měšťané Poličtí, než by se i s panstvím měli snad dostati podobným prodejem pod ledasjakau nowau wrchnost, uzawřeli pokusiti se raději sami o kaupi. Dne 8 Dubna 1620 wyprawili tedy purkmistr a radda i starší obecní we jménu vsí obce primasa wyše zmíněného Jana *Kaukala* a měšťana Walentina *Pařízka* Kladrubského do Prahy s plnomocenstwím k jednání s králem Fridrichem a raddami jeho i nejvyššími úředníky zemskými, aby jim panství Polické buď kaupí buď zastawením postaupeno bylo.

Wyjednávání toto však bezpochyby nedošlo swého konce. W letě toho roku udeřila wojenská moc krále Ferdinanda II a jeho spojenců na wzbauřené stawy české s wětší než dotud silau; wojsko Fridricha falckého bylo konečně dne 8 Listopadu poraženo w bitwě na Bílé hoře, a poté nastala w Čechách strašlivá doba msty a nelítostiwého pronásledowání a hubení.

Doba III.

Wálka třidcetiletá.

(1620—1648.)

1620 *Fridrich falcký* dal se po bitvě na Bílé hoře spěšně na útěk do Slezska, na kteréžto cestě již dne 14 Listopadu přijel do Náchoda; odtamtud pak konal cestu přes Kladsko do Wratislawě. Náchod i Kladsko opatřeny jsau ku prospěchu jeho posádkami od stawů slezských, kteří se ho ještě i potom některý čas přidrželi. Tudy zůstala i krajina Polická a Braumovská ještě několik měsíců w moci přívrženců Fridrichových. Teprw když stawowé slezští, tištěni jsauce kurfirstem saským co spojencem císařovým, smluwau s ním zawřenau dne 28 Unora roku 1621 císaři se poddali, ustaupila hned potom posádka slezská z Náchoda, a hrad i město toto osazeny jsau wojskem císařským. Nyní následowalo také opanování Police a Braumowa wojskem, pod jehož ochranau nawrátíl se nowě wolený opat Břewnowský *Jan Benno*, rodilý Sas, do Braumowa (26 Března) a w obojí panstwí bez překážky se uwázal.

1621

Také z Kladska měli stawowé slezští wojsko swé propustiti a odevzdati hrad i město císaři; což se však z některých příčin prodliło. W tom když byl již ustanowen čas k odevzdání ke dni 24 Čerwna 1621, zmocnil se Kladska nenadále Jan Jiří, kníže Krňowský z rodu brandenburského, který obdržew ku pomoci něco wojska uherského od knížete sedmíhradského Gabriela Betlena, we jménu Fridricha co krále

českého pokračoval w části horního Slezska w odporu proti 1621 císaři. Z té příčiny musilo více wojska císařského býti wypraweno na zdejší pomezí k dobývání hrabství Kladského. Ku konci měsíce Čerwna přijel co wojewůdce císařský slavný Albrecht z Waldšteina do Náchoda, a wyprawil odtud dne 11 Čerwence deset praporů lidu pěšího i jízdného proti Kladsku. Kníže Jan Jiří však osadil dobře hory nad Lewínem, tak že wojsku tomuto přímou cestu od Náchoda ku Kladsku zamezil. *Wojsko Waldšteinowo* následkem toho obrátilo se cestou přes Polici do Braumowska, a doráželo odtamtud na nepřitele přes Tuncendorf a přes Radkow. Tauž cestou přicházely potom rozličné posily za wojskem, a město i krajina Polická zakaušely nyní častěji a u větší míře než we předšlých časch nezvyklé dotud břímě ubytování wojsk a všeliké swícele s ním tehdáž spojené. Již dne 20 Září táhl tudy rytmistr *Paulini* se 183 jízdnými, kteříž wloženi jsau do města a do wsi Ledhuje a zůstali tu přes noc i druhý den do poledne. Sousedé musili jim dáti potravu a obrok pro koně; některým wojáci také wzali, co se jim hodilo, některé i seprali. Když týž rytmistr později dne 7 Listopadu kamsi odjel, wyprawodilo jej 26 jízdných jeho přes Polici, a zůstali s ním tudíž přes noc. Na cestě sem i tam dály se od nich krádeže a laupeže. Na Hutberce lezli lidem do oken a brali. Na Střežině w krčmě nedaleko Dřewíce pobrali za 4 kopy mšenské. Lidem jedaucím na výroční trh Linhartský do Police wzali na penězích a k tomu 30 plášťů.

We hrabství Kladském odolával zatím lid knížete Jana Jiřího wojsku císařskému s rozličným štěstím. Když pak dne 31 Prosince roku 1621 Gabriel Betlen zawřel mír s císařem w Mikulowě a následkem toho Jan Jiří rovněž mnil složití 1622 zbraň; uwázal se opět nenadále w Kladsko mladý hrabě Bernard Thurn (1 Un. 1622) we jménu krále Fridricha, a wálka w nejbližším sausedství Braumowa i Police se tudy protáhla po nejdělsí čas roku 1622. Teprw dne 26 Října musil se Thurn wzdáti pod umluwu, když silnější wojsko wyprawené z Čech, z Morawy a ze Slezska wedením knížete Maximiliana

1622 z Lichtenšteina proti němu bylo postaweno, od něhož město a hrad Kladský obléhány jsau dwa měsíce. Strach byl nowých útrap od wojska, až by od Kladska táhlo zpátky krajinau. Konšelé Poličtí dowedli však nebezpečenstwu odwrátiti s powolením wrchnosti swé tím spůsobem, že zaplatili 370 kop nejwvyššimu strážmistru *Torquatowi Conti*, aby lid wojenský od Kladska přes Polici newedl. Peníze ty musily na jméno obce býti vypůjčeny. Torquato Conti odwedl lid swůj přes Náchod.

Mezi tímto ruchem wálečným na blízku pokáral nowý opat Jan Benno přísně předešlau wzpauru Braumowských, jejjž hlavní půwodcowé sice ze strachu o žiwoty swé zachránili se útekem. O Polici nemáme žádné zpráwy o něčem podobném, a nebylo k tomu také příčiny aspoň w té míře jako w Braumowě. Dá se to sauditi poněkud i z toho, že konšelé titíž, kteří byli w čas powstání stawowského, zůstáwali i potom wětším dílem w úradě po wíce let, mezi nimi zejména i Walentin Pařízek, jeden z plnomocníků, kteří předešle měli jednati s wládau krále Fridricha o kaupení panstwu Polického. Rowněž zasadil se však opat wším úsilím o wyplenění protestantstwu na panstwu kláštera jak z vlastního popudu, tak tím wíce, když později (1624) wyšly přísné mandaty císaře Ferdinanda II, kterým se to nařizowalo w celém králowstwu. We městech a městečkách musili všichni obywatelé protestantští nawrátiti se ku poslušenstwu církwe katolické pod ztrátou práw měštanských; i ač nemáme žádných zpráv, jak se w té příčině pokračowalo w Polici, předce je jisto, že i zde byli někteří, proti nimž přísnost nařízení těch se obrátila. Jest aspoň pamět o Jakubowi *Březinowi*, že „zběhl pro náboženstwu z obce“, ale potom zase nawrátíl se, a připuštěn byw k držení domu swého w rynku na podsíni (č. 19), musil platiti berně zadržalé za swého wzdálení. Byl to jeden z nejwáženějších sausedů Polických, který již od roku 1601 býwal zhusta konšelem a za posledních let častěji primatorem až do roku 1623.

Wíce trpěla Police ta léta obecnými následky wálek z hranicemi země české, které po bitwě Bělohorské wzaly za-

čátek, zejména těžkými berněmi čili *kontribucemi*, které pře- 1622
sahowaly možnost obywatelstwa, a ustawicznými mimo to wy-
lohami na *wojsko* při častých *průtahách* a w jiných potřebách.
I po dobytí Kladska od císařských návštěwy od wojska cel-
kem nepřestaly. Po delší čas zawdávalo k nim příčinu stále
opatření Braumowa posádkau wojskau, která se častěji
střídala. Brzy nocowali jednotliví wojáci neb důstojníci, brzy
větší neb menší oddíly wojska na cestě w Polici, a musili
býti wydržowani; brzy zase rozliční poslowé projížděli, a mu-
sili jim býti dodáváni koně neb jiné opatření. Roku 1623, 1623
když dne 8 Září nejvyšší strážmistr *de la Trapola* s lidem
jízdým přitáhl od Náchoda a chtěl w Polici ležeti, smluwi-
li se s ním opět Poličtí jako předešle s Torquatem Contem, tak
že přijaw od nich 142 kop a za 64 kop plátna, odtáhl do
Teplice.

Roku 1625 množily se průtahy lidu wojského, když 1625
bylo silné braní čili najímání na wojnu pod wrchním řízením
Albrechta Waldšteina k tažení jeho do sewerních Němec proti
králi danskému. Již dne 17 Dubna byl tu heitman čili kapi-
tán *Šimon Eplmon*, jak wyslowowali w Polici jeho jméno,
kterému musili od obce dáti tři koně na cestu do Wernřowic.
Dne 12 Kwětna přijel jiný důstojník s patentem císař-
ským na najímání lidu wojského, a dne 30 Kwětna prapo-
rečník jménem *Wratislaw* s lidem sebraným čili werbowaným;
2 Čerwna jeden laitnant, 6 Čerwna jeden kaprál sám jede-
náctý s šesti koni; opět dne 25 Čerwna laitnant s 38 wojáky.
Dne 27 Čerwna táhlo tudy 200 mušketýrů s pěti důstojníky
na koních. Zůstali w Polici přes noc; potom 7 Čerwence 30
mužů pěchoty. Nazejtří potom (8 Čerwence) přijel kapitán
jménem *Ullersdorf*, a bral w Polici na wojnu. Dne 15 Čer-
wence jela skrz Polici jedna korneta jízdých do Hronowa,
a dne 30 Čerwence kapitán *Šimon Eplmon* přitáhl se swau
kornetau, při níž byl kommissarem polním pan *Jaroslav*
z Bubna na Žampachu. Přímluwau samého opata dosáhlo se
od něho, ač jen stěží, že tu nezůstal přes noc. Potom byl tu
dne 1 Srpna jeden laitnant s wozem a se 14 mušketýry,

1625 a dne 17 Srpna táhla skrz Polici nejprw jedna setnina, potom tři jiné jezdeckta nejvyššho *Hebrona* ze Slezska; opět pak 21 Srpna ještě jedna korneta jezdců téhož nejvyššho, která zůstala we městě přes noc.

Když Waldštejn s vojskem w Čechách sebraným w měsíci Září toho roku vytáhl konečně od Cheba do pole do sewer-
 1626 ního Německa, utišilo se nejspíš na čas w naší krajině. O rok později však, když musil odtamtud za Mansfeldem táhnouti skrz Slezsko do Uher, připomínají se opět w měsíci Září roku 1626 vojáci *Hebronovi* w Polici na cestě k Braumowu; a většší snad ještě byla záplawa od vojska, když Waldštejn po zawření míru s Gabrielem Betlenem w Uhřích a po vytlačení Mansfelda z pole w témž králowstwi, přezimowaw
 1627 w Čechách a na Morawě, z jara roku 1627 táhl odtud do Slezska. Zrowna však z toho roku nezachowaly se o tom w Polici žádné zápisky. Opět nastala nejspíš na čas některá úlewa, když po zapuzení nepřítelů ze Slezska wojsko Waldšteinowo wítězně pokračowalo proti králi danskému a hlavní síla jeho w létech 1628 a 1629 zůstawala daleko vzdálena od hranic země české.

1628 Toho času strhlo se w měsíci Březnu roku 1628 velké wzbauření sedlské na panstwach Smiřickém, Opočenském a Nowoměstském, we kterém i Náchod byl na krátko od wzbauřených opanowán. Z Náchoda, z Hronowa i z Machowa přišly o tom zpráwy do Police, oznamující, že se powstalci strojí až sem přihnati se a drancowati. We strachu tom sebral primator Walentin Pařízek z uradění konšelů a starších obecních privilegia městská, a odjel s nimi do Braumowa, aby je ochránil, i zůstal tam několik dní, až strach ten pomínuł po přemožení lidu sedlského.

1630 Roku 1630 pokračowalo se nejspíš s obnowenau horliwostí we přidržowání lidu k řádům církwe katolické. Přišel dne 1 Dubna posel s rozkazy arcibiskupowými o tom, které se týkaly zvláště konání zpovědi a přijímání swátosti oltární pod jednau toliko způsobau.

Již w roce potomním (1631) začaly se dotýkati krajiny 1631 opět pohyby wojska, když Gustav Adolf král šwedský na výpravě swé do Němec hlaub pokročil a wojsko císařské z Pomohí a z Brandenburka zatiskl do Slezska. W měsíci Čerwnu bylo z té příčiny k lepší obraně země sebráno nowých deset práporů pěchoty w kraji Hradeckém wedením hraběte *Adama Trčky* z Lípy, tehdejšího držitele panstwí Náchodského. Ještě téhož měsíce byla z wojska tohoto wložena posádka do Braumowa, jejímž welitelem byl heitman *Miller*. Poliční musili přispíwati kontribucími na wyžiwení této posádky a poskytowati bytů i strawy příslušníkům jejím, kteří z Braumowa neb do Braumowa projížděli. Již dne 15 Čerwna byli tu tři důstojníci, nejspíš od posádky této, s třemi swými služebníky. Dne 18 Čerwna bylo tu sedm wojáků Millerowých. Dne 27 Čerwna jeli dwa z Braumowa do Hradce pro muškety. Později byl tu dne 18 Čerwence heitman Miller sám se čtyrmi koni. Mezitím táhli skrz také jiní wojáci, *Charwáti* a *Uhři*, s rytmistrem *Tomášem Farkašem*, 36 mužů s 22 koni, dne 30 Čerwna, a zůstali přes noc rozděleni jsauce do čtyr hospod. W měsíci Srpnu, dne 20 toho měsíce, přitáhlo něco wojáků z Kladska, a ubytowáni byli we dwau domích; za nimi pak brzy, dne 23 Srpna byl tu přes noc poručík od praporce heitmana *Kambacha*, který měl najímati na wojnu.

Mnohem hlučněji počalo však býti, když král šwedský dne 17 Září toho roku porazil wojsko císaře a katolických knížat německých wedené Tillym w Sasích u Breitenfelda, po kteréžto bitvě spojenec jeho kurfirst saský wyprawil wojsko swé ke wpádu do Čech. Z příčiny té bylo nejspíš záhy něco wojska císařského ze Slezska přeloženo do Hradeckého kraje. Tudy již dne 1 Října táhlo Policí oddělení jezdeckta; později pak připomíná se o Wšech Swatých dwadcet wojáků, kteří přitáhli do Police a dáno jim 30 grošů, aby tu nenocowali. Jiní nazejtří dne 2 Listopadu, byli tu přes poledne.

W krátce však potom, dne 11 Listopadu, Sasi opanowali Prahu. Zwěst o tom, která se nepochybně brzy rozšířila na wšecky strany, byla w Polici stwrzena příchodem některých

1631 mnichů Benediktinů, kteří ve strachu utekli od sw. Markety w přestrojení a odebrali se do Braumowa.⁸⁾ Následkem toho dostalo vojsko dotud ve Slezsku stojící rozkaz, aby se obrátilo do Čech proti Sasům. Velká část jeho táhla přes Braumow a přes Polici. Již dne 23 Listopadu byl tu některý oddíl jeho, který se však w Polici setkal s jiným z Čech do Slezska táhnoucím. W prvních dnech potom táhl oddíl za oddílem po dwau cestách, od Braumowa a od Fridlanda, celkem 15 praporců, držíce noclehy w Polici samé i we wesnicích na panství. Dne 2 Prosince připomínají se mezi nimi wojáci *Coloredowi*, po nich mnoho zawazadel; dne 7 Prosince největší sfla a zejména dragauni; dne 10 Prosince wojáci nejvyššího *Jakuba Buttlera*, z nichž někteří ubytováni w Petrowicích.

Cílem vojsk těchto bylo město Nimburk, kdež se měly spojit s jiným vojskem, které se tam strhlo wedením Maradasa od Tábora a Göce od Plzně, chtějí čelit Sasům. Ale vůdce saský Arnim vytáhl spěšně od Prahy, a dřív než se spojení ono podařilo, porazil Göce a Maradasa u Nimburka, a zmocnil se města tohoto již 8 Prosince. Tu pokročili Sasové až do kraje Hradeckého, a Hradce samého se zmocnili. Wojenský lid táhnoucí od Slezska následkem toho ustaupil zase zpět k horám, a bylo opět po delší čas mnoho pochodů z Čech do Slezska a zase ze Slezska do Čech. Již 15 Prosince byli wojáci na noc w Polici, odkudž najejtří táhli k Fridlandu; jiní byli tu 20 Prosince w téměř směru. Dne 22 Prosince byl hlas, že táhnou wojáci opět ze Slezska; posláno proto na zwědy do Wernřowic jakožto w stranu k Fridlandu. Pozejtří potom, na štědrý večer (24 Pros.), wezení jsau někteří wěžnowé skrz ze Slezska s průvodem dewíti wojáků. Hned potom proslýchalo se o wojácích od Náchoda táhnoucích, a posel tam wyprawený přinesl dne 27 Prosince zwěst nemilau, že táhli skutečně. Bylo to několik praporů pěchoty nejvyššího *Bertholda z Waldšteina*, které se od Jaroměře ubíraly do Slezska. Táhli dwěma cestama, přes Fridland a

⁸⁾ Píše tak, ač jen sám o sobě, David Bittner w kronice Braunowské pag. 1.

přes Braumow více dní po sobě poslední dni roku 1631 a první dni Ledna potomního. Dne 6 Ledna 1632 potkali se w Polici opět vojáci dvojí, jedni *Poláci*, kteří táhli do Slezska přes Fridland, a druzí *Charwáti* ze Slezska do Čech. Sotwa odtáhli, přišla zpráva o sedmi kornetách lidu jízdného táhnoucích od Náchoda. Wyprawen z té příčiny posel jeden do Náchoda na zvědy, druhý do Braumowa s nálezem o tom. Prvé než se poslednější nawrátil, bylo wojsko toto již w Polici (11 Ledna), a zdrželo se tuším několik dní. Krom všech potřeb, které se wojákům dodávaly, kradli také sausedům. W Braumowě byl zatím wložen posádkau pluk *Morwaldský*, na nějž Poliční opět musili odváděti mimořádnau kontribucí.

Zatím počalo se sbíratí na Morawě nové velké wojsko řízením Waldšteina, který byl powolán podruhé k welitelstwí proti nepřátelům císařovým. Také do Police přicházeli za tau příčinou najimači čili *werbíři* k wojně. Připomínají se zejména dne 3 Března 1632 tři důstojníci od pluku nejvyššího *Wiklera*, kteří sem přišli za tím účelem, a byli tu ještě 10 Března; opět 18 Dubna jeden werbář, který přišel s 18 wojáky, a ještě 26 Kwětna několik jiných. Přecházení wojska po jednotlivých osobách i také we větších oddílech ze Slezska do Čech a z Čech do Slezska mezitím nepřestalo. Připomíná se dne 8 Března 12 *jezdců polských*, kteří na průjezdě dostali obroku z kláštera, a téhož dne jiných šest jízdných od pluku hraběte *Trčky*, kteří zůstali w Polici přes noc. O tři dni později (11 Bř.) táhlo více péchoty, jimž dáno občerstwení osmi konwemi piwa a posel k ukázaní cesty do Wernřowic. Dne 16 Března přitáhlo 30 jízdných, dne 17 Března 12 jízdných; dne 18 Března jelo tudy 20 wozů wojských pro municí do Slezska, a téhož dne byl tu vyšší neboli major pan *Kašpar z Mostu* s několika důstojníky a s čeládkau, dohromady 11 osob. Dne 27 Března přitáhlo přes 50 mušketýřů a něco jízdy. Bylo to, jak se zdá, wesměs wojsko wyprawené do Slezska, nad nímž byl welitelem hrabě *Trčka*, který toho času přes Náchod, sídelný hrad svůj, odjel do Wratislawě. W témž směru přijel dne 4 Dubna jeden důstojník s několika jízdnými,

1632 jimž dán posel k ukázání cesty na Hutberk. Téhož dne o polednách přijelo však také 20 *Poláků* na koních, kteří opačně jeli do Jaroměře. Dne 13 Dubna přijelo 22 jezdců *Trčkových* a za nimi vyšší jeho, též jiný důstojník pan Zeidlic o čtyřech koních. Dne 18 Dubna táhly dvě setniny jezdecktva skrz Polici k Náchodu; za nimi pak téhož dne laitnant se šesti lidmi, a nazejtří (19 Dubna) 15 jezdců a 8 foryrů. Dne 29 Dubna přijel na noc ritmistr od setniny *Sperowoy* o 9 koních, též jiní dva důstojníci, laitnanti, kteří byli posláni do Slezska s nějakými rozkazy od nejvyššího maršálka.

Mezitím byla Sasům v rozkládání se po království českém již učiněna přítrž vojskem Waldšteinoým, které pohnáhlu obsadilo proti nim z Moravy jižní části země. Také z východních Čech musili ustaupiti a sestřediti síly své u Prahy, tak že již v měsíci Dubnu byl Hradec Králové i Nimburbk s celou krajinou v rukou císařských. Dne 15 Kwětna dobyl Waldštejn proti nim Prahy, a zapudil je potom z Čech dokonce. I krajině Polické se tím poněkud ulehčilo, ačkoli ani potom beze všech návštěv od vojska nebylo. Dne 18 Kwětna byl tu nejvyšší hrabě z *Mansfelda* s 30 koni, a zůstal v Polici na noc. Dne 21 Kwětna přijel praporečník s 15 mušketyry od pluku *Morwaldského*, dne 30 téhož měsíce na poledne jeden ritmistr s 10 koni. Také mezitím částí poslowé čili rychlíci od Waldšteina k vojsku slezskému a ze Slezska zase k Waldšteinowi projížděli. Dne 9 Čerwna přitáhli v poledne dva praporece pěchoty *Trčkowoy*, jsauce nejspíš ze Slezska vypraveni zpět ke hlavnímu vojsku Waldšteinowu, které se po vybavení Čech obrátilo proti králi švédskému k Normberku. V měsíci Čerwenci táhlo tudy jednoho dne (19 Čwce) 50 jízdných, nejspíše v témž směru, a mezitím pořád ještě přicházeli také werbfí, a najímali k vojsku. Dne 20 Čerwence widěli Poličtí ve městě svém také *Mauřenína*, který přijel v nějaké službě veřejné; měli mu půjčiti koně na další cestu; nemajíce žádného, wykauřili se z toho wyplacením jemu sedmi grošů.

Wzdálení dějiště wálky od našich krajin, způsobené zapuzením Sasů ze země, nemělo však příliš dlouhého trvání.

Co welcí dva wojewůdci, Waldštejn a Gustav Adolf, w létě roku 1632 mnoho neděl proti sobě měřili swé síly u Normberka, učinil wůdce saský Arnim wpád do Slezska, kdež dne 6 Srpna dobyl Hlohowa na Odře. Odtamtud přiblížil se po krátkém čase ke hranicům českým za Braumowem, a způsobil takový strach, že dne 13 Září opat Jan Benno i s řeholnky opustil klášter Braumowský, a dal se na útěk přes Náchod do Morawy. Již šestého dne potom (19 Září) přepadli Sasi od Swídnice Abersbach, a zůstávajíce vždy na blízku hranic českých, činili i menší nájezdy do krajiny Braumowské i Polické, o kterých nezachowaly se nám podrobnější zprávy.⁹⁾ Konečně dne 3 Listopadu dobyli i Braumowa; však po osmi dnech přinuceni jsau Kristianem Ilowem, který přitáhl s částí wojska Waldštejnowa ku pomoci, město i krajinu zase opustiti.

Toho právě času swedena jest wražedná bitwa mezi Waldštejnem a Gustavem Adolfem w Sasích u Lützena (19 Listop.), we které král šwedský přišel o život. Waldštejn se s wojskem swým položil na zimu w Čechách, a když potom Sasowé a Šwedowé roku 1633 učinili znouwu útok na Slezsko, odebral se tam proti nim s hlavní silau swau. Již ku konci Prosince roku 1632 táhlo něco wojska z Kladska přes Hronow a tudyž přes Polici ku Braumowu; wíce jiných oddílů následowalo po tři neděle téměř každodenně w měsíci Unoru od Náchoda. Dne 11 Dubna 1633 přitáhl rovněž od Náchoda 11 praporců *Charwátů*, kteří na Policku zle hospodařili; konečně pak we Kwětnu táhlo celé hlavní wojsko císařské, dílem přes Kladsko, dílem přes Polici a Braumow do Slezska. Nejvyšší welitel Waldštejn byl dne 20 Kwětna na cestě swé w Náchodě, odkudž se přes Kladsko odebral k Frankštejnu.

Krom těžkého břemene berní a wojenského ubytowání uhodila na krajiny okolní w Čechách i we Slezsku téhož času *rána morowá*. W Polici a we wsech na panstwí zemřelo přes

⁹⁾ Viz Ludwíkovy Památky Náchoda, které z těch let mnoho příspěvků k dějinám Polickým obsahují.

1633 zimu 346 lidí; opět pak rozmohl se přímerek we pozdním letě ode dne sw. Wawřince, a trwal až do wánoc. Pomřelo opět na 600 lidí, starých a mladých i dítek bez rozdílu.

Wálčení Waldšteino wo we Slezska bylo zatím přetrženo delším průměřím s wůdci saskými a šwedskými. Za průměří toho leželo na panstwi Polickém a Braumowském 18 pluků wojska jeho, čímž obywatelstwo wíce než kdy předtím bylo obtíženo. *Waldštejn* sám toho času nepochybně projel Policí dne 17 Září na cestě z Abersbacha do Náchoda, ježto na Abersbachu byl 16 Září spolu s hrabětem Trčkau, jemuž hrad ten náležel, dne 18 Září pak jel z Náchoda na Opočen. Odtamtud wracel se dne 26 Září do hlawního ležení swého u Swidnice, kdež konečně průměří wypowieděl a mocně wypudil Sasy i Šwedy ze Slezska, opanowal Lužici a wtrhnul do Brandenburka, k rozkazu wšak císařowu nawrátíl se w měsíci Listopadu do Čech západních, maje přispěti ku pomoci Maximilianowi wéwodowi baworskému proti hlawní moci Šwedů.

Následky wojských pohybů těchto, pokud zasáhly krajinu Polickau, byly již tehdáž přesmutné. Obywatelé již za předešlých let berněmi a žiwením wojska ochuzení, byli náramným přetížéním ještě wíce připraweni na mizinu. Čím méně mohli dáwati, tím násilněji wydíralo na nich wojsko we wálkách zdiwočelé, a nepřestáwajíc na bytu a strawě, bralo a kradlo také dle příležitosti. Kdo se protiwil, obdržel k tomu rány suché nebo i krwawé. Od nesnesitelného týráni a obráni hleděli se sausedé, kteří již neměli odkud dáwati, zachrániti opuštěním swých domů neb chalup a odebráním se na útěk. Domy nepřítomných jsau potom od wojáků dokonce spustošeny a wydrancowány. Již ku konci roku 1633 udáwalo se, že *přes polowice domů* we městě *pustých* se nacházelo. Nicméně nebyla míra strastí ještě dowršena. Když po smrti Waldšteina (25 Un. 1634) nowý welitel císařský Gallas s wojskem hlawním ze západních Čech wytáhl do Bawor k obléhání Řezna proti Šwedům, opanowali Sasi a Šwedowé wedením Arnima a Bannera brzy znou Lužici, a zaměřili odtud do Slezska. Gallas wyprawil proti nim značnau část wojska

swého, kteréžto však poraženo bywši w bitwě u Lehnice ¹⁶³⁴ (13 Kw.), ucauwlo zpátky do Čech a nyní po wíce než dwanáct neděl stále zůstalo na panstwach Braumowském a Polickém i w okolní krajině při horách. Sužování lidu jak městského tak wesnického dosáhlo ještě wětšího stupně než kdy předtím. Sausedům, kteří ještě zůstávali při swých domích, dobýwali se wojáci do schrán, a brali co tu bylo; w domích opuštěných wylámali dwěře i okna, rozbořili kamna, a po-brali každý kus železa neb co od dříví bylo. Žádné žalování u důstojníků nebylo nic platno.¹⁰⁾ Konečně vzdálilo se wojsko odtud, když Sasi a Šwedowé s jiné strany wtrhli do země a přitáhli až ku Praze. Tu však otewřela se krajina části wojska nepřátelského, která dotud zůstávala we Slezsku. We strachu dali se obywatelé Poličtí dne 26 Srpna všichni na útěk, ač newědauce kam se obrátiti. Dne 27 Srpna poslal opat Jan Benno řeholníky swé pryč s Braumowa, aby se zachránili, pokud by mohli, sám se stroje jeti za nimi. O tom, co následowalo, pohříchu se nezachowaly žádné zpráwy. Jisté však jest, že krajina wysátá od domácího wojska utrpěla nowé záhuby také od cizího nepřítel. Doswědčuje to listina, kterau wydali zřizenci heitmanů krajských opatowi na žádost o ulewení berně dne 25 Ledna roku 1635, udávajfce dle wyšetření swého, že „od lidu wojského nepřátelského též od lidu J. M. císařské i také od morowé rány“ lidé poddaní kláštera „k dokonalé záhube, na žebrotu a zkázu jsau přiwedeni a rozptýleni, tak že lidí osedlých poddaných klášterských, kteří by kontribuci a berně JMCé, však s welikau nauzí odwozowati a dáwati ještě poněkud mohli, w tom celém revíru Braumowském (rozuměj na panstwi Braumowském i Polickém) toliko 168 se nachází“.¹¹⁾

¹⁰⁾ W rukopise Břewnowském I. 2 pag. 184. Zřizenci tito byli „Wěněk z Koch Čertorejský z Čertorej a na Methuji a Jan Sendražský z Sendražic a na swobodném dwoře w Německé Čermné“.

¹¹⁾ Tak wyprawuje se w dopise purkmistra a raddy Polické k Lukášowi Šadimskému do Náchoda dne 21 Března 1635 (w zámeckém archívu Náchodském). Též Bittner (Chronicon Braunense pag. 3) prawí: Brauna

1634 Sasi a Šwedové ustaupili z Čech, potkawše se u Prahy s udatným odporem císařského welitele hraběte Colloreda, a hlavní jejich moc bojující mezi tím časem w západním Německu utrpěla brzy potom hlavní porážku w bitvě u Nördlingen (1634, 6. Září), která je potom na více let odvrátila

1635 daleko od zemí císařských. Kurfirst saský následkem toho odřekl se spolku se Šwedý, a zawřel s císařem mír w Praze (1635, 20 Kw.). Krajina Polická užila tudy některé úlewy, ale nebyla i potom prosta všelikého saužení od průtahů wojenských. Dne 5 Dubna 1635 přitáhl pluk nejvyššího *Bema*, a musil býti wydržován po 4 neděle neb něco více. Odtáhl nejspíš po zawření právě zmíněného míru Pražského nebo něco dříve. Na podzim téhož roku přitáhly tři setniny čili kornety *dragaunů*; dne 30 Prosince pak 17 praporů *Paradisových* na pochodě do Slezska. Čtyry praporce jich wrátili se po několika dnech, táhnouce dolů od Police, potom však

1636 zase zpátky ke Braumowu. Roku 1636 ležela tu dne 30 Ledna jedna setnina *španělská*; dne 7 Března pak přitáhli dwa pluky dragaunů nejvyššího hraběte *Merodi* i s nejvyšším samým na pochodě, jak se zdá, do Slezska. Jedna setnina jich *Schafenberkowa* wrátila se do Police dne 5 Dubna, a ležela tu 5 neděl. Též pluk *Šultysůw* táhl toho roku skrz, ne-

1637 prawí se kterého času. Také roku 1637 byly welké průtahy wojska, když totiž wojsko Gallasowo Bannera tlačilo w sewerním Německu až do wéwodství pomořského. Nezachowaly se však o tom žádné zpráwy podrobnější, wyjma že dne 14 Listopadu přitáhl silný zástup lidu jízdného, kterým když chtěli míti ubytování, dáno 21 dukátů, aby tu nezůstali, a opět dne 28 Prosince dáno dvěma ritmistrům, že tu neleželi,

1638 17 tolarů říšských. Roku 1638 w měsících Čerwnu a Čerwenci táhla opět weliká prý síla císařského wojska ze Slezska skrz Polici k Náchodu. Byly to nepochybně oddíly *wojska Gallasowa*, které toho roku Banner sesleným wojskem swým zase zatiskl z Pomoří blíže ke hranicům vlastních zemí císařských.

graviter vexatur, ut nullus hominum in pagis omnibus neque integra janua neque fenestra reperiat.

Jiné následowaly později w měsících Březnu a Dubnu roku 1639, táhnauce do Čech dvěma cestama přes Braumow a přes Lewín.

Byl to rok z celého času wálky třidcetileté pro Čechy nejhroznější, we kterém *Banner*, poraziw císařské w Míšní w bitvě u Kamenice (Chemnicz) dne 24 Dubna, odtamtud wtrhnul do země, přitáhl až ku Praze a darmo se pokaušew o dobytí města hlawního, protáhl celé králowství křížem w dobývání a laupení jiných měst, pálení wsí a moření obywatelstwa, nikdež nepotkáwaje se s dostatečným odporem. Když se Šwedové tím způsobem wyřítili na kraj Hradecký, kdež jmenowitě oblehli také Hradec Králowé prwní dni měsíce Čerwna; zkusila Police opětne pohromy. We čtrvtek před sw. Duchem, dne 9 Čerwna, wyskytla se z nenadání tlupa nepřátel, která od Hronowa přikwapiwši Mezihorím, wpadla do městečka a hned udeřila na klášter, na kostel a na některé domy; wylámawše dvěře kostelní i od sakristie, pobrali co se jim líbilo, zvláště také skla; rovněž domy wybili, obrali, a s laupeží nepochybně beze wší překážky zpátkem se wrátili. W témdni potom, we čtrvtek dne 16 Čerwna, stal se wpád druhý, jak se zdá w sile o něco wětší a tudy také s wětší zádawau. Opět zaměřili nepřátelé zvláště na klášter, wšak také na domy některých přednějších sausedů, pobrali mnohem více wěcí kostelních a klášterních než poprwé, rovněž po domích co kde bylo lepšího, přitom pak také mnoho obilí panského, we mlýnech a w domích. Zle řádíce, zvláště w klášteře, zdrželi se den a noc, potom pak nepochybně opět bez překážky odtáhli. Obywatelé we strachu utfkali před nimi s dítkami, kam kdo mohl, do lesů a do hor, zejména na horu Machowskau a do zastrčených při ní wesníček, do Nauzína a na Pastorkow, kdež se potom za několik neděl ukrywali. Zůstáwalt strach před nepřitelem delší čas, když po dobytí Hradce (17 Čw.) Šwedové ještě šíře se w kraji roztáhli a w měsíci Čerwenci (26 Čwc.) dwa jejich pluky jízdné pokaušely se také o dobytí Náchoda. Projíždějíce laupežně okolní krajinu, wypálili tehdáž Hronow. Poněwadž císařského wojska

1639 na blízku nebylo, zřízena jest hned po druhém laupežném wpádu švedském w Polici domácí *stráž* 15 mužů k tomu najatých a zbraní střelnou opatřených, kteří měli držeti hlídky, aby blížící se nebezpečnství bylo w čas spozorováno, a brániti, kde bylo potřeba na panství, aspoň proti menším tlupám laupežným. Jedna hlídka jmenowitě byla postawena na Strážnici. Dle nařízení wrchnosti neslo městečko třetinu a utrat na to, ostatní dvě třetiny panství. Nejprwé byli strážní tito najati dne 18 Čerwence na 5 neděl do 22 Srpna, potom však dále do 27 Prosince, a opět na delší čas, ač za polowiční mzdu, když se zatím nebezpečnství poněkud vzdálilo.

Náchod byl proti Šwedům šťastně obhájen, tak že již dne 26 Čerwence od něho zase upustili; ale nedlauho potom přišel Polici strach s jiné strany, když něco wojska nepřátelského w noci na 24 Srpna ze Slezska wpadlo do krajiny Braumowské, odkudž nazejtří (24 Srp.) přešli také přes pas we Sténách, vypálili *Hulberk* a zabili tam jednoho sedláka; později pak ještě dwakrát po sobě toho roku staly se podobné wpády k Braumowu dne 11 Listopadu a 1 Prosince. Teprw od začátku roku 1640 bylo pokojněji, když konečně nové wojsko císařské zřízené w Rakausch přitáhlo do Čech, od něhož Banner z jara téhož roku přinucen jest Čechy zase opustiti. Dne 7 Kwětna propustili následkem toho také Poliští stráž swau s poděkowáním.

1641 Z let potomních wálečných nezachowaly se skoro žádné domácí paměti Polické. Jen z toho, co se dalo w krajinách okolních, jest poněkud widěti, jak se i zde wedlo. Po zapuzení Bannera byla krajina prwní dvě léta bezpečná od nápadů cizích nepřátel. Roku 1642 však opět počaly prudké 1642 útoky Šwedů na země koruny české wedením nowého welitele jejich *Torstensona*. Již w měsíci Dubnu toho roku wtrhli do Slezska, a poraziwše u Swídnice woje císařské, které jim odpíraly (w Kw.), protáhli celau tauto zemí až do Morawy, kdež dobyli i Olomauce (12 Čw.). We strachu před nimi utekli dne 1 Čerwna mniši Braumowští do Náchoda, a již 6 Čerwna potom byl Braumow některým oddílem wojska

švedského obstaupen, za kterým dne 15 Čerwna přibylo 1642
wíce jiných nepřátel a přinutili město ke vzdání. Teprw
o měsíc později přiblížilo se s druhé strany hlavní wojsko
císařské, které postaweno bywši prwé w půlnočním Německu
proti Torstensonowi, odtud za ním táhlo skrz Čechy ku po-
mezí slezskému. Police bezpochyby zkusila přitom opět welké
swízele hrabiwostí wojska tudy skrz táhnaucího. Dne 17 Čer-
wence udeřili císařští wedením Puchhaima na Braumow, za-
jali šwedskau posádku, ale také zlaupili město, jehož oby-
watelé ustrašení wětším dílem se dali na útěk do lesů. Tor-
stenson ustaupil před císařskými ze Slezska do Sas, tam
wšak zwítězil nad nimi w bitwě u Lipska (2 Listop.).

Poněwadž se očekáwalo, že po wítězství tomto učiní 1643
útok na králowství české, sebráno jest přes zimu nowé wojsko
wedením Gallasa, kterýž se postawil k obraně w pevném le-
žení u Hradce Králowé. Tři pluky wojska toho wypraweny
jsau od něho do Braumowa, nepochybně ku pomoci k hájení
Slezska, kdež bojoval se Šwedy podřízený Gallasowi woje-
wůdce Hofkirchen. Wojenským lidem tímto byli obywatelé
Braumowští i nepochybně Poličtí obyčejným způsobem trá-
peni po tři neděle. Přitom byl tu celý ten rok také strach
před cizím nepřitelem, který jako w kruhu zdejší krajinu
objal. Wpadl totiž Torstenson z Lužice do Čech, a táhna bez
překážky přes Turnow a přes Mělník, přiblížil se až na půl
míle od Prahy (10 Čw.); když pak Gallas z ležení swého
u Hradce hnul za ním až ke Brandýsu, obrátil se odtamtud
přes Kolín a přes Pardubice ke hranicům morawským, wšu-
dež konaje welké záhuby, wpadl potom do Morawy, a zlaupiw
i tam welkau část země, obrátil se na podzim do Slezska;
odkud wšak potom nenadále odtáhl do wálky s králem danským.

Když se po jeho vzdálení pokaušeli císařští opanowati 1644
zase Slezsko proti posádkám šwedským, které tam Torsten-
son zůstawil, byla krajina Polická a Braumowská opět welice
obtížena průchody wojenskými po celý rok 1644.

Roku 1645, když Torstenson, wrátiw se z Danska, wtrhnul 1645
opět do Čech a porazil wojsko císařské w krwawé bitwě

1645 u Jankowa (6 Břez.), potom pak do Moravy i až do Rakaus se obrátil, přitáhlo jiné menší vojsko švedské vedením Königsmarka do Slezska. Proti němu bylo v čase po žních wloženo 7 pluků vojska císařského do krajiny Braumowské, od kterého bezpochyby také Policko utrpělo velké nátisky. Zdá se, že neležely tu dlouho, a po odtažení jich bylo w krajíně zase obávání wpádu nepřátelského. Obávání toto splnilo se, ač náwalem nepřítel z jiné strany, než se zprwu dalo očekáwati. W měsíci Říjnu totiž Torstenson, zanechaw pokusů o dobytí Wídně a Brna, s celým wojskem swým se obrátil z Moravy do Čech, dal dne 27 Října střfletí na Hradec, a odtud, když se mu nepodařilo města tohoto dobytí na rychlo, dal se na pochod další do Slezska. S předním wojem jeho, 2000 mužů, táhl podřízenec jeho *Duclas*, owšem přes Polici, na Braumow, a opanowal město dne 29 Října bez wšelikého odporu. Potom přešlo celé švedské wojsko, dílem přes krajinu zdejší, do Kladska a do Slezska, a zůstawilo posádku w Braumowě, která odtáhla teprw dne 4 Prosince. Za ní hned přitáhli císařští, osadili Braumow, a sužowali obywatelstwo jak tamější tak bezpochyby i Polické obwyklým způsobem.

1646 Roku 1646 přitáhl císařský wůdce hrabě *Montecucoli* od Hradce s jedenácti pluky, a poležew s nimi od 20 Kwětna celý týden na panství Polickém a Braumowském, obrátil se s nimi přes Frankštein do Slezska proti švedskému Königsmarkowi. Šwedové však mocně drželi Slezsko, a naléhali odtud vždy úsilněji také na pomezí krajiny české. Dne 30 Září wtrhnul wojewůdce švedský *Wittenberk* od Libawy přes hranice do Čech, a táhnuw nepochybně přes Polici, zaujal ležení u Dobrušky, we kterém zůstal čtyry neděle, wýmáhaje odtamtud vojenské kontribucí pro wojsko swé ze wšech okolních panství, jmenowitě z Náchodského, Braumowského a tudý beze wší pochybnosti také z Polického. Ku konci měsíce Října podplukowník jeho *Rohrscheid*, zanechaný w ležení u Landshuta, wydrancowal na Braumowsku Halbštat, a přitáhl odtamtud do Police i snad dále, jak se zdá k násil-

nému vynucení opozděných vojenských dávek. Teprw w Listo-¹⁶⁴⁶ padu obsadil zase Montecucoli Braumowsko s 16 pluky, kteříž tu zůstali 17 dní, potom opět do Slezska se obrátili, ale odtamtud stále nawštěwovali krajinu a nesmírně sužowali lid drancowáním. Když jednoho dne w Lednu nebo w Unoru roku¹⁶⁴⁷ 1647 tlupa jezdců wtrhla až do wsi Slawíkowa na panství Náchodském a pobrala koně dvěma sedlákům tamějším, odvážíli se lidé odtamtud a z okolních wesnic obrany proti tomu, a sebrawše se u wětším množství, stihali jezdce až na panství Polické ke *Střezině*, kdež dwa z nich w zápase jali a jednoho zastřelili. Na zpráwu o tom však hned přijely dvě setniny od Braumowa ku potrestání wzbauřených wesnic wytlučením přšbytků a zdrancowáním jich, zejména w *Dřewiči*, Zbečnku i také we městečku Hronowě a we Zličku i we *wysoké Srbské*. odkudž lidé utekli se před nimi do lesa nad Žďárkem. Nedlauho potom dne 16 Unora wtrhnul však *Wittenberk* ze Slezska přes hory do krajiny Braumowské, a udeřil nenadále na císařské, kteří tu leželi. Přišlo k púťce prudké „*pod horau Polickau*“, to jest pod stezkau od Braumowa do Police přes Stěny, a císařských mnoho tu zbito, do dwau set zjímáno, a wzata jim weliká kořist. I stříbrné nádoby generála Montecucola upadlo nepříteli do rukau.¹²⁾

We Braumowě nicméně zůstala císařská posádka, ale byla krajině málo platna k obraně proti cizímu nepříteli.

¹²⁾ Staré zpráwy o této púťce jsau: 1. u Bittnera (*Chronicon Braunense* 12): Sueciani sub Wittenberg 16 Februarii insequuntur Cæsarianos, quorum aliqui circa montem Pollicensem occiduntur; 2. u Balbina (*Miscell. III. 268*): Anno 1647 insignem cladem in Februario Cæsarei a Wittembergio ad Policzkam ante Braumoviam acceperunt, caesis aliquot Montecucolianorum centuriis, aliis captis, aliis usque Reginohradecium fugientibus et díssipatis; 3. u Beckowského (*II. 3, 347*) mylně při roce 1646: General Wittemberg přes hory české a slezské u Brómowa do Čech přitáhna, mezi tím městem Brómowem a mezi městečkem Policí něco wojska císařského zastihl, na ně nenadále udeřil, jich mnoho pobil, do dwauch set jich zajal, a mimo jiných kořistí také Montekukolowo stříbro dostal. — W Ludwíkových Památkách Náchoda (p. 210) wyprawuje se příběh s některými okolnostmi, které se se starými a hodnowěrnými zprávami těmito nesrowňawají.

- 1647 Musilif Braumowští přes to odváděti Šwedům měsíčně určené od nich vojenské berně do Jawora we Slezsku, a bezpochyby Polickým nebylo jinak. Roku 1648 byl wyprawen z Čech do Slezska proti Wittenberkowi *Krištof Puchheim*, kterýž poslední dni masopustu (23—25 Un.) táhl přes krajinu Polickau a Braumowskau. Útěk lidu sedlského na všechny strany před novými nátisky vojska byl první toho účinek. Posádka Braumovská jest přitom sesílena; kteráž nepochybně zbraňovala nyní obyvatelům odváděti Šwedům berni. Následkem toho nejvyšší poručík šwedský *Quast*, který ležel w Jawoře, vyhrožoval ohněm a mečem; a když po některém čase z příčiny útoku nepřátel na království české od strany západní Puchheim s vojskem svým powolán byl ze Slezska zpátky do Čech, wpadl najednou Wittenberk dne 7 Kwětna časně ráno do krajiny Braumovské, obstaupil Braumow, a dobyl ho útokem. Posádka musila se vzdáti do zajetí, a hrozby Quastowy splnily se strašlivými škodami, které učinilo vojsko šwedské we městě i na panství. Poliští, jak se zdá, odbyli toho jen strachem; neb se Wittenberk od Braumowa obrátil do Kladska; odtamtud pak potom přes Náchod (19. Čwce.) táhl za Puchheimem do Čech, a spojil se s Königsmarkem, který dne 26 Čerwence dobyl Malé strany Pražské. Po marném obléhání Prahy od Šwedů byl o tři měsíce později (24. Říj.) zawřen mír na sjezdech westfalských, který učinil konec hrozné této válce.
-

Doba IV.

Od skončení války třicetileté až do smrti císaře Karla VI.

(1648—1740.)

Záhubné následky války třicetileté jewily se w Čechách a w jiných zemích okolních nejzřetelněji w úžasném zmenšení počtu obywatelstwa a w opuštění welkého počtu domů we městech a usedlostí sedlských na wenkowě, tak že za dosti dlauhý čas potom zůstávaly bez majetníků. Hledíc k tomu, poskytowala Police obrazu nad míru smutného. Ze 148 domů a chalup, které jsme napočetli roku 1610, wíme s jistotau jen o 63 (krom radnice, školy a špitálu), že při skončení války roku 1648 byly obydleny od sausedů; o 74 vychází na jewo z knih městských, že byly opuštěny; o ostatních 12 nemáme jistých pamětí. Widěti z toho, že dobře asi polowice městečka spustla. Od ohně roku 1617 pozůstávalo dewět spálenišť, jejichž majitelé, zastížení bywše příliš záhy po onom neštěstí pohromami války, nemohli od té doby wystawiti: z ostatních domů pustých byli obywatelé wyplašeni jen práwě násilnictwím wojáků, jichž nestačili žiwiti, a břemenem berní, kterými byli přetíženi.

Co se z města nejlépe zachowalo, bylo náměstí, ježto na něm přebýwali poměrně nejmožnější sausedé. Jen we pořadí domů na straně polední stála tři spálenišťe od roku 1617 (č. 74, 75, 76), a na straně půlnocní bylo jedno městiště opuštěné (č. 94). We hlawní ulici zůstalo obydleno jen 5 nebo 6 domů (č. 12, 11, 7 na jedné straně a č. 102, 105 a 106 na druhé);

ostatní byly všecky opuštěny, mezi nimiž zůstávalo 6 spálenišť z roku 1617 (č. 10, 9, 8 a 5 na straně východní, č. 101 a 104 na straně západní). W hořejší ulici bylo 19 paustek (č. 24, 26, 28, 29, 30, 34, 35 s č. 36, 40, 73 s č. 72, 70, 68, 67, 64, 63, 52, 50, 46, 45, 44), a jen 15, neli toliko 13 domů obydlených.¹³⁾ Lépe se zachovaly dwa domy přistavené ku klášteru (č. 256, č. 2), dwa při dvoře klášterském (č. 109) a dwa při špitále (č. 108). Wsudež jinde převládalo spuštění. Na celém nynějším Záměstí jmenovitě, počítajíc k tomu i nynější ulici piwowárskou, wíme s jistotou jen o 14 chalupách, různu ležících, že zůstaly obydleny; okolo nich všecko leželo w sutinách.¹⁴⁾

Na ubohé městečko i s krajinou, znuzené strastmi wálečnými, přicházely již mezitím a ještě více w době potomní jiné nesnáze a útrapy porušením někdejších pokojných a laskawých poměrů mezi poddanými a wrchností.

Nástupce Wolfganga Selendera w opatství Břewnowském, *Jan Benno*, obracel jako onen welkau pšli k tomu, aby statky odcizené od kláštera za minulých dwau století dle možnosti zase k němu přinawrátil; k čemuž byla nyní doba příhodná, jednak že se duchowenstwo těšilo z přízně vlády, která ochotně rozmnožowala jeho nadání, jednak že byly zlé časy pro držitele menších statků zemských, kteříž nemohauce snésti tíže berní a záhub wálečných, nuceni byli prodáwati je za nízké ceny mocnějším osobám. Opat Jan Benno wykaupil na panství Polickém již roku 1624 dwůr a wes *Besděkow* od Jindřicha Sladowského syna Janowa a od matky

¹³⁾ Pochybno jest totiž jen o č. 62 (s č. 53) a mezi č. 52 a 51.

¹⁴⁾ Krom domů uwedených w textu zůstawaly osazeny: č. 14, 16, 17, 92, 91, 56, 57, 32 (s č. 33, lázeň), 205, 203, 197, 183, 179 (s č. 178, 185), 177, 171, 182, 162, 155, 154, 147, 116 (s č. 117, 231), 143; paustkami byly: č. 87, 88, 80, 90, 89, 54, 55, 204, 201, 198, 209, 208, 200, 181, 180, 176, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 160, 161, 157, 156, 159, 158 (s č. 240), 150, 149, 148 (s č. 248), 114, 115, 142 (s č. 141), 145, 132. Pochybno jest o č. 13, 202, 199, 165, 146 (s č. 249), 152, 144. Číslo 152 nachází se osazeno r. 1650, č. 165 r. 1653, č. 202 r. 1654, č. 146 r. 1655, č. 199 r. 1658, č. 144 roku 1687.

jeho Barbory rozené Sedražské ze Sedražic; a již o čtyry léta později (1628) týž Jindřich Sladowský prodal mu za 2000 kop míšenských také posawadní sídlo swé, wes *hořejší Dřewic*, kterau byl otec jeho Jan, jak jinde zmíněno, koupil za 3450 kop. K tomu přikoupil opat roku 1646 ještě také od Jana Albrechta Dworského *dwůr* jeho w Ledhují s mlýnem a s domkem jeho nedaleko hřbitowa (č. 14 ?) za 260 kop, a *dwůr* ten od té doby nazývá se *panským dworem Ledhujským*.

Nepřestávaje však na skupowávání statků počal opat Jan Benno k rozmnožení důchodů swého kláštera užíwati také prostředků méně chwalitebných. Z těžkých ran, které přiwedla na zemi českau wálka třidcetiletá, byla jedna z nejtěžších pomatení všech práwních ponětí, na kterých dotud spočíwalo poddanství sedlské, tak že na místě smluw, kterými powinnosti poddaných byly ustanoweny, powznesla se ku panství hrdá libowůle wrchnosti. Největší podnět zawdaly k tomu welké změny w držebnosti, které se staly zabawením statků osob odsauzených pro winu wzbauření a prodejem statků šlechty protestantské, w jichžto držení dostali se dílem cizozemci, dílem duchowní wrchnosti, dílem katoličtí páni a rytíři domáci, kterýmžto všem zdálo se býti dowoleno wšecko proti lidu na nowých panstwach swých, jakožto spoluwinnému rebellií neb zatwřzelému w kacírství. Wšudež nastaupilo se na rušení starých práw, na ukládání nowých břemen, na zawádění otroctwí jindy w zemi nebýwalého dle wzoru některých zemí okolních. Také opat Jan Benno byl cizozemec, nemající srdce ke zdejšímu lidu, i bral se tedy praudem, který panowal, a nástupci jeho w opatství po delší čas jej w tom následowali.

Již roku 1626 opat Jan Benno wydal o swé ujmě nařzení pro wšecka panství kláštera o *sirotcích*, kteří by jinde než na panství meškali, aby po uplynutí třidceti let nikdo neměl práwa na jich dědictwí, když by se sami k němu nepřihlásili, než aby wrchnost s ním naložila dle swého uznání. Roku pak 1629 následowalo nařzení druhé (20 Dubna), dle

něhož předně sirotci, kteří se jinam odstěhovali bez povolení vrchnosti, newyjímajíc jmenovitě ženských jinam prowdaných, měli býti pokutováni ztrátou třetiny svého podflu, a zadruhé po sirotcích všech, kteří by před dojitím právních let umřeli, přiosobovala si vrchnost pátý díl jejich dědictví, s podotčením, že má podflů těch užíváno býti jen k dobrým účelům, totiž na ozdobu kostelů a na školy. Obě nařízení tato čelela proti privilegiím z předešlého století, kterými bylo obyvatelům Police i wesnic na Polickém panství pojištěno právo dědictví po příbuzných bez rozdílu a odúmrti nenáležely vrchnosti, nýbrž obcím.

Jako w této věci, tak i w jiných mnohých nedbalo se na právo a zvyklost, nýbrž ukládalo se na poddané, co se vrchnosti a úředníkům jejím líbilo. Dle privilegia opata Řehoře (1506) neměli sirotci potahováni býti k službě panské proti vůli své, nechtěli-li vůbec wstoupiti do cizí služby. Nyní brali je úředníci do dworů panských bez ohledu na to, ano brali i děti rodičům žijícím. Dle starého urbáře konali sedláci *robotu ornau* až do posledního času předtím dle rozvržení na záhony, tak že náleželo z každého lánů orati třikrát do roka po 24 záhonech. Nyní ukládali úředníci roboty, co se jim chtělo; vrchnost nedržela na svých dvořích žádných potahů jako jindy, dávajíc všecko dělati robotau; a při kaupením nových dworů, o kterých výše zmíněno, přibýlo způsobem tím roboty ještě více. Stará byla powinnost těch, kteří měli koně, dowézt do kláštera po jednom woze čili po jednom sáhu *dříví z lesa*; nyní se poraučelo mnohem více dle libosti. Neurčité míry byla powinnost *dowozů ke staubám*; ale vždy wztahovala se toliko ke staubám na panství Polickém; nyní potahovali se poddaní Poličtí také k dowozům na Braumowsko; a staweb bylo, jak později spatříme, nad míru mnoho. K tomu wymáhaly se na nich také jiné dowozy čili *fúry* dotud nebyvalé a na žádné právní powinnosti se nezakládající. Od lidí, kteří se živilí na wsech řemesly, obzvláště od *tkadlců*, wyžadowały se poplatky rovněž nebyvalé. *Tesaři* musili pracowati pro vrchnost darmo, jak

často koliw bylo toho na nich žádáno; a na všechno obyvatelstvo wesnic byla uložena nowá povinnost *práštwa*, nejprw od každého po jedné štučce, čím dále však, tím více. Konečně sáhala wrchnost na práwo jmění obecního i saukromého, dávajíc sobě *dobytek* swůj chowati na útraty poddaných. Každého roku totiž bylo do obcí wloženo něco dobytku na wýžiwu, který musil býti rozdělen po statcích; a na obecní pastwu honěny jsau panské owce, čímž nedostávalo se wýžiwu dobytku poddaných.

Opat Jan Benno zemřel dne 20 Čerwence roku 1646, tedy dvě léta před skončením wálky třidcetileté; po němž nastaupil w opatstwi *Aleš Hübner*, Slezák z wesnice Opawy na panstwi kláštera Křesowského. Poliční wykonali mu powinný slib poslušenstwi dne 26 Srpna toho roku. Opat tento však wládl sotwa pět let. Již roku 1651 ochurawěl takowým spůsobem, že nemohl zastati swého powolání; pročež zwolen ke správě opatstwi na jeho místě koadjutor s nárokem na nástupnictwi, Augustin Seifert, (2 Zářf). Aleš zemřel dosti brzy potom dne 22 Ledna 1652, w Polici, kdež se již po delší část roku předešlého byl zdržowal, a hned po jeho pohřbu stwrzen jest *Augustin Seifert* za opata. I on byl Slezák, muž přísný a pánowitý, w šíření a utužowání moci wrchnostenské na statcích kláštera neméně než Jan Benno úsilný a bezohledný.

Již roku 1629 byli měšťané Braumowští dosáhli stwrzení privilegí swých od císaře Ferdinanda II (9 Čw.), ale s welkými ujmami a obtíženími w pokutu za odboj, jehož prwní počátek w zemi byl jim dáwan za winu. Mezi jinými věcmi bylo jim odejmuto práwo *wystawowání piwa* do wesnic na panstwi Braumowském a propůjčeno napotom wýhradně wrchnosti. Poliční měli totéž práwo upsané privilegii za předešlého století, a nebyli se wzbauřili; nicméně saženo jest jim na ně rovněž, nejisto zdali též hned za opata Jana Bennona čili Augustina. Wrchnost, nemajíc swého piwowáru w Polici, dodávala nejspíš piwo Braumowské do krčem wesnických, a zabraňowala w nich piwo městské; k tomu pak roku 1655 dal opat Augustin kaupiti *lázeň městskou* od tehdejšího lazebního

nška Jindřicha, a dal w ní naléwati piwo panské; ano wydal i zápowěd, aby poddaní lidé, když do Police přijdau, nesměli piwa píti we městečku.

K obhájení se proti těm a jiným útiskům nebyvalé libowůle panské sausedé Poličtí newéděli lepšho prostředku, jak aby wymohli sobě královského stwrzení swých starých *privilegií*. Že se od času císaře Rudolfa o ně neucházeli, mělo příčinu swau nepochybně we znamenitých útratách, které to stálo, zvláště w čase dlouhé wálky, kterau městečko tak náramně bylo umořeno. Teprw roku 1653 učinili konšelé prwní krok k tomu písemnau žádostí (15 Kw.) k opatowi Augustinowi o *přímluwu* jeho, poněwadž se stwrzení privilegií městům poddaným dle obyčeje newydávalo jinak než ku přímluwě wrchnosti. Opat Augustin nedal wšak k žádosti této žádně odpowědi. Poličtí žádali ho roku 1654 opět, ale nedostali ani tentokrát odpowědi žádně; a teprw když po dwau létech zase opakowali swau žádost (1656), přišlo jim od opata wyzwání (19 Čwce), aby položili na kanceláři panské w Braumowě privilegia swá in originali jakož i přímluwné listy čili intercessionalia předešlých opatů, na něž jim starší stwrzení královská privilegií jejich byla wydána. Wyžadování toto wzbudilo strach; nebo při zjewné nepřizni wrchnosti k městečku musilo se wydání privilegií do rukau jejich pokládati za wěc na nejwýš nebezpečnau. Konšelé odpowěděli opatowi (26 Srpna), že wolni jsau podati jemu přepisů hodnowěrně widimovaných, odwoláwajíce se ke zwyklosti obecné, že se na městech a městečkách panských žádalo jen widimusů ku potwrzení. Pakli by opat nechtěl na tom přestati, že hotowi jsau položiti originaly k spatření w kanceláři místodržících královských na hradě Pražském. O listech přímluwných upozorňowali, žeť jich nemají oni, protože se musily se žádostí o stwrzení privilegií pokaždě poslati ke dworu, a tudy že se nemohau nacházeti jinde než w kanceláři české dworské neb w místodržitelstwa.

Odepřením tímto byl opat buď uražen, buď spíše stawěl se uražena; a když Poličtí o několik neděl později (23 Zářf)

opět zadali k němu žádost o přímluvu, zamítl ji. Poliční žádali ještě jednou dne 9 Listopadu toho roku, ale odmrštění jsou opět. Tu se rozhodli zadati spis čili *memorial* k císaři Ferdinandovi III, jímž, uводíce nepochybně, že přímluvy obyčejné nemohli obdržeti, žádali bez ní o stvrzení svých privilegií. Musila žádost tato býti zadána teprve krátce před smrtí císaře Ferdinanda († 2 Dubna 1657), protože na ni za jeho života nepřišlo žádné vyřízení. Opat Augustin pokládal pauhau tuto žádost za skutek nedowolený, ano za skrácení práv svých wrchnostenských, a zadal proti ní spis k císaři Leopoldovi I dne 15 Listopadu roku 1657. Již dne 30 Listopadu dáno bylo rozhodnutí, kterým se mu oznamovalo, že jsou Poliční odkázáni čekati na jeho nawrácení do Braumowa z Prahy, kdež toho roku delší čas přebýwal, aby mohl w záležitosti privilegií jejich wzíti potaz s konventem. Na tom opatowi nebylo dosti. Dřív ještě než rozhodnutí císařské bylo dodáno Polickým samým, zadal nový spis ke dworu (16 Pros.), w němž udával dle zpráwy obdržené od svého úředníka čili heitmana Polického, kterak že se Poliční všichni wesměs zapsali na radnici, že chtějí process s ním wěsti; to že nepochází odjinud než z ponuknutí Braumowských, proti němu w neposlušnosti trwajících (bylyť mezi nimi a opatem nové rozepře o privilegia jejich již od roku 1654); jak lehce žeby to mohlo býti podniknem k rebellii jiných panských měst, a když by se hned první jiskra neuhasila, žeby z toho mohlo pojíti obecné powstání w tomto králowstwí. Protož žádal, aby rozhodnutí císařské bylo Polickým wydáno s důtkau a s vyhrožením trestu, a když by s nenáležitým zadáním svým ještě jednou přišli, aby poslowé jejich wězením opatření a oprawdowě trestání byli; dokládaje přitom, že jak prý se ukáže, on na nich ničeho neslušného wyžadowati nemíní.

Opat Augustin wzal si mezitím práci, aby wypátral nějakou winu na Polické za času powstání před bitwau Bělohorskau, čímž by je mohl zoškliwiti u dwora. Uložil pátrání w úředních písemnostech z toho času právnímu zástupci swému Jírímu *Sazerowi* a Lilio Monte; však bez prospěchu. Sazer

psal mu z Prahy, odkud se opat byl o wánocích wrátil do Braumowa, dne 9 Března 1658, že po pilném pátrání a dlauhém vyhledávání ani w deskách zemských ani w kancelári ani w komoře králowské ničeho se nenašlo. Těšil jej jedinau cestau ještě zbýwající, hledáním w archiwu účtárny zemské, kdež se tu chwíli pro některé nahodilé překážky hledati nemohlo, a žádal opata, aby mu dopřál krásného, ale na něj drahého plátna Braumowského za domácí cenu.¹⁵⁾

Není žádného sledu, žeby byl dwůr císařský nastaupil na přísnost, které na něm opat proti Polickým wyžadował; ale záležitosti jejich nebylo tím pomoženo. Když roku 1659 opět zadali žádost k opatowi o jeho přímľuwu, odepřel toho opět, setrwáwaje na tom, aby mu privilegia swá w originalních předložili. Poličtí následkem toho obrátili se ještě jedinau ke dworu se žádostí, aby jim byla privilegia potwrzena bez přímľuwy, když jí nikterak obdržeti nemohli; ale prosby jejich byly marné; dekretem císařským dne 16 Čerwna 1660 odkázáni jsau opět na wrchnost. Zatím užil opat Augustin všech prostředků k wylití sobě hněwu na ubohé městečko; z kterýchžto prostředků byl asi nejúčinniwější, že odňal sausedům pole jim dotud najímaná na panských poplužích a zbawil je tudy velké části jich žiwnosti. Nedopauštěl také nikomu z wesnic poddaných usaditi se we městečku, kteréž jen tím spůsobem mohlo snáze zmociti se znowu w počtu obywatelů. Bezpochyby dalo se sausedům také jiné wšelíjaké přfkořf, kterým konečně přinuceni jsau poddati se welkému pokořeni a welmi citedlnému skrácení práw a swobod swých.

Co se wšecker dalo, není nám powědomo, protože se o běhu wěcí těch zachowaly zpráwy welmi nedostatečné a jednostrané. Koncem wšak bylo jisté tak zwané *porownání*, o které se jednalo tuším od počátku roku 1661, a které se dokonalo pomocí jistých prostřednků asi někdy na začátku měsíce Kwětna téhož roku.¹⁶⁾ Poličtí musili předně *odprosiiti*

¹⁵⁾ Original dopisu tohoto w klášteře Břewnowském.

¹⁶⁾ W aučtech městských, z nichž zachowal wýtahy Lege, nacházejí se zápisky dwa, nepochybně k tomu se wztahující, totiž že kdysi w Lednu

opata za swé „prohřešení a neposlušnost“ s přiznáním, že „jsau se swé dědičné wrchnosti zprotiwili, čehož že wysoce litují, ano se wíceji z nerozumu, z hlauposti a neplatné rady nežli ze zlého mínění stalo; z kteréžto přičiny že pardonu a odpuštění prosí“. Ku přijetí odprošení tohoto přijel opat Augustin do Police, kdež jej sausedé všichni čekali před kostelem i s dítkami z celého městečka, a když přijížděl, předně dítky všechny klečce s sepiatýma rukama o milost wolati musily, potom pak sausedé sami prosili rukau podáním za odpuštění we smyslu řečeném. Dále však musili se Poličtí odřici všelikého práwa *k wystawowání pív do wesnic* a slíbiti, že všeccka swá privilegia, we kterých se o práwu tomto činí zmínka, jakož i která se wztahují na *odúmrti we wesnicích*, vydají opatu i klášteru. Za to slíbil opat zanechat jim na dále polí jim odňatých k nájmu, zrušiti zápowěd, aby poddaní nesměli píti piwa w městečku, nedati dále piwo naléwati w lázni, a dopustiti zase jako předešle osazowání se poddaných we městečku s vyhražením panského powolení. Také to mělo býti pokládáno za powolné propůjčení, že opat „na jich prý Polických poddanau žádost, jako i všech wzácných pánůw smlauwcůw a mediatorůw mnohé pohnutelné přímľuwy“ upustil od náhrady škod a útrat, které prý jemu na mnoho set zlatých spůsobili, a od pokuty, kterau by prý od nich dle práwa a sprawedliwosti wyžadowati mohl, však tak aby mu za to Poličtí powinni byli na wěčné časy odwáděti každoročního platu pět kop míšenských, polowici o sw. Jiří a polowici o sw. Michale.

Na základě porownání tohoto vydal opat Augustin Polickým *stwrzení privilegii* jejich od sebe i od konventu dne 29 Čerwna toho roku. Do něho byla wložena, podobně jako někdy do stwrzowací listiny opata Martina privilegia krále Přemysla (1253), krále Wácslawa II (1295), krále Wladislawa

1661 „dáno Ondřejowi Richterowi a Ondřejowi Tykalowi, co do Braumowa wyslání byli s supplikací k JMti pánu, utratili wšeho 30 kreycarů“, a opět 9 Kwětna, že „dáno servusowi, jenž do Kladska za wíno nosil penize panu doktorowi, které bylo na to porownání wzato, 30 kr.“

na trhy výroční (1502), opata Řehoře o odúmrtích (1506), opata Jakuba (1523), opata Matěje (1546), Jana Chotowského nadání k špitálu (1559) a prodej mlýna Mezihorního (1565) i konečně opata Martina (1601), ale proměněná částečně v zněních svých dle smyslu onoho porovnání. V privilegii opata Řehoře byla totiž vypuštěna místa, která se vztahovala na wesnice v příčině odúmrtí a práva dědičného; v privilegii opata Jakuba ustanovení o prodeji pív Svídnických, Hradeckých a jiných přespolních i o prodeji piwa městského do vsí; v privilegii opata Matěje opět zmínka o prodeji piwa do wesnic a mimo to také o wesnicích „k městečku příslušejících“ to jest Radešowě a Ledhuji, které byl opat Wolfgang i opět Jan Benno (1627) oddělil od práva městského. Podobně byla by musila býti osekána privilegia dvě krále Ferdinanda I a stvrzení privilegii od císaře Rudolfa, aby pamět práv zrušených byla úplně vyhlazena. Na listinách královských toho učiniti bezpochyby opat se neodvážil; protože privilegia tato sama jsau ve stwrzovacíh listě dokonce pomínuta mlčením. Stvrzení stalo se k tomu ke všemu ještě s podotčením, že ho mají měšťané tak dlouho užívati, „jak by dlouho se věrnými poddanými jak w náboženství tak i w jiných politických věcech věrně a poslušně zachowali“; kdyby pak mimo naději w jednom neb druhém proti opatu neb konventu čeho se dočinili, že „netoliko tyto jim udělené privilegia in genere et specie ipso facto ničímž býti, ale také i na to dobře zasloužilé trestání pro gravitate delicti očekávati“ mají. W závěrce sliboval opat nyní konečně, býti měšťanům nápomocen přímluwau swau při císaři, aby pro další bezpečnost dosáhli královského stvrzení těchto privilegii.¹⁷⁾

¹⁷⁾ W pamětech Legových čte se z aučtů městských r. 1662, že „dáno od obce panu Kosteckému a panu Wáclawowi Hájkowi we městě Náchodě jednomu každému po jednom vědě piwa diskreci w příčině, majíce privilegie naše w opatování“. Zdá se dle toho, že byla privilegia Polická některý čas chována w Náchodě ze strachu o ně. Dle narovnání musila, pokud se týkala odúmrtí a piwa, odewzdána býti w moc opata, a nebyla více obci nawrácena. Byla to nepochybně

Po takovém zlém konci rozeprě této nejspš Polickým méně než předtím záleželo na spěchu se stvrzením privilegíí od krále, když se totiž stvrzení toto nemohlo již wztahowati než na privilegia k welké škodě jejich osekaná a skrácená. Krom toho we swém sklíčení ostýchali se útrat; i ač jim slíbená přímluwa čili *intercessí* byla od opata Augustina brzy potom vydána, z příčin těch neučinili na ten čas žádných dalších kroků. W tom zemřel něco po dwau létech opat Augustin. Dne 23 Října roku 1663 byl w Halbštate při lowení rybníka. Tam se rozzlobil, jakž byl powahy žlučiwé, a ranila jej mrtvice. Odwezen do Braumowa, skonakl již nazejtří, dne 24 Října. Nástupcem jeho stal se *Tomáš Sartorius* (9 Listop.), dotud mistr kuchyně, rodilý z Braumowa, muž neméně twrdý a rozšřření práv na ujmu poddaných dychtiwý. I on jako dwa předchůdci jeho měl nesnáze s Braumowskými, kteříž se wzpauzeli nazýwati jej wrchností dědičnau a nechtěli mu proto delší čas učiniti obyčejnau přísahu poslušnosti. Nicméně byla w něm jakási zvláštní Braumowská pýcha proti Polickým, na jichž městečko hleděl jako na sprostší, kteréž se nemělo městu Braumowu w ničem rownati.

Poličtí mu přísahali beze všeho zpěčowání, a opat Tomáš jim přitom slíbil, zachowati je při všech kusích privilegia jejich obnoweného i také dáti jim nowau *intercessí*, aby se mohli hlásiti o stvrzení králowské. Měšťané žádali ho o tuto *intercessí* teprw we třetím roce jeho opatství (1666, 25 Čwc.), uwádějíce, že pro chudobu swau dotud o stvrzení králowské ucházeti se nemohli. Ale pohnůtka, pro kterau nyní konečně ucházeti se chtěli, byla bezpochyby, že se již zase báli nějakého dalšího skrácení práv swých; nebo zároveň stěžowali

privilegia opata Řehoře (1506), opata Jakuba (1523), opata Matíáše (1546), obě krále Ferdinanda I (1537, 1546), opata Martina (1601) a císaře Rudolfa (1610). Znění prwotní tří nejprwé jmenowaných známe ze starých přepisů z 16. století w kopiáři kláštera Břewnowského, list opata Martina jen ze wkladu w privilegii Augustinowě a tudy snad we znění též poněkud změněném; privilegia Ferdinandowa a Rudolfowa nejsau wíce na swětě.

si opatowi, že se jim dějí welká přikoří od poddaných wesnických we všelikých řemeslích a obchodech, obzwláště pak we prodeji solním, na welké ztenčení a zkázu žiwností jejich.

Na tuto žádost dostala se jim odpověď teprw za tři léta, bezpochyby po několikerém upomínání. Byli dne 15 Čerwence roku 1669 purkmistr a konšelé powoláni na kancelář do kláštera, a tam předložena jim od úředníka čili purkrabšho a jednoho z duchowních, kněze Wojtěcha, na místě opata jistá *punkta*, na něž měli dáti odpověď. Měli totiž oznámiti čas, kdy chtí stwrzení privilegii při dvoře císařském wyhledáwati, a jakým advokatem; měli spis, kterýby chtěli o to zadati k císaři, prwe opatowi ukázati; měli powědfti, jaké mají prostředky na náklad k tomu potřebný, neb že dluhy na to dělati wrchnost jim nedopustí. Dále oznamowalo se jim, že prw než by stwrzení králowského pohledáwali, mají se předně wšecky jejich mezníky, hranice, pastwy, wody a pole přeměřiti a wykázati, a všichni cechové, kteří až posawad neměli stwrzení swých pořádků od opata, měli toho při něm wyhledáwati; potom teprw „že milostiwá wrchnost chce na to pamatowati a intercessí za ně k JMCé učiniti“. Nad to nade wšecko žádáno, aby rychtářských wod wšechných postaupili wrchnosti, s důwodem práwním diwného spůsobu, nebo žeby prý takowým spůsobem rychtář Polický wětší swobodu měl než fojt Braumowský. Konečně měli ukázati, jakým spůsobem že sobě přiwlastňují Mezihoří a zbraňují, že „milostiwá wrchnost na swém gruntě nemůže činiti, co se líbí“, zdali to mají koupí nebo propůjčením a darowáním.

Poličtí odpověděli k tomu w nejmětší pokoře: že se chtí o stwrzení králowské ucházeti hned, jak jim intercessí wydána bude, že nemají posud žádného advokata, a že míní dobrého přítele s radau wrchnosti hledati; spis že ochotně předloží, neb že milostiwau wrchnost w ničemž nejmenším urážeti nemíní; náklad že míní zaprawiti z dwau warů piwa, na které má obec slad zaplacený. W příčině hranic že jsau sami od dáwných časů toho žádostiwí, a cechy že napomenuli. W příčině však wod rychtářowych a Mezihoří odwoláwali

se na privilegia opatů Matíáše a Jakuba, stwrzená opatem Augustinem, a žádali, aby na čem s tímto předchůdcem jeho „a slavným konventem s nemalau starostí a welkým nákladem jako i věčným platem a úrokem zawřino jest, při tom jich milostiwě zanechati ráčil“.

Od opata Tomáše byl dvě léta předtím (1667 21 Kw.) stwrzen w Polici nowý *cech kowářský*, k němuž sestaupilo se 11 kowářů, jeden zámečník, pět kolářů a tři bečwáři dšlem z města, dšlem z wesnic na panstwi. Ustanowili si míti dwa cechmistry, jednoho z města, jednoho ze wsí, a opat stwrdil jim artikule, o které se usnesli, s wymíněním, že wrchnost, budeli chtíti, může sobě držeti swého kowáře dworského, který by nemusil přistaupiti k cechu. Potom byli od něho *tkadlci* obdrželi stwrzení swého cechu r. 1668 (dne 26 List.). Po oznámení opatowu, že prw musí všichni cechowé míti stwrzení pořádků, než by wydal přímluwu za stwrzení privilegií městských, přihlásili se prwní *pekaři*, a obdrželi stwrzení již dne 12 Srpna 1669. Bylo tehďáz 10 pekařů; ustanoweno však, až dwa umrau, aby jich potom nebýwalo více než osm. Pernkáře tehďáz nebylo žádného w Polici; poněwadž pak dle prwotního privilegia pekařů náležela žiwnost tato k jejich cechu, stwrzeno jest to i pro budaucnost, a následkem toho přijat jest později (1685) pernkář Kristian Flegel z Kunzendorfa we Slezsku na panstwi kláštera Křesowského do Police, a uděleno mu od opata výhradné práwo ku provozowání jeho řemesla, však s wymíněním, aby o trzích směl také pernkář Braumowský prodáwati w Polici swé zboží. O něco déle se opozdili cechowé *řezníku, krejčích a šewců*, kterým opat Tomáš stwrdil pořádky jejich teprw dne 1 Října 1670.

Jedna ze dwau výminek, bez kterých nechtěl opat dáti přímluwu za stwrzení privilegií, byla nyní splněna; druhá, aby byly prwe ohledány hranice, záležela na wrchnosti samé. Protož žádali Poličtí písemně opata dne 18 Října 1671, a když neprosnělo, opět dne 18 Října 1672, aby dal nařízení ku přehlídnutí mezníků, připomínajíce mu slib jeho a že se stwrzení cechů již dokonalo. Musili si však přitom počínati

welmi krotce a pokorně, aby nepopudili na sebe opět hněwu wrchnosti, kteráž měla mnoho prostředků k týráni jich a utiskowání. Dle berniční saustawy zawedené w čase po 30leté wálce odváděla se berně z každého panství dle jistého počtu *usedlostí*, který byl ustanowen pewně, nehledíc k tomu, zdali usedlosti skutečně stávaly, totiž byly-li skutečně osazeny lidmi poddanými. Na panství Polickém odváděla se dle toho berně ze $156\frac{1}{8}$ usedlosti. Z těch počítala wrchnost $56\frac{1}{8}$ na městečko a jen 100 na ostatní panství, čímž byli Poličtí welice přetíženi. Po mnohém prošení slewil jim opat Tomáš roku 1670 (25 Led.) všeho wšudy 6 usedlých, tak že wždy počítalo se na ně $50\frac{1}{8}$ usedlosti; učinil však slewení toto jen na 3 léta, a s podotčením, že jak se budau po ta tři léta chowati, dle toho pozůstawi jich přitom nadále. Třetí rok docházel, a měšťané musili o prodlaužení další žádati. Učinili to welmi poníženu žádostí na začátku měsíce Ledna roku 1673, psanau k tomu nezvyklým jazykem německým,¹⁸⁾ a byli nejspíš také při slewení tom zůstaweni. W závislosti takowé nesměli wrchnost upomínati nikterak důrazně o splnění slibů, a opat Tomáš neměl wůle, je plniti. Teprw roku 1674 dne 19 Října předsewzal osobně obnowení raddy Polické dle obyčeje, a po wykonání toho stalo se *ohledání hranic* a wsazení mezníků mezi obcí Polickau a majetky panskými a sedlskými.¹⁹⁾ Nicméně však uplynulo potom pět let, a záležitost stwrzení privilegí od krále neučinila ani kroku dalšího ku předu.

W tom počalo se welké *wzbauření sedlské* w králowstwi českém roku 1680. Dle příkladu jiných powstali sedláci Braunowští proti opatowi, aby se mocně zbawili nowějšího stížení břemen poddanství. Tím powzbuzeni, usnesli se také poddaní wesničtí na panství Polickém, prosebně žádati opata o ulehčení, a dali sobě od kohosi we Starkowé složití spis, we kterém wšeliké *stížnosti* jejich byly obsaženy w 19 kusch.

¹⁸⁾ Nachází se w archivu kláštera Břewnowského.

¹⁹⁾ Popis jich tehdáž učiněný nachází se w urbáři od r. 1727 na str. 488.

Krom všechných věcí swrchu wyložených, kterými bylo poddanství nowě stíženo od času bitwy Bělohorské, totiž pobrání odúmrtí, nucené služby synů a dcer sedlských we dworích panských, robot, powozů, poplatků, přástwa, díla tesařského, rušení pastew obecnych a wkládání dobytku panského, stěžovali také na powinnost ponůček jindy nebywalau, na wnučování obilí panského, které musili poddaní odebrati od wrchnosti a dostávali welmi špatného za drahé peníze, na vysokau cenu piwa a páleného, též na platy duchowním od oddávání, od křtů a od pohřbů, že byly welice zvýšeny. Co se týkalo robot a for, stěžovali zvláště také, že byli k nim potahováni proti všemu práwu až do Slaupna, statku u Bydžowa, jež byl opat Tomáš nowě kaupil roku 1672.

Když se žádost tato poddaných z wesnic připravowala, uzavřeli i Poliští, užiti příležitosti, a obrátili se ještě jednou na opata Tomáše se žádostí o přímluwu za stwrzení swých privilegíí. W nesnázi od Braumowských swolil opat tentokrát beze všech okolků, a vydal jim *přímluwu* we jménu swém a konventu dne 18 Kwětna 1680 na základě předešlé intercessí opata Augustina k tomu přiložené. O dwa dni později byli wyslaní od obcí wesnických z Policka w Braumowě, a odewzdali žádost swau do rukau opatowých. I oni dostali odpovědi slibné písemně (20 Kw.), že míní žádost tuto co nejdříve přehlédnauti a s konventem o ni se poraditi; potom některý den že přijede do Police a milostiwě slyšeti je bude; však přitom že všechny napomíná, aby zlým jiných příkladem se neřídili, ale pokorně swé věci přednášeli, pamatujícíce na swůj záwazek wěrnosti a poslušnosti, poněwadž wrchnost od žádného jiného než od samého Boha předstawena býwá, kdo pak se na odpor swé wrchnosti postavuje, ten zajisté nařízení božímu se protiwuje. Čiňte prý co čiňte, však na konec přihlížejte.

Již čtvrtého dne potom (24 Kw.) přijel opat Tomáš z Braumowa do Police a s ním druhý heitman kraje Hradeckého *Jindřich Straka* z Nedabylic, který byl mezitím z příčiny wzbauření sedlského přijel do Braumowa. Ihned sešlo se welké množství

lidu ze všech wesnic w Polici, žádostiwých zwěděti, jaké propůjčení se jim stane od opata. Krajský heitman hleděl zjednati nějaké narownání, a powolal k tomu rychtáře a konšely k sobě, přimlauwal pak opatoři, aby nějakého slewení břemen powolil. Opat Tomáš něčeho powolowal, ale příliš málo, čímž sedláci spokojiti se nechtěli; pročež oznámil jim pan Jindřich Straka, že dále w té věci na ten čas nic učiniti nemůže bez prwního krajského heitmana stawu panského, pana Wiléma Křištofa z Waldšteina seděním na Miletíně, tam aby se se stížností swau obrátili. Poddaní wesničtí bez meškání dle toho se zachowali, a tudy přišlo po několika nedělích k uložení roku, ku kterému měli poslati některé osoby ze sebe s plnomocenstwím do *Miletína* a též opat měl se k tomu dostawiti buď osobně buď prostředkem plnomocných. Poddaní wyprawili swé posly s plnomocenstwím daným dne 11 Čerwence, k jehož stwrzení wyžádali sobě od městského úřadu Polického přitištění menší pečeti městské. Na útraty úředního jednání uložili na sebe sbírku, ku které platil každý sedlák 48 kreycarů, zahradník 36, chalupník 24, podruh 12 neb 6 dle jistého rozdílu. Celkem wynesla 268 zlatých 21 kreycarů. Opat Tomáš odebral se osobně do Miletína, kdež se několik dní wyjednawalo prostřednictwím obau heitmanů krajských, ale opět něčeho se nedocílilo. Po nawrácení odamtud usnesli se poddaní o sepsání jistého návrhu smlauwy dne 23 Čerwence, kterauž předložili krajským heitmanům, žádajíce aby k ní opat s konwentem přistaupil. Co poslowé jsau s ní posláni do Miletína Jan Krtička rychtář Bukowický, Urban Palata ze Žďára a Jan Richter rychtář Ledhujský. Opat Tomáš, jemuz krajští heitmanowé smlauwu tuto zaslali, zamítl ji však, a poslal jim ji zpátky. Byl zatím hledal jiných prostředků proti swým poddaným, a také jich dosáhl.

W čase, když se wzbauření sedlské w rozličných krajinách země české zároveň strhlo, přebýwal císař Leopold I w Praze (od 23 Září 1679), odstěhowaw se na delší čas z Wídně pro mor. Lid sedlský se byl obrátil ke dworu císařskému se stížnostmi swými; ale nenalezl wyslyšení, ano za

příčinou rozličných stížností těch vyšel z Prahy patent císařský w měsíci Březnu toho roku, kterým ku prospěchu wrchnosti všeecka psaná privilegia poddaných měst, městeček a wesnic, daná před tak zwanau ohawnau rebellí roku 1618, prohlášena jsau za zrušená a neplatná, leč pokud od té doby byla nowě stwrzena od wrchností katolických. Později císař, přestěhowaw se z příčiny moru také z Prahy do Budějowic, ustanowil jiným patentem, daným we městě posledně řečeném dne 28 Čerwna, jakéz takéž obmezení panské libowůle w příčině robot, tak totiž aby nebyli poddaní k robotě potahowáni wíckrát než tři dni za týden. Ale proti powstalým bylo mezitím užito wšudež moci wojenské a konána přisnost krwawá. K tomu hledě, obrátil se opat Tomáš již před wyjednáním w Miletně se žalobau na swé poddané Braumowské i Polické ke dworu w Budějowicích, a wymohl nařízení císařské dané w Budějowicích dne 12 Čerwence, kterým ustanowena byla mimořádná kommissí k wyšetření winy a přisnému potrestání winníků. Za kommissaře jmenowáni byli pan Ignatius Karel hrabě ze Šternberka, radda nad appellaciami, a obadwa heitmanowé kraje Hradeckého, Wilém Křištof hrabě z Waldšteina a Jindřich Jan Straka z Nedabylic, kteříž měli osobně se odebrati do Braumowa s wojenským průwodem, jakého by potřebowali.

Dne 14 Srpna odpoledne jeli *kommissaři císařští* skrz Polici, a hned pozejtří dne 16 Srpna musili se všichni rychtáři z wesnic na panství Braumowském i Polickém dostawiti u nich we Braumowě, kdež oznámeno jest jim poslání kommissí a nařízeno odewzdání wšeliké zbraně střelné od lidu obojho panství. Rozkaz ten wykonán jest bez odporu dne 17 Srpna, a hned potom dali kommissaři zjímati wšeecky známější účastníky powstání na Braumowsku i také některé z Policka. Bylo jich do 70, kteříž všichni chowáni jsau w železích u wězení. Dne 19 Srpna počalo se s nimi přisné wyšetřowání, při kterém mnozí mučení jsau katem. W desíti dnech byl saud skončen, a den 29 Srpna ustanowen k wyhlášení krutého rozsudku. Ke dni tomu bylo swoláno

celé panství Braumowské i Polické do Braumowa. Zde bylo před kostelem klášterním wyzdwiženo lešení newysoké, na kterém při zwuku trub a kotlů zasedli kommissaři a s nimi opat Tomáš a přewor i supřewor Braumowský. Před nimi stál stůl a na něm krucifix se dvěma swícema. Tu promluwil nejprw přední kommissař hrabě ze Šternberka se wší přísností k poddaným shromážděným, a musili mu odewzdati jisté widimusy privilegii swých o *odúmrtach*, na které se byli odwoláwali. Císařský kommissař roztrhal je před jejich očima, a oznámil jim, že jsau zrušeny a neplatny dle císařského patentu z měsíce Března toho roku. Potom předstawil jim opata Tomáše jakožto wrchnost jejich dědičnu, a musili všichni s pozdwižením dwau prstů prawé ruky obnowiti jemu tudíž *přísahu* wěrnosti, poslušnosti a prawého *člowěčenství*.

Po wykonání této přísahy odjeli kommissaři císařští na radnici Braumowskau, a dali w dolejší swětnici písarem městským čísti *rozsudek* nad zajatými, při čemž wenku stál wojenský lid na obau stranách domu radního. Prwní z odsauzených byl Jiřík Kyncl šolc Šonowský, kterýž měl býti stat mečem a potom kolem lámán. Sedm jiných z panství Braumowského odsauzeno k smrti prowazem; osmého jméno, Fridricha Wintra ze Šonowa, který byl utekl, mělo přibito býti na šibenici, když by se nedostawil toho dne do večera. Čtyři z Braumowska měli přístí trh státi na pranýři s metlami a potom celý rok pracowati na obecním díle w železích; dwa jiní Braumowští měli týmž způsobem w pautech pracowati dvě léta a tak též Jan *Krtička* rychtář z Bukowice jakožto jeden z předešlých poslů do Miletína. Druzí dwa, totiž Urban *Palata* ze Žďára a Jan *Richter* rychtář Ledhujský, též Jan *Grinwald* tesař z Nízké Srbské a Wawřinec *Kulich* odtudž krom desíti Braumowských odsauzeni k weřejnému dílu na půl roku; konečně 24 Braumowských a pět Polických zanecháno wrchnosti k mírnému trestání. Poličiti byli Jan Matějec ze Suchéhodola, Martin Knytl ze Slawného, Matěj Huptych šolc Pěkowský, Jan Holinka a Jakub Stodola z Nízké Srbské.

Po poledni téhož dne obesláni byli poddaní obau panství opět před kostel klášterský; a tu od kommissarů držána k nim řeč, že jakkoli jsau se proti wrchnosti tentokrát provinili, odpauští se jim to, ale napotom aby se podobného vystřihali, i ačkoli žeby pan praelat měl příčinu pro takové pozdwižení wší milosti je zbawiti, wšak nicméně k zalíbení slawné kommissí, ne z nějaké powinnosti, nýbrž z pauhé dobroty a náchylnosti k swým poddaným, že jim udělil nějakého *polehčení*. Nebylo to polehčení jiné, než že mělo se upustiti od některé malé částky útisků nowěji zawedených proti práwu; předně že roboty na Slaupno přestane, jinak že s robotau zawedeno bude tak, jak jest nowým patentem cisařským ustanoweno pro celau zemi, to jest aby nikdo nerobotowal wíckrát než po tři dni za týden, což zajisté bylo náramné stížení proti starému práwu dle urbáře, také že wrchnost přidá k Pitrowskému dworu, to jest nyní tak zwanému dolejšímu dworu Ledhujskému, nedáwno teprw přikaupenému, jeden potah s dvěma koni; poddaní na panství Polickém že budau přístě wydržowati jen deset kusů jalo-wého dobytka přes leto, od sw. Jiří do sw. Martina; na pastwinách wesnických že napotom dobytek panský howězí ani owčí pásti se nebude; sůl že bude wrchnost opatřowati s přírážkau jednoho zlatého na beče a wýloh, a poddaní budau powinni ji bráti u šolců neb rychtářů; obilí že budau dostáwati nezkažené w ceně tržní; co do přástwa, že budau powinni zepřísti sedlák dvě štučky, zahradník, chalupník, baráčník nebo podruh jednu, tesaři že budau robotowati 40 dní za rok darmo, ostatní čas že se jim dle slušnosti zaplatí; polesnému přijde za znamenání jednoho kmene 1½ kreycarů; kdyby wrchnost dala lámati wápno na poddané půdě, že se dle mírnosti wyrowná; konečně o berni, že budaucně patenty a rozwrhy pokaždé, hned jak přijdau, budau čteny šolcům a rychtářům na kanceláři, a dle nich berně se rozpíše, aby žádný neplatil wíce neb méně, na odwedenau pak berni že dáwány budau kwittancí. Poslední toto ustanowení wztahowalo se ke zlé zvyklosti, dle které wrchnosti bráwaly od

poddaných větš berner, než byla sněmem powolena; což zakázáno bylo teprw právě patentem císaře Leopolda výše zmíněným z Budějowic dne 28 Čerwna toho roku.

Nazejtří, dne 30 Srpna, ráno nastalo dílo katowo. Osm odsauzených na smrt wywedeno jest na místo poprawné, a předně Jiřík Kyncl šolc Šonowský stat a dán na kolo, potom dwa jiní oběšeni; ostatním pěti dána jest milost, že trest smrti obrácen jim na dwaleté konání veřejné práce w železích. Kommissaři potom, na přímluwu prý milostiwé wrchnosti, zmírnili tresty také druhým odsauzeným; z nichž jmenowitě Janowi *Krtičkowi*, rychtáři Bukowickému, veřejná práce s dwau let slewena na půl roku.

Dne 31 Srpna odjeli císařští kommissaři z Braumowa; dne pak 13 září potom přijel opat Tomáš do Police ještě k dalšímu sobě zadost učinění. Byl k tomu obeslán auřad městský a všichni rychtářowé ze wsí. Opat dal předně zawolati k sobě purkmistra a konšely Polické, a učinil jim důtku z toho, kterak prý w příčině intercessí na stwrzení swých privilegíí dnem a nocí neustále beze všeho respektu na wrchnost naléhali a tu intercessí wynutili, nad to pak že poddaným z wesnic plnomocenství do Miletína swau pečeti městskau stwrčili. Tím že se té protiwnosti účastny učinili a tudy slušného trestání a nemilosti zaslaužili. Pod příčinau tau trestáno jest wězením několik osob z raddy, kterým se w tom přičítala zvláštní wina, a úřad musil za ono propůjčení pečeti složiti opatowi pokutu 50 kop míšenských. Potom došlo na rychtáře a konšely z wesnic, jimž opat rovněž přísně domlauwal a některé ssadil s úřadů. Konečně dal ještě obzvlášť ohlásiti rozsudky kommissí Braumowské, pokud se týkaly poddaných Polických, a ustanowil pokutu nad pěti oněmi z panství Polického, kteří byli jemu odevzdáni k mírnému potrestání. Měli po tři týdny konati veřejnau práci, kromě Matěje *Huptycha*, který se za to podwolil dowéztí 50 korců obilí ze Slaupna. Téhož wykaupení dopustil opat dwěma z odsauzených na půl roku díla obecního, Janowi *Richtrowi* z Ledhuj a Urbanowi *Palatowi* ze Žďára; onen měl za to

dowézti 150, tento 100 korců pšenice ze Slaupna; jiným pak dvěma, *Grinwaldowi* a *Kulichowi*, snížil trest na tři neděle.

Ačkoli tak zvané polehčení, jehož powolil opat Tomáš poddaným Polickým, bylo welmi skrowné; nebylo ani to celkem zachováno. Dowozy a roboty Slaupenské měly celkem přestati; ale nepřestaly, než toliko jsau zmírněny a pewně určeny. Sedláci z celého panstwí musili i napotom woziti pšenici a jiné obilí ze Slaupna dle jistého ustanowení, kolik korců ročně. Bylo to dohromady 311 korců, z nichž nejwíce přicházelo na Suchdol, totiž 33, na Pěkow 30, nejméně na dolní Dřewíč, totiž dwa korce. Za to určena jim náhrada, za každý korec 3 kreycary a jedna měrice owsa. Rowněž musili dwakrát nebo třikrát woziti ryby buďto ze samého Slaupna až do Police nebo z polowice cesty, do které je dowezly panské powozy z dworu Slaupenského; z Police potom wozili je sedláci Braumowští až do Braumowa. Měli za to také nějakau náhradu. Zahradníci z Policka musili choditi do Slaupna klidit seno a ječmen za jistau mzdu a strawu i po 12 kreycářích od cesty; domkáři a podruhowé musili tam choditi mlátit, střídajíce se od 14 k 14 dním, a krom toho na žatbu dle potřeby.²⁰⁾

Mezitím byli Poliští hned po obdržení přímluwy čili intercessí opatowy zadali žádost swau ku kanceláři české dworské o stwrzení privilegíí od císaře. Dle úředního obyčeje byla žádost ta seslána ku krajským heitmanům, aby se o ní wyslowili, a heitmanowé poslali ji opatowi ku přečtení dopisem dne 24 Října 1680. Opat Tomáš nemohl nyní již přímluwy swé odwolati, ale netajil ani nyní swé nechuti z toho, že měla privilegia býti stwrzena císařem. W odpowědi dané krajským heitmanům w měsíci Listopadu wyslowil swé mínění, žeby lépe bylo, kdyby Poliští w těchto zlých časích tak drahého stwrzení privilegíí newyhledáwali a na swém narownání s wrchností, nyní již do dwadcti let zachowáwaném, přestali, aby mohli snáze berně císařské platiti;

²⁰⁾ Dle urbáře z roku 1727 pag. 366 oc.

nicméně že jim w tom překážeti nemíní. Zdali toho zasluhují, zůstawował krajským heitmanům samým na uwáženu. Wedlé toho welice se pozastawował nad tím, že Poličtí w žádosti swé wždy jen mluwili: „předešlá wrchnost, nynější wrchnost“, jako by prý chtěli „dědičnou wrchnost, dědičného pána“ z tohoto stwrzení wen vykrauditi, a také že se podepsali: purkmistr, radda a obec *města* Police místo *městečka*; tož že jest, jako by se chtěli pokládati wyše než město jeho obezděné Braumow, ač powinni jsau zajíce honiti, seno a otawu sušiti, při žních býwati, strauhy mlýnské čistiti, cesty opravowati a jiné roboty konati, čehož všeho měšťané Braumowští jsau prosti. Ohražował se proto, aby se jemu stwrzením privilegii žádná ujma nestala.

Ochotnějším bezpochyby prokázal se opat Tomáš Polický ku příměluwě na žádost jejich okolo téhož času zadanau o udělení jim nowého trhu wýročního čili hrubého. K žádosti té obdrželi Poličtí privilegium císaře Leopolda I dané w Šoproni dne 14 Listopadu roku 1681, kterým udělil jim třetího *wýročního trhu* mimo dwa starší od krále Wladislawa na neděli Jubilate, to jest třetí neděli po welkonocích, a na osm dní potom, jak na zboží všelijaké krámské neb kupecké a jiné prodajné věci, tak také na koně a howězí i jiný dobytek. Splnění wřelého přání sausedů o stwrzení privilegii ještě i tehdy se opozdíwalo, až pak konečně dosáhli ho roku 1682.

Bylo to owšem stwrzení jen na základě narownání s opatem Augustinem, tak že všeska starší privilegia králowská i od opatů starších wydaná jen potud zachowána jsau we swé platnosti, pokud narownáním oním nebyla osekána neb dokonce pomínuta mlčením, dle zásady wyřčené patentem císaře Leopolda roku 1680, že privilegia wydaná před powstáním roku 1618 neměla moci, leč byla-li od wrchností katolických nowěji stwrzena. Nicméně poskytwalo sausedům stwrzení císařské aspoň té útěchy, že se mohli pokládati za ubezpečené proti dalšímu skrácení libowolnému, ježto znělo w ten spůsob, aby práw a swobod stwrzených užíwali bez „budaucích

králů českých i jiných všech lidí, obzvláště pak častopsané wrchnosti jich všelijaké překážky a odporosti“. Také dávalo jim svědectví (které se s předešlým jednáním opata Tomáše proti nim nesrovnávalo), že dle zprávy od kommissarů roku 1680 do Braumowa poslaných, kterau dali císaři, oni, „obyvatelé městečka Police, při tom ohavném a nebezpečném pozdvižení w králowství českém předsewzatém od lidu sedlského proti wrchnostem swým, tak jakž na wěrné a poslušné poddané přísluší, jak králi tak také dědičné wrchnosti swé neproměnitelnau wěrnost, poslušnost a poddanost zachowali“.

Privilegium toto císaře *Leopolda I* bylo dáno w Laxenburce dne 6 Kwětna roku 1682; nicméně trvalo ještě déle půl roku, než se dostalo do rukau Polických. Nejsme zpraveni, jak se to stalo; ale zdá se, že pořád ještě měl w tom opat Tomáš swau ruku. Tolik o tom jest na jewě ze zachovaných paměti, že privilegium nebylo odewzdáno bezprostředně obecnímu úřadu Polickému, nýbrž opatowi, kterýž we jménu městečka zaprawil powinný plat 311 zlatých a 14 kreycarů za zhotowení privilegia ku kanceláři české dworské we Wídni a privilegium přijal, aby je sám Polickým odewzдал. Jest k tomu od něho ustanowen den 2 Prosince roku 1682. Opat přijel k tomu dni do Police, a odebral se předně na radnici, kdež obnowil raddu městskou dle obyčeje. Potom jel na kočáře do kláštera, a všechno sausedstwo, staří i mladí, šli za ním, jak jim bylo nařizeno. W klášteře byl w refektáři přistrojen jakýsi trůn, na který se posadil opat a šest duchowních wedlé něho; před ním byl stůl a na něm položen original císařského privilegia. Opat Tomáš učinil řeč ke shromážděným sausedům, we které, připomínaje události předešlých let, dobré prý chwálil, ale neodřekl si tupiti newěrné prý některé Jidáše a napomínati wšecky pro budoucnost k wěrnosti a poslušnosti. Potom teprw dal listinu stwzowací přečísti na hlas, a odewzдал ji konečně nowému úřadu. Všichni přítomní přistaupili potom; každý polbil opatowi ruku za milost prokázanau obci swau přímluwau, každý též polbil tu listinu bez mála od třidceti let tak tau-

*

žebně pohledáwanau; i odnesli ji sobě s radostí k uložení w domě radním. Když potom opat s duchowními zasedl k obědu, přišel ještě jednau primas sám třetí poděkowat se we jménu obce za milost městu prokázanau; nazejtří pak (3 Pros.) zaplaceno jest opatowi wydaných 311 zlatých a 14 kreycarů proti kwittancí od něho.

Za dlouhé doby nátisků, které zkusili Poliční w zasazování se o swá privilegia, přihodilo se jinak málo co paměti hodného a ještě méně potěšitelného.

Po skončení války třicetileté měla krajina welkau úlewu w tom, že přestalo ustawičné trýznění wojskem na jeho průtazích a jen zřídka kdy bylo tu ubytowáno něco wojenského lidu w časch wálečných. Přišlo k tomu zejména roku 1663 z příčiny války turecké, ku které wyžádal sobě císař Leopold I na pomoc něco wojska od kurfirsta *brandenburského*. Poněwadž se wojsko toto příchodem swým opozdilo, jest na zimu rozloženo po králowstwi českém a zvláště w kraji Hradeckém i dílem také w krajině Braumowské a Polické, aby odtud z jara roku příštího táhlo dále do Uher. *Turci* tehďáž roku 1663 učinili welké wyboje w Uhřích, a wtrhli odtamtud laupezně až do Morawy. Byl z toho strach, aby Slezskem neudeřili na východní hranice králowstwi českého, a protož nařízeno bylo již w Srpnu toho roku zasekati a osaditi wšecky průchody w lesích pomezních; což stalo se také na Policku w *pasích* za Hutberkem. Po odtažení Brandenburských wloženo jest do krajiny něco wojska císařského, kteréž tu zůstalo přes zimu z roku 1664 na rok 1665, ač zatím byl zawřen mír s Turky.

Roku 1666 widěla Police *biskupa*, jak se zdá ponejprw od bitwy Bělohorské, ne-li od času mnohem dáwnějšího; neb nemáme wůbec žádné starší zpráwy, kdy by byl který biskup nawštíwil osobně tuto krajinu. Byl to prwní biskup Hradecký Matauš Ferdinand *Sobek z Bilenberka*, někdy řeholník a přewor kláštera Braumowského, jenž byl před šesti léty powýšen k onomu důstojenstwi (1660). Opat Tomáš přijel mu dne 29 Dubna naproti do Police, a biskup přijew nazejtří (30 Dubna) a slawné

uwítán od úředníkú panských, úřadu městského a všeho lidu, odjel po krátkém zastavení téhož dne do Braumowa. Odtamtud wrátil se teprw za týden, a biřmowal w Polici dne 8 Kwětna asi 500 lidí.

Téhož roku dal opat Tomáš přiwéztí *tělo opata Wolfganga* z Domašowa na Morawě, aby pohřbeno bylo w Braumowě w kryptě. Wezeno jest s welkau ctí skrz Polici, a odtud dne 15 Čerwence do Braumowa.

Již roku 1667 byl *biskup Matauš s Blenberka* opět w Polici, někdy w druhé polowici roku; a opět přijel roku 1668 dne 19 Kwětna na cestě do Braumowa, a odtamtud dne 22 Kwětna na zpátečné cestě do Nowého města. Bylo to jen málo dní před powýšením jeho na arcibiskupstwí Pražské, na které nastaupil dne 10 Čerwna toho roku.

Roku 1673 dne 28 Března wyšel *ohně* w osm hodin wečřr u pekaře Jana Krtičky we hlawní ulici w domě wedlé uličky umřící (č. 12) od pece z neopatrnosti při pečení preclsků, a spůsobil welké neštěstí w městečku; neb se rozšířil na obě strany w sausedstwě i na stranu protější w ulici hlawní, a stráwil celkem 27 domů. Shořelyť dvě strany w rynku celé, východní (č. 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23) a jižní (č. 74, 75, 76, 77, 78, 79) s radnicí tehdejší (č. 77), též nárožní dům jižní na straně západní (č. 81) a dwa domy na půlnoční straně rynku wedlé hlawní ulice (č. 97, 98) s dvěma wedlé nich w ulici této (č. 99, 100), tři domy wedlé Krtičky na východní straně též ulice (č. 9, 10, 11) i s domem jeho (č. 12) a čtyry domy w hořejší ulici na jižní straně nejbliž rynku (č. 69, 70, 71, 72—73). Další rozšíření ohně bylo zabráněno roztrháním několika domů wedlejších. Poněwadž byl Jan Krtička již předtím mnohokrát napomínán ano i wězením trestán pro nebezpečenstwí ohně u něho, wedli naň purkmistr a radda na místě wšl obce Polické žalobu u opata, kterýž po seznání winy učinil nad ním přísnau wýpowěd. Zabaweno jest mu městiště domu jeho se wšim příslušenstwím, též pole řečené Košťálowské jemu náležející u Žďára a lauka pod Žďárem, a zůstaweno mu jen jiné pole nad Strážnicí řečené Hatowské.

Mimo to musil se i s ženau swau na tři léta odstěhowati z panstwí Polického, maje na wůli hledati sobě bytu na ten čas buď na panstwí Braumowském buď kdekoli jinde. Odňaté spáleníště a pole i lauka prodány jsau hned potom, dne 19 Dubna, za 690 kop, a peníze tyto rozděleny pohořelým sausedům dle jistého poměru; z čehož obec na wyhořelau radnici dostala 100 kop. Škoda způsobená ohněm čítala se však na 12000 kop, zwlášť poněwadž se málo wěcí mohlo zachrániti.

W Srpnu toho roku bylo mnoho swízele s lidem wojenským, který táhl krajinau, bezpochyby ze Slezska, ubíraje se ke Chebu, odkudž určen byl do wálky s Francauzi.

Roku potomního 1674 přijel opět Matauš Ferdinand z Bšlenberka již co *arcibiskup* Pražský nawštíwit krajinu, w níž někdy přebýwal co řeholník. Opat Tomáš wyjel mu naproti dne 8 Čerwna až na jižní hranici panstwí Polického s úředníky swými, se šolci a rychtáři i četným lidem; tam stalo se uwítání s hudbau hlúčnau, traubením, bubnowáním, šalmajemi a jinými nástroji. Všichni prowázeli slawného hosta až do Police, kdež poklonil se mu úřad městský při střlení z ručnic a z moždířů. Arcibiskup zůstal w Polici přes noc we klášteře, a jel druhého dne ráno (9 Čw.) dále k Braumowu s opatem Tomášem w jednom kočáře, při čemž opět Poliční jej doprowázeli až k pasu za Hutberkem. Tam čekali jej Braumowští na hranici mezi panstwími; nicméně část Polických s hudbau šla ještě dále s nimi spolu až dolů do lesa. Arcibiskup konal potom cestu delší do Kladska i až do Wratislawě; z kteréž wrátiw se přijel do Police dne 1 Čerwence, a nazejtří bířmowal 458 lidí. Dne 3 Čerwence odjel, slřbiw napřesrok přijeti opět. Nežli však prošel rok, zemřel dne 29 Dubna 1675, a dne 13 Kwětna toho roku wezeno jest mrtwé tělo jeho Polici ku pohřbu zwolenému w Braumowě.

Roku 1683, když *Turci* obléhali Wídeň, osazeny jsau opět a hlídány wšecky přechody přes hory na hranicích slezských, a tudy také *pas* za Hutberkem; též pak z nařízení císařského nawráceny jsau sedlákům z té přčiny zbraně odňaté jim roku 1680.

Okolo téhož času, newíme který rok, wystawen byl *pan-
ský piwouár* w Ledhují k snadnějšímu wystawování piwa do
wesnic od wrchnosti, když se Poličtí práwa k tomu byli musili
odřící narownáním za opata Augustína. Wrchnost následkem
toho neužíwala odtud práwa swého k waření sobě piwa w piwo-
wáře městském pro swau potřebu. Ačkoli město pozbytím
wystawování do wsí bez toho utrpělo na swém piwowáře ztrátu
náramnau; wzpomněl sobě opat Tomáš nebo úředníci jeho
po některém čase, žádati na obci náhrady za to, že w měst-
ském piwowáře nedáwal wařiti. Učiněno wyzwání k tomu při
obnowení raddy městské dne 23 Října 1684, na které měla
obec w osmi dnech dáti odpověd. Poličtí však we wsí skrow-
nosti odpověděli, že to na wůli milostiwé wrchnosti zůstává
a přáli by si, aby jak prwotně tak i budaucně wrchnost dá-
wala sobě w piwowáře jejich pro klášter piwo nawařiti; čmž,
jak se zdá, wěc ta usnula.

Roku 1697 dne 2 Listopadu wyšel *ohně* mezi 7. a 8. ho-
dinou wečer w domě Jiřka Zimy w hořejší ulici, a wyhořeli
krom něho tři jiní sausedé. Dle wýpowědi opata Tomáše dne
20 Unora roku 1698 musil Jiřík Zima pohořelým třem sau-
sedům wyplatiti po 7 zlatých 40 kreycářích a wystěhowati se
na rok z panstwí Polického.

Nesrownale wětší neštěstí ohně přišlo však we třetím
roce potom dne 12 Kwětna roku 1700. Wyšel *ohně* pozdě
w noci z domu na půlnoční straně rynku, třetího od rohu
(č. 96), který náležel Mikulášowi Wondráčkowi. Byl to člo-
wěk nepokojný a opilec, který míwal we zwyku pozdě při-
cházetí domů z hospody, dělati pak přitom křiky a s laučí
rozswícenau běhati po domě. W takowém stawu přišel řeče-
ného dne rovněž pozdě, a z neopatrnosti zapáliw, utekl
z domu wen, a nechaw hořeti, swolal toliko dospělé děti swé,
kterěž bez pokřiku wynášely co mohly, a zatím ohně wyšlehl
z domu jako pochodeň a hned na wšecy strany se rozšířil,
tak že prý celé město wyhořelo. Jisté jest, že ohně stráwil
aspoň tři strany rynku, zasáhl celau ulici hořejší, ulici hlawní
a welkau část záměstí, jmenowitě ulici saukennickau. Wy-

hořela opět radnice tehdejší, šatlawá, piwowár prostřed rynku a také dwůr panský. Winník Mikuláš Wondráček zmizel po ohni, tak že se ještě po třech létech newědělo, kam se obrátil, aby ušel trestu.²¹⁾ Jméni jeho bylo jako w předešlých případech zabaweno a obráceno na nepatrnau náhradu pro pohořelé, jimž krom toho dostaly se také některé podpory z okolí. Sausedé Náchodští poslali 30 zlatých, kníže Náchodský Wawřinec Piccolomini 12 zlatých, opat Křesoborský ze Slezska 26 zlatých 41 kreycarů; podobně nejspíš wíce dárců jiných.

Rok 1700 byl poslední rok žiwota opata Tomáše. Zemřel dne 23 Října po 37letém vládaření. Nástupcem jeho byl opat *Otmár Zink*, rovněž jako on rodilý z Braumowa, muž we všem, co ku powolání jeho náleželo, wýtečný, přede vším pak hospodář wzorný. Swého předchůdce nenásledowal w hrdém utiskowání poddaných; ale zawedením dobrého pořádku we správě hospodářství a užíváním rozličných nowých prostředků ke zwelebení jeho dowedl rozmnožení důchody kláštera, tak že stačilo mu na welkolepé stawby, zvláště kostelů, a na jiné chwalitebné účely, a ještě ušetřil peněz, tak že rozmnožil také jmění kláštera znamenitě příkaupením wíce statků zemských. Klášter Břewnowský dosáhl tudy swého nejskwělejšího zewnějšho stawu, w jakém se nenacházel od času krále Wácslawa IV ani zase w časích pozdějších; a poněwadž w době opata Otmara země česká požíwala stálého pokoje aspoň potud, že wálky tehdáž wedené měly jewiště odtud welice vzdálená, byla to i pro krajinu Polickau doba delšího zotawení po těžkých časích předešlých.

²¹⁾ Pamět o něm se nachází w rukopise kláštera Břewnowského N. 17, totiž žaloba pohořelého sauseda jeho Jana Frant. Hlawy (z č. 97). W různých zápiscích we knihách městských a jinde připomínají se co spáleniště z roku 1700 č. 21 z východní strany rynku, č. 27 a č. 30 z půlnočního pořadí hořejší ulice, č. 45 a č. 71 z jižního pořadí též ulice, č. 77 (radnice tehdejší) na jižní straně rynku, č. 96, č. 97, č. 98 na půlnoční straně rynku, č. 101 ze západního pořadí hlavní ulice, č. 157 a č. 160 z pořadí domů na Záměstí blíž strauhy, č. 163 z ulice saukennické.

Již za času opata Tomáše byl roku 1669 složen *nowý urbář* panství Polického, který se však nezachoval do našeho věku. Opat Otmar dal složiti opět *nowý*, kterýž dokonán roku 1727 poskytuje velmi důkladného popsání celého panství, jak co náleželo vrchnosti, tak co poddaným ve městčku a ve wsech, tak že zvláště z něho poznáváme nejlépe tehdejší staw věcí.

Wrchnost měla tehdáž na panství Polickém čtyry *dwory poplužní*, tři při samé Polici, totiž *dwůr klášterní*, *dwůr Ledhujský* a *dwůr Dolejší*, jeden pak vzdálenější *Bezděkowský*. Ledhujský *dwůr* býwal ještě druhdy nazýwán Sladowským, a *dolejší* Pitrowským dle někdejších majitelů. *Dwůr* tento posledně řečený byl totiž koupil kdysi w čase třidcetileté wálky (po r. 1625) tehdejší úředník panský Ondřej Pitrow z Mikulowa, po němž držela jej wdowa jeho a od roku 1665 syn její František Pitrow s třemi pustinami k němu příkaupenými; od této pak rodiny koupil jej opat Tomáš kdysi před rokem 1674.²²⁾ Při *dwore* klášterním byly spojeny polnosti jeho starodávné s *poplužím* někdejšího Babšho *dworu* s jedné strany a s částí polností někdejšího *dworu* Bukowického se strany druhé. Wětší část *popluží Bukowického* byla však již od dáwna postaupena sausedům Polickým a poddaným Bukowickým za roční nájem. Poličtí měli na něm dle rozdělení učiněného posledně opatem Otmarem roku 1706 111 kausků po jednom korci, platíce každý 42 kreycarů ročně. Každý měl kausek, který na něj při rozdělení připadl losem.²³⁾ Týmž pak způsobem byly dáwno již odděleny od panského hospodářství při vlastním *dwore* klášterním a někdejším Babšm *dwore* polnosti výše ležící při welkém a malém Klučku i w sau-

²²⁾ W roce tomto nazýwá se již *Dolejším* *dworem* panským w popise hranic obce Polické.

²³⁾ Zpráva o tom w denníku superiora k 27 Říjnu 1706: Nova distributio agrorum censitiuorum inter cives Policenses per Rev. dominum Ottomarum facta in cancellaria in praesentia P. Procopii et Wolfgangi, ubi unusquisque civium partem agri pro uno modio seminando accepit, et quidem per sortem, ne ulli fieret injuria. Počet kausků a plat z nich udává *urbář*.

sedství se šolcownau Suchodolskau částečně až k Ochozi, a drželi je rovněž w nájmu dílem sausedé Poličtí, dílem poddaní z Bukowice, z Hlawňowa a z Ledhuje. Polností dworu Ledhujského rozmnožil opat Otmar statkem Košťálowským w Ledhují, nabytým směnau za jiný sedlský statek Palatowský tamže, jež kaupil roku 1719. Wztahowaly se jako nyní wedlé rolí sedláků Ledhujských až k rolím Bělských, a wedlé nich západně táhly se rovněž do délky role Dolejšího dworu až k rolím poddaných Nízkosrbských. Od dworu Bezděkowskiho bylo pronajato jen něco málo rolí při lese řečeném „na Kamení“ u wsi wedlé silnice k Polici a w nížině k Wysoké Srbské.

Z někdejšího dworu Radešowského zůstawalo wrchnosti 20 korců polí, které byly pronajímány dvěma sedlákům Radešowským; polností pak, které někdy náležely ke dworu na Homoli (neli dílem také k někdejšímu dworu Petrowickému) měli w nájmu dílem poddaní Petrowičtí, dílem z Dolního Dřewíce. Bylo polností těch $92\frac{3}{4}$ korce, a nazýwány byly rolemi *Kaudělkowskými*, jak se zdá, dle nějakého Kaudělky, který byl snad před časy nájemným držitelem jich w celosti.

Ku každému dworu byla připočtena jistá část *luk panských*. Tyto se nacházely hlavně při řece Medhují od wtoku potoka Ledhujského do ní až k dolejší hranici panství Polického při ústí Dřewického potoka. Rozeznáwalo se tam šestero luk, nazwaných swými zvláštními jmény. První byla lauka řečená *Hladoměř* na prawé straně Medhuje od wtoku Ledhujky až ku kamennému jezu, kdež se říčka otáčí pod nynějším tunelem; druhá *Dlauhá* čili *Suchá* lauka na lewé straně řeky, kdež jest nyní nádraží Polické;²⁴⁾ třetí proti ní na prawé straně pod obecním lesem Petrowickým, nazwaná *Pardusowská*; čtvrtá *Starkowská* nížeji na lewé straně již

²⁴⁾ Za pozdějších časů počítala se Dlauhá lauka, pokud nebyla zrušena nádražím, jen až k mostu Petrowickému, který stál tu, kde nyní cesta k nowému mostu překračuje přes železnici pod samým nádražím; ostatek odtud až k mostu na silnici pod myslíwnau Bezděkowskau nazýwal se a nazýwá posud lukau Bernardskou.

blízko wtoku potoka Srbského do Medhuje. Tyto čtyry počtaly se k Dolejšímu dworu, ostatní dvě ještě nížeji položené nepochybně ke dworu klášternímu, totiž *Široká* při wtoku potoka Srbského do Medhuje nad Kozímhřbetem za starodáwna tak zwaným,²⁵⁾ a *Střezinská* odtud dále pod Homolí až k Dřewíči. Sedmá lauka panská nacházela se za *Homolí* na druhé straně při potoce Dřewičském nad wtokem jeho do Medhuje, a osmá wedlé lauky Starkowské řečená *Rodkowičká*²⁶⁾ w údolí potoka Srbského od Kozíhohřbetu nahoru až pod wes Wysokau Srbskau. Tato náležela ke dworu Bezděkowskému. Menší lauky panské byly w *Ochozi* nad Ledhují, přičtené dílem k Ledhujskému, dílem k Dolejšímu dworu, jiné mezi poli obau těchto dworů na polední straně od Ledhuje přičtené ke dworu Dolejšímu, we kterém se chowalo nejwíce howězího dobytka, lauka mezi Wlčincem a Žďěřinau na potoce Žďárském, a palauk mezi rolemi klášterního dwora, táhnaucí se při bystrině deštowé téměř od samého Klučku až k silnici Bukowické za zahradau klášterskau.

Panské lesy byly rozděleny na *dwanaćt hájemstwí*, jichž pět bylo wedlé sebe w jedné řadě na swahu Stěn při hranici panstwí Braumowského, kdež hřeben dělil je od lesů tohoto panstwí; ostatních sedm leželo různu w jiných stranách. Na Stěnách bralo při půlnočním konci jich nad údolím Boda-

²⁵⁾ Názew tento se nachází w urbáři z roku 1406 fol. 34, kdež se uwodí pod Petrowici quidam campus sub monte *Kozíhřbet*. Rozumí se malá výšina mající podobu kozího hřbetu nad mlýnem Kozineckým. Část lauky ležící mezi tímto hřbetem a wyšší horau jižně od něho nazývá se *Zákozenět*, jménem nepochybně starodáwným, ač w urbáři se neuwodí. Tak též nenachází se w urbáři názew lauky *Bukowské*, wedlé *Široké* lauky, oddělené od ní náhonem, jenž jde od welkého jezu blíž lauky Starkowské na mlýn Kozinecký. Widěti jest z toho, že lauka tato Bukowská pokládala se tehdaž ještě za část lauky *Široké*.

²⁶⁾ Názew tento se neuwodí w urbáři, ale užíwá se od lidu jak o lauce (lauka Rodkowská) tak o lese nad ní (Rodkowice). W urbáři čte se pak na str. 245: Von Rodkowitz zahlt Mathes Koschtial aus Bessig (z Bezděkowa) wegen geniessung alldaselbsten bei ausgang des Bessiger forwerks ein stuck bergfelds und wiesen 65 Kreuzer, kdež Rodkowici patrně rozumí se onen les.

šinským začátek předně hájemství *Hutberské*, které hraničilo s hájemstvím Dittersbašským na Braumowsku. Wedlé něho bylo druhé *Hlawňowské*, jež hřeben dělil od Křinického na Braumowsku. Sáhalo jižně až ku Pánově cestě tak zvané a tudy ku pramenům potoka Hlawňowského; k němu pak náležel také les *Kluček* nad Hlawňowem. Třetí bylo *Suchodolské*, rovněž wedlé Křinického, počínající od Pánovy cesty a končící se mladým tedáž lesem *Hájkem* u Slawného; čtvrté *Slawenské*, dotýkající se na Braumowské straně Martinkowického a Božanowského; páté *Bělské* až ku potoku Srbskému u Řeřišného a dílem až za ním na Přívrati nade wsi Lhotau, kdež hraničilo s královskými lesy we hrabství Kladském.

Nejblíž odtud bylo hájemství *Bezděkowské*. K tomu náležel les řečený *Rez* za Bezděkowem, klonící se ku potoku Srbskému mezi Nízkau a Wysokau Srbskau, druhý les řečený *na Kamení* u Bezděkowa hned wedlé wsi a při silnici k Polici na straně východní, který nyní před nemnohými léty jest wymytěn a obrácen w pole, třetí les řečený *Wýmol* pod Bezděkowem na obau stranách silnice ke Hronowu a spojený s ním dále les *Rodkowice* na stráních w roze mezi audolmi Medhuje a potoka Srbského, čtvrtý pak les řečený *Bernardský*, od Wýmolu na druhé straně nad dolní částí Dlahé lauky, která se nyní nazývá lukau Bernardskou.²⁷⁾

Hájemství Bezděkowské hraničilo lesem posledně řečeným s hájemstvím *Petrowickým*. K tomu náležel totiž předně tak zvaný *Černý les*, táhnaucí se od lesa Bernardského po stráních nad údolím Medhuje až k hoře *Bábě* proti ústí Ledhujky, kdež wpadá do Medhuje. Jiné části hájemství tohoto, různu ležící, byly: les čili hora *Wlčinec* proti Žďěřině na prawé straně potoka Žďárského při wtoku jeho do Medhuje, les řečený *Kaudelkowský* na stráních za Petrowici pod poli Kaudelkowskými nad údolím Medhuje a lukami panskými tudíž a les řečený *Kozínek* na Kozímhřbetě na druhé straně Medhuje odtud.

²⁷⁾ Viz výše w pozn. 24.

Wedlé Petrowického bylo hájemství *Dolnodřewiúské*, to jest les *na Homoli* nad Střezinau a na ostroze táhnaucím se od Homole dolů až k ústí potoka Dřewiúského. Wzdálenější bylo hájemství *Hornodřewiúské*, to jest malý kausek lesa za wsí tauto na straně západní při dolejším konci jejím, dotýkající se mezi panství Náchodského. Konečně pak na troje hájemství rozdělen byl tehdáž les pokrývající horu *Ostaš* s menším wrchem *Haidau* a údolíčkem mezi nimi řečeným *Klučánka*, totiž hájemství *Žďárské*, *Pěkowské* a *Lachowské*.

Dohled nad hájemstvími Hutberským, Slawenským, Bezděkowským, Petrowickým, Dolno- a Horno-Dřewiúským míwali obyčejně rychtáři těchto wsí; na ostatních hájemstvích byli zvláštní *lesní* neboli fořtové, w hájemství Bělském dwa, we druhých po jednom; ale i tito býwali, jak se zdá, wesměs poddaní lidé usedlí w nejbližších wsech, kteří tak jako rychtáři we wsech oněch za službu swau lesnickau měli malé deputaty w dříví nebo i w seně, příjmy čili akcidencí z každého sáhu prodaného dříví a k tomu oswobození od roboty. Mysliwen zvláštních pro ně ještě nebylo. Wrchním úředníkem nad nimi byl polesný čili *pojesdný nad lesy* (waldbereiter).

Lesy byly jak doposud skoro wesměs jehličné. Mezi smrky, jedlemi a sosnami, které všude přewládaly, nacházelo se jen místy něco stromowí listnatého, hlavně buky, někde olše, w Bernardském lese také jilmy. *Wysoká zwěř* nacházela se w hájemstvích Slawenském a Bělském, přicházejíc tam z blízkých králowských lesů pod Heyšowinau; wíce bylo *srně* zwěře jmenowitě w týchž dwau hájemstvích a na Ostaši, pod nímž zvláště při potůčku w Klučánce byla pěkná příležitost, pročež místa ta nazývána komorau na zwěř. W lesích Sucho-dolských, Slawenských a Bělských objewowali se často *tetřewi* a *tetřiwci*, a byla hojnost *jeřábů* a jiného ptactwa; také však w těchto hájemstvích a w lesích Bezděkowských a Petrowických nacházelo se mnoho *líšek*, tchořů, kun a jiné škodlivé zwěře i drawého ptactwa. O wlcích neděje se toho času již zmínka w krajině, ač nelze jistiti, byli-li již weskrz wyhubeni.

Wrchnosti náležely všechny *wody* na panství s rybářstvím a jinými požitky, pokud nebyly částečně postaupeny obcím a lidem poddaným. K tomu patřila předně řeka *Medhuje*, která v hořejším běhu svém činila hranici panství Polického až ke mlýnu pode vsí Dědowau s panstvím Dolno-Teplickým, odtud pak až pod wes Medhuji s panstvím Starkowským, potom zase v dolejším svém běhu od ústí potoka Srbského až k ústí potoka Dřewíčského s panstvím Náchodským. Při sausedství tomto náleželo rybářství v ní nad Dědowým i až k jezu nad mlýnem Dědowským oběma wrchnostem Polické a Teplické společně, od jezu toho až ke mlýnu, jak v náhoně tak v jalové wodě, Polické wrchnosti výhradně; odsud až ku poslední chalupě na straně Polické we wsi Medhuji zase společně wrchnostem Polické a Starkowské, potom některý kausek výhradně wrchnosti Starkowské až na blízko Maršowa, kdež řeka přestávala býti hranicí. Celým tokem odtud na panství Polickém měla rybářství wrchnost Polická až ke wtoku potoka Srbského; na hranici pak Náchodské, tam se začínající, bylo rozděleno nějakou starší smluwau, tak že až ke Střezině náleželo výhradně klášteru Polickému, od Střeziny pak až pod Dřewíč wrchnosti Náchodské.

Z *potoků* wpadajících na panství do *Medhuje* byly dwa pomezní, *Dřewíčský* na pravé straně, *Srbský* na lewé. Na onom náleželo rybářství v horní Dřewíči jak tato wes sama na obau březích wrchnosti Polické, v dolní Dřewíči však výhradně wrchnosti Náchodské. Na potoce Srbském měl klášter hned w Řeřišné za sauseda malého swobodného majetníka, jakéhos pana Lanquisa w Kladsku, s nímž bylo rybářství společně až k jakés olši pod krčmau tamější. Odtud až ke wsi Nízké Srbské náleželo rybářství výhradně wrchnosti Polické; na dalším běhu mezi Nízkau Srbskau a Náchodským trhem Machowem měly je obce obau míst těchto až k jezu pod Srbskau; doleji pak odtud až k ústí do *Medhuje* obě wrchnosti, Polická a Náchodská, společně.

Potok *Žďárský*, mající začátek swůj we skalách Stěn při tak zwané Pánowě cestě, náležel wrchnosti od těchto zřidel

swých až k dolnímu konci wesnice Hlawňowa; odtamtud dále však měl w něm rybářství, jak již powěděno jinde, rychtář Polický, wyjma toliko běh vody skrze wsi Bukowici a Žďár, kdež náležela obcím těchto wesnic. Podobně měla wrchnost potok *Pékowský* až pod tuto wes; odtud pak až k Bukowici, kdež wpadá do potoka Žďárského, měl jej týž rychtář. Potok *Ledhujský* konečně náležel wrchnosti od pramenů swých nad Suchýmdolem až k dolejšímu konci této wsi; nížeji měl w něm rybářství šulc Suchodolský, jak daleko sáhaly lauky jeho w Ochozi; doleji zase wrchnost až pod klášterní mlýn, odkudž náležel potok obci Polické.

Čisté vody horské chowaly w sobě všude hojnost *pstruhů*, jimiž proslulý byl zvláště potok posledně řečený, nazýwaný proto od starodáwna komorau rybnau. W řece Medhuji nacházely se také štiky, auhoři a líny; množstwím raků wyznamenával se potok Žďárský.

Uměle byly ryby chowány krom toho w *rybnících panských*, hlavně kapři, však také štiky a pstruzi. Nejvíce rybníků nacházelo se wedlé sebe w nížině, nyní wětším dílem laučné, od Bukowice až k Polici, do nichž přicházela woda z potoka Žďárského od Bukowice a odcházela struhau do potoka Ledhujského. U samé Bukowice byl předně *rybník* nazwaný *Bukowický*, pod ním *Dlouhý rybník* až ke hrázi, na níž jest nyní pěkné stromořadí jaworů, níže pak za panským dworem a při Záměstí ještě tři menší rybníky wedlé sebe, z nichž jeden se nazýwal tehdaž *Novým*, druhý byl pro štiky a třetí byl *Wápenek*, nazýwaný však tehdaž nowěji rybníkem *Hálkowským*. S jiné strany nacházel se na blízku také tak zwaný rybník *Lázenský*, malý, při někdejší lázni na Babím. Wzdálenější byly: starý rybník řečený *Sedkowský* za Bukowicí pod Ostašem, mající wodu z pramenů lesních na swahu této hory, při němž roku 1721 nowěji založeny byly dwa rybníčky wýtažní, a třetí něco wětší na dráhách *Pékowských*; u *Lachowa* malý rybník na konci této wsi; welký rybník pod *Hutberkem* založený od opata Augustina; we *Hlawňowě* dwa rybníky, jeden wýtažní prostřed wsi, druhý nowější pro pstruhu, za-

ložený roku 1712; w *Suchém dole* rybníček pro pstruhy, nowěji založený roku 1710 při hořejším mlýně tamějším; rybníček w *Ochozi* při konci Ledhuje; rybníček pro pstruhy w *Bélém* založený roku 1715 na dráhách té wsi; welký rybník za *Bezděkowem* we Rzu a tři rybníčky wýtažné při dwore *Bezděkowském* a polích k němu náležejících.

Wrchnosti náležely také skoro wšecky *mlýny* na panství; což dříve mělo základ svůj již w nejstarším stawu věci, ²⁸⁾ wětším dílem však způsobeno bylo během času nowějšího, buď skaupením mlýnů, které se nacházely w rukau poddaných, buď připadnutím jich co odúmrtí, buď wystawením mlýnů nových, čehož zvláště pilen byl opat Otmar. Wrchnost užíwala pak mlýnů pronajímáním jich, wždy od roku k roku, tak že mlynáři skoro všichni byli pauhými nájemnsky.

Za času složení nowého urbáře (1727) bylo panských mlýnů 18. Z nich byl nejstarodáwnější a nejwětší, který po wšecky časy nepřetržitě náležel wrchnosti, mlýn *podklášterní*, jež dal opat Otmar roku 1708 od samého kláštera, při kterém stál prwotně, přenéstí něco níže na nynější jeho místo při hlavní ulici we městě (č. 3), druhý *Ledhujský*, jež někdy byl se dostal w držení Sladowských, potom však zároveň s dworem tamějším kaupen byl opatem Bennonem (1646); dále z mlýnů starodáwných uведенých w urbáři roku 1406 *Suchodolský dolní*, *Hlawňowský* welice sešlý we stawbě, *Pěkowský* nowě wystawený roku 1724, *Dědowský* roku 1719 o jedno složení rozšířený, *Nízkosrbský dolní*, *Mezihorní*, jak se nowěji říkalo mlýnu Radešowskému, ležícímu w Mezihoří a rovněž starodáwný mlýn w *Horní Dřewiči*, ač se w řečeném starém urbáři neuwodí. Mlýn *Žďárský*, který stál také již roku 1406, připadl wrchnosti co odúmrt roku 1717 po smrti swobodného mlynáře Petra Palaty, a poněwadž se nacházel we stawu spustlém, dal jej opat Otmar nowě wystawiti na jiném místě. W *Bukowici*, kdež mlýn starodáwný, náležející obci této wsi, byl opuštěn, tak že se spatřowaly jen zbytky po něm na obecní lauce, wystawil opat Otmar mlýn nový roku 1710 na nynějším

²⁸⁾ Srown. na str. 29.

místě jeho pode vsí. W *Maršowě* dala wrchnost, neznámo we kterém čase, wypáliti a zrušiti mlýn starodáwný, protože prý stal se peleší wrahu a laupežníků; později pak opat Otmar wystawil jej znouwu roku 1705, a téhož roku také mlýn w *Lachowě*, kdež někdejší starší mlýn byl opuštěn za swízeli třidcetileté wálky. Týž opat kaupil roku 1721 mlýn pod wesnicí *Lhotau* na hořejším konci Nízké Srbské od sedláka Nízkosrbského Lukáše Klimše, a mimo to wystawil pět mlýnů w místech, kde předtím nebywaly, totiž roku 1710 mlýn *hořejší w Suchémđole*, roku 1715 mlýn we *Bélém*, roku 1717 mlýn w lukách u lówky čili „*lawice*“ *Petrowické*, kterému se říká nyní mlýn mostský, o dwau složeních a při něm plů, roku 1726 mlýn w *Ochozi*, konečně roku 1729, tedy již po složení urbáře, tak zwaný mlýn *Pekařský* na půdě městské pod Malým lesem (č. 227), ne bez odporu obce městské, kterému však na ten čas nedáno místo.²⁹⁾

Ku každému mlýnu byly přičteny wesnice nebo části wesnic, ze kterých poddaní měli dáwati w nich mlíti. Ke mnohým mlýnům bylo také přidáno něco polností k užíwání. Nájem byl dle užitku rozdílný. Mlynář podklášterní odváděl w čas složení nowého urbáře 144 zlatých 40 kreycarů, Ledhujský polowici toho, nejméně Bělský, totiž jen 15 zlatých.³⁰⁾

²⁹⁾ W urbáři nepřipomíná se mlýn Kozinecký wystawený též opatem Otmarem již roku 1701 (dle paměti Legowých). O něm děje se později zmínka roku 1758 w denníku opata Fridricha, kdež nazývá se „*exusta mola u Pekla*“. Byl tedy nepochybně wyhořel již před složením urbáře, we kterém se mluví jen při popise luk o tom místě: „*die breite wiesen vor dem wald Kozynek*“, a opět: „*bei Kozyneck unter der Hölle gelegen*“. Později byl mlýn tudíž wystawen s powolením wrchnosti od Tobiáše Loquence roku 1780. W zápise o tom w knize mlýnské při listowním úřadě Polickém (r. 1783) prawi se, že tudíž „*w místě řečeném Kozínek před léty též mlýn jeden stával*“.

³⁰⁾ Dle výšky nájmu následují po sobě: Podklášterní se 144 zl. 40 kr. Dědowský 88 zl. 40 kr. Dřewíčský 73 zl. 30 kr. Ledhujský 72 zl. 20 kr. Nízkosrbský dolní 67. zl. 40 kr. Mostský 58 zl. 20 kr. Suchodolský dolní 57 zl. 20 kr. Mezihorní 54 zl. 50 kr. Maršowský 46 zl. 40 kr. Bukowický a Nízkosrbský hořejší po 35 zl. Žďárský 30 zl.

Celý příjem ze všech 18 mlýnů činil 912 zlatých 20 kr. Neznámo kterého času byl zřízen *cech mlynářský* společný pro celé panství Polické i Braumowské; k žádosti však podaných mlynářů na panství Polickém oddělil je od Braumowských opat Tomáš, a zřídil zvláštní jejich cech privilegiem daným dne 13 Prosince 1684.

Swobodné mlýny, nenáležící wrchnosti, byly jen čtyry, městský totiž, šolce Suchodolského, jednoho mlynáře we Lhotě a jednoho w Nízke Srbské. Třem posledně jmenowaným popíralo se právo mlení pro lidi krom vlastní potřeby majetníků, a musili za powolení k tomu, aby směli mlíti též pro jiné, odváděti roční platy, Lhotský 8 kop míšenských, druží dva po 4 kopách ročně.

Kromě mlýnů ujímala se wrchnost časem také jiných závodů průmyslowých. Zmíněno již o zakaupení *lázně* městského opatem Augustinem roku 1655 a o wystawení panského piwováru za opata Tomáše. Lázeň ta bývala od wrchnosti pronajímána lazebníkowi za roční plat až do roku 1709, w kterém ji opat Otmar přeložil ze starodávného místa jejího, wystawiw nowau lázeň w ulici w rohu wedlé nowého mlýna podklášterního (č. 4), a nowau tuto lázeň prodal tehdejšímu lazebníku Pawlowi Böhmowi za 500 zlatých. Na místě bývalé lázně zřídil opat Otmar téhož roku 1709 *barwírnu s wálcownau*, a prodal ji roku 1710 barwířowi Tomášowi Fischerowi za 900 kop míšenských; nedaleko ní pak wystawil o něco později (1714) na Babím *bělidle*, kteréž pronajímáno za 400 zlatých ročně. Od téhož opata zřízena jest také *winopalna* (1717) w Ledhují, z níž napotom výhradně musila se bráti kořalka na celém panství. Bývala pronajímána za 650 zlatých ročně. Také *mydlárnu* a *jirchárnu* wystawil opat Otmar, a odewzdal je provozowatelům řemesel těch k užívání za roční nájem. Též wystaweny jsau od něho tři *panské krčmy*, jedna w Ledhují na městišti od někdejšího Babího dworu

20 kr. Hlawňowský 29 zl. 10 kr. Suchodolský hořejší a Ochozský po 28 zl. Pěkowski 26 zl. 50 kr. Lachowský 21 zl. a Bělský 15 zl.

(1720), jedna we Hlawňowě při hořejším konci této wsi wedlé stezky od Police k Braumowu, a jedna w Bělém. Jindy w Ledhují a w Bělém naléwal panské piwo w každé wsi jeden sedlák a we Hlawňowě jeden zahradník, kteří za to byli oswozobeni od roboty; nyní býwal krčmář Ledhujský zároveň rychtářem a lesním, Bělský lesním, a w krčmě Hlawňowské měl příbytek panský podruh bez všelikého jiného platu za krčmářstwí. W krčmě Ledhujské odbywalo se ročně na 100 sudů piwa; byly při ní dwa sklepy ze skály wylámané a wyzděné i klenuté, jeden piwný, druhý winný, kteréhožto winného sklepu užíwal klášter pro swau potřebu.

Již za prwního času opata Wolfganga Selendera, kdysi okolo roku 1603, byla od panstwí Polického oddělena wes *Bohdašín* a přiwtělena ku panstwí Braumowskému. Od té doby počítalo se při panstwí Polickém dwadcet wesnic, 18 starodáwných, totiž *Ledhuj*, *Bukowice*, *Suchdol*, *Hlawňow*, *Pěkow*, *Lachow*, *Žďár*, *Dědowý*, *Medhuje*, *Maršow*, *Petrowice*, *horní Dřewič*, *dolní Dřewič*, *Bezdekow*, *Radešow*, *Nizká Srbská*, *Bělý a Lhota*, a dvě nowější, *Slawný* a *Hutberk*. K Petrowicům počítaly se přitom *Petrowičky*, a nečinil se již rozdíl mezi dwojím Maršowem.

Kolik půdy náleželo dědičně poddaným lidem w jedné každé wsi, newykazuje se w urbáři roku 1727; wíme jen, že we stawu, který byl dle starého urbáře roku 1406, staly se během času některé změny přiwtělením několika statků sedlských ku panskému jmění, jakož zejména w Ledhují, w Bukowici a snad i jinde semtam. Dle wětší neb menší majetnosti činil se rozdíl we wsech mezi *sedláky*, *zahradníky*, *chalupníky* a *domkáři*; a však i sedlské statky byly welmi nestejně welikosti; toliko byly wesměs wětší než zahradníků a chalupníků; domkáři pak, krom řídkých výjimek, rolí dědičných neměli. Nad jiné sedláky vynikali wětšími statky od starodáwna *swobodní rychtáři* čili *šolcowé*, kteříž se zachowali čtyři: Suchodolský, Dědowský, Pěkowský a Lachowský. Sucho-dolským šolcem byl roku 1727 Wácslaw Ticháček, jehož předek (nejspíš otec) Adam Ticháček byl šolcownu kaupil od

*

sirotků Mikuláše Holinky z rodu prvního držitele, kterému byla prodána roku 1461.³¹⁾ Ticháčkové pak drží statek ten podnes. Krom statků dědičných měli však poddaní, a zvláště domkáři skoro ve všech vesnicích více neb méně panských rolí k užívání za roční nájem, oněch totiž, které někdy náležely ke zrušeným nebo i také k stávajícím posud dworům poplužním, jakož i některých nově zdělaných na půdě někdy lesní. Nejvíce polí takových drželi Ledhujští, Bezděkowští, Petrowičtí, Nízkosrbští a z dolní Dřewíce. Nízkosrbským a Bezděkowským byly uděleny paustky někdejší wésky zvané Malá Srbská, které drželi v 16. století poddaní Náchodští z Wysoké Srbské.³²⁾ Roku 1657 byla s těmito zawřena o ně nowá smlauwa; později však byly jim celkem odňaty opatem Tomášem dšlem roku 1670, dšlem 1684, a uděleny poddaným Polickým řečených dwau wsí. Rozepře o to skončila se teprw roku 1718 wýpowědř tehdejší kommissi rektifikační, která dala wrchnosti Polické za práwo.

Když přešly trýzně třidcetileté wálky, nawraceli se ne-
toliko rozplašení majitelé poddaní k statkům swým, nýbrž i přibýwalo ponenáhlu obywatelstwa, ač we skrowné mšfe, zvláště množením se domkářů we wsech. Čítalo se, co jich přibýlo od roku 1654 až do složení urbáře roku 1727, celkem 110, w Nízké Srbské, w Bezděkowě, w Petrowicích (s Petrowický), w Dědowém a w Lachowě po 9, we Hlawňowě, w Bělém a we Lhotě po 7, w Suchémdole, w Medhují a na Hutberce po 6, w dolní Dřewíci 5, w Pěkowě 4, w Ledhují, w horní Dřewíci, we Žďáře a w Bukowici po třech, we Slawném a w Radešowě po dwau a w Maršowě jeden. Chalupy nowé skoro wšechných byly wystaweny na obcích, toliko čtyry byly přistaweny k statkům sedlským, jedna w Nízké Srbské, jedna w Dolní Dřewíci, jedna w Medhují a jedna w Bukowici, a čtyry obdržely místo na panské půdě. Tyto byly dvě w Hut-

³¹⁾ Mikuláš Holinka byl žiw we druhé polowici 17. století. W matrice Polické nachází se zaznamenáno 11 dětí jeho, z nichž první narozeno r. 1645, poslední 1670.

³²⁾ Srow. str. 85.

berce při silnici, kamž prvé sáhal les, a dvě počítané k Bělému při lese panském w místě nazwaném *Řeřišný* (Brunnkress), kdež potok dělil je od chalup náležejících ke statku Lanquisowu w Kladsku.

Celkem počítá urbář roku 1727 na weškerém panstwi Polickém 162 sedláků (spolu s třemi šolci, a s Lukášem Klimšem w Srbské, jenž se počítal za 1 $\frac{1}{2}$ sedláka), 51 zahradníků (mezi nimi jednoho swobodného zahradníka we Hlawňowě), 24 chalupníků, 229 domkářů a dwa swobodné krčmáře (w Bukowici a na Hutberce), mimo to pak ještě 13 obywatelů we wsi Lhotě, o kterých se neudává, do které třídy náleželi. Dle počtu sedláků, jako dle někdejších lánů, byl největší Suchdol, kdež krom šolce bylo jich 21, k tomu dwa zahradníci a 18 domkářů. Následowaly po sobě Pěkow s 18 sedláky (19 domkáři), Žďár s 13 (4 zahradníky, 5 chalupníky, 13 domkáři),³³⁾ Petrowice a Petrowičky rovněž s 13 (3 chalup., 12 domk.), Hlawňow s 12 (3 zahr., 3 chal., 13 domk.), Nížká Srbská s 11 $\frac{1}{2}$ (21 domk.), Bělý s 10 (1 zahr., 13 domk.), horní Dřewič s 9 (4 zahr., 15 domk.), Lachow s 8 (5 zahr., 23 domk.), Bukowice s 8 (3 zahr., 7 domk.), Ledhuj se 7 (10 chal.), Bezděkow se 7 (2 zahr., 22 domk.), Dědowý s 7 (14 domk.), Medhuje s 5 (1 zahr., 14 domk.), Lhota s 4 (a 13 jinými obywateli), Radešow se 4 (1 zahr. a 2 chal.), Maršow s 3 (2 zahr., 1 chal., 5 domk.) a dolní Dřewič s 1 sedlákem (3 zahr., 6 domk.). We Slawném a w Hutberce nebylo sedláků, než toliko w každé wsi po 10 zahradnicích a krom toho we Slawném 6, a w Hutberce 8 domkářů.

Mimo usedlé obywatelē býwali na wsech také *podruzi*, a za opata Otmara wystaweny jsau jmenowitě také od wrchnosti některé chalupy, které se pronajímaly lidem poddaným nemajícím domků. W urbáři uwodí se 28 takowýchto panských chalup, které stály před rokem 1726, dvě w Ledhujce se čtyřmi přibytky a krom toho starý domek rybářský tamže, dvě w Bezděkowě s 8 přibytky, dvě w Lachowě s třemi a je-

³³⁾ Před álkau 30letau bylo tam sedláků 18; wiz na str. 87.

den příbytek tamže ve starém domku mlýnském, dvě chalupy w Maršowě s třemi příbytky, a w Bukowici s osmi, sedm na stráni *Ostaše* se 14 příbytky, 3 w audolí u nowého mlýna (mostského) w lukách, dvě u někdejší cihelny blíž klášterního dwora, z nichž jedna byla příbytkem panského myslivce, a jedna nedaleko odtudž pod Dlahým rybníkem s dvěma příbytky, pro sakristana a pro klášterního kuchaře. K tomu byly nowě wystaweny roku 1726 *kowárna panská* se čtyřmi příbytky nedaleko pazderny a jedna chalupa s dvěma příbytky nad rybníkem Hůlkowským, dvě chalupy w *Ochozi* se čtyřmi příbytky, a jedna w Hutberce se dvěma příbytky.

Od starodávna měla každá wesnice něco *obecního jmění*, byť u welmi skrowné míře. Wšudež náleželo k tomu předně wšeko prostranstwí uwnitř wesnice, které wybýwalo mimo statky a chalupy s jich příslušenstwím, čemuž říkalo se „*na obci*“, a zadruhé cesty čili „*dráhy*“ široké a tráwnaté, slaužící prwotně za pastwinu. We wšech wesnicích byly tyto obcíny a dráhy během času částečně obráceny w pole, rozděleny jsauce na zahrádky a pronajímány od obce, nejobyčejněji domkářům, za roční plat. Nejwíce takowých rozdělených polí měla obec Žďárská, totiž na 22 korců wysewku, 20¹/₂ na dráhách a 1¹/₂ na obci. Suchdolští měli jich 14 korců, Petrowičtí, Lachowští a Hutberští po 9 korcích a dwau wěrtelích, ostatní wšichni méně, nejméně Bělští a Radešowští, každá obec totiž jen 3 wěrtelce. Wšech takowých občin počtalo se na panstwí 110 korců a 3 wěrtelce; z nichž měly obce úhrnkem 155 zlatých a 17 kreycarů ročního nájmu.³⁴⁾

³⁴⁾ Podáme zde přehled dle jednotlivých wsi, od těch, které měly nejwíce k těm, které nejméně: Žďár, jak udáno w textu, 22 korců; roční nájem 15 zlatých 11 kreycarů. Suchdol 14 korců; nájem 14 zl. 32 kr. Petrowice 9³/₄ korců (3 na dráhách, 6³/₄ na obci); nájem 12 zl. 54 kr. Lachow 9¹/₄; nájem 17 zl. 50 kr. (do něhož wšak pojata také obecní lauka a les). Hutberk 9³/₄; nájem 6 zl. 17 kr. Pěkow 6¹/₄; nájem 14 zl. (i s lukau). Hlawňow 6 korců; nájem 12 zl. 27 kr. Dědowý 6; nájem 10 zl. 24 kr. Medhuje 5³/₄; (4 na dráhách, 1³/₄ na obci); nájem 10 zl. 24 kr. Bezděkow 4³/₄; nájem 6 zl. 15 kr. Dřewič horní 4 korce na obci; nájem 7 zl. Ledhuj 3¹/₄; nájem 4 zl. 4 kr. Srbská 2;

W Suchém-dole krom polí pronajatých požíval od obce každý sedlák zahrádky čili trávníku plotem ohraženého před svým dworem zdarma.

Některé wesnice měly krom toho také něco luk neb lesa. *Lauky* měli Bezděkowští, jednu pod Wysokau Srbskau a druhau pod Rodkowici u mostu přes Medhuji, Petrowičtí při řece Medhuji, Žďárští we třech kusích, kterých užíwali sedláci stířdawě, Hlawňowští na dwa wozy sena, Lachowští na jeden, Dědowští na půl wozu, Pěkowští a Dřewičtí horní též po jedné lauce. Dolní Dřewič měla toliko obecní pastwiny we společném užíwání s poddanými Náchodskými w též wsi. Bezděkowští swé lauky pronajímali ročně za 5 zlatých 30 kreycarů.

Lesy měli nejwíc Bezděkowští a Nízkosrbští, totiž část lesa řečeného *Rez* u wýměře 24 prowazců k společnému užíwání obau dwau těchto wesnic; po nich nejwíce Suchodolští 9 prowazců (6 při hořejších dráhách té wsi, a 3 w Ochozi na stráni k Ledhuji), Petrowičtí 9, Medhujští 6, Dědowští 4½, Lachowští 3, Hutberští 1½, Žďárští a Bukowičtí po 1 prowazci.

W Srbské a we Lhotě měly obce *rybářství* w potocích těmi wsemi tekaucích společně s poddanými Náchodskými, totiž we Lhotě Náchodské a w Machowě. O témž práwu Bukowických a Žďárských we potoce wsemi jich tekaucím neděje se určitá zmínka w urbáři, ač náleželo jim od starodáwna.

W Suchém-dole, w Pěkowě, w Lachowě, w Bezděkowě a w Petrowicích byly *obecní domky*, w každé wsi jeden, z nichž brali roční nájem. Byloť w Suchodolském a w Lachowském po dwau přibytcích, w Petrowickém a w Pěkowském *kowárny*, w Bezděkowském kowárna a dwa přibytky. Nájem činil w Petrowicích 7 zlatých 30 kr., w Lachowě 5 zlatých 50 kr., w Suchém-dole a w Bezděkowě po 5 zlatých, we Pěkowě 3 zlaté 30 kreycarů. Zvláštní byl důchod Pěkowských 35 kreycarů ročního

nájem 6 zl. 15 kr. Maršow 2; nájem 5 zl. Slawný 1¼; nájem 3 zl. 54 kr. Lhota 1¼; nájem 2 zl. 2 kr. Bukowice 1¼; nájem 3 zl. 24 kr. Dřewič dolní 1 korec; nájem 3 zl. 20 kr. Bělý ¾; nájem 2 zl. 24 kr. Radešow ¾; nájem 1 zl. 18 kr.

platu, ježž brali od obce Hutberské, nepraví se z jaké příčiny, a Bezděkowských 5 wértel žita ročně od dwau sedláků Nízkosrbských, kteří drželi dvě Bezděkowské paustky na niwě řečené *Bes wody* blíž rybníka u Rzu.

Powinnosti poddaných k wrchnosti záležely, jak od starodáwna, w dávkách a w robotách.

Plat peněžitý z půdy, odváděný we dwau lhútách ročně, o sw. Jiří a o sw. Hawle, jewí se w urbáři roku 1727 mnohem nižší než dle starého urbáře roku 1406. Ze všech wesnic krom Bodašína a kromě Lhoty činil roční plat dle starého urbáře auhrnkem 40 kop a 4 groše české, což jest, hledě k času, pokud groš český měl plnau prwotní cenu, asi nynějších 800 zlatých; dle urbáře roku 1727 činil jen 123 kopy a 26 grošů míšenských čili asi 144 zlatých Rýnských, od čehož jest odtáhnauti 5 kop a 56 gr. míšenských za Slawný a Hutberk, ježto roku 1406 ještě nestáwaly.³⁵⁾ Zdá se, že rozdíl tento pocházal buď celkem buď částečně z klesání hodnoty groše českého během času.

Jiná změna stala se s dávkami w plodinách, neznámo w kterém čase a jakým způsobem. Dle urbáře roku 1406 odváděly všechny wesnice krom Bodašína a Lhoty ročně 160 korců *obilí* trojsho druhu, pšenice, žita a owsa. Urbář roku 1727 nezná již odvodu pšenice, než toliko žita a owsa; ale obojího odvádělo se wíce, žita totiž 95 korců a owsa 210, tedy dohromady 305 korců, a k tomu ještě 48 korců owsa pod jménem *koledy*, o níž se we starém urbáři zmínka neděje. Příčinau této změny bylo nepochybně zhoršení stawu hospodářství, při kterém se pšenice w krajině nedařila. Změněn byl také počet *kur* a *wajec*, které se odváděly ročně. Urbář roku 1406 wykazuje kur 355, urbář nowý 704 1/2. Wajec odvádělo se dle starého urbáře 1287, dle nowého toliko 1176.

³⁵⁾ Bodašín, jak jinde powěděno, byl od panství Polického oddělen, Lhota pak se w urbáři r. 1406 neuwodí, co platila, nejspíš proto, že plat z ní bral farář Polický, což zrušeno teprw opatem Tomášem roku 1674 (dle zpráwy w urbáři r. 1727 na str. 172).

Mnohem většší důchod než plat z poddané půdy vycházel wrchnosti z *polností pronajatých*, totiž celkem 421 zlatých 44 kreycary, z čehož wypadalo 106 zlatých 25 kr. od sausedů Polických; a poměrně vysoká byla též summa nájmu ročního od *panských podruhů*; činilat 289 zlatých Rýnských a 20 kr., tedy dwakrát tolik co weškerý plat peněžítý z půdy.

Wětšší obtíž poddaných než platy byly však *roboty* od času, co wrchnost nedbala starodáwného wyměření jich dle urbáře, nýbrž ukládala je dle swé libosti. Od powstání sedlského roku 1680 neuznávala w tom wrchnost jiného pravidla, nežli že dle tehdejšího patentu císaře Leopolda neměli poddaní přidržováni býti k robotě wíc než třikrát za týden. Tolika roboty bezpochyby nebylo wrchnosti Polické ani potřeba; a poněwadž patentem císařským bylo poddaným zůstaweno, buď tomuto minimum se podrobiti, buď při stawu předešlém zůstati, zwolili sobě poddaní Poličtí wždy ještě raději předešlý staw, totiž jak bylo před rokem 1680, a tudy měla wrchnost na wůli w mezích nařízení tak krutého ukládati robotu jeden rok většší, jiný rok menší, jak měla kdy potřebu.

K robotě náležely předně wšecky práce polního hospodárství při dworích panských, *orání, wláčení, setí*, práce o *žních* a *wymláčení* we stodolách, což byla tedy dílem *roboty s potahem*, dílem *ruční*, dále wšeliká práce při stawbách s *dowozy* kamene, písku, hlíny, dříví stawebního a jiných potřeb jakýchkoli, též kácení dříví w lese a *dowoz dříví* sáhového, *honění zajíců* a jiné některé práce zvláštní. Rozwržení robot potažních stávalo se dle berně, kolik kdo platil, při čemž bylo pravidlo, že při wození dříví stawebního a jiných větších dowozech sedlák welký powinen byl robotowati čtyrmi koni, prostřední třemi, malý dwěma, podobně k orání a wláčení welký sedlák stawěl po dwau spřeženích, prostřední po půldruhém, malý po jednom. Při stawbách byli powinni nádennickau prací sedláci, zahradníci, chalupníci, domkáři i podruhowé po pořádku; mláčení náleželo toliko domkářům a podruhům; ku práci pak řemeslnické při

stawbách byli přidržováni tesaři, skalníci a zedníci, kteří za to jiné roboty byli prosti. Ustanowení opata Tomáše roku 1680, dle něhož *tesaři* byli powinni pracowati zdarma 40 dní ročně, bylo později zmírněno, nejspíš prostředkem tak zvané rektifikační kommissí roku 1718, tak že dle urbáře roku 1727 kteří z nich byli domkáři, powinni byli dělati 24 dní, podruzi 12, tak též i *skalníci*; *zedníci* pak domkáři 20 dní, podruzi 10.

W přícině roboty polní byly wesnice na panství rozdělěny dle dworů panských. Ke dworu klášternímu náležely robotau Hlawňow, Bukowice, Pěkow, Hutberk, Lachow a Dědowý, ke dworu dolejšímu Radešow, Žďár, Maršow a Medhuje, k Ledhujskému nepochybně Ledhuj a Suchdol, nejspíš také Bělý; k Bezděkowskému Bezděkow, snad také Petrowice, a newíme o ostatních wesnicích, ježto urbář neudává o tom úplně.

Mimo domácí robotu zůstávala částečně pořád ještě *robotu Slaupenská*. Ačkoli měla dle ohlášeného polehčení roku 1680 celkem pominauti, nebyla potom předce zrušena. Dle tvrzení urbáře roku 1727 poddaní Poliští prý se po tehdejšímu powstání dobrowolně podwolili, na dále ji snášeti určitým způsobem, jak jest již na jiném mstě powěděno.³⁶⁾ Poněwadž střídání se od 14 ke 14 dnům, kterým domkáři a podruhowé dle toho ustanowení byli posláni do Slaupna k mlácení, časem se ukázalo býti nepřfležitě, změnila to wrchnost později tím způsobem, že wydržowala we Slaupně 24 mlaců stálých, na něž musili však domkáři a podruhowé Poliští i dewět zahradníků, kterých nebylo každoročně potřeba k seči, platiti, domkáři po 28 kreycařích, podruhowé po 9 kreycařích, zahradníci po 2 zlatých. Celá summa z Policka i z Braumowska činila asi 400 zlatých. Když však přijela do Police císařská *kommissí rektifikační* roku 1718, stěžowali zahradníci a domkáři i podruzi na tato břemena, i jsau jich celkem zbaweni; z čehož se dá sauditi, že tak zvané dobrowolné přiwolení jich roku 1680 nebylo dobrowolné skutečně.

³⁶⁾ Totiž na str. 145.

Šest sedláků na panství konalo zvláštní robotu tak zvaných *dalekých for*, dva w Petrowicích, dva we Žďáře, jeden w Lachowě a jeden w Bukowici. Powinnost tato byla zawedena z pauhé libosti úředníka čili heitmana panství Polického, který byl za opata Tomáše. Když totiž klášter Břewnowský z odkazu arcibiskupa Matauše z Bilenberka nabył statku *Zahrádky Trhowé* w kraji Čáslawském nedaleko Humpolce, byl heitman Polický ustanowen za dohlizitele nad ním, ze kteréž příčiny dojížděl tam dwakrát, třikrát za rok. K tomu musili mu řečení sedláci poskytowati dowozů, ne z jiné příčiny, nežli že prý měli mnohem wětšší statky a žiwnosti než jiní a předce dotud wíc nerobotowali. Když za času opata Otmara Trhowá Zahrádka byla odprodána (1707), změněna jest powinnost tato w ten způsob, že každý z těchto pěti sedláků musil jednau za rok dáti zdarma příprěž k jízdám opata neb na jiné cesty na 15 až 18 mil.

Podobnau míwali powinnost prý od starodáwna *šolcowé* a jiných několik sausedů, kteří jinak byli prosti wší roboty. Každého roku wozíwali totiž 22 wéder *wina s Rajhradu* na Morawě do Braumowa. W čas složení urbáře roku 1727 byla wšak powinnost tato již obrácena w peněžítý roční plat, celkem 32 zlatých a 5 kreycarů. Swobodníci tito byli: šolcowé Suchodolský, Pěkowský, Dědowský, Lachowský a Hutberský, swobodný mlynář Nízkosrbský, swobodný zahradník Ledňujský a swobodný zahradník Hlawňowský.

Z roboty bylo dowoleno wykaučiti se na rok. Žádalo se za to od welkého sedláka 40 zlatých, od prostředního 30, od malého 20, od zahradníka nebo chalupníka 12, od domkáře 6, od podruha dwa zlaté, které se musily složiti napřed o sw. Jiří. Poněwadž wýkupné toto bylo, jak se zdá, na onen čas, tuze vysoké, neužíwalo se wolnosti té mnoho; ročně scházelo se *wýkupného* obyčejně asi 140 zlatých.

Nowěji na poddané uwalená robota *prástwa* byla po tak zwaném polehčení ohlášeném roku 1680, newíme kterého času před složením urbáře, obrácena w plat peněžítý, který činil ročně 220 zlatých, a jiným způsobem stalo se to čá-

stečně s *honbau zajíců*, tak totiž, že když se nehonilo, musili poddaní za to platiti, sedlák 18 kreycarů, zahradník neb chalupník 12, domkář 9, podruh 3 kreycary.

Krom povinnosti platů a robot podléhali poddaní na Policku jako tehdy všude jinde také obmezením týkajícím se statků a osob svých, o nichž dílem na jiných místech jest pověděno. Co se týče statků, byla netoliko dědičnost jich obmezena právem wrchnosti na *odúmrti*, nýbrž také právo prodeje, ježto ku *prodeji* bylo potřeba powolení panského, za které se odváděl velký plat. Největší byl při statcích swobodných, totiž šolcownách a jiných oswobozených od roboty; při prodeji jich brala totiž wrchnost deset kop ze sta kupní summy krom poplatků kancelářských, které připadaly panskému auředníku; při jiných statcích odváděla se jedna kopa ze sta, rovněž krom kanceláře.

Osobně byli poddaní obmezeni zvláště w stěhowání se z panství. Také k tomu bylo potřeba powolení wrchnosti čili *wýhostu*, za nějž se platilo. S nejbližšími panstvími byly o to smlauwy mezi wrchnostmi, zejména s Náchodem, se Starkowem, s horní a dolní Teplicí. Za odstěhowání na panství Náchodské, jakož zase z Náchodského panství na Polické platil poddaný mužského pohlaví 10 tolarů čili 15 zlatých wrchnosti a 2 zlaté ku kanceláři, ženská 6 tolarů čili 9 zlatých Rýnských wrchnosti a dva zlaté kanceláři. Do Starkowa a do Teplíc neb naopak platil mužský jako ženská wrchnosti 3 zlaté a 1 zlatý 30 kr. kanceláři. Chtěl-li se však kdo stěhowati jinam kamkoli, musil dáti za wýhost pátý díl celého svého dědictví nebo kolik wrchnost sice žádala. Zvláštní bylo ustanowení o *mlynářích*, kteří jak výše ukázáno měli své mlýny w nájmu od wrchnosti. Chtěl-li totiž mlynář wystěhowati se na jiné panství, aby sobě tam mlýn najal, musil si k tomu wyžádati list swolowací a platiti za to ročně 4 zlaté wrchnosti a 15 kr. kanceláři, při čemž wyminiowalo se, že děti, které se mu narodily jinde, náležely poddanstwím do Police. Podobně musil *šafář*, *mysliwec* neb jiný poddaný *čeledín*, když se swolením wrchnosti wstoupil do služby cizopanské, platiti

za to ročně dva zlaté, a 15 kr. ku kanceláři. Poněwadž pak bez powolení wrchnosti nesměli se synkowé wesničtí dáwati na řemeslo, aby neubylo sil robotných, musili i *chasníci řemeslničtí* na panství samém platiti ročně po 30 nebo 35 kreycařích za to, že nebyli potahováni k službě panské; což činwalo ročně důchod asi 120 zlatých.

Wrchnosti příslušela jak od starodáwna saudní a wšeliká jiná weřejná moc nad poddanými we wsech i nad městečkem. Wykonáwání jí, pokud přesahowala obor wykázaný městskému úřadu Polickému a rychtám na wsech, nacházelo se w rukau *úřadu panského*, který spravowal zároweň hospodářství panské. Předstawený úřadu tohoto býwal od času třidcetitelé wálky nazýwán *heitmanem*, někdy také *purkrabím*. Prwní, jenž užíwal názwu onoho, byl Ondřej Pitrow z Nikolsburka, který zastáwal úřad ten již roku 1619, potom pak po celý čas třidcetitelé wálky i až do smrti swé roku 1655. Z nástupců jeho připomínají se w době potomní až do času opata Otmara: Jan Kristian *Krtička* (1667), který, jak se zdá, zemřel roku 1702 nebo krátce předtím, Wácslaw *Hradecký* († 1712 4 Čwce.), Karel *Kraužilka* (1712), František Antonin *Hradecký* (1717—1723), který byl zároweň inspektorem wšech jiných panství kláštera Břewnowského, a Adam Josef *Schnabel* (1723). Kromě heitmana býwal zwláštní důchodní, jinak *kontribuční*, protože zároweň přijímal berni z panství, a bezpochyby několik *písařů*, též zwláštní *pojezdny nad lesy*, jak jinde zmíněno.

Ku konání saudů a wyřizowání jiných wěcí práwních, které náležely k úřadu panskému, býwaly držány w kanceláři klášterském tři *práwní dni* za týden, pokaždé we středu, w pátek a w sobotu. Řízení dalo se u přítomnosti wšech osob úředních, jimž předsedal přitom *provisor* kláštera Polického. Hlawní úředník řídil jednání a zapisowání; provisor pak dáwal o wšem, co se stalo, zpráwu opatowi k jeho stwzení. Při wěcech hrdelných wzdálil se provisor, jakožto osoba duchowní, a wedli wyšetřowání toliko úředníci swětští, wšak wznášeli wěc dále k ústřední kanceláři Braumowské. Wy-

měřování pokut peněžitých bylo vyhrazeno opatovi samému.

Při vši veliké moci, které nabylo duchowenstwo wůbec a opatowé Břewnowští co wrchnost zvláště přewratem, jenž se stal w Čechách bitwau Bělohorskau, zůstával *klášter Polický* po záhubách wálky třidcetileté ještě dlahá léta wnitř i zewně w témž stawu úpadku, we kterém se nacházel za předešlého století. Stawení jeho bylo we všech částech swých jako na spadnutí, tak že přebýwání wětšího počtu osob w něm bylo nemožné. Protož skutečně nebylo w něm zřízeného konwentu, nýbrž krom předstaweného kláštera a krom faráře leda snad jeden neb druhý jiný kněz řeholní ku pomoci při duchowní správě. *Proboštem* dle starodáwnného způsobu byl ostatně naposledy kněz *Matauš Sobek* z Břlenberka, potomní biskup Hradecký a konečně arcibiskup Pražský, od roku 1647 do roku 1649, we kterém powolán byl za opata k sw. Mikuláši na Starém městě Pražském. Po něm býwali za dlahý čas jen *farářowé* w klášteře Polickém, jimž při obecném tehdejší m nedostatku duchowenstwa byla krom celého panstwí Polického poručena k duchowní správě také sausední *fara Machowská* na panstwí Náchodském. Poněwadž bezpochyby nemíwali pomocníkú jistých a stálých, byly služby boží opatřeny welmi chatrně. W neděli býwala mše swatá po dwakrát w Polici, potřetí toliko w Machowě; w týdni nebywalo mše než nanejwíc dwakrát nebo třikrát.³⁷⁾

Teprw opat Tomáš počal na to mysliti, aby klášter Polický zase obnowil a duchowenstwem řeholním znou osadil. Učiněn k tomu začátek roku 1676 *stržením starých zdí* kláštera již we měsíci Lednu a-swážením kamene, cihel a dříví k nové stawbě, která však dlaho trwala. Roku 1680 stěžowali si na ni poddaní při tehdejší m powstání sedlském wedlé jiných robot, kterými byli obtíženi. Nejprw stawělo se o straně půlnocní a potom východní w té způsobě, jak klášter nyní se spatřuje, s *ambitem* čili chodbami při zemi a w poschodí,

³⁷⁾ Jest o tom zpráva učitele Polického sepsaná brzy po roce 1702 we dwau rukopisích Břewnowských č. 15 a I. 18 fol. 47.

s širokými schody v traktu půlnočním, s prozatímným refektářem, kuchyní, desíti světnicemi čili cellami a jinými potřebnými místnostmi. Jak se zdá, byla asi stavba půlnočního traktu dokonána již roku 1679,³⁸⁾ stavba na východní straně však teprv za pozdějších časů opata Tomáše († 1702), od něhož tehdy teprv uvedeno několik duchovních k obýváním v klášteře a nařízeno, aby každý den slaužena byla mše swatá w kostele klášterním. Předstawený konventu tím způsobem obnoweného nazýwal se *superior*, a teprw we pozdějších časích dán mu obyčejnější názew *přewor*.³⁹⁾ Hned však nebyl zaweden obyčejný pořádek společného klášterního života; nýbrž stalo se to teprw za prwních let opata Otmar. Roku 1704 jmenowitě počali duchowní Poličtí ponejprw dne 4 Čerwence konati tak zwanau kázeň čili *disciplinu* w kúru, který tehdáž byl nahore w poschodí na půlnoční straně wedlé kostela, kdež se posud říká w oratorii, s oknem do kostela.⁴⁰⁾ Roku pak 1708 zawedla se teprw obyčejná *klausura* w konventě; zřízen za wrátneho chlapec zůstawající w refektáři; nařízeno zachowávání ticha w refektáři i w ambitech a zawěšen zwon wedlé schodů, kterým se dáwalo k tomu znamení. Také téhož roku w měsíci Září ustanowil opat Otmar počet *řeholníků Poličkých*, tak aby jich osm míwalo stálý příbytek we klášteře. Později počet tento poněkud se rozmnožil, tak že w posled-

³⁸⁾ Denník Braumowský obsažený w rukopise Břewnowském I. 18 prawi při zprávě o uhození blesku do wížky kostelní roku 1679 (fol. 39), že byl oheň hned uhašen, „secus et neo-exstructum et restauratum monasterium aut ipsa ecclesia in periculo fuisset“. Widěti z toho, že aspoň některá část kláštera pokládala se tehdáž za wystawenau a obnowenau.

³⁹⁾ Názew *superior* nachází se ponejprw roku 1704, kterým se začíná pamětní kniha tehdejšího superiora Prokopa Jaške. Předtím nemáme žádných pamětí o jiném. Názewu *prior* užíwal od roku 1730 Benno, potomní opat Břewnowský, který byl superiorem od roku 1726 a nazýwal se tak ještě roku 1728.

⁴⁰⁾ Dle Pitra, jenž prawi (f. 86): qui chorus fuit supra modernos gradus, ubi est major fenestra ad ecclesiam. Denník superiorůw prawi o něm při 21 Březnu 1707: superius in parvo choro.

ním roce života opata Otmara, zejména dne 6 Prosince roku 1737 bylo v klášteře 11 kněží, dva bratři studující a jeden konvrš.

Nowé stawení klášterní zaujímal tehdež celou půlnoční a východní stranu nynějšího kláštera, tak že z poslední celly strany východní šla okna k polední straně proti kostelu farnímu. Cella tato byla ustanowena za *museum*, to jest místo k rozjímání a rozprávám. Za jedním oknem w ní byla postawena *socha panny Marie*, obrácená wen obličejem, kteráž se stala brzy předmětem zvláštní úcty lidu okolo chodícího, později pak (před r. 1731) byla postawena výše nade dveřmi w té straně. Mezitím stawělo se však za opata Otmara také již o *třetí straně kláštera*, to jest na straně polední blíž studánky. Opat Otmar přijel za tau příčinau dne 21 Dubna roku 1706 do Police s dvěma duchovními Braumowskými a mistrem zednickým odtamtud na radu o to. Roku 1707 dal za tau příčinau ohledati *staré základy kláštera* na té straně, kteréžto však shledaly se býti k stawbě na nich nevhodné. Přitom uvažowala se nejspíš welká záwada, kterou činily vody w těch místech, i uzawřeno z té příčiny, přeložiti *młyn klášterní* odtud na nowé místo, aby se mohla strauha k němu odwrátiti jinam; což stalo se roku 1708; potom pak dne 14 Září téhož roku spuštěna jest také *Jesera* trubau udělanau pod struhau tauto do nádržky w tak zwané *zahradě rybné*, aby tím odňata byla wlhkost stawení klášternímu. Nicméně píse sawěký pamětník (superior Filipp Jaške), že když nazejtří potom (15 Září) opět hledány byly základy starého kláštera, nejsau nalezeny pro přítok vody. Pohřichu nemáme rovněž tak podrobných zápisků o dalším pokračování w stawbě samé. Dne 28 Října roku 1710 píse se, že ji slawně poželnal opat Otmar, což nepochybně wztahowalo se teprw ke vlastnímu začátku jejímu, ne k dokonání.⁴¹⁾ Jisté však

⁴¹⁾ Nicméně slawil se později tento den 28 Října jakožto výroční památný den obnowení kláštera Polického. Prawí o tom tak zwaný Protokoll přeworů kláštera Polického ke dni 28 Října 1759: 28° Octobris erat anniversarium, quo dominus Otmarus abbas Brzewnowiensis anno 1710

jest, že stavba posledního traktu byla ještě za života opata Otmara připravena pod střechem, ale vnitřní úprava nebyla dokonána. Opat Otmar dal přitom nad střechem udělati zvláštní stanoviště pro sochu panny Marie výše zmíněnou a na něm ji postaviti, kdež odtud z jeho nařízení každou sobotu hořívala u ní lampa. Scházel potom ještě krátký trakt západní vlastního stavení klášterního; dům pak opatův čili praelatura odtud dále na též straně stojící zůstával ve svém starém sešlém stavu. W něm dle jisté zprávy vystaveny jsou roku 1723 nové pokoje nad kancelářem, to jest nepochybně pokoje hostinské, o kterých se zmiňuje urbář roku 1727 jakož na tom místě se nacházejících, kde předtím býval onen mlýn podklášterní.⁴²⁾

Během času staly se zatím všelijaké změny w kostele klášterním. Již za opata Tomáše zawdalo založení tak zwaného *bratrstwa matky boží bolestné* příčinu k postavení nového oltáře téhož jména w kapli řečené Klášterek na místě prvotního tamějšího oltáře sw. Jana křtitele, roku 1666. Swatému *Janu křtiteli* týž opat postavil oltář nový teprw o 22 let později wedlé wchodu do této kaple w rohu na lewé straně kostela pod schody k presbyterii (1688), a sauměrně s ním o rok později (1689) oltář sw. Tří králů w roze na prawé straně od týchž schodů. Jiné některé oltáře wystawil opat Tomáš již dříwe, jmenowitě w roce 1669, které se w pamětech určitě newyznačují. Wíme jen, že se nacházely w kostele toho času oltáře tři, které se w časích předešlých nepřipomínají, swatých *apostolů* při některém pilíři na lewé straně prostřední lodi kostela,⁴³⁾ sw. *Markety* a sw. *Štěpána*. Roku 1679 byl kostel i s nowau částí kláštera w nebezpečenství,

eodem die Policense monasterium solemniter benedixit, et chorum cum regularis clausuræ observantia introduxit.

⁴²⁾ Urbář praví totiž o mlýně podklášterním, že stával jindy „an dem ort, wo *anjetso* die gastzimmer und bierkeller im kloster erbauet sein“; zpráwu k roku 1723 dává Lege.

⁴³⁾ Srow. na str. 90. pozn. 86.

když w noci dne 16 Srpna uhodil hrom do *wišky* nad krowem presbyteria; byl však oheň rychle uhašen.

Opat Otmar učinil za prwnějších let swého wládnutí největší změnu we wnitřní podobě kostela odstraněním oltáře *nejswětější Trojice*, který překážel welkému oltáři, před ním w prostředku stoje, tak že u oltáře welkého nemohla nikdy slaužena býti mše pontifikalní w plné sláwě. Opat Otmar dal předně roku 1708 odstraniti *mříže* před tím oltářem na straně ke dweřům pobočným do ambitu (2 Dub.) a též stolec neboli skříní k oltáři tomu *náležejší* (4 Dub.); o tři léta později pak (1711) dal oltář ten dokonce strhnauti a stánek z něho přeněsti na *welký oltář p. Marie*, před nímž odtud celé presbyterium zůstaweno jest jedním nepřehrazeným prostranstwím. Ještě téhož roku postaweny jsau w něm *nowé stolice* křru w měsíci Listopadu, a dne 13 Listopadu opat ponejprw wykonal mši pontifikalní před welkým oltářem, kterýž dal w krátce potom (5 Pros.) strhnauti a nowý postawiti (6 Pros.). Již roku 1708, zároveň s odstraněním *mříže* před sw. Trojicí (2 Dub.), dal opat Otmar obořiti také dwa oltáře sw. *Štěpána* a sw. *Markety* wyše zmíněné, a naproti tomu téhož roku dne 24 Srpna poswětil oltář nowě wystawený *swatých mnichů a Maří Magdaleny*. Na místa dwau těchto oltářů zbořených ustanoweny byly snad nowé dwa oltáře sw. *Wojtěcha* a sw. *Wácslawa*, které stojí posawad, onen na prawé, tento na lewé straně u druhých dwau slaupů w dlauhé části chrámu. Oltář sw. Wojtěcha jest opatem Otmarem poswěcen dne 3, oltář sw. Wácslawa dne 10 Ledna 1712. Roku 1710 přesazena byla *kazatelnice* od pilře před oltářem *Tří králů* k pilři protějšmu na straně ewangelia před oltářem sw. Jana křtitele; roku pak 1712 přesazen jest dne 23 Čerwence oltář *swatého otce Benedikta* z kaple, we které předtím stáwal, do čela prawé postranní lodi kostela, tedy kde prwe býwaly dweře do oné kaple; o dvě léta později (1714) dal opat Otmar odstraniti oltář sw. *Jana křtitele* a sw. *Tří králů* w rozích pod stupni presbyteria, onen že překážel wchodu do kaple Matky boží bolestné (někdy Klášterek řečené), tento bezpochyby že stál

příliš těsně vedlé nowého oltáře sw. Benedikta. Na *welký oltář* dal opat Otmar později ještě (1723) wsaditi nowý stánek a kámen, a dal k němu také postawiti nowé schůdky; we kterézto podobě jest od něho opět poswěcen dne 10 Říj. 1723.

Mezitím zweleben byl od něho kostel také jiným způsobem. Opat Otmar dal totiž konečně udělati *klenbu* nad dlanuhau částí chrámu a odstraniti následkem toho nízký prkenný strop, kterým byla prozatímně kryta za předešlých století. Stalo se to snad již před rokem 1716, we kterém jest kostel wyblen a okna w něm rozšířena.⁴⁴⁾ Teprw nejspíš po dokonání této práce dal pak opat Otmar přestawiti *čelo chrámu* na ten způsob, we kterém se nyní spatřuje, při čemž zachován jest starodáwný krásný portál ze 13. století, jinak však dána této přední straně kostela podoba ke stawbě gothické docela nepřislušná. K wůli dflu tomuto, jehož dokonání slawilo se dne 18 Září roku 1723, byla *rosbořena stará věž*, která jak za to máme, stáwala do toho času na prawé straně portálu, bezpochyby we stawu wetchém,⁴⁵⁾ a místo ní wystawena *nowá malá věž* dřewená a plechem pobitá nad samým čelem chrámu, na níž zřízeny jsau hodiny. Dne 25 Října roku 1724 postawen byl kříž na této nowé věži Josefem Rosenbergerem, tuším tesařem, a Antoninem Pirklem klempřem z Trutnowa. Starší věžka nad presbyteriem, na které byly zwony, jest přitom zachowána, a jest s ní ještě w posledním roce žiwota opata Otmara snata stará báně (1737 30 Září) a nowá postawena (6 Pros.).

Opat Otmar zwelebil také *farní kostel* Polický, nazýwaný jinak menším neb malým kostelem (ecclesia minor, parva). Dal jej totiž dílem přestawiti a rozšířiti w létech 1712 až

⁴⁴⁾ Pitr dáwá zpráwu jen o skutku samém bez udání času: Ecclesia hæc a Johanne Chotow erecta fornicem olim non habuit nisi in presbyterio, quod ut veteres suis posteris referabant, longe antiquius stetit. Asseres totam ecclesiam tegebant. Quam fornice muniri fecit Otmarus Zink, abbas 48 Brzewnowiensis. Fol. 23.

⁴⁵⁾ Věž tato míní se w denníku superiora fol. 3 roku 1704, kdež prawí se, že byla dne 10 Kwětna měsíce figurálná „cum pulsu campanarum ad Gloria in turri majore“.

1714; při čemž jmenovitě sakristie a presbyterium wystaweny jsau nowě od kamene a hlavní zdi kostela zvýšeny a upewněny přistawenými pilíři. Po dokonání stawby ozdoben jest wnitřek kostela dne 31 Března 1714 dwanácti obrazy zawěšenými na stěnách, jichžto vlastnictwí wyhraženo klášteru. Sausedstwo pomáhalo k stawbě dle powinnosti prací ruční w pořádku takowém, že vždy dwakrát po sobě wárníci měli po dwau dnech, chalupníci po jednom dni práce, potom jedenkrát podruzi, mládenci a towaryši každý jeden den. Roku 1720 jest potom také wystawena nowá *zvonice* při kostele kamenná, na kterau dal opat Otmar přenéstí zvoný z wěže kostela klášternšho, když zamýšlel wěži tuto strhnauti, jak wyše powěděno. Báni postawil na zwonici nowau Martin Peyskar, saused Polický. Již před těmito nowými stawbami nacházely se w kostele farním krom hlavního oltáře *panny Marie* aspoň dwa postranní; jakého zasvěcení, newíme.⁴⁶⁾

Opat Tomáš byl dal přestawiti a rozšířiti *kapli na Ostaši* dřewěnou a bezpochyby stářím sešlau; což jak se zdá stalo se roku 1669, ježto dne 30 Čerwna toho roku zasvěcen byl oltář w ní. Poněwadž však kaple w pozdějších létech nestačila pro množstwí lidu k ní přicházejícího, dal opat Otmar wystawiti kostel nový kamenný. Roku 1711 posvětil a wložil k němu kámen základní dne 21 Září wychodně od staré kaple; stawba pak konaná palírem Polickým Pawlem Jelínkem dokončena jest roku 1720; kaple čili kostelík starý potom zbořen. Hlavní oltář byl *sw. Kříže*; kromě něho pak dal opat Otmar později wyzdwhnauti dwa oltáře postranní, jeden *sw. Wawřince* na straně ewangelia, druhý *sw. Benedikta* na straně epištoly, kteréž oba posvětil dne 22 Září 1737.

Za téhož slawného opata byla krajina Polická mimo město ozdobena ještě dwěma jinými pomníky zbožnosti. Brzy totiž po dokonání kostela na Ostaši založil opat Otmar po-

⁴⁶⁾ Swědčí o tom denník superiorůw, dle kterého roku 1706 byla w den narození panny Marie čtena w kostele farním krom velké mše malá „in latere“, a o poswícení roku 1708 (9 Září) malé mše „in lateribus altaris“.

nejprw také *kostel w Bezděkowě*, jež po dokonání stawby posvětil dne 14 Srpna roku 1729 na jméno sw. Prokopa opata a Gunthera čili Wintře paustewníka. Druhé pak místo, které zwelebil, byla *Hvězda* na hřebeni Stěn čili přikrého pohorí, které dělí krajinu Polickau od Braumowské. Tam byl dal opat Tomáš roku 1670 na skále, pod kterau jde stezka k Braumowu, postawiti vysoký kříž a na něm welkau pozlacenau hwězdu, která někdy býwala na tak zwané čerwené wěži kláštera Braumowského, obnowené po wyhoření roku 1664. Opat Otmar dal na místě kříže wystawiti pěknau kapli na jméno *panny Marie Sněžné* posud stojící a hwězdu wztýčiti nad kaplí. Stawba byla s nákladem 1800 zlatých dokonána roku 1733.

Obnowením náboženství katolického w celé zemi české wzbudilo se po strastech wálky třidcileté wůbec zálibením we wyzdwihowání pomníků ku počtě swatých, kterými owšem i Police a krajina okolní počala se od toho času ozdowowati w místech rozličných. Nápis z roku 1696 swědčí, že již toho roku na cestě, kudy se tehdaž putowalo k Wartě, nyní do Wamberic, stál wedlé polí jednoho ze sedláků *Suchodolských* obraz *čtrnácti swatých pomocníků*, nejspíš od něho postawený, který se posud spatruje;⁴⁷⁾ již pak roku 1704, kterým se počíná pamětní kniha superiorů Polických, připomíná se *dřewěný kříž* s obrazem ukřižowaného w *Ledhují* blíž panského piwowáru, jakož i dwa dřewěné poswátne *slaupy*, ku kterým chodíwaly processí, jeden kdesi na půlnoční straně od kláštera blíž cesty k Bukowici a druhý na jižní straně ode hřbitowa wedlé pěšiny k Braumowu. Opat Otmar rozmnožil také pomníky tohoto druhu zvláště postawením pěkné *sochy panny Marie bolestné* na rynku Polickém. Již roku 1706 byl k tomu powolán sochař z Prahy do Police, kterýž zhotowiw sochu žádanau nejspíš w Praze, roku potomního 1707 počal dne 11 Srpna dělati slaup dwa sáhy vysoký, na kterém měla býti

⁴⁷⁾ Viz P. Cyrilla Kanéry Pamětností farní osady Polické, kdež se nachází pilně sestawený popis všech náboženských soch této osady farní, na str. 73.

postawena. Dne 2 Září téhož roku jest od superiora Prokopa Jaška poswęceno místo k tomu určené, a na něm dne 27 Září slaup i se sochau wyzdwižen. Opat Otmar poswětíl jej o rok později slawně dne 9 Září 1708. Slaup postawený někdy opatem Wolfgangem na rynku na znamení wděčnosti k Polickým jest nejspíš toho času přeložen na místo před klášterním kostelem, kdež posud stojí.⁴⁸⁾ Roku 1716 dal potom opat Otmar bezpochyby odstraniti dřewěné slaupy výše zmíněné a postawiti wýměnou za ně čtyři stejné *slaupy kamenné*, které se posud spatřují, jeden wedlé pěšiny ke Braumowu na témž místě co prvé, druhý nedaleko mlýna Ledhujského a ještě blíže krčmy 'o něco později tam wystawené (1720), třetí na rozcestí pěšin w polích pod Klučkem, kdež se nyní říká u sw. Marka, čtvrtý na Zákopanicí wedlé cesty k Bezděkowu.⁴⁹⁾ Roku 1731 dostala se Polici, pokud známo, prwní *socha sw. Jana Nepomuckého*. Dal ji rovněž udělati opat Otmar, kamennau, a darowal ji měšťanům Polickým, aby byla postawena wedlé můstku we hlavní ulici, kdež se nyní posud nachází blíž stawení školního. O tři léta později (1734) byla pak postawena socha *sw. Wácslawa na Strážnici* nad Záměstím Polickým, rovněž posawad stojící, nákladem Wácslawa Bémy, sauseda Polického.

Po nowém aspoň částečném wystawení kláštera a uwezení řeholníků do něho následowalo tím samým zwelebení a rozmnožení služeb božích a lepší než předtím opatření *duchovní spráwy* w Polici a w celé osadě. *Farář* měl odtud na péči jediné kostel farní a konání obyčejných powinností farního úřadu, i měl w nich hojnější než předtím wýpomoc; nad to pak konaly se služby boží slawněji a prawidelněji

⁴⁸⁾ Stál tam již za času Pitra (okolo r. 1740), kterýž prawí we swých pamětech bratrstwa Polického, že prvé stál prostřed rynku, „ubi nunc statua dolorosæ matris est“, což se však nepodobá býti prawda zrowna doslovně. Neb starší denník superiora sawěký, mluwé o místě zwoleném pro nowau sochu, nic se o slaupě Wolfgangowě při tom nezmiňuje.

⁴⁹⁾ Wiz tamže na str. 69.

w kostele klášterním, kdež řídil je *superior* w čele *řeholnictwa* w klášteře přebýwajícího. Jemu připadala také péče o kostel Machowský. Oba kostely, klášterní a farní, také se na mnoze w činnosti doplňowaly, tak že slawnější obřady wětším dílem konaly se jen w kostele klášterním, podobně kázání, zpowídání a podávání swátosti oltární.

Obyčejný pořádek nedělních *služeb božích* w kostele klášterním byl: ranní mše, po ní kázání německé, potom welká a kázání české. Užívání jazyka německého w té mře přesahowalo potřebu, poněwadž německých osadníků bylo, jak i nyní, welmi málo; bylo w tom více zalíbení německých opatů, jmenowitě opata Otmara a snad již předtím Tomáše, kteří německému jazyku wszude, zwláště také w jednání úředním, dávali přednost. Kázání měli, jak se zdá, obyčejně dwa z kněží za powinnost, kteří k tomu byli stáleji ustanoweni, jeden co *kasatel český*, druhý *německý*; w konání mši střídali se bezpochyby všichni dle pořádku ustanoweného. We dni slawnější náleželo konání služeb božích superiorowi s čtenější assistencí, zejména welkých mši o božím hodě wánočním, w neděli welkonoční a letniční i w jiné některé wětší swátky. W adventě w neděle a we swátky bylo slawné zpíwané *Rorate*, we všední dni čtené, wszak se zpěwy českými; na sw. Štěpána (26 Pros.) swětil superior *owes*; w podwečer sw. tří králů (5 Ledna) *wykropowal* klášter od swětnice k swětnici w průvodu všech řeholníků až k refektáři, kdež se potom wečeřelo; o hromnicích náleželo *swěcení swíček* faráři, tak též *swěcení kočiček* na Kwětnau neděli, kteréž dle nařízení opata od roku 1715 také wždy se konalo jen we farním kostele. Další obřady w týden před welkonoci konal superior, začínaje we středu odpoledne říkáním *Laudes* se všemi řeholníky s obyčejným zhasínáním 15 swíček postawených na tříhraně. Na zelený čtvrtek při welké mši od něho konané všichni řeholníci šli ku přijímání; superior wykonal *obnašení oltářů*, při čemž zašel z klášterního kostela také do faruho. Na welký pátek bylo kázání české ráno, jak brzy sešel se lid; potom konal obřady superior, a řeholníci pomáhali kantorům

we zpěwu; konečně šlo processí ke *hrobu božtmu*, který býval postawen w ambitě čili chodbě proti postranním dvěřům kostelním. Na bílau sobotu superior swětil *oheň* před dveřmi kostela klášterního, což však již od roku 1705 změněno pro uchránění nebezpečenství, tak aby oheň býwal dělán na hřbitowě. *Profetie* zpíwali řeholníci. Potom odebral se farář se swými pomocnky do kostela farního k *swěcení wody*. K večeru zwonilo se všemi zwony na *wskříšení*, kteréž konal rovněž superior. Na welkau neděli po velké mši šlo se w processí wen z kostela k *swěcení masa*. Před nešpory bylo české kázání. W nanebewzetí panny Marie (15 Srpna) byla *pauť kostela klášterního*; superior míwal také ten den welkau, a swětil *byliny*. W den narození panny Marie byla *pauť kostela farního*, a první neděli potom *poswícení*. Obadwa ty dni konaly se všechny služby boží w kostele farním, při čemž nebýwalo německého kázání. Byl však nejspíše již tehdaž zvyk posawad trwající, že wesnice panství Polického, ač k jednomu kostelu náležející, nicméně každá o sobě slawila swé poswícení w jinou neděli.⁵⁰⁾ O pauti míwal welkau kněz, pozwaný k tomu od faráře, byt řeholník. Dne 16 Prosince býwala slawná mše swatá w den výroční krále *Přemysla Otakara I* jakožto zakladatele.

Několikrát za rok míwal také *opat* velké služby boží w Polici; w kostele klášterním skoro pokaždé w pondělí nebo někdy w auterý o welikonocích, což ustanoweno bylo již od opata Tomáše roku 1667, w neděli po božím těle, někdy o pauti w den nanebewzetí panny Marie a obyčejně také jednau s Roratem w adventě; w kostele farním nejčastěji w den zwěstowání panny Marie (25 Března) a buď o pauti (8 Září) buď o poswícení, někdy také po oba tyto dni.

Pro příslušnost k řádu Benediktinskému slawen býwal w Polici jako we všech jiných místech témuž řádu náležejících velkými službami božími swátek swatého otce *Benedikta* (21 Března), též Gunthera paustewníka, jež řád ctil co swého

⁵⁰⁾ Wýslownau o tom zmínku jen nahodilau o Bukowici máme teprw z roku 1781.

zvláštního swatého (9 Říj.); a dne 25 Srpna bývala výroční služba za zemřelé spolubratry a zakladatele kláštera Břewnowského. Za opata Otmara bývalo dne 13 Října také slavné Requiem za zemřelého předchůdce jeho, opata Tomáše, a od roku 1708 slawil se také den narození opata Otmara, který připadal w den jeho patrona (16 Listop.), welkau mši s assistencí, ku které býwal lid wyzýwán na kázání, aby se modlili za šťastné jeho panování, a sausedé Poliční aby k tomu přicházeli w pláštích, jakožto oděwu slawnostném.

Welké zalíbení bylo w *processích*. První z jara, na *sw. Marka* (25 Dub.), mýwal superior, a řeholníci všichni účastnili se ho w blýých komžičkách, pomáhajice zpíwati antifony. Wycházelo se z kostela klášterního, odkudž pokud známo z let 1704 a 1706, chodilo se w prawo mimo zahradu a dwůr klášterský, a bylo roku 1704 první zastawení u dřewéného slaupu wyše wzpomenutého nedaleko pazderny, druhé u slaupu za hřbitowem wedlé cesty k Braumowu, třetí u mlýna Ledhujského, čtvrté u kříže blíž piwowáru panského; odtud se šlo hořejší ulicí až na rynek a odtamtud se zpěwem Tě boha chwálíme zpět do kostela. Roku 1706 bylo první zastawení teprw u slaupu wedlé cesty k Braumowu, druhé u mlýna Ledhujského, třetí u piwowáru a čtvrté we farním kostele, do něhož se přišlo z rynku umrlčí uličkau. Tě boha chwálíme zpíwalo se pak odtud jdauc chodbami kláštera až do kaple Matky bolestné w kostele klášterním. Roku 1740 byl pořádek tento změněn pro zlé cesty mimo město; i wyšlo se z kostela klášterního předně k slaupu opata Wolfganga nedaleko odtud stojícího, kdež učiněno první zastawení, druhé u *sw. Jana* na můstku w ulici; potom se šlo po podsíních w rynku, a zatočilo se z nich k soše panny Marie na rynku co třetímu zastawení; čtvrté pak učiněno w kostele farním, do něhož se šlo umrlčí uličkau.

O *kříšowých dnech* chodilo se všelijak; pokaždé však vycházelo se z kostela klášterního. Roku 1704 wedena byla *processí* prvního dne po cestě k piwowáru panskému, odtamtud k dolejšímu dworu, kterým se prošlo, a potom mě-

stem zpět ku klášteru; roku 1706 tauž cestau jako dvě léta předtím na sw. Marka; roku 1740 okolo rybníků nahoru na Strážnici a druhau cestau dolů městem až ku kostelu farnímu. Podobně šla processí roku 1704 dne třetího na kopec ke Žďáru (ad montem versus Zdiar), jímž bezpochyby též rozumí se Strážnice. Se zvláštní horliwostí byla konána processí dne třetího roku 1720 (8 Kwětna), spojená s modlením za odvrácení welké *suchoty* toho roku. Přišli k tomu již o půl osmé ráno také Machowští w processí, po jichž příchodu slaužena malá mše w kostele farním, a z něho se wyšlo. Napřed šly děti se swými korauhwičkami, jimž předzpěwowal zvláštní wůdce a ukazowal cestu, potom všichni cechowé w pořádku se swými praporci a swícemi, kantoři se žáky, všichni řeholníci nesauce swíce a růžence, bratrstwo Marianské pod umbellau rovněž se swícemi a s dvěma fakulanty; dále obce z celého panství každá se swými korauhwičkami, napřed wšude rychtář a konšelé; potom sestry bratrstwa Marianského; za nimi obzvláštní processí Machowské wedené jedním z řeholníků a naposledy pohlawí ženské ze všech wesnic, rovněž pod rozdílými korauhwičkami. Welká tato processí šla po pěšině Braumowské až ku Klučku, odtud w prawo dolů cestau mezi poli až k Ochozi a hořejší ulicí do města na rynek, kdež se všechny zástupy shromáždily okolo sochy Matky bolestné a zpíwaly prowázeny hudbou. Potom se odebrali do farního kostela, a skončili litanií. Řeholníci i lidé všichni toho dne nepožili ničeho než chleba a wody; z žádného komína se nezakauřilo.

Na boží tělo a w neděli po božím těle býwalo processí ráno i odpoledne, a ještě jedno processí následowalo we čtvrtek w oktaw božího těla, což zrušeno roku 1729, ale později zase obnoweno. Na boží tělo wedl ranní processí superior, w neděli potom opat, jenž za tau příčinau aspoň obyčejně přijížděl do Police; we čtvrtek oktavní farář. Processí odpolední dle prawidla náleželo faráři; ale nacházíme aspoň roku 1707, že opat Otmar wedl w neděli sám obojí processí, ranní i odpolední. Za pěkného počasí wycházelo processí

z klášterního kostela, a zastawowało se w kostele farním co na prwní stací, potom u oltářů postawených we městě, kteréž býwały tudy nejspíš jen tři; později býwały však čtyry oltáře, a zastawení w kostele farním nejspíš se pomjelo. Roku 1740 stály tři oltáře w rynku, prwní na polední straně u domu Anny Therowé (č. 75), druhý na straně západní mezi domy Hruškowým (č. 81) a Wondráčkowým (č. 82), třetí na straně půlnoční u domu Wácslawa Reimona (č. 93); čtvrtý byl u špitálu (č. 79), odkudž se processí wracelo zase do kostela klášterního. Překážel-li dešť, býwalo processí w kostele klášterním se zastawovániami u čtyr oltářů. Roku 1704 bylo k tomu užito kaple sw. Benedikta, oltáře sw. Maří Magdaleny, oltáře sw. apoštolů a panny Marie bolestné. Dle obecného zalfbeného obyčeje býwały kostel a oltáře ozdobeny kwítím a zelení, a sausedé stawěli se k processí we wojenském pořádku a ozbrojeni.

Zwláštní processí Polické byly ku kapli čili kostelu na Ostaši, kterých býwalo dle prawidla osm za rok, totiž na Bílau neděli, w neděli čtvrtau po welkonocích, den nalezení sw. Kříže (3 Kwětna), na boží wstaupení, na sw. Trojici, w den sw. Petra a Pawla, w neděli po sw. Bartoloměji (24 Srp.) a w den powýšení sw. Kříže (14 Září). Nejslawnějš býwalo w den božfho wstaupení, které wodiwal sám opat. Krom welké mše swaté býwalo tam ten den dwoje kázání, české a německé; roku 1707 a snad častěji jindy kázal německy opat Otmar sám, a z toho nejspíš pacházela zwyklost pro českau osadu Polickau newhodná, že býwalo kázání německé w kostele, české wenku. W jiné řečené dni býwalo processí wedeno někdy jedním, nejobyčejněji dwěma kněžími z kláštera, častěji superiorem neb farářem. S processími w den nalezení a powýšení sw. Kříže byly spojeny odpustky dle udělení r. 1515, kterých bylo lze získati nawštěwujícím kostel Ostašský také w auterý o welkonocích, w auterý o swátcích Swatodušních a w den Wšech swatých, jak jinde powěděno.

Jednau za rok putowáwali Poličtí do Warty dle zaslíbení učiněného z přčiny moru roku 1585. K tomu byla ur-

čena pátá neděle po welkonocích, čili neděle před křížovými dni. Processí vycházelo z Police časně ráno po krátké promluvě k lidu, wedeno jsauc farářem, s nímž obyčejně chodil ještě jeden nebo i dva kněží, a wracelo se zpátky w autery, tedy po druhém processí křížovém, které zatím w Polici bylo wykonáno wedením superiora. Když přišla dost brzy zpráva, že se pautníci wracejí, chodilo se jim také s processím naproti wedením některého z kněží až do Ledhuje, a doprovázeli se hořejší ulicí a přes rynek až do kostela klášterního. R. 1733 opat Otmar sám wedl processí toto jdaucí naproti.

Od času, co byl w klášteře Polickém obnowen řádný konvent a zwelebeny služby boží, pamatowáno bylo také w hojnější mše na kostel Machowský, tak že tam každau neděli býwala slaužena mše swatá některým knězem a také častěji konány welké služby boží farářem jak w některé neděle tak také swátky, jakož obyčejně w pondělí welkonocní, w pondělí o letnicích a na sw. Štěpána o wánocích. Také opat sám jednau za čas slaužíwal w kostele Machowském. Roku 1720 na sw. Matauše (21 Zář.) poswétil opat Otmar w Machowě tři oltáře, a držel potom, sedě na stoličce řeč k lidu, owšem jazykem německým, kterau po něm kněz jeden musil po česku tlumočiti. Dočasná příslušnost Machowských ku kostelu Polickému jewila se w obyčeji, že o pauti w kostele farním Polickém (8 Zář.) přicházeli w processí k němu, při čemž pokždě kněz jeden s lidem Polickým chodil jim naproti až do hořejší ulice. Také se Machowští účastníwali processí na Ostaš o sw. Trojici, přicházejíce w processí zvláštním již o ranní mši do Police, kdež jim kněz od superiora ustanowený přicházel naproti až na rynek neb dále a uwedl je až do kostela klášterního. Po nawrácení z Ostaše býwali zase wyprowázeni až ku panskému bělidlu na Babím. Roku 1726 přišlo k nějakým nelibostem s Machowskými, protože prý dělali si powinnost ze slaužení mše swaté we swém kostele každau neděli; i jest ta zwyklost zrušena; newíme na jak dlauho.⁵¹⁾

⁵¹⁾ Pitr w denníku bratrstwa Polického fol. 105 prawí o tom: 18 Novemb. Revocata est gratia, quam habebant Machovienses, quod ibi omni die

W čase, pokud byl nedostatek duchowenstwa w klášteře Polickém, mělo welkau důležitost pro staw náboženství *bratrstwo bolesné panny Marie*, o němž jsme výše jen mimochodem učinili zmínku. O prwních počátcích jeho jsau paměti nejasné.⁵²⁾ Nejpodobněji staly se brzy po přewratu Bělohorském, a snad určité roku 1624, od kteréhož roku známe jména některých členů bratrstwa w pořádku, jak přistupowali k němu.⁵³⁾ Bezpochyby podnět k založení jeho zawdalo tehdejší nastaupení na reformaci katolickau, to jest na wymytění protestantství w Čechách, a zvláště we městech a městečkách w zemi české. Wysloweným účelem bylo společné konání pobožností jistých ke cti a chwále matky boží; vlastní však a obecnější směr obrácen byl ke wzbuzení horliwosti w náboženství katolickém, která byla wplywem protestantství za předešlých časů utuchla, tak že i kde nepřišlo ke zjewnému odpadnutí, panowala lhostejnost. Když později roku 1641 bratrstwo téhož spůsobu zřízeno bylo w Braumowě, kterému tehdejší opat Jan Benno wykázal zvláštní místo w klášterním kostele Braumowském a zvláštního kněze k řízení pobožností jeho, nástupce pak jeho, opat Alexius, roku

dominico sacerdos legerit missam. Fecere exinde *Miss.* Contigit coram P. superiore, Aemiliano et Nicolao.

- ⁵²⁾ Modlicí kniha wydaná pro bratrstwo Polické præseseem P. Aemilianem Malhau roku 1777 (w Praze u Františka Jeřábka: Witězoslawná Judith na výsosti hory Kalvarské Matka Bolesná oc.) udává na titulním listě, že se bratrstwo začalo roku 1592; ale zdá se to býti omyl zmatením s bratrstwem literatů Polických, které založeno bylo onoho roku.
- ⁵³⁾ Zachowalo se totiž tak zwané Album bratrstwa, založené roku 1666, když bratrstwo dosáhlo stwzení papežského, to jest kniha, do které se zapisowali členowé, kdy který přistoupil (chowané nyní w klášteře Břewnowském, N 7). Album toto jde od řečeného roku 1666 až do roku 1709. Na začátku jsau však položena jména členů tehdejších ještě žijících, kteří byli prwé již we bratrstwu, dle pořádku let, we kterých přistoupili. Z těch jsau dwa z roku 1624, 5 z roku 1633, dwa z roku 1644, jeden r. 1647, 8 r. 1651 (mezi nimiž také Jakub Březina, o němž jsme výše učinili zmínku co o „zblhlém pro náboženství“; wiz na str. 108.), 3 r. 1653, 3 r. 1654, 4 r. 1659, 3 r. 1660, 4 r. 1661; ostatek až do r. 1666 schází, poněwadž jsau některé listy wytrženy.

1649 zjednal také stvrzení od papeže Innocentia X a jisté odpustky: byli i Poličtí téhož dychtiwi, a mnozí zvláště pro dosažení odpustků k bratrstwu tomuto Braumowskému přistupovali; což pro vzdálenost místa k častému docházení mělo své nesnáze. Tu konečně ku pobádání faráře Polického Jiřího Wlachowa přednější bratří se obrátili s prosbou k opatowi Tomášowi, aby bratrstwu Polickému propůjčil podobných výhod a wymohl rovněž stvrzení papežské a udělení odpustků. Dosaženo toho roku 1666. Bratrstwo obdrželo dvě breve papeže Alexandra VII daná w Římě dne 23 Čerwna toho roku, a dne 8 Září potom učiněn jest začátek nowého zřízení bratrstwa na jich základě. Opat Tomáš přijel k tomu osobně do Police, kdež ráno po slawném zpěwu literatů a po kázání přečteny jsau listy weřejně a stvrzení bratrstwa prohlášeno, i držel opat slawnau mši w kostele klášterním; odpoledne pak we dvě hodiny shromáždil se lid w kostele témž, a opat, přistupiw k oltáři sw. Trojice prostřed presbyteria, držel nejprwé řeč německau, kterau farář wyložil po česku, ustanowil řečeného faráře Jiřího Wlachowa za duchowního správce čili praesesa bratrstwa, wykonal přijetí členů, kteréž se stalo nowě, jakoby posud bratrstwa nebýwalo, dosadil ostatní úředníky a služebníky, a dal přečísti prawidla, kterými se bratrstwo napotom mělo říditi. Bratří toho dne přihlášených bylo 40, z nichž 30 městských a 10 ze wsí, sester 9, z nichž 5 z města, čtyři z wesnic.

Nejvyšším předstawným čili rektorem bratrstwa byl opat sám, jehož důstojenstwí bylo stálé; ostatní předstawnstwo býwalo dosazowáno na rok. K němu náleželi: místorektor, dwa assessorowé, dwa kustodowé, dwa kantorí, jeden prokurator čili sekretář, jeden sakristan a dvě starší sestry. Ponejprw ustanowil je opat Tomáš sám; potom býwali woleni od členů odewzdáváním wolebních listků, ač newždy toho šetřeno. Místorektorem býwal přitom obyčejně primas, jakožto prwní osoba we městě nebo heitman čili prwní z úředníků panských, assessorowé a druzí úředníci wždy z nejwáženějších sausedů, taktěž starší sestry z přednějších městek

aneb manželek úředníků panských. Præsesa co správce duchowního ustanowował opat, a býwal jím po dlouhý čas po každé farář Polický, kromě když pro nemoc neb jinou příčinu na čas byl jiným knězem nahrazen. Teprw když byl zase zřízen konvent we klášteře Polickém, stávalo se od prvních let opata Otmara takové dosazení jiného præsesa častěji, a konečně od roku 1738 zůstalo præsesství bratrstwa od úřadu farářowa stále odděleno.

Hlavním brevem papeže Alexandra VII daným bratrstwu, jak výše řečeno, byly ustanoweny plnomocné odpustky, jichž měli se členové státi účastni předně w den přistaupení k bratrstwu, zadruhé w den úmrtí, zatřetí jednou každého roku w den hlavní čili titulární slawnosti bratrstwa, w kterýžto den měli se pomodlití za swornost knížat křesťanských, za wykořenění kacířstwa a za powýšení církwe katolické. Odpustky sedmi let a tolika quadragen udělowaly se na čtyry dni w roce, které byly k tomu na wždy stále wywoleny se schwálením biskupským, konečně odpustky šedesátidenní za rozličné pobožnosti a jiné dobré skutky w listině uwe-dené. Druhé breve, tolika na sedm let platné, neslo w sobě, aby když u oltáře bratrstwa čtena bude mše za duši kteréhokolí zemřelého bratra neb sestry, buď w den památky dušiček nebo w témdni potom až do oktavu nebo kterýkoli týden w pondělí, duše ta mocí odpustku z muk očistcových wyswobozena byla.

Dnem ustanoweným k titulární slawnosti bratrstwa byla třetí neděle po welkonocích. K tomu přijížděl obyčejně opat sám do Police. Ráno býwaly slawné služby boží s ofěrau a přijímáním swátosti; odpoledne shromáždění bratrstwa, kterému opat, byl-li přítomen, předsedal, a stávalo se w něm wolení neb obnowení předstawenstwa na rok; zwolený nebo znouwu stwrzený místorektor býwal s bubnowáním a traubením doprovázen k swému příbytku. K dosahování sedmiletých odpustků byly ustanoweny dni sw. Benedikta (21 Března), nanebewzetí panny Marie (15 Srp.), Wšech Swatých (1 Listop.) a božího narození (25 Pros.). Krom oné hlavní slaw-

nosti výroční držáno bylo shromáždění bratrstwa dle prawidel jednau každého měsíce, pokaždé w některau neděli nebo w některý swátek odpoledne, určené jednak ke společné pobožnosti jednak k wyřízení běžných záležitostí. We shromážděních těchto držíwal praeses pokaždé řeč připomínající umučení páně a bolesti panny Marie, a dáwal naučení neb napomenutí w příčině obradů kostelních každého času, jak se při nich chowati, i domácích pobožností a jiných obyčejů církewních, zvláště které za předešlých časů byly zanedbávány. Bratrstwo mělo předcházeti jiný lid příkladem w účastnění se všech veřejných služeb božích, we přijímání swátostí, w zachowávání církewních zákonů a w chování mravném. Krom toho pak mělo swé některé zvláštní pobožnosti, jichž každý bratr a sestra powinni byli se účastniti. K tomu náležely jmenowitě dvě mše swaté každého měsíce, jedna za živé a druhá za zemřelé spolubratry, též ctění zvláštních patronů swatých každého měsíce. Rowněž byla powinnost bratrská, nawštěwowati a ošetřowati nemocné spolubratry dle nařízení místorektora a doprowázeti pohřby zemřelých.

Ustanowování měsíčních patronů stávalo se w prwních časích rozdáváním obrázků w měsíčních shromážděních; každý měl ctíti patrona swého, jehož obrázek obdržel. Později, asi od roku 1713, změněno to w ten způsob, že napsáno jméno jednoho toliko patrona na tabuli, jehož měli všichni ten měsíc ctíti a we zvláštních ctnostech jeho se cwičiti. Podobně w každém měsíčním shromáždění býwaly ustanoweny dni dwau mší bratrských toho měsíce, a w každém shromáždění přijímali se nowě přistupující členowé. Přijímání toto dálo se slawným způsobem. Kdo chtěl k bratrstwu přistaupiti, byl nejprw od předstawených bratrstwa poručen jednomu z bratří k učení na měsíc neb dwa, aby se seznámil s powinnostmi, kterým se měl podrobiti; w den pak ustanowený musil wykonati zpověď a přijmauti swátost oltářní, potom we shromáždění bratrstwa učiniti wyznání wíry a slib na zachowávání prawidel; po wykonání toho odewzdal mu buď opat co rektor nebo praeses znaky bratrstwa, kteréž byly křížek, rů-

ženec a swička, též wložil mu do rukau knihu prawidel; konečně oznámil mu udělení plnomocného odpustku přistoupením ke bratrstwu nabytého. W roce stwrzení bratrstwa (1666) přibylo k prwotním 40 bratřím a 9 sestřám ještě 9 členů mužských a 23 ženských, a s koncem prwního desítiletí (1675) bylo do knihy bratrstwa čili album zapsáno celkem 124 mužských a 112 ženských, z nichž owšem někteří byli do té doby již zemřeli.

Ke schůzím a zvláštním pobožnostem bratrstwa byla opatem Tomášem wykázána kaple řečená Klášterek w čele lewé poboční lodi kostela klášterního, kdež opat Tomáš, jak jinde zmíněno, hned w roce obdržení privilegia papežského (1666) na místě staršího oltáře sw. Jana křtitele založil nowý oltář Matky boží bolestné s dřewěnou sochau panny Marie na něm postawenau. W užíwání této kaple zůstalo bratrstwo po celý čas opata Tomáše i opata Otmara, a jen zvláštní kázání w neděle postní, které míwalo bratrstwo, byla roku 1710 přeložena do kostela farního. W kapli chowala se pokladnice bratrstwa s penězi, které se sešly z ofěr a jiných příspěwků, s knihami, registřky a jinými wěcmi bratrstwu náležejcími. Klíče od ní měl místorektor s assessorý.

Prwní praeses bratrstwa, *Jiří Wlachůw* (Georgius Itali), rodilý Čech, newíme z které krajiny, muž vysoké postawy, těla silného a zdravého, byl prwé než se roku 1664 stal farářem w Polici, w rozličných místech působil zasloužile w úradě kněžském, a posledně byl administratorem kláštera Sázawského s nadějí nástupnictwí, která se mu wšak nespĺnila. Byl dobrý zpěwák silného hlasu a příjemný společník, žertu milowný, také wšak prý rád každému prawdu do očí mluwil; w úradě pak praesesa byl horlitem neunawným, wíce než se hodilo k powaze lidu Polického a k okolnostem času. Při lidech sklíčených pohromami předešlé doby, utištěných krutým poddanstwím, skracowaných práwě ta léta w práwích swých od wrchnosti, která byla zároweň úradem jejich duchowním, nenacházel takového zbožného wzletu, jaký by on byl rád widěl; do bratrstwa zajisté wstoupilo

mnoho osob, spíše že si to vrchnost přála než z popudu vlastního. Præses Jiří bral hned z počátku všechno příliš přísně. W měsíčních schůzích wyptával se každého obzvláště, jak on a on ctil toho měsíce svého patrona, jak věrně konal domácí modlení, jak se cwičil w té a té ctnosti; ukládal pokuty za nepřítomnost we schůzích nebo při pobožnostech bratrstwa; wyžadował, aby ke mšem, k ofěrám, ku processím, ku pohřbům mužští přicházeli w pláštích jakožto tehďáz oděwu slawnostném, ženské pak we swých pěkných šatech a ne ledasjak w kabátcích jako prý wojačky a figluše; tak jim domlauwal. Záhy způsobilo to reptání, a bylo to snad příčinou, pro kterau již na začátku roku 1669 na místě Jiřího Wlachowa dosazen od opata jiný præses, kněz Matěj Kergel, rodilý Slezák ze Zahaně, ale dobře mluvící česky a prý kazatel výborný.

Dříve však než minul rok, byl Kergel powolán do Braumowa, a Jiří Wlachůw nastoupil opět we præsestwi (1670), w němž počínal si neméně přísně jak předešle. Zvláště owšem káral nemrawnosti, opilstwi, lání, hraní we dne a w noci, kterým mnozí členové dělali hanbu bratrstwu. Přísnost jeho neměla však účinku, kterého wyžadował, nýbrž působila omrzelost. Præses musil napomínati, aby se mnozí z měsíčních shromáždění newykrádali, dřív než byl konec. Když se roku 1672 namáhal pohnauti členů bratrstwa, aby u velký pátek konali na sobě tělesnau kázeň, což dotud nikdy nebywalo, aspoň prý saukromí w kapli u wečer, smáli se mu, a jen osm, dílem mužského, dílem ženského pohlawí, dalo se k tomu najíti. Aby u hrobu božího zpíwali žalmy, nemohl také obdržeti, a horsil se, že jen po tichu, mnozí chrápajíce, sedali nebo sem tam přecházeli. Při obnowení úřadu dne 8 Kwětna roku 1672 dvě zwolené za starší sestry čili rektorky, Lidmila Bitnarka a Sibilla Khomka, weřejně odepřely úřad přijmauti, a hrozily, že raději wystaupí z bratrstwa. Do potomních shromáždění měsíčních málo jich přicházelo, tak že w roce tom i roku 1673 mnoho shromáždění musilo zcela býti wypuštěno. We shromáždění o Wšech Swatých

(1 Listop.) r. 1673 praeses důtkliwau řečí káral úpadek bratrstwa. Nechci mluwiti, prawil, o nedbalosti a takořka utuchlé pobožnosti při mších, při pohřbích, při processích, abyste neřekli, že reptám; budu mlčeti o tom, že nezachowáwáte zbožné sauhlasnosti we zpěwu, nýbrž podiwně jedni wyjete, jiní řwete, jiní řehcete, jiní bečíte, abyste neřekli, že reptám; pominu mlčením, že nepřicházíte k zpovědi den před přijímáním, nýbrž raději w krčmách popijíte, a jestliže některý přijdau, býwají podnapilí a smrdí tabákem, abyste neřekli, že reptám; též že při ranní mši přezpíwáwáte jedinau písničku ranní domácí, jiné zkracujete, začínajíce z prostředka nebo od konce a t. d. Účinek rozhorleného napomínání byl wšak, že se po obyčejném modlení litaní všichni kwapně zdvihli a odešli, nečekajíce služby za zemřelé, která ten den měla býti konána.

Kněz Jiří Wlachůw držel jen ještě jedno měsíční shromáždění dne 3 Prosince toho roku; nedlauho potom se roz nemohl, a zemřel dne 7 Unora 1674. Pochován prostřed kostela klášterního pod stupni ku presbyterii. Tři dni před jeho smrtí (4 Unora) držel shromáždění na jeho místě kněz Mikuláš Wlha, rodilý Morawan z Nowéwsi, a zastáwal potom praesestwí i spráwu farního kostela až do měsíce Září, we kterém k obojímu úradu powolán kněz Řehoř Dworský (? — Aulicus), ještě mladý, vzdělaný a obratný. Bratrstwo bylo od něho horliwě pěstowáno, jak se zdá bez přílišnosti prwního praesesa a tudý se stálejším účinkem. Když již roku 1678 přesazen byl co superior do kláštera Břewnowského, stal se nástupcem jeho co praeses i co farář Polický kněz Mikuláš Wlha, wyše zmíněný, a po něm roku 1680 Wolfgang Pergler ze zámožného měšťanského rodu w Plzni, kterýž sprawowal obojí úrad 22 let až do roku 1702. Kněz Mikuláš Wlha byl dobrý hospodář a milowník wína; Wolfgang Pergler zase lakotný na peníze, kterých co farář wydíral na lidech, jak nejwíce mohl; byl prý berka dobrý, jak jej nazýwal starý pamětník sedlák dlauho po jeho smrti. Proti prawidlu řeholnímu, které tehdáž ještě přísně bylo wykládáno, zaslal mnoho

*

peněz bratřím svým a jiným příbuzným do Plzně; což když se proneslo, způsobilo mu podobnou nehodu, jaká sto let předtím přišla na ssazeného opata Martina. Dne 21 Čerwence roku 1702 přijel opat Otmar do Police, a nazejtří zbawil jej fary, a přesadil jej do Braumowa do kláštera. Přitom wzaty jsau mu všechny peníze, které se u něho našly; prohledáno mu za tau příčinou i šatstwo, a odňata registra čili zápisy, kam byl co půjčil, a vše wyupomínáno a zabaweno pro klášter; část peněz, které byl poslal již do Plzně, zastížena jest také ještě w Praze, kamž w rychlosti byl stihán jeho posel.

Mikuláš Wlha ani Wolfgang Pergler bezpochyby nebyli mnoho pilni zwelebowání bratrstwa. Dá se to saudití již z toho, že jmenowitě za spráwy Perglerowy po mnohá léta opominulo se žádati o obnowení listu papežského na odpustky očistcowé, který byl prwotně udělen jen na sedm let, ale mohlo se žádati o prodlaužení pokaždé od sedmi k sedmi létům. Stalo se to přičiněním opata Otmara teprw zase roku 1710, a obdrženo prodlaužení nowým listem papeže Klimenta XI. Jeden ani druhý nezapisowal ničeho do pamětní knihy bratrstwa, čehož prwní prasesowé byli welice pilni. Také pak přistupowání nowých členů k bratrstwu bylo za jich času mnohem slabší než za prwního desítiletí; průměrně pak přistupowalo značně více ženských než mužských. Později však přibýwalo členů zase mnohem více, tak že se ku př. roku 1710 čítalo nowě přibylých asi 100, roku 1715 dokonce 400, ač jinak staw wěcí w bratrstwu byl neutěšený.

Teprw po dlauhé řadě let dostal se bratrstwu opět ředitel horliwý již po smrti opata Otmara, P. *Bonaventura Pitr*, známý později co pilný a učený dějepisec vlastenecký. Narozen roku 1708 (5 Listop.) w Třebechowicích we kraji Hradeckém a křtěn na jméno Josef, byl studowal we Braumowě s prospěchem wýtečným, a roku 1729 byl wstoupil do řádu (30 Října). Roku 1736 dosáhl swěcení na kněžstwí, a slaužil prwní mši swatau dne 1 Listopadu toho roku u sw. Markety; již pak roku potomního 1737 dostal se do Police, kdež dne

28 Října držel první kázání u přítomnosti opata Otmara sedícího přitom dluhau chvíli na stoličce své. Asi za půldruhého léta potom ustanoven jest od nástupce jeho, opata Bennona, za předseda bratrstva dne 29 Dubna 1739, tedy v třicátém roce svého věku. Pitr snažil se od prvního počátku vši pilí bratrstvo skleslé znova zvelebiti, a následoval v tom příkladu prvních jeho ředitelů, zvláště Jiřího Wlachova, jež dlel i zřetelně napodoboval v jeho způsobích mluvení a chování. Jako někdy on tak i Pitr napomínal ke mravnému životu, káral nepravosti, horlil proti nedbalosti v zachovávaní pravidel bratrstva, a jako on působil si s mnohými tím nelibost, jmenovitě i s místorektorem bratrstva Wacławem Hruškou, tehdejší purkrabím panství Polického. Již roku 1740 byl by Pitr rád na jeho místo dostal jiného wolením od členů, ale nemohl, když místo wolby opat co rektor sám toho roku jmenoval představené a zachoval Hruškovi první místo. Přes to však nezůstalo působení předseda bez značného a trvalého prospěchu. Uměl vynalézati všelijaké prostředky, jimiž pautal pozornost a zjednával sobě zálibu. Již roku 1740 v měsíci Unoru dal sepsati jména všech členů zaznamenaných v knize bratrstva v abecedním pořádku, a wyprosil na opatovi, že dal nové album tím způsobem složené na svůj náklad v Praze skwostně swázati do modrého aksamitu s krajem pozlaceným a kováním stříbrným. Téhož roku sepsal zvláštní modlicí knížku bratrstva pod názvem „Cesta do nebeského Jerusalema“. K welkonocům wyžádal téhož roku na přeworovi, že se ponejprw na Kwětnau neděli a na welký pátek zpíwaly pašije na křtu jazykem českým, což welké potěšení lidu Polického působilo. Roku pak 1743 jest přičiněním a řízením jeho zavedena ponejprw pobožnost křížové cesty w Polici. Byla to pobožnost zánovní, na kterau tehdaž w zemích našich měl papežské privilegium řád Františkanský, tak že w žádném místě nesměla býti zavedena bez jeho powolení. K žádosti Polických zjednal opat Benno powolení takové w měsíci Říjnu roku 1742 od provinciala Františkanského w Hostinném, a uložil Pitrowi co

præsesowi bratrstwa zařízení všeho ku provedení potřebného. Dobrodinci ze sausedstwa Polického i dšlem z wesnic složili příspěvky peněžité; w měsících Lednu a Unoru roku 1743 dokonal malíř obrazy křížové cesty, kteréž zawěšeny jsau w kostele, a ku pozvání od Pitra přijel dne 16 Unora guardian Kladský Bartoloméj Fritz, jemuž věc od provinciala byla poručena, do Police s dvěma bratřimi svého kláštera a s farářem Wambeřickým, aby pobožnost křížové cesty ponejprw sám řídil, což wykonáno slawně nazejtří w neděli dne 17 Unora.

Wynikaje učeností mezi jinými w řádu, P. Bonaventura Pitř byl w Polici také bibliotekářem a učitelem studujících bratří, obyčejně dwau, w theologii mrawoučné. Již roku 1740 dwa jeho wyučenci, frater Marianus Zocher a Damascenus Exner, wykonali na důkaz svého prospěchu disputací (28 Dubna) w museu kláštera Polického u přítomnosti opata Bennona, při které opat sám a tři professorové theologie z kláštera Braumowského byli oppugnanty a Pitř předsedau, z čehož sobě získal welkau pochwalu a býwal potom častěji powoláwán ku podobným disputacím do kláštera Braumowského a do Walstatu. Již co præses Polický bral Pitř také chuť k dějepisectwí, a obrátil zřetel svůj předně k Polici samé. Dle příkladu prwních præsesů horliwých počal netoliko zase zapisowati památnosti do knihy bratrstwa, nýbrž wynasnažil se také dle možnosti své wyplniti mezeru dlahau w nich od roku 1678 užitím jiných paměti z toho času, které se chowaly w klášteře, a založiw, aby vše pohromadě bylo, knihu nowau, do které starší paměti bratrstwa přepsal, pokusil se i o sepsání dějin kláštera a města Polického wšbec, které wložil do knihy této na začátku. Welkým powzbuzením k činnosti této dějepisecké bylo mu bezpochyby seznámení se s Magnoldem Ziegelbauerem, Benediktinem kláštera Zwiefaltenského, který se tehdaž zanašel přípravami k sepsání welkého díla o dějinách řádu Benediktinského wšbec. Roku 1740 dne 24 Unora přijel Ziegelbauer na noc do Police, a druhého dne odpoledne odjel do Braumowa, aby se seznámil

s tamějším archivem klášterním k swému účelu. Mínil se tam zdržeti šest dní; skutečně však zůstal tam přes dva měsíce. Teprw dne 3 Kwětna na noc přijel zase do Police, kdež sobě od opata wyžádal Pitra, kterého dotud nebyl widěl, za společníka při wečeři, a poseděli spolu do půlnoci w rozpravách o věcech theologických i historických, jak Pitr w denníku swém wyprawuje s welkým zalíbením. Druhého dne ráno odjel Ziegelbauer do Prahy za přčínau dalšho badání, w němž později měl pokračowati we Wídni.

Wedlé neunawné pilnosti, náboženské horliwosti a zalíbení w zábawě učené měl Pitr některé vlastnosti méně chwálibečné. Byl přes míru ctizádstiwý, vypínawý a náruživý; čfmž spůsobil si mnoho nelibosti s některými spolubratřimi i předstawanými w klášteře Polickém. Mnoho přičiňowalo k tomu české vlastenecké smýšlení Pitrowo, které se protiwilo některým jeho spoluklášterníkům německým, ač jinak zdá se, že w něm Pitr nebywal wždy dosti důsledný a uměl si tím dobře zachowati náchylnost německých opatů.⁵⁴⁾ Ne-

⁵⁴⁾ O zalíbení Pitrowu w řeči české swědčí krom jiného mnohé werše od něho, owšem často dosti nemotorně skládané, kterými sem tam protkáwá zápisky w památné knize bratrstwa Polického. Ke dni 20 Dubna 1744 wyprawuje o wolvbě probošta Rajhradského: *Electus est Rev. P. Mattheus Stehlik de Czenkau, dobrý Čech.* — Ke dni 21 Kwětna 1741 stěžuje: *Sub discursu in hortulo utcunque crasse contra Boemos debacchatum per superiorem nostrum et contra me.* (Rozumí se superior čili vlastně přewor Filipp Ehrenschild.) — Naproti tomu r. 1742 ke 4 Březnu wyprawuje o měsíční schůzi bratrstwa: *Datus patronus menstruus sanctus Isidorus confessor. Lecta subscriptio in utraque lingua. At dum legerem in lingua germanica, noster buřičius, quia aut me voluit confundere aut non voluit, quod germanice legerem, audire, per signum crucis subincipiens vocem mihi intercept.* Kterého to wětšého horlitele proti jazyku německému mínil názvem buřiče, není známo. — O nelibostech jiného spůsobu mezi ním a jinými spoluklášterníky swědčí mnohé jiné zápisky jeho w pamětní knize; n. p. 1740 15 Listopadu: *Hodie scripsit Reverendissimus (abbas), ut studia prosequeremur; sed o Maria! pro te laboro, et ecce, quibus calumniis propterea afficior, quibus detractionibus! Sed parcat huic nebuloni — pudor, quod sacerdos sit, Deus et Maria.* — 1741 8 Března: *Talia invidia plena et nescio quo livore, ut palpabiliter advertetam, mihi*

wšecko také, co on w činnosti swé praeseské držel za whodné ke wzbuzování pobožnosti, mohlo schwalováno býti od střízlivějších, kteří věci jinak posuzowali; což jemu bývalo welice proti mysli.⁵⁵⁾ Když roku 1745 po šestiletém zastávání úřadu praesesa powolán byl k jinému zaměstnání do kláštera sw. Markety u Prahy, bylo rozžehnáni jeho s mnohými spolubratřimi nelibé (23 Března).⁵⁶⁾

Hned we prvním roce úřadování Pitra co praesesa stala se ostatně změna s bratrstwem w příčině obyčejného místa pobožností jeho. Opat Benno dal totiž zrušiti kapli panny Marie Bolestné někdy Klášterek řečenau, jíž bratrstwo dotud

in prioratu fuere objecta, ut ipserem animi non tam facile detergere remque adeo acerbam oblivioni penitus dare valeam. Parcat Deus his, qui ejusmodi sunt authores; novi plerosque, sed Deus! tibi vindicta. — O dwa dni později (10 Břez.): Hodie quoque ingratus unus de discipulis tanta contra me in prioratu effutiit, ut non modo moribus meis ad nauseam taxatis, verum quoque doctura despotice proscissa superiorem (t. j. Filipp Ehrenschild) assentientem nactus sit.

⁵⁵⁾ O hlavní slavnosti bratrstwa dne 8 Kwětna 1740 chtěl Pitr při processí po nešporách k soše panny Marie na rynku uspořádati představení příběhu o Abrahamowi a Isaakowi způsobem, jež takto vypisuje: Abraham iturus erat ab initio w schafpelci, habens ignem et gladium in manibus; ante eum 4 pueri comice induti, post illum Isaac comice in dorso secta ligna gestans ejusque vestigia premens. Desuper iturus erat 12 vel plurium parium puellarum choros manibus sumphtium ad detergendas lacrimas idoneum gestantium, post quas Sara natum unigenitum plangens. K námitkám však faráře Leopolda Hajniše a provisora Wáclawa Umlaufa (někdy praesesa) přewor odwolal powolení swé k tomu prwé již dané. Pitr to měl zvláště za zlé farářowi, k jehož powinnosti prý náleží pobožnost pěstowati. Patrné farář a provisor nespatřowali pěstování pobožnosti w diwadle, které spíš se hodilo k posměchu.

⁵⁶⁾ Pitr o tom píše w denníku swém u sw. Markety: De hoc discessu, æquorum luctu et iniquorum plausu quæ dicenda forent, eorum quam plurima sunt. — Quam scabiosæ loquelæ in refectorio hac ipsa die sparse sint, ex bono amico certiores facti sumus. Bone Deus! Si ob hoc, quod apud virum honestum abiens diverteram, per sex et ultra annos partam famam amississe dicerer, quoties illi non amisere famam, qui si non pluries quotidie, certe sæpius de hebdomade He-cubis ancillisque de collo pendebant. Sed ista Deus judicabit.

užívalo k swým účelům. Z jedné části její učinil nowau wětší sakristii, a jak rozuměti musíme, wedlé ní dal proraziti nowé postranní dvěře do kostela, které jsau nyní na straně ewangelia. Zbýwající část, nyní tak zwaná zahrada Jetsemanská jest se strany lewé kostelní lodi zazděna a na místě tamějšího wchodu do ní z kostela postawen nowý oltář Matky boží bolestné, ježto starý při této změně musil býti zbořen. Dne 1 Ledna 1740 četl při něm Pitr co præses první mši, a odtud konalo bratrstwo wšecky swé pobožnosti a jiné skutky w kostele samém před tímto oltářem.

Doba opata Otmara byla, co se týče zewnějších událostí, w krajině Polické ještě pokojnější než předchůdce jeho Tomáše, ježto wálky, které se týkaly mocnářství rakauského toho času, wedeny byly wesměs daleko od hranic země české, a také jiných příhod škodliwých zběhlo se méně než kteréhokoli času dáwno předtím.

Roku 1704 slawilo se wítězství wojska císařského nad Francauzi a Bawory u Hochstáta. W neděli dne 21 Září ohlášena jest nowina o tom s kazatelnice po německém a opět po českém kázání, mezi kterýmž časem Poliční sausedé postawili se se zbrojí na rynku a mlynáři se sekerami, po službách božích pak w pořádku wytáhli ke hřbitowu a při Te deum laudamus, které následowalo, třikrát wystřelili z ručnic; mezi tím zwonilo se wšemi zwony na wěži kostela farního. Podobně roku 1706 bylo trojí Te deum laudamus, w neděli dne 27 Čerwna pro wybawení Barcelony we Španělsch z obležení, kterým byl tam sewřen arcikníže Karel, bratr císaře Josefa I, w auterý potom den sw. Petra a Pawla apoštolů pro wítězství nad Francauzi w bitwě u Ramillies w Brabantsku, konečně dne 17 Října pro welké wítězství prince Eugenia u Turina.

Roku 1708 počala se dne 16 Prosince weřejná modlení za odvrácení moru; neprawí se však, zdali skutečně zasáhl krajinu.

Roku 1709 dne 27 Října bylo Te deum laudamus pro dobytí Tournay w Níozozemsku, dne 17 Listopadu pro wítězství u Malplaqueta se střelením z moždířů. Téhož roku o druhé

hodině ranní dne 25 Listopadu bylo w Polici pozorováno zemětřesení skoro ode všech obywatelů. Superior tehdejší pater Krištof vyděšen byl w pokoji swém w klášteře silným otřesením trámů, zdi i postele, na které ležel, tak že w prvním okamžení myslil, že se strop nad ním zboří.

Také roku 1710 byla již dne 5 Ledna slavnost k wálce se wztahující; držáno totiž *Te deum laudamus* a střeleno z moždířů i ručnic pro dobytí pewnosti Mons w Nízozemsku. Dne 21 Srpna toho roku přijel nuncius papežský z Wídně do Police na cestě do Braumowa, doprovázen proboštem Wyšehradským hrabětem Wratislawem. Byl přiwítán od řeholníků toliko přede dvěma chrámovými, a na zpátečné cestě z Braumowa dne 26 Srpna přijal snídani. Dne 31 téhož měsíce bylo opět *Te deum laudamus*, tentokrát na Ostaši jakožto o processí po sw. Bartoloměji, pro dobytí Douay w Nízozemsku a dne 5 Října a 2 Listopadu ještě opět pro dvojce wítězství po sobě we Španělsch.

Roku 1711 bylo slaweno zwolení Karla VI za císaře. Opat Otmar byl w Polici, a držel welkau mši, po které zpíwal *Te deum laudamus*. Opět měšťané Poličtí třikrát wystřelili z ručnic, a zwonilo se všemi zwony w obau kostelích.

Roku 1712 dne 3 Kwětna přišla w noci welká bauřka, proti které ponejprw zwoněno jest w Polici w kostele klášterském od bratří řeholních; a nařízeno bylo od opata Otmara, napotom pokaždé tak činiti.

Roku 1715 byly opět konány modlitby k odwrácení moru; učiněno ohlášení o tom dne 22 Září; dne 8 Prosince pak počaly se odpustky udělené z příčiny wálky s Turky tehdáž wyhlášené.

Když se císaři Karlowi VI roku 1716 narodil syn Leopold (který brzy potom co dítě zemřel), slaweno w Polici zpíwáním *Tě boha chwálíme*; sausedé při *Salvum fac* stříleli z ručnic, a od wrchnosti byla zřízena střelba z moždířů. Téhož pak roku opět bylo *Te deum laudamus* dne 16 Listopadu pro dobytí Temešwára proti Turkům, roku pak 1717 dne 26 Září pro dobytí Bělehradu princem Eugeniem.

Roku 1720 bylo dne 8 Kwětna processí velké s modlením za odvrácení suchoty, k němuž také Machowští přišli s průvodem. Nazejtří pak potom (9 Kw.) počalo se modlení za šťastný porod manželky císařovy, kteréž trvalo po dewět měsíců.

Rok 1723 stal se památný velkým sněhem dne 28 Kwětna, který w noci napadl po celé krajině a všecka pole pokryl.

Roku 1725 dne 24 Listopadu vznikl oheň w komíně nad kuchyní klášterskau w 11 hodin před polednem, ale šťastně jest uhašen.

Ty časy vyskytly se některé pozůstatky protestantství we wsech osady Polické, zejména we Hlawňowě, w Suchém-dole, w Bezděkowě a Petrowicích. Postižení w tom dali se obrátiti, a učiniwše wyznání wíry, přijali roku 1726 na Kwětnau neděli (15 Dubna) rozhřešení z kacířství od opata Ot-mara samého, kterýž jim potom také podal swátosti oltářní. Nařizeno bylo také k tomu dni odwedení wšech knih ku přehlídnutí, i přineseno jich na 40 pytlů. Někteří, aby se s nimi neprojewili, položili je na prahu u klausury klášterní nebo we zpovědnicích.

Rok 1731 wyznačowal se tuhau zimau, která trwala po celé dwa prwní měsíce, Leden a Unor. W letě naproti tomu bylo náramné horko, z čehož dne 9 Srpna zňal se oheň w lesích tehdáž králowských pod Heyšowinau u Pastorkowa. Poněwadž lesy Polické s nimi hraničily, wysláni jsau lidé ze čtyr nejbližších wesnic, to jest nejspíš z Nízké Srbské, ze Lhoty, z Bělého a z Bezděkowa, ku pomoci k hašení. Hořelo tři dni, až hojný dešť hlawně pomohl k zaniknutí ohně.

Roku 1736 napadl opět silný snh dne 12 a 13 Kwětna, tak že skoro všecko bylo jím pokryto. Nastávající wálka s Turky při sklonku panování císaře Karla VI byla snad příčinau, pro kterau téhož roku wystaweny jsau dvě chalupy pro nemocné wojáky, jedna od města nad Záměstím na stráni Strážnice (nyní č. 235 a 244), druhá od wrchnosti w tak zwané Malé Ledhuji nad Dlahým rybníkem, kdež předtím býwala cihelna a nyní zřízeno je stawení pro panské dělníky.

Roku 1737 přijel dne 24 Dubna biskup Hradecký hrabě Jan Josef Wratislaw do Police na noc na cestě do Braumowa. Opat Otmar přijel mu sem naproti, a jel nazejtří ráno s ním do Braumowa, kdež biskup toho dne biřmował ráno i odpoledne. Den potom (26 Dubna) přijel biskup opět na zpátečné cestě do Hradce, a zdržel se w Polici od půl dewáté do půl desáté ráno. Než minulo sedm neděl, přijel ještě jednau na noc dne 13 Čerwna, odjel dne 14 Čerwna ráno do Braumowa, kdež po tři dni biřmował (do 16 Čw.); potom pak přijel odtamtud zase do Police odpoledne 17 Čerwna k večeru, a teprw toho dne až do 8 hodin večer a nazejtří ráno (18 Čw.) biřmował také zde 1205 osob. Toho dne zase odjel.

Roku 1738 počaly se dne 16 Unora odpustky w osadě Polické, které byly opět proti Turkům propůjčeny od papeže Klimenta XII pro všechny země rakauského mocnářství. Téhož roku dne 3 Srpna wedl opat Otmar z Police processí na Hwězdu ku kapli Matky boží Sněžné před pěti léty vystawené, a byl tehdy w Polici naposledy. Zemřel za pět neděl potom dne 8 Září. Klášterníci Poličtí obdrželi nazejtří o tom zpráwu, a drželi prwní dwa dni potom úmrtní služby za něj (10, 11 Září). Bylo k tomu postaweno kastrum w kostele klášterním. Dne 13 Září jelo jich potom sedm k slawnému pohřbu do Braumowa, jehož účastnilo se i Polické bratrstwo. Dne 9 Listopadu držána jest kapitula w Braumowě, we které uzavřeno předsewzítí dne 18 téhož měsíce wolbu nowého opata. Co kommissari císařští k tomu přijeli dne 16 Listopadu obadwa tehdejší heitmanowé kraje Hradeckého, swobodný pán Jan Daniel Gastheim na Smiřicích stawu panského, Dobřenský stawu rytířského. Zdrželi se w Polici přes oběd, a na noc přijeli opat sw. Mikuláše na Starém městě Pražském a kněz Karel Záruba přewor od sw. Jana pod skalau na místě opata swého Aemiliana co swédkowé požádaní. Wolba měla rozličné nesnáze,; nicméně však ještě téhož dne (18 Listop.) zwolen Benno Löbel, rodilý z Postoloprť, dle národnosti Němec, toho času práwní jednatel kláštera při nunciatuře papežské we Wídni, w Polici dobře známý; nebo byl prwé w lé-

tech 1726 až 1731 superiorem zdejšího kláštera, prvním, kterému se dostal nový název převora od roku 1730. Již dne 20 Listopadu přijel ponejprv co opat do Police; slavný však úvod konal se teprv po císařském stvrzení volby, kteréž v Polici v klášteře přečteno konventu shromážděnému dne 11 Unora 1739.

Opat Benno přijel v určený k tomu den, 18 Dubna, od Prahy, kamž se mezitím byl odebral, bezpochyby aby se představil vyšším vrchnostem světským i duchovním, a obědował w krčmě Bezděkovské. Tam se nacházeli již rychtáři, konšelé a jiných mnoho z poddaného lidu skoro z celého panství Polického, kteří jemu byli nepochybně vyšli naproti až na hranici panství, dšlem pěšky, dšlem jezdecky. S velkým tímto a jiným průvodem přijel odpoledne přes Radešow do Police. Zde jej přivítali sausedé we zbrani stojící a ostatní lid rovněž w pěkném pořádku, w čele všechných purkmistr a konšelé; přede dveřmi pak kostela klášterního stáli řeholníci oděni w flokky, od nichž převor držel krátkau řeč na přivítanou. Přitom se zvonilo všemi zvoný, a w kostele dokončilo se zpěwem *Te deum laudamus*, jež wykonal sám opat. Nazejtří byla třetí neděle po welkonocích, na kterou připadala slavnost bratrstwa Marianského. Opat měl přitom prvnj welkau mši w Polici, a byla prý slavnost, jaké nebylo od wěků rovné. W klášteře byla potom welká tabule. W pondělí dne 20 Dubna přijal opat Benno w kanceláři klášterské přísahy od města a w auterý od poddaných z wesnic. We středu pak dne 22 Dubna teprw odjel z Police do Braumowa, aby i tam slawil úvod. Poliční jej wyprowázeli až na hranici panství za Hutberkem, kdež očekávali sedláci z panství Braumowského. Nemajíce vlastní korauhwe, wyžádali si zapůjčení korauhwe Polické od měšťanů, která přitom newíme jakým způsobem přišla k ztracení. Po úvodu we městě Braumowě opat chwálil Polické veřejně při tabuli, že se prý mnohem lépe zachowali než Braumowští. Také darował jim za prokázanou čest pět sudů piwa, aby sausedé na zdraví jeho sobě připili, a k tomu ještě 14 zlatých na penězích, purk-

mistru a konšelům pak ještě obzvlášť poslal šest lahwic vína Jagerského.⁵⁷⁾

Při vzdálení švicelů válečných od krajiny za dlouhý čas od skončení války třicetileté až do smrti opata Otмара a ještě něco málo déle prospívalo městečko Police během toho času přese všechny jiné nesnáze zdlauha sice, ale předce stále v obnowování někdejšího lepšího stavu svého. Domy během třicetileté války opuštěné poněnáhu osazovaly se větším dílem tím způsobem, že obec, na kterau připadly, prodávala aneb ještě častěji darovávala je sausedům, kteří je mínili nově vystawiti a nésti na nich powinnosti měšťanské. Pokud se wěc dá stopowati w knihách městských, bylo w prwních třech létech od konce třicetileté války (1648—1650) nově osazeno 6 domů⁵⁸⁾ opuštěných, tři w hořejší ulici, jeden we hlavní ulici, dwa na Záměstí; w prwním desetiletí potom (1651—1660) wšeho wšudy 6;⁵⁹⁾ we druhém (1661—1670) 20;⁶⁰⁾ w třetím, a wšak jen do roku 1676, 16.⁶¹⁾ Od roka 1677 až do konce žiwota opata Tomáše (1700) přibylo za 26 let ještě 12 domů znou osazených,⁶²⁾ za opata Otмара pak až do roku 1713 ještě 8.⁶³⁾ Ačkoli bylo městečko mezitím spustošeno dvěma welikými ohni w létech 1673 a 1700, čítalo se předce roku 1718 již jen 21 pustých míst po někdejších domích nebo chalupách, o jichž osazení wšak větším dílem w pozdějších časích nebylo wíce dbáno, tak že městiště jejich zůstala zahrádkami při domích wedlejších.⁶⁴⁾

⁵⁷⁾ Lege prawí: šest Egerských flaší wina, což se wšak zdá býti omyl.

⁵⁸⁾ Č. 70, 67, 35; č. 103; č. 158, 173.

⁵⁹⁾ Č. 99, č. 28, č. 68, č. 156, č. 8, č. 44.

⁶⁰⁾ Č. 160, č. 149, č. 115, č. 94, č. 100, č. 26, č. 102, č. 63, č. 9, č. 29, č. 87, č. 75, č. 10, č. 101, č. 172, č. 176, č. 64, č. 163, č. 164, č. 113.

⁶¹⁾ Č. 74, č. 52, č. 76, č. 40, č. 209, č. 148, č. 34, č. 73, č. 88, č. 55, č. 204, č. 166, č. 150, č. 201, č. 180, č. 208.

⁶²⁾ R. 1683 č. 34, 1685 č. 46, 1688 č. 89, č. 45, r. 1690 č. 157, 1691 č. 170, č. 159, 1692 č. 200, č. 169, 1693 č. 174, 1697 č. 50, 1700 č. 5.

⁶³⁾ R. 1701 č. 132, 1702 č. 175, 1705 č. 167, 1706 č. 114, 1708 č. 168, 1709 č. 142, 1712 č. 181, 1713 č. 145.

⁶⁴⁾ Uwodí se mezi nimi zejména městiště mezi č. 29 a 30, mezi č. 45 a 46, mezi č. 49 a 50 w hořejší ulici, wedlé č. 80 za nárožním domem w rynku, wedlé č. 154 a mezi č. 169 a 170 na Záměstí.

Tím způsobem dosáhla Police již za prvních časů opata Otmara bez mála asi též výstavnosti, jakou měla v posledním čase před válkou třicetiletou, a v druhé polovici opatství jeho počala se i něco málo rozšiřovati přistavováním chalup na Záměstí, kdež předtím nebývaly.⁶⁵⁾ Krom domů sausedských přibýly ve městě za času opata Otmara mlýn podklášterní na novém místě svém (č. 3), vystavený jak jinde zmíněno roku 1708, a nová lázeň (č. 4) roku 1709. Opat Otmar wystawil potom také nový špitál na nynějším místě jeho (č. 109) wedlé panského dwora, kdež jindy bývaly dvě chalupy městské. Stawba byla roku 1717 začata, a roku 1718 dokonána. Dne 8 Září roku tohoto stalo se uwezení dwanácti chudých žen do něho, jichž bylo dle přijatého pořádku šest z města a šest ze wsí. Po welkém ohni roku 1700 byla radnice městská na svém tehdejším místě spěšně zase obnowena s věží a hodinami na ní, rovněž šatlawka, piwowár a obecní chalupa jakási. Obec byla přitom od wrchnosti podporována půjčkou 2300 zlatých. Když opat Otmar roku 1706 o božím těle wedl processí po městě a měl potěšení z oltářů pěkně postawených a z domů dle wsí možnosti okrášlených, mrzely ho jen masné krámy v prostřed rynku stojící, které w tom činily ohyzdu, a wyslowil přání, aby byly odtud někam jinam přeloženy. Obecní úřad splnil ochotně wůli jeho, a přeložil krámy ještě téhož roku na zahradu Jiřího Wondráčka při domě jeho (č. 91) w krátké ulici z rynku k straně západní. Poněwadž však to místo bylo snad lidem nepřiležitě, dal opat o dwadcet let později (1726) wystawiti prozatím na swůj náklad nové masné krámy na místě, kde stávaly do našeho času, totiž we hlavní ulici mezi domy Alžběty Králowé (č. 100) a Wácslawa Jony (č. 101), kteřížto

⁶⁵⁾ Na půlnoční straně od staršího Záměstí přibýly totiž roku 1719 chalupy pod č. 129, 130, roku 1720 č. 121, 133, r. 1725 č. 131, 1736 č. 153; krom toho r. 1725 č. 61 na Kobyším krchowě někdy tak zwaném, a r. 1738 č. 184 mezi struhau a potokem při ulici piwowárské. — We hlavní ulici postawen roku 1720 nový dům (č. 6) oddělením od domu staršího (č. 7).

musili k tomu postaupiti chlíwů swých za náhradu od obce. Krámů bylo deset; swým časem jsau potom prodány řezníkům celkem za 100 dukátů (1764). Opat Otmar zasazoval se potom i o to, aby piwowár městský přeložen byl z rynku jinam pro ozdobu města. Jednalo se o to roku 1727, ale nemohlo prý na onen čas nalezeno býti příhodné místo k tomu. Toliko sladowna nacházela se již tehdáž na swém nynějším místě (č. 196) u mlýna městského, a byla roku 1724 od základů nowě wystawena, nedaleko ní pak chalupa na pustém dotud městišti s prozatímným bytem pro sládka (č. 198), která však ještě téhož roku jest prodána. Roku 1727 byl můstek we hlavní ulici znowu wystawen z kamene místo starodávného dřevěného, a později, jak jinde zmíněno, ozdoben sochau sw. Jana Nepomuckého darowanau městu od opata Otmara (1731).

Roku 1718 počtalo se w Polici 46 warních domů (i s radnicí a domem obecním), a 84 chalup, tedy auhrkem 130 čísel, roku 1727 136 a roku 1733 139 (při čemž počet domů warních zůstal nezměněn). Scházelo tedy do někdejšího počtu 149, kolik jich bylo roku 1610, ještě 10. Ze sausedů bylo dle urbáře roku 1727 10 řezníků, 8 pekařů, dva perníkáři, 20 šewců, 20 krejčích, 4 kováři, 3 zámečníci, 3 bednáři, jeden truhlář, 4 hrnčírí, dva zedníci, jeden sedlák, jeden prowazník, jeden kožišník, jeden jirchář, jeden mydlář, 40 tkadlců, dva mlynáři, dva saustružníci, dva obchodníci w plátnech, dva wináři, 4 nádenníci, dohromady 134 sausedů, krom nichž uwodí se jeden barwíf a jeden lazebník, kteří nepřislušeli k městu, než k wrchnosti. Jiný seznam z roku 1736 wykazuje wíce o jednoho pekaře, o 4 krejčích, o jednoho kováře, o jednoho truhláře, o 6 tkadlců a o 9 obchodníků w plátnech, tak že jich bylo 11, a jmenuje také 12 prodawačů kořenů, mauky a wařiwa, neuwodí však zedníků, mlynářů, saustružníků, winářů a nádenníků. Wšech uwedených jest 159, mezi nimiž jsau suad někteří, ježto neměli swých domů. Porownání výkazů těchto se stawem řemesel w 16. století ukazuje, že některá řemesla někdy zde prowozovaná celkem za-

nikla nebo provozována byla chatrněji. Nebylo více saukovníků, nebylo klobaučnicka, koželuha, klempíře, řemenáře; rozdíl mezi pivovárnickými, sladovnickými a šrotěři přestal; nebylo kuchářů dle starodávného obyčeje, ani se nepřipomíná žádný olejník ani dryáčnick.

Kromě řemesel hleděli si sausedé jak od starodávna polního hospodářství. Když roku 1718 přijela do Police tak zvaná kommissí rektifikační v příčině upravení berně, stalo se vyměření polí a luk náležejících k městu, při kterém shledalo se, že bylo tak zvaných zahrádek polních na Strážnici 119 korců, na Obsáhách 100 korců, polí příkaupených, někdy sedlských, 58 korců, zahrad na trávu 7 korců, dohromady 286 korců. Z obecních luk počítalo se ročněho sklizení 14 vozů sena a 7½ wozu otawy. Dobytky bylo ve městě 51 kraw a 4 jalowice, koní všeho všudy pět. Roku 1719 obrátila sobě obec část posawadních pastwin na dráhách k lepšímu užitku rozměření jí na 44 kausků, kteréž jsau odtud pronajímány po 21 kreycařích ročně; později pak, roku 1738, wěnowána jest welká část dráh těchto i pastwin obecních pod Strážnicí na půlnoční straně od Záměstí k rozmnožení saukromého majetku sausedů rozměření na 136 kausků, kteréž pod jménem zelišť přidány jsau k jednotlivým domům neb chalupám co stále příslušenství. Obec postoupila jich k tomu zdarma.

Ku prospívání městečka ve blahobytu mnoho napomáhalo dobré snášení mezi obcí a wrchností, které za času opata Otmara stále skoro beze všeho porušení bylo zachovááno. Opat Otmar prokázal swau dobrau vůli k Polickým jmenowitě w záležitosti berně zemské. Dle nowého rozwržení berně za jeho času roku 1711 bylo místo někdejších 156⅙ usedlostí počítáno na celé panství Polické jen 106 usedlých, a z nich na městečko 29⅞. Ačkoli poměr tento byl pro městečko o něco příznivější než prwé, když se na ně ze 156⅙ počítalo 50⅙, slewil opat roku 1722 Polickým prý z pauhé dobroty 7⅞ usedlostí, tak že měli napotom platiti jen z 22 usedlých, ostatní pak owšem přešla wrchnost na panství.

Za téhož opata Poličtí po korunování císaře Karla VI na království české (1723) opět se hlásili o královské stvrzení privilegií svých, a dosáhli ho beze všech překážek od něho dne 29 Května roku 1728; jest pak také stvrzení toto wloženo do desk zemských dne 8 Unora roku 1729.

Dobrá vůle mezi městečkem a wrchností jewila se také hned z počátku správy nowého opata Bennona, jak jest výše ukázáno, a o dobrém stawu obce toho času swědčilo také brzy potom nabytí a zřízení nowého radního domu, prostrannějšího a důstojnějšího, než byl tehdejší, téhož, který se do nynějšíka tak nazývá, na půlnoční totiž straně rynku w roze ke hlavní ulici (č. 98). Dům ten byl roku 1717 sobě zjednal František Antonin Hradecký, přední úředník panský w Polici, zároveň inspektor nade všemi statky kláštera, změnou za dům protější wedlé uličky umrlčí (č. 17), a od základu jej nowě nákladně wystawil; roku však 1728 koupila jej od něho wrchnost spolu s chalupau a zahradau, kterau měl při rybníku Hůlkowském (č. 121), newíme k jaké potřebě. Nowý opat Benno prodal dům zase obci Polické ke zřízení nové radnice. Kaupě, prwé w Braumowě umluwená, dokonána jest we klášteře Polickém od opata osobně přítomného se swolením zdejšího konventu dne 31 Března 1740, a kupní summa za dům i chalupu a zahradu řečenau činila 4500 zlatých. Přes leto bylo nepochybně všecko přestaweno a upraweno, čeho bylo k nowému účelu stawení zapotřebí, a dne 25 Října toho roku předsewzato stěhowání ze starého do nowého domu radního s welkau slawností. Ráno již we 3/, na osm shromáždili se sausedé vážně oděni w pláštích we staré radnici, a na znamení dané všemi zwony odebrali se w pořádku do farního kostela, kdež přewor Filip Ehrenschild konal služby boží s písní Veni Sancte Spiritus a s litaniami po mši swaté i s četnými intradami bubnowáním a traubením. Po slawnosti kostelní tři konšelé a písař městský pěkně doprowodili přewora do kláštera, a sausedé w průvodu se nawrátili k staré radnici. Tam předně purkrabí panský Wácslaw Hruška we jménu wrchnosti odewzдал úřadu

městskému klíče od nowého domu radního, a počalo se stěhování. Napřed šel primas Melichar Dimbter a purkmistr Wácslaw Tykal, za nimi konšelé a druzí sausedé dwa a dwa w pořádku. Písař městský Bernard Peyskar nesl privilegium císaře Leopolda a Wácslaw Turek nowější císaře Karla VI, obě z krabic wyňatá a otewřená na odív, jiní za nimi pokladníci městskau, akta a jiné věci. Od nowé radnice rozléhaly se přitom opět intrady provozované bubnowáním a traubením, a po wstaupení do ní třikrát po sobě z moždířů několika wystřeleno. Následowal oběd sausedský na radnici s hudbau a přípitky. Také hoši dostali pítí, aby si lépe pamatowali den tento pro obec slawný, při čemž dle nawedení starých wesele točili konwicemi nad hlawami a wolali: Opat Benno at žije!

Doba V.
Velké války pruské.
(1740—1763.)

1740 Po dwaadewadesátiletém odpočinutí od útrap válečných, které pro jinou nepřízeň časů teprv dosti pozdě přinášelo zjevné následky prospěšné obecnému blahobytu, přišla nowá dlouhá doba válečných wichřic, která jak zemi českou vůbec tak zvláště krajinu Polickou, jakožto při samém pomezí ležící, naplnila záhubami a hořem.

Zrowna w den radostný, w který sausedé Poličtí slawili otewření své nové pěkné radnice (25 Říj.), přišla do Police zpráva o úmrtí císaře Karla VI. Přinesl ji z Prahy farář tehdejší Leopold Hajniš, který se toho dne wrátil z návštěwy od sw. Markety. Císař Karel byl zemřel dne 20 Října, a hned rozšířil se z toho strach nových wálek, poněwadž se znalo nepřátelské smýšlení mnohých mocností, které se strojily sáhnouti na dědictví dcery jeho, králowny Marie Terezie, která po něm dle zákonů nastaupila w panství. W Polici wzbudilo strach ten zvláště psaní opata Bennona z Prahy, kterým, ještě než došel měsíc Říjen, nařizowal do kláštera, aby se peníze, kdež jakých bylo požadowati, sháněly, aby se nic zbytečně newydáwalo, aby se zastawily wšecky práce na stawbách, poněwadž by se bylo nadíti berní a platů mimořádných. Přitom se nemyslilo na nebezpečenství blízké pro zdejší krajinu, protože se obáwání wálky wztahowalo na předním místě proti Baworům a Francauzům, a z příčiny té

bylo vojsko w Čechách stahowáno se wzhledem ke hranicům ¹⁷⁴⁰ baworským. Dne 20 Listopadu přijel do Police na poledne heitman kraje Hradeckého, pan *Gastheim*, za příčinau ubytování wojáků, kteří měli ze Slezska přeloženi býti do Čech. Toho právě dne byla jedna setnina přitáhla do Náchoda, jiná měla býti ubytowána w Braumowě, kamž krajský heitman odpoledne potom odjel. Při obědě w klášteře Polickém prawil, že není se wálky báti; že kurfirst saský králowně slibuje ku pomoci všecku wojenskau moc swau; s Baworem, který se nechce spokojiti, že se najde nějaký prostředek; co se týká císařství uprázdněného, přijde prý naposledy nejspíš k tomu, že bude Lothring (manžel králowny Marie Terezie František) musiti býti prošen, aby je přijal, poněwadž z něho není žádného požitku. O wojácích prawil, že se wkládaj pro sedláky, aby se prý třeba newzbauřili.

W okolnostech takových počalo se dne 18 Listopadu konání služeb kostelních za zemřelého císaře, které dle dorozumění s konsistoří Hradeckau mělo trwati po dewět dní, pokaždé s hlučným zwoněním na všechny zwony při obau kostelích Polických, a na každau neděli a každý swátek byly nařizeny litanie s modlením za ochranu božskau pro králownu Marii Terezii, aby zachowána byla w držení dědičných zemí swých.

Pěkné řeči krajského heitmana pohřichu nestwrdily se. Po mále dní počalo se pozorowati podezřelé chování krále pruského *Fridricha II*, jenž již prwní dni měsíce Prosince počal z rozličných zemí swých sbíratí vojsko se směrem ke hranicům slezským; což zawdalo příčinu, že vojsko naše, které mělo ze Slezska přeloženo býti do Čech, dostalo rozkazů opačných, a jmenowitě do Braumowa očekáwaná setnina nepřišla. Mezitím přijel opat Benno z Prahy dne 25 Listopadu přes Polici do Braumowa, a dne 8 Prosince přijel za ním opět krajský heitman *Gastheim* s jinými některými kommissary k rownání pře jakési vzniklé mezi klásterem a měšťany Braumowskými. Obávání wálky s králem pruským, které se vždy wíce zmáhalo, bylo pohnůtkau, pro kterau

1740 kommissaři spěchali s úkolem swým takořka dnem i nocí, až konečně dne 15 Prosince byla věc wyřízena, tak že toho dne na poledne přijeli kommissaři prowázení opatem do Police, a po obědě odjeli k swým domowům. Dwa dni předtím byl již král pruský Fridrich sám přijel k wojsku swému sebranému při hranicích Slezska, a dne 16 Prosince wtrhnul do této země, klamaje lid weřejnými listy, kterými twrdil, že přichází w dorozumění s králownou Marií Terezií, chtěje jí pomoci proti jejím nepřátelům. Lehce opanowal knížetství Hlohowské a Lehnické, poněwadž nebylo skoro žádného wojska w těch krajinách. U Lehnice byl opat Otmar zakaupil statky někdejšího proboštství *Walstatského*, a obnovil konečně roku 1738 proboštství toto s řádným konventem. Po wtrhnutí Prusů dal opat Benno řeholníkům tamějším na wůli, kteří by chtěli pro zachování místa tam zůstati nebo jinam se obrátiti, i přijeli již dne 23 Prosince tři z nich do Police, aby tu přebýwali, P. Chrysostom, P. Columbanus a P. Damian. O wánocích potom přijel do Police opat na sw. Štěpána (26 Pros.) chtěje brzy odjeti do Prahy pro pilné potřeby; než wšak ještě wstal od stolu w refektáři, přišlo mnoho psaní najednu, kterými byl wrušen, a zvláště jedním, následkem kterého spěšně musil jeti do Kladska. Jednalo se o nějaké opatření k hájení pevnosti této proti Prusům. Byl opat také psaním králowny Marie Terezie samé daným 20 Prosince žádán o pomoc k tomu několika tisíci zlatých a nějakou částkau obilí. Opat Benno, wrátiw se z Kladska, přijel do Police na noc dne 28 Prosince, a dal konventu zdejšímu psaní ono čísti, následkem kterého uzavřel dáti na obranu Kladska 6000 zlatých a 400 korců mauky. Hned pak ráno druhého dne odjel do Prahy (29 Pros.).

W prwních dnech potom zdálo se, jako by wálka měla zasáhnouti bezpostředně zdejší končiny králowství českého, ježto král pruský od Hlohowa w dolním Slezsku rozdělil wojsko swé na dwa oddíly; s jedním táhl po Odře nahoru ke hlawnímu městu slezskému Wratislawi, druhý wedením Schwerina poslal ke hranicům českým, kdež wojsko toto při-

razilo až k městečku *Fridlandu* na Stenawě w nejbližším sa-
sedstwi Police a Braumowa. Strach byl, jako by Prusi mínili 1740
odtud přes Braumow zaměřiti ku Kladsku. Nebezpečenství
toto však minulo. Již 5 Ledna roku 1741 přišlo do kláštera 1741
psaní od přewora Braumowského, P. Jakuba, kterým ozna-
mowal, že se Prusi od Fridlanda obrátili ke Frankšteinu.
Naproti tomu byl král pruský zatím s hlavním wojskem svým
již dne 3 Ledna osadil Wratislaw, a wojsko Schwerinowo
činilo pokusy o dobytí sobě přechodu přes hory u Warty.
Dne 8 Ledna přijel do Police heitman Braumowský s nowi-
nau, že Prusi již skutečně přešli přes hranice a táhnau od
Warty ku Kladsku, což nový strach wzbudilo; ale již dru-
hého dne ukázalo se, že nowina nebyla prawá. Hned potom,
dne 10 Ledna, jel general hrabě *Kolowrat* skrz Polici do
Braumowa s některými důstojnsky, a již nazejtří wrátiw se
a zůstaw we klášteře na oběd, powěděl o boji, we kterém
Prusi, když se pokaušeli času nočního dobytí sobě cesty pře-
smykem za Wartau, jsau zahrání střelbau se ztrátau 27 mužů.
Odtud se wálka w těch stranách wzdálila do horního Slezska,
kdež Prusi bez mnohých překážek pronikli až ke hranicům
morawským.

Mezitím došel opata Bennona w Praze list králowny
Marie Terezie, kterým byl jako jiné wrchnosti w králowství
českém žádán o mimořádnau pomoc na útraty wálečné, půjč-
kau totiž 30.000 zlatých. Držána byla z té příčiny kapitula
w Braumowě, kdež uzawřeno, hotových peněz šetřiti, ale na
zaprawení půjčky žádané zaslati do mincowny stříbrné sošky
andělů a jiné klenoty, ač které by neměly ceny umělecké,
coby se pak nedostávalo, na to odjinud vypůjčiti. Uzawření
toto oznámeno jest konventu Polického dne 13 ledna, a od
něho rovněž schwáleno.

Dne 18 Ledna polekáni jsau Poličtí příchodem nenadá-
lým sedmi wojáků pruských. Byli to však *přeběhlci* od woj-
ska králowa ze Slezska, po kterých dne 21 Ledna následo-
wali ještě jiné dwa, rodilí Francauzi. O dwa dni později
(23 Ledna) přítáhl malý zástup našeho wojska wedením lieute-

1741 nanta, který w klášteře obědował. Druhého dne (24 Led.) odtáhli s wozy swými do Braumowa, kdež potom něco wíce wojska bylo wloženo, aby pozorowali a dle potřeby hájili hranici zemskau. Dne 7 Unora opět přišli čtyři přeběhlci pruští do Police. Brzy potom wložena byla i do Police malá posádka. Přitáhlo dne 25 Unora 70 mužů pěchoty pluku *Herberšteinského*, kteří byli w měsíci Listopadu až z Temešwára wypraweni do Čech a krátký čas leželi w Kladsku. Pět z nich sprostých, jeden kaprál a dwa tamboři utekli dne 1 Března přes hranice slezské, dílem se zbraní. Nazejtří potom (2 Břez.) přitáhla ještě jedna setnina ze Starkowa do Police pluku *Kolowratowa*, a 4 Března přišli nowáčkové z Hradce Králowé, jichžto část nazejtří (5 Bř.) poslána do Braumowa, část zůstala. O wálce přicházelo zatím mnoho nowin lichých, jakož již dne 30 Ledna o domnělém zajetí krále Fridricha od husarů; což přinesl posel pana Paschasia Osterbergera, držitele Wambeřic, jenž o tom zároveň psal opatowi Bennonowi do Prahy.

Poněwadž byl nastaupil předešlého roku (1740) nový papež *Benedikt XIV*, ohlášeno bylo toho času *milostiwé léto* na úmysl zachowání obecného pokoje. Ohlášení stalo se w Polici dne 22 Ledna, i konali zde pobožnosti předeepsané také wojáci příchozí od Temešwára, kteří na swém dlauhém pochodě odtamtud neměli k tomu přšležitosti. Mnozí také se účastnili pobožnosti bratrstwa Polického při měsíční schůzi jeho dne 12 Března. Nad setninau Kolowratowskau, která ležela w Polici, byl setníkem saský baron *Oeschelitz*, Lutheran, a také lieutenant jeho byl téhož náboženstwí. Služby boží konané w klášteře Polickém a zacházení s řeholnsky Polickými, mezi nimi zwlášť praesesem tehdejsím bratrstwa, Bonaventurau Piterem, nacházely welké zalíbení u nich, tak sice že *Oeschelitz*, muž 61letý, který již 35 let konal službu wojskau, zanašel se s úmyslem přestaupiti ku katolickému náboženstwí a wyslowil se, že mnil učiniti tak při prwní přšležitosti. W Polici samé nepřišlo k tomu; nebo již dne 19 Března přišel wojsku rozkaz, aby se bez meškání dalo na pochod

ke Hradci Králové. Odtamtud mělo nepochybně táhnouti dále 1741
do Moravy, kdež se pod velitelstwím barona *Neipperka* sbíralo vojsko k výpravě proti králi pruskému do Slezska. Již o den dříve (18 Břez.) táhli skrz Polici s týmž rozkazem vojáci, kteří dotud leželi w Braumowě. Poličtí následowali dne 20 Března w půl dewáté ráno po srdečném rozlaučení důstojníků s kněžími. Již o dwa dni později (22 Března) přitáhlo něco jiného vojska do Police, a zůstawsí přes noc, odebralo se nazejtří (23 Bř.) do Braumowa; důstojníci byli Lothryňčané; něco pak vojska také zase hned první dni potom leželo w Polici od pluku knížete *Hessen-Kasselského*. Z těch tři wyznání ewangelického přestaupili w Polici k církwi katolické, wsměs cizozemci, Jan Jiří Zimmerman z *Hessen-Kassela*, Arfman Lüneburčan rodilý w *Bremě* a Augustin Jindřich Stuck z *Brunšwika*. Dwa učinili slawné wyznání wíry w neděli welkonoční (2 Dub.), třetí w auterý potom (4 Dub.). W pondělí mezitím (3 Dub.) byli ostatní vojáci u zpovědi a důstojníci pozváni na oběd we klášteře.

Dne 11 Dubna odtáhlo i toto vojsko z Police w půl šesté ráno, a wykonalo cestu přes Dušňky až ke wsi asi půl hodiny za tímto městem ležící, nejspíš *Rückerts*. Byl to však právě den po bitvě u *Molwic* (10 Dub.), w které Fridrich po boji tuhém a se ztrátou asi stejnau na obou stranách dobyl swého prvního wítězstwí w poli. Také setník *Oeschelitz* padl w této bitvě. Baron *Neipperg*, zatlačiw předtím Prusy od hranic morawských až na blízko města *Břehu*, musil ustauti zpět k *Nise*, kdež stanul w pevném ležení; král pruský pak po více měsíců stál w ležení jiném u *Střelína*, drže asi dvě třetiny Slezska w moci swé. W krajině *Polické* bylo přitom delší čas ticho, však ne beze strachu. Dne 20 Kwětna jel tudy zemský heitman *Lehnický* vyhnaný od Prusů, a obědował w klášteře s manželkau a dětmi. O dwa dni později (22 Kw.) přijel opat *Benno* z *Prahy*, ale zdržel se jen půl hodiny na cestě do *Braumowa*, a již po třech dnech (25 Kw.) spěchal zase zpátky do *Prahy*, zdrzew se w *Polici* jen na oběd. Některý čas potom strhnul se w krajině *pokřík*,

1741 že pro nedostatek vojska našeho všechen mladý lid musí jíti na wojnu; čehož ulekše se *Machowští* a *Lhotští*, dne 13 Čerwna všichni dali se w běh do blízkých nepřístupných lesů, a tam we dne a w noci se ukrýwali, ohně sobě dělajíce. Brzy však to minulo, a nawrátili se zase ku přibytkům.

W Polici, jak se zdá, ani nebylo vojska žádného tu chvíli; toliko w Braumowě. Odtamtud dne 23 Čerwence posádka tehdejší odtáhla do ležení u Nisy; a na její místo dne 28 Čerwence přijelo několik setnin husarů s generalem *Festetičem*, Rudolfem hrabětem *Pálfy* a třemi jinými důstojníky. Festetič učinil odtamtud smělý wpád do Slezska, na kterém projew zemí až k řece Odře, nedaleko kláštera Lubického u wsi Malče swedl boj s husary pruskými, a poraziw je, nawrátíl se již dne 3 Srpna do Braumowa s 208 zajatými. General sám zdá se že dlauho nezůstal we krajině; ale husarů jeho asi 600 mužů bylo i potom posádkau we Braumowě, odkudž vyjízděli pilně na hlídky w okolí. Nedlauho potom, asi w polowici měsíce Srpna, král pruský přeložil hlawní byt swj od Střelna k Reichenbachu blíž ku pomezí českému. Odtamtud dne 31 Srpna najednau přikwapil zástup husarů pruských do nejbližšího městečka slezského *Fridlanda*, a jal se směle pauštěti strach na sausední krajinu. Konšelé Fridlandští musili poslati psaní do Braumowa, kterým tamější heitman panský wyzýwán jest, aby se bez meškání dal naléztí we Fridlandě s tolika a tolika koni k wezení děl, a puštěn hlas, že jest tu 4000 Prusů, ano jich nebylo wíce než asi 500. Heitman neuposlechl; ale w Braumowě bylo polekání weliké; brány jsau zawřeny, celau noc chodily hlídky po městě, a husaři položili se wen z města, i wyslali stráže až ku pomezí k pozorování nepřitele, s nímž pro domnělý welký počet jeho nemínili se dáti do boje. Tož o půlnoci Prusowé přešli přes pomezí české u malé wésky Neusorge, a obořili se na dwůr *Halbštatský* na panstwi Braumowském; když pak tam neshledali koní ani dobytka, ježto byl záhy odehnán, zapálili dwůr, a wzawše s sebau šafáře jakož i celného z Neusorge, wrátili se do Fridlanda i odtud do Swíd-

nice. W prvním strachu z nočního vpádu nepřítele dali se 1741 w Braumowě mnozí sausedé i také někteří řeholníci na útěk přes Polici k Náchodu, a strach jejich pobauřil také Polické, tak že mnozí následowali jich příkladu. Prases bratrstwa Polického Bonaventura Pitr dal věci bratrstwa odvézti do Slaupna; on pak i přewor P. Filipp Ehrenschild, provisor P. Wácslaw a čtyři jiní z klášterníků po obědě dne 1 Září připojili se k Braumowským, a utkali rovněž do Náchoda, odtamtud pak do Dušník; ale již po dwau dnech wrátili se zase (3 Září), když nebezpečenství minulo, a zatím již 1 Září přijelo nových 500 husarů pluku *Waraždinského* od Náchoda, poslaných Braumowským ku pomoci.

Čtyři neděle po tom příběhu, dne 30 Září, odtáhlo opět wojsko wšeccko, co ho w krajině bylo, do Slezska ke hlawnímu wojsku u Nisy kromě 40 mužů, kteří zůstali w Braumowě posádkau. Nepřišlo wšak ani nyní k žádným wálečným skutkům mezi wojsky w tehdejších postaweních obau, nýbrž nastal klid obywatelům krajin těchto záhadný, poněwadž neznały se obecně příčiny jeho. Králowna Marie Terezie, když zatím proti ní wystaupili jiní nepřátelé, Francauzi, Bawoři a Sasi, spolčiwše se mezi sebau, a již w polowici měsíce Září spojené wojsko francauzské a baworské wtrhlo do Rakaus, hleděla zjednati sobě pokoj s králem pruským, a dala zawříti s ním *příměří we Schnellendorfe* dne 9 Října, jímž zanechala asi dwau třetin Slezska w jeho moci; smlauwa wšak o příměří toto měla zachowána býti w tajnosti, aby o ní newěděli Francauzi a jejich spojenci, s kterými zatím Fridrich II byl wstaupil we spolek a měl jim pomáhati. Král pruský wšak smluwau tauto hleděl jen klamu. Když baron Neipperg po zawření příměří s wojskem swým od Nisy ponenáhu ustupowal do Morawy k sestředění wětší wojenské moci proti druhým nepřátelům králowny; Prusi proti wýslownému znění smlauwy překročili beze wší překážky přes hranice české. Předně obsazeno od nich hrabství Kladské i s městem Kladskem krom pewnosti čili citadelly, we které zůstala posádka rakauská. Odtamtud dne 28 Října odpoledne tři pluky

1741 vojska pruského přitáhly do Braumowa, a w prwních dwau dnech potom (29 a 30 Řřjna) *obsadili Polici* a všecky wsi na panstwí Polickém, co zatím wrchní welitel wyprawený k tomu, kníže *Leopold Dessowský*, dne 29 Řřjna přes Náchod wtrhnul hlaub a rozložil wojsko po celém kraji Hradeckém i dále až ke Chrudimi. Opět bylo předstíráno, že přicházejí Prusi co přátelé, že mní král pomoci Marii Terezii proti nepřátelům jejím, a wojsko chowalo se z počátku všude velmi pokojně, tak že se obywatelstwo oddávalo mínění, že zawřen jest mír s králem pruským.

W tom spůsobu uplynulo několik neděl, mezi kterým časem král pruský auskočně čekal na další pohyby wojsk druhých nepřátel, s kterými setrwával we spolcích. Nicméně již 1 Listopadu wojáci prwní, kteří leželi na Policku, jízda totiž, wynutili značnu summu peněz od městečka i ode wsi před swým odtazením dál do země; na jich místo pak hned jiní přitáhli, pěší. Téhož času zmocnili se Prusi w *Dobrušce* welkých zásob obilí, swezených tam pro wojsko naše. Čestí sedláci musili jim je woziti odtamtud přes Polici do Braumowa, na tisíce korců owsa, ječmene, mauky, což vše ukládáno w Braumowě w klášteře, we dvoře a jinde. Každý dovoz prowázelo jen asi 6 neb 8 husarů, na nichž bylo widěti strach z pohledu na nezvyklé hory a wyčníwající skály w krajině, w nichž by mohly se skrýwati úklady. Sedlákům powozníkům přicházela z toho chuť dáti se do nich při nějaké příležitosti; ale nebylo jí; neb wojska králowny vždy více se vzdalowala od těchto krajin, a nebezpečenstwí od nepřátel s jiných stran vždy více se množilo. We druhé polowici měsíce Listopadu wtrhli již Francauzi a Bawoři z Rakaus od strany jižní, a zároveň Sasowé od strany půlnoční do králowstwí českého. Dne 23 Listopadu spojili se před Prahou, kdež mateřský klášter sw. Markety zkusil weliké sauzení od nepowolaných hostí. Opat Benno psal o tom žalostnu zpráwu přeworowi a konwentu Polickému dne 25 Listopadu, a posel, který s psaním wyšel na noc toho dne, když byl sotwa půl míle vzdálen od Prahy na noclehu, wyrušen byl ze spaní

střelbau na město, a widěl ohniwé kaule lítati na ně. Také pak nazejtř potom nepřátelé *dobyli Prahy* útokem (26 List.), a kurfirst baworský Karel Albert dal se wyhlásiti za krále. 1741

Nyní nedbal také král pruský ani již na oko na zachování příměří Schnellendorfského, nýbrž umluwil se o společné wálčení s Francauzi a Bawory, a wojsko jeho obsadilo netoliko ostatek Slezska, který mu postaupen nebyl, nýbrž wedením Schwerina wtrhlo také do Morawy, kdež dne 26 Prosince dobylo Olomauce. Krajina Polická i Braumowská, nacházející se w moci pruské, jest nyní obtěžována břemeny daní wálečných, kteréž wymáhány jsau každého měsíce až po 20 zlatých z jednoho usedlého, kdežto jindy obyčejná berně ještě nikdy nepřewýšila 3 zlatých měsíčně. K tomu Prusi w některých místech jali se také bráti lidi na wojnu. Z toho se strhnul strach nowý, wětší než předešle z obáwaného odvodu k wojsku domácímu. Do Police přišli dne 19 Prosince wojáci prušti z Braumowa, a wzali mocí některé s sebau, i ženaté. W leknutí z toho dalo se wšecko z městečka i z wesnic na útěk do lesů, kdež po stech mužských se ukrýwalo, a poněwadž byl mráz welký a k tomu wětry zřřily, dělali si welké ohně k zahřání. Strach nebyl lichý, nýbrž ještě wíce se rozmnožil, když Prusi dne 22 Prosince wedli skrz Polici mnoho pacholků sebraných na okolních panstwach, a mezi nimi bylo rovněž i několik ženatých, za nimiž ženy šly také s nářkem welikým. Byli mladší i starší, a wedeni jsau do Braumowa; odtamtud pak na sta jich odwezeno potom na wozích až do Berlína. Z panstwí Polického stižení jsau týmž osudem dwa ženaté, jeden z Bezděkowa, druhý z Petrowiček. Byly z toho smutné wánoční swátky toho roku. Jmenowitě na boží hod, dne 25 Prosince, strhnul se opět útěk takořka obecný sedláků, sausedů, synků swobodných, towaryšů řemeslnických i pacholků. Na 300 sběhlo se jich z městečka i z wesnic bližších na Ostaši, neméně we Žďeríně. Z Machowa a tamějších wesnic sebralo se jich nejwíce na hoře nade wsi Lhotau, kdež chalupa jedna slaužila za stanowistě jich asi dvěma nebo třem stům ozbrojených, odkudž wycházeli pilně

1741 na stráž, ale postaviti se se zbraní na odpor neodvážili se. Po několika dnech teprw stalo se poněkud zase upokojení, a lidé nejvíce snad zimau byli přinuceni nawrátiti se k domowům. Duchowní wrchnosti Polické bylo mezitím welice na příkoř, že pod ochranau Prusů někteří poddaní, kteří za předešlých let pro zakázané náboženství protestantské byli stíhání a utekli ze země, nawrátili se a žádali zpátky zabawené majetnosti swé, kteráž ze zvláštního rozkazu krále pruského také do posledního halfře musila jim býti vydána.

1742 Od počátku roku 1742 Prusi úsilně obléhali pewnost *Kladskau*, za kterauž příčinau ti, kteří dotud leželi na Braumowsku a Policku, dne 31 Ledna odtáhli wětším dílem k témuž obléhání. Přitom pobrali s sebau wšecky peřiny, které jim byly zde poskytnuty ke spaní. Na 30 wozích jsau za nimi odwezeny. Pewnost vzdala se jim konečně umluwau dne 28 Dubna. Mezitím král Fridrich w měsíci Unoru osobně se odebral k wojsku do Morawy, a stáhl tam hlavní sílu swau k wybojům, které se brzy wztahowaly až ke hranicům rakauským; když se wšak z jara také hlavní wojsko králowny Marie Terezie wedením swata jejího Karla wéwody lothrinského obrátilo do Morawy proti němu, opustil král zase zemi tuto celau, a wtrhnul odtamtud do Čech. Wojsko jeho rozdělilo se zde na tři hlavní oddfly s leženími u Hradce Králowé, u Pardubic a u Poděbrad. Z toho nastaly nowé trýzně také krajině Polické. Dne 13 Dubna přišel rozkaz od welitelství pruského, aby bylo dodáno z panství Braumowského a Polického 794 centnéřů mauky, 4404 korce owsa, 8833 korců sekaniny, 3573 centnéřů sena, 2680 slámy do zásobárny čili magacfnu Hradeckého; čemuž w jaké míře zadostučiněno, nemáme zpráwy určité. Také táhly nyní krajinau rozličné posily k wojsku ze Slezska. Tak dne 6 Kwětna přitáhlo ze Swídnice 230 mužů pod heitmanem *Finkem* do Braumowa, kterýž odtamtud dne 8 Kwětna spolu s některau částí posawadní posádky Braumowské odtáhl přes Polici k Náchodu. Dne 10 Kwětna wezly se welké zásoby obilí z Braumowa do Pardubic, a jiné wšelijaké dowozy potom následowaly.

Nedlauho potom, dne 17 Kwětna, srazila se obě hlavní 1742
 vojska spolu w bitvě u *Chotusic* nedaleko Čáslawě, we které
 opět král pruský, ač se ztrátau welikau, obdržel bojiště. Ač
 vítězství jeho nebylo rozhodné samo o sobě, však pro jiné
 nepřátely, Francauze, Bawory a Sasy, posawad w zemi stojící,
 hleděla následkem jeho králowna Marie Terezie zbawiti se
 aspoň jednoho mocného protivníka, a dala jednati s králem
 o mír. Mezitím vyskytl se nějaký zástup husarů uherských
 we hrabství Kladském w krajině u *Dušník*, kamž nepochybně
 pronikl z Morawy za zády vojska pruského a jal se dowozům
 mezi Braumowem a Náchodem překážeti, podporován jsa od
 obywatelstwa, které se rádo mstilo Prusům. Dne 26 Kwětna
 položil se některý počet jich na stráž we *Hronowě*, kdež do-
 čkali se wozů pruských se zásobami od Police, doprowáze-
 ných 24 wojáky. Ihned udeřili na ně w lukách blíž mostu přes
 Medhuji. Prusi postawiwše se w řad, wystřelili na ně, ale
 žádného nestřelili; od husarů naproti tomu jeden z nich jest
 zastřelen, lieutenant jejich těžce zraněn, ostatní podali se w za-
 jetí, a zbaweni zbraně i odvezeni do Dušnsk. Několik husarů
 doprowodilo zajaté, ostatní we Hronowě zůstali.⁶⁶⁾ Již na-
 zejtrí potom (27 Kwětna) hnáno bylo asi 350 polských wolů
 přes Polici k wojsku pruskému, a k ochraně šlo 15 wojáků
 pruských před nimi ke Hronowu. Mnoho Polických šlo za
 nimi ze zwědawosti, poněwadž se nejspíš wědělo o boji wče-
 rejším. Přišlo opět we Hronowě samém u mostu k půtce,
 která trwala asi hodinu; ale zatím honáci s woly, když usly-
 šeli lomoz boje, dali se s dobytkek na jinau cestu přes wrchy
 w prawo, a dostali se přes Čertowinu do zámku Náchodského.

Prusi toho dne z Kladska přepadli Dušňky, a zwěšeli
 wedlé silnice odtud ku Kladsku jedenáct sausedů tamějších,
 kteří byli husarům nápomocni. Stalo se to nepochybně, když
 zatím husaři odtamtud jinam se byli obrátili k smělejšímu

⁶⁶⁾ W Ludwikowych Památkách Náchoda, 243, klade se příběh tento mylně
 na 17 Kwětna s rozdílem od Pitrowých paměti Polických (w knize
 bratrstwa) zcela saučasně den ode dne psaných. Některými však
 okolnostmi jedno wyprawowání druhého doplňuje.

1742 předsewzetí. Přešli totiž někde snad za Dušňky do krajiny při řece Stenawě, kdež přidalo se k nim welké množství lidu sedlského z hrabství; tu pak dne 29 Kwětna pokusili se o dobytí *Braumowa*. Po poledni asi w půl jedné wyskytli se husaři a panduři s lidem tím před městem, a učinili prudký útok na obě brány, hořejší i dolejší, kteréž byly na spěch zawřeny. Heitman posádky asi 100 mužů silné, jménem von Billerbeck, již se chtěl vzdáti za swobodný odchod. Když mu však byl odepřen, bránil se dále, a husaři, zabiwše toliko pět Prusů a něco jiných zraniwše, musili od útoku upustiti, i uchýlili se zase zpět do hrabství. Heitman obdržel k žádosti své dne 31 Kwětna posilu z Kladska, a dne 1 Čerwna již o půl čtvrté ráno přijelo 500 husarů pruských od Náchoda do Police, a odtamtud spěšně jeli dále do Braumowa, však již nazejtří potom (2 Čw.) wrátili se přes Polici zpátky, protože jich více nebyla potřeba.

Dowozy k wojsku pruskému od Braumowa přes Polici potom ještě více dní trwaly. Dály se obyčejně w noci skoro každý den pod stráží brzy husarů brzy pěších a pokaždé s rozličnými nátisky. Často se wojáci prustí pokaušeli wraziti do kláštera a pobrati koně; což však na ten čas zabráněno. Konečně byl dne 11 Čerwna zawřen *mír we Wratislawi*, kterým králowna Marie Terezie Fridrichowi postaupila nejwětší částí Slezska i s hrabstvím Kladským. Ač se o tom w krajině ještě newědělo, táhlo nepochybně již následkem toho dne 15 Čerwna něco wojska pruského s jedním dělem skrz Polici we směru zpátečném od Náchoda ke Braumowu. Přitáhli odpoledne o nešporách, a chtěli míti od kláštera koně a sud piwa. Piwo jim dáno, koní však neobdrželi. Chowali se přitom welmi ostražitě, postawiwše hlídky u každé uličky a u každého kautka. Zústawše tu přes noc, časně ráno před čwrttau hodinou odtáhli k Braumowu. Dne 19 Čerwna počal konečně pochod zpátečný do Slezska krajinou Polickau u welké mře. Táhlo toho dne množství pěších i husarů pruských skrz Polici, a od nich praweno tu, že jest zawřen pokoj, newěřeno tomu však okamžitě, zvláště pro welké útisky, které

od nich konány. Následowaly ještě silnější *průtahy* dne 24, 1742
25 a 26 Čerwna; i ač byl mír, vydíráno jak na městě tak
na panství všecko, čeho se wojsku chtělo, i peníze také. Po
přestávce několikadenní přitáhli dne 5 Čerwence potom čtyry
celé pluky jízdy pruské, jeden husarů a tři kyrysníků, a roz-
ložili se po městečku i po wesnicích všechných; 600 mužů
ubytowáno w Polici samé. Přitáhše o půl osmé ráno, zůstali
tu ten den celý i 6 Čerwence a přes druhau noc potom.
General, který jim welel, ubytowal se na radnici; důstojníci,
kteří leželi we městečku, stolowali w klášteře; jiní však ze
wsí přicházeli buď sami, buď poslali swé sluhy do klášteřa,
a s welkau wzpurností poraučeli si wína, mauky, masa, píce
pro koně; všecko musilo se jim dáwati, a zvláště wína ne-
stačilo se naléwati dne 6 Čerwence až pozdě do noci. Krom
toho wynutili 700 zlatých w penězích, které jim téhož dne
musily býti vyplaceny. Dne 7 Čerwence časně ráno we tři
hodiny bylo traubením dáno znamení ku pochodu, a we čtyry
hodiny odtáhli ke Braumowu, kdež podobně dwa dni zůstali.
Mimo to protáhl Policí w osm hodin ráno celý jeden pluk
husarů pruských zelených rovněž ke Braumowu. Bylo to po-
slední wojsko, které tudy táhlo wojenským pochodem zpá-
tečným. Dne 12 Čerwna přišlo jen ještě oznámení o 300 mu-
žích, wětším dílem raněných neb nemocných, kteří tu měli
býti na noc dne 14 Čerwna. Přibyli řečeného dne všelijak
zmrzačení: jeden bez nohy, jiný bez ruky, bez nosu, s okem
wypichnutým a jinak; nazejtří pak dále do Slezska se
ubírali.

Hned po zawření míru s Pruskem bylo wojsko králowny
Marie Terezie obráceno proti Baworům a Francauzům, kteří
drželi Prahu, a oblehlo je tudíž we hlawním městě králowství
českého; když pak po dlauhé obraně a jiných událostech
wálečných musili ku konci roku 1742 opustiti zemi českau,
přenesena jest wálka do Bawor a dále až k Rýnu; potom
po mnohých šťastných wítězstwach dobytých roku 1743 přešlo 1743
wojsko naše roku 1744 také přes Rýn, a wálčilo s Fran- 1744
cauzi na vlastní jich půdě. Při tomto vzdálení dějiště wá-

1744 lečného krajina Polická užila blahého odpočinutí po dvě léta téměř jako v čas mřu.

1743 Mezi obléháním Prahy od našich přijel opat *Benno* dne 17 Září 1742 od sw. Markety, kdež po ten čas přebýwal, ponejprw zase do Braumowa, a nawštíwil dne 20 Září na noc Polici, kdež dwa dni se zdržel.

Dne 5 Října počalo se konání pobožnosti k děkwdzání Bohu za šťastná wítězství dle nařizení biskupského z Hradce.

Poněwadž tebdáž ještě posud byli Francauzi w Praze i jinde w zemi, zřizowala se zvláštní *obrana zemská* (landmiliz) k hájení cest proti nim, i dáo se sbírání dobrowolných k tomu po celém kraji Hradeckém ku konci měsíce Října, zejména na Braumowsku a Policku dne 26 až 29 toho měsíce. Z Braumowských poddaných dalo se k tomu 160, z Polických 56, z městečka jen welmi málo. Majíce wyprawiti se na cestu ku Praze, přitáhli Braumowští dne 29 Října na noc do Police, a druhého dne ráno w osm hodin odtáhli po některém ukázání cwiku swého před opatem opět zde přítomným i konventem. Jeden z kněží zdejších, P. Nepomucenus, šel s nimi co polní duchovní.

1743 Roku 1743 dne 2 Čerwna bylo *Te deum laudamus* pro wítězství dobyté nad Francauzi w Bawofích, zvláště w bitvě u Simpacha (10 Kw.), po které jen dwa dni (12 Kw.) byla králowna Marie Terezie korunowána w Praze.

Pro bauře wálečné musila po dvě léta předešlá opominuta býti obyčejná pauť Polických do *Warty*. Nyní w době přízniwé předsewzata jest ponejprw po uwedení místa toho pod cizí panství. Processí wedená farářem P. Leopoldem Hajnišem a prasesem bratrstwa Bonaventurau Pitrem wyšla z Police dne 29 Čerwna ráno we čtyry hodiny, a došla do *Warty* téhož dne odpoledne w 5 hodin. Tam byly dne 30 Čerwna ráno po šesté hodině welké služby boží. Odpoledne w jednu hodinu se nastaupilo na zpátečnau pauť přes Eckersdorf; přišlo se wečř okolo dewíti hodin do Božanowa a tam nocowáno; třetí den pak w pět hodin ráno wyšlo se odtud ke Slawnému, za kteraužto wsi pautníci se všickni shromáždili

a šli pospolu až k Ledhují, odtamtud pak we processí mě- 1743 stem až do kostela, jak byl obyčej.

Wítězné však pokroky vojsk královný Marie Terezie popuzowaly brzy potom žárliwost krále pruského, kterýž se obával, žeby následkem jich mohl přijíti zase o nesprawedliwý wyboj swůj. Pro nepřátelské smýšlení jeho, které se všelijak jewilo, musilo předce zase aspoň poněkud hleděno býti k obraně králowstwí českého pro všeliký případ. Tudy již dne 1 Ledna roku 1744 Police spatřila zase již něco wojska wypraweného k opatření hranic. Přišlo totiž odpoledne toho dne 70 tak zwanych *Waraždinských* w červeném oděwu s pláští rovněž červenými. Pokládání jsau w Polici za lidi welmi pobožné ač proti nepřátelům welice urputné a laupeže dychtiwé. Neznámo, jak dlaho zde přebýwali; zdá se však, že odtud jak we Braumowě tak w Polici zůstávala stálá posádka a také zemská obrana konala jisté služby. Jinak byl ještě pokoj po více měsících. Z nařízení biskupského měla býti na sw. Trojici processí s modlením za šťastné prospíwání we wálce jakož i za dosažení žádaucího míru; i poněwadž na ten den připadala také obyčejná processí na Ostaš, wykonána jest zároveň na ten úmysl (31 Kw.).

Pohřichu však naděje w obecny mír dlaho se nezachowala. Když w měsíci Čerwenci roku 1744 opat Benno za potřebami swého kláštera konal cestu do Slezska, spatřowal tam všude silné zbrojení Prusů, a nawrátíl se ku konci měsíce téhož se zprávou, že všude byl jeden hlas o opětém brzkém wtrhnutí jich do Čech. Dne 28 Čerwence odjel po krátkém pobytu z Police do Braumowa, a již nazejtří (29 Čwce.) časně ráno wrátíl se odtamtud, a jel do Slaupna, odtamtud pak do Rajhradu s nejdražšími věcmi na několika wozích pro uchování jich před nepřitelem, s jistotau za to maje, že Praha bude opět obležena. W prwních dnech potom bylo pozorowati sesilowání wojska a jiné rozličné příprawy wálečné we hrabstwí Kladském, následkem kterých dne 7 Srpna slabá posádka Braumowská i se zemskau obranau tamější jest odwołána, ježto by odolati byla nemohla. W Polici přidali se

*

1744 k nim také Poliční obranci zemští, a dne 8 Srpna po půlnoci odtáhli společně ku Praze.

O šest dní později stalo se, jak bylo se strachem očekáváno, mocné vtrhnutí krále Fridricha s dvou stran zároveň do království českého. Jedno vojsko asi 60.000 mužů vedl král sám přes Sasy, nad druhým, asi 20.000 mužů, postaven byl Schwerin ve Slezsku. Dne 14 Srpna nacházel se *Schwerin* již ve Fridlandě u samého pomezí, a v krajině Braumowské musily se připrawovati byty pro jeho vojsko. Dne 15 Srpna vtrhli Prusi s dvou stran do Braumowska, od Fridlanda totiž a od Kladska, jichž bylo 11 pluků. Schwerin ubytował se v klášteře Braumowském, a část vojska jeho hned táhla dále k Polici. Bylo o pauti Polické, a počala se právě obyčejná na ten den pobožnost bratrstwa. W tom ještě před kázáním přišlo několik vojáků pruských s oznámením, že táhnau; čímž pobožnost přetržena. Musily býti chystány obědy pro ně; hned pak po poledni přitáhli, a rozsadili se po městečku i po wsech, w počtu asi 6000 mužů, jízdných i pěších. Na zaopatření takového množství vojenského lidu nebylo žádné příprawy. Nebylo chleba, masa, píce pro koně, čehož Prusi žádali s velkými křiky a nátisky; wymáhány za to peníze. Celé pak množství to zůstalo tu nejen toho, nýbrž i druhého dne potom, w neděli 16 Srpna, majíc den odpočínutí na Policku i na Braumowsku. General, který oddílů tomu welel, i důstojníci a více jiných osob ubytowali se w klášteře; po domích bylo we městečku 40 i 50 mužů, podobně we wsech wsechněch. Na wsech stranách byly rozestaweny stráže, dvojnásobné i trojnásobné; w noci wolaly na sebe každau čtvrt hodinu; nicméně dwa ze strážných prwní noc utekli. Ráno dne 17 Srpna zdvihlo se vojsko, a táhlo dále k Náchodu. S ním odwedeni jsau purkrabí Polický Wácslaw *Hruška* i obroční Jiří *Dobiášowský*, wšak propuštění onen druhého dne z Nowého města nad Medhují, obroční teprw dne třetího ze Skalice. Také provisor kláštera P. Vitališ, příjmím Mařík, byl od generala jízdy obeslán do Petrowic a tam zadržán, wšak wybawil se newíme jakým způsobem.

Za vojskem odešlým hned jiné přišlo dne 17 i 18 Srpna, táhnouc takořka bez přetržení, brzy pěší brzy jízda, k Náchodu a dále do kraje. Dne 19 Srpna přitáhlo opět něco vojska odpoledne, a zůstali w Polici na noc. Měli s sebou mnoho wozů s maukau a jinými potřebami, také mnoho wolů, pro něž obrali si stanoviště na Babím od hřbitowa až k Ledhují. Důstojníci strawováni jsau w klášteře. Když druhý den ráno se dali na cestu dále (20 Srpna), rozutfkalo se jim nedaleko od města 40 lidí, které měli při wozích a ke hnání dobytka; z čehož se strhnul velký lomoz. Wojáci, kteří byli hlídkau při wolích, wrazili zpátky do města, a brali na potkání lidi s sebou za pohůnky. Tu se všecko dalo na útěk do polí a do lesů, tak že ten den nezůstalo téměř člověka mužského we městě. Wojáci zůstali tu přes noc, a teprw ráno dne 21 Srpna odtáhli dále; honáci od nich sebrání se však brzy zase wrátili. Potom trwaly průchody vojska pruského ještě tři dni, do 23 Srpna, až přešlo celé wojsko Schwerinowo.

Poněwadž wojsko domácí, zůstawené k obraně země české, bylo w počtu slabé, tak že se w poli s welkau mocí pruskau měřiti nemohlo, bylo dvojímu wojsku krále Fridricha a Schwerrina snadno spojití se před Prahau a oblehnauti město, kteréž po čtrnáctidenní obraně musilo se vzdáti dne 16 Září; Prusi pak potom rozšřfili se po velké části země, zvláště i w stranách jižních, kdež opanowali Tábor i Budějowice (30 Září). Panství Polické a Braumowské s celým ostatním krajem Hradeckým zůstawaly po ten čas tím více pod jich mocí, a musili jim odváděti měsíčně berni wysokau i dodáwati obilí, dříví, dobytek a jiné věci k jich potřebám, jak se jim widělo narizowati. K donucení jakož i ke hlídání dowozů ze Slezska i z Kladska chowána byla stále posádka pruská we Braumowě.

Pro nebezpečný tento útok na vlastní země králowny Marie Terezie musilo wítězné wojsko její, bojující za Rýnem, powoláno býti zpět k obraně, i přitáhlo již ku konci měsíce Září od západu přes hranice země české; po několika pak nedělních připojilo se k němu wojsko krále Augusta III, kur-

1744 firsta saského, tu dobu spojenece proti pruskému králi, w krajině u Sedlčan (22 Října), kamž pokročilo, boji rozhodnému dotud opatrně se vyhýbajíc. Wedlé swata králowny, Karla wěwody lothrynského, byl tehdy vlastním ředitelom wojska hrabě *Traun*, jehož mistrným pohybům podařilo se, krále pruského i potom bez bitwy wětšj přinutiti k ustupowání od místa k místu, tak že nikde nesměl postawiti se mu w poli, až zatištěn jest za Labe, tam pak stihán dále, nestačil zachrániti welikánské zásobárny swé u Pardubic, nýbrž dal je sám zapáliti; ale wojsko naše welkau část jich zachránilo pro sebe. Nynj Prusi, majíce nedostatek potraw a píce, musili tím spěšněji utskati ze země přes hranice slezské a Kladské. Tým wšak přišly na krajinu Polickau nowé těžké útrapy; neb utskajícno wojska welká část práwě tudy táhla zpátečným pochodem.

W neděli dne 29 Listopadu odpoledne we dvě hodiny přitáhlo nejprwé několik tisíc mužů najednau, a osadili městečko a wsi, též klášter, we kterém ubytowal se welitel. Musily mu hned, jak přišel, wydány býti klíče od špeycharů a spílek, a řeholníci od té chwile nesměli ničeho z nich bráti pro sebe, než co od něho obdrželi. Také dle rozkazu králowského zmocnil se pokladnice w kanceláři. Jinak držel přísnuu kázeň, a wojákům, kteří se dopustili wytrzností, dal pilně wyplácti holi w menší jídelně kláštera. Za to žádal při odchodu nějaké diskreci za dobré kommando; a dáno jemu 10 dukátů a druhému po něm důstojnku osm.

Prwnj tento oddíl wojska pruského zůstal tu na odpočinutí přes druhý den, totiž 30 Listopadu, kteréhožto dne zatím jiné wojsko táhlo skrz ke Braumowu. Od toho k wěčeru přišli do kláštera jeden setnsk mysliwců a jeden lieutenant husarů pruských s oznámením rozkazu králowského, aby od wrchnosti bylo odwedeno 16.000 zlatých čili 10.000 tolarů, a od městečka i ode wsi 4000 tolarů, z nichž mělo 1800 zlatých přijíti na městečko; když pak i řeholníci i sausedé představowali, že jim nelze takowych peněz sehnati, wzati jsau pod hlídku supřewor P. Anselm Partsch, který toho času

zastával místo přewora, farář Leopold Hajniš, purkrabí Wáclaw Hruška, obroční a primas městský Melichar Dimbter, a wsazeni co wěžnowé do hořejší jídelny w klášteře. 1744

Ráno dne 1 Prosince wojsko prwní odtáhlo k Braumowu, jiné však za ním následowalo, a setník i lieutenant právě zmínění zůstali tu, čekající na peníze. Ku poledni táhla skrz samá jízda, a w prawé poledne, zrowna když bilo dwanáct, jel na koni skrz Polici také *král Fridrich* prostřed silného průvodu, we kterém se nacházel také někdejší císařský general *Schmettau*, zle proslulý co zrádce. Král nestawil se, nýbrž po klášteře sotwa se ohlédnuw, jel dále k Braumowu. Za ním však we tři hodiny odpoledne nové wojsko přitáhlo, kteréž u welkém množství zůstalo we městečku a we wesnicích přes noc a celý den druhý. Pauze do kláštera wloženo na 2000 mužů, jichž 200 ubytowáno w klausuře, druzí w opatství a jinde mimo. Welitel kníže *Mauritius Dessawský* bydlil we městě, a také Schmettau zůstal tu přes noc. Městečko bylo plno wojáků, kteříž na rynku, w ulicích, na zahradách a w polích dělali sobě ohně pro zimu a neméně w domácích samých topili, tak že byl nejwětší strach, aby celé městečko newyhořelo.

Ráno dne 2 Prosince přišel Schmettau do kláštera, žádaje snídaní, a k požití jí wešel zrowna do pokoje, we kterém supřewor, farář a druzí byli zawřeni. Při té příležitosti stěžowali mu na příkoří sobě učinéné, a žádali o propuštění, poněwadž by jim summy žádané nebylo možná zaplatiti. Musíte, prawil jim, otewřítí swé poklady a žádosti králowě zadost učiniti; sic budete odwedeni do Berlína, a prwé wás nepropustí, než auplně zaplatíte. Když mu na to předstawovali, že se zde žádné poklady nechowají, než co ze skrowných důchodů wyjde, opatowi k rukaum se odvádí; řekl jim: Je-li tomu tak, přednesu to králi swému, a přimluwím se za vaše wyswožení; potom pak odjel za králem do Braumowa, napsaw prwé ceduličku, kterau zaslal knížeti Dessawskému. Následkem toho kníže Dessawský wyslal několik wojáků ozbrojených, kteří supřewora a faráře přiwedli k němu. Tu jim

1744 ještě jednau opakowal rozkaz králůw, aby summu žádanau bez meškání wyplatili; když pak se týmž způsobem wymlauwali, dal je odwésti na hlavní stráž, která byla zřízena w domě Wáclawa Holinky we hlavní ulici hned wedlé radnice (č. 99). Tam držáni jsau den a noc s mnohým protiwenstwím a týráním od wojáků strážných, zvláště protestantských, jakož bylo jich nejwíce; až pak nazejtří dne 3 Prosince došlo knížete Dessawského rozhodnutí králowo z Braumowa od Schmettaua, dle kteréhož propustil je, aby se směli wrátiti do kláštera. Swětští však úředníci panští i primas jsau zadržáni, a potom s wojskem, když táhlo dále, odwedeni do Braumowa.

Za tohoto wězení duchowních we městě bylo w klášteře wšecko takořka na ruby obráceno. Wojáci prušti zuráželi zámky a přelámali záwory u dveří, dobyli se do pokojů opatových a do komnat mnichů, a pobrali kde co bylo, nádoby cíněné, měděné, stříbrné, peřiny, šatstwo, ubrusy; konali přitom wšeliké wytržnosti proti řeholníkům; také peníze, kde které od koho nebyly před nimi schowány, jim pobrali. Přitom wloženi jsau nemocní a ranění do komnat mnichů a vše znečištěno jiným rozličným způsobem. Jinak také bylo za těch několik dní, co Prusi táhli skrz, wyčerpáno skoro wšecko, co bylo ku potravě pro lidi i pro koňstwo. Z dworu Bezděkowského byl wšechen dobytek buď na místě poražen neb odweden krom jedné kráwy a několika telat; we dwau dwofích při klášteře a w Ledhují nedálo se mnohem lépe, a wyprázdněn jmenowitě celý owčín. Z panského sklepa při krčmě Ledhujské wyčepowáno na 33 wěder wína. A jak se wedlo wrchnosti, tak také městečku a wesnicím na panstwí. Wšudež brali wojáci prušti dobytek, obilí, seno, slámu i jiné věci, a trýznili lidi wšelikými nátisky.

Dne 3 Prosince ráno odtáhlo poslední wojsko pruské z Police, a sotwa za hodinu potom wyskytli se tu *husoři* uherští a saští huláni, i jeli za nepřátely až k Hutberku. Téhož dne král Fridrich odjel z Braumowa, a z jeho rozkazu odwezeni jsau za ním přewor Braumowský a pět jiných ře-

holnfků do zajetí. Neb byl král, když nemohl peněz obdržeti ¹⁷⁴⁴ z kláštera Polického, žádal na Braumowském klášteře 40.000 tolarů; sehnalo se však tu chvíli půjčkami toliko 15.000; za ostatek měli zajatí řeholníci ručiti, a za tauz příčinou odvedeni jsau něco později také Poliští úředníci, purkrabí a obroční i primas, z Braumowa dále přes hranice. Zatím již dne 4 Prosince husari naši a huláni i s některým počtem pěchoty přiblížili se dále k Braumowu, a začali dorážeti na město; čímž Prusi donuceni jsau konečně dne 8 Prosince také Braumow opustiti. Tu však odvedli s sebou ještě jiné čtyry řeholníky tamější až do Swídnice. Tam všech deset duchovních i tři světští z Police zavřeni jsau do jednoho pokoje skrowného a malé komůrky, i hlídání strážemi we dne přede dveřmi, w noci také wnitř postawenými, dokud by nebyly zaplacený žádané peníze; čemuž konečně musilo se zadost učiniti.

W zimním počasí, které zatím nastalo, vojsko naše kromě Braumowa osadilo sice některá místa we hrabství Kladském, jakož Neurode a Wünschelburk, a s jiné strany od Morawy opanowalo také některau část horního Slezska; ale hlavní vojsko zůstávalo od hranic slezských vzdáleno, a již okolo polowice měsíce Ledna 1745 opuštěno jest také horní Slezsko, ¹⁷⁴⁵ a ustaupeno odtamtud před Prusy do Morawy. Police dostala o něco později posádku 500 mužů pěchoty uherské pluku *Hallerowa*, kteráž přitáhla na noc dne 7 Unora. Wojáci rozděleni jsau po domích; toliko polní kaplan, Jesuita, ubytován w klášteře. Sto mužů pokaždé určeno bylo ku konání hlídek, a zřízeny jsau k tomu strážnice we třech chalupách. W krátce potom však vojsko naše, co ho bylo w Kladsku, i odtamtud ustaupilo. Z Neurode uchýlili se do Braumowa, z Wünschelburka pak odtáhli přes Machow dále (21 Unora). Toliko hranice proti Kladsku pilně jsau střeženy na všech stranách. O několik dní později zavřeno však *příměří* na sedm neděl pro přílišnou zimu toho roku, která byla obtížná oběma wálčícím vojskům. W Polici odtud stráže noční přestaly. Následkem pak zavření tohoto příměří propuštění jsau konečně úředníci Poliští a primas i s duchovními Braumowskými ze zajetí we Swídnici dne 25 Unora.

1745 Po projití příměří tohoto chystalo se vojsko královy Marie Terezie k welkému útoku na Slezsko w naději dobytí této země zase na králi pruském. Dne 4 Kwětna roku 1745 nejwyšší welitel Karel wévoda lothrynský za tau příčinou odebral se do hlawního ležení, kteréž bylo u Hradce Králowé. Dne 13 Kwětna odtáhli wojáci Hallerowští z Police přes hranice slezské, a 17 Kwětna přijeli husaři s plukowníkem swým hrabětem *Esterhásem* mladším, kterýž si zwolil byt we klášteře. Nepékně pry se tu chował. Již nazejtří odtáhl i on za Hallerowskými, a téhož dne (18 Kw.) hnulo hlawní vojsko wedením Karla lothrynského od Hradce k Jaroměři. Dne 26 Kwětna byl hlawní byt w Johnsdorfě za českými Werneřowici, tudy w newelkém vzdálí od krajiny Polické, jízto však nicméně tažení wojska se nedotklo. Směr jeho byl k Landshtutu, kdež se spojilo s wojskem saským. Odtamtud wtrhlo brzy hlaub do Slezska; ale již dne 4 Čerwna utrpělo w sražení s králem pruským welkau porážku u Střihoma, jinak u *Hohenfridberka*, po které spěšně musilo utkati zpátky do Čech, tak že již dne 7 a 8 Čerwna wětším dílem nacházelo se zase u Jaroměře. Hlawní část táhla přitom w dobrém pořádku přes Kostelec, a některý počet také přes Polici, totiž dne 6 Čerwna pěší od pluků *Nádašda* a *Gyulaje* s plukowníkem hrabětem *Wurmbrandem*, a 8 Čerwna jiní od pluku *Platzowa*, s nimiž zároveň odešla posawadní posádka Braumowská.

Porážka tato způsobila strach weliký w Braumowě a w Polici, kdež bylo se báti opětného zhubení od nepřátel. Aby ušli podobným nátiskům jak předešle, dali se mnozí řeholníci Braumowští na útěk dílem do Police dílem až do Prahy. Také se obáwání nowého wtrhnutí pruského brzy splnilo. Již dne 9 Čerwna přešla celá tak zwaná *malá armáda* pruská přes hranice, jejíž wůdcové byli generalowé *Dumoulin* a *Winterfeld*, a zaujala ležení na panství Polickém w rowině u wsi *Medhuje* a *Žďára*, co zatím hlawní vojsko králowo položilo se u Fridlanda, odkudž 500 mužů opanowalo Braumow, a počalo opět wydírati peníze na klášteře a jímati řeholníky,

jichž po několika dnech deset odvezeno jest do Kladska ¹⁷⁴⁵ (16 Čw.). Z ležení u Medhuje počaly se podobné trýzně v Polici. Hned ráno řečeného dne 9 Čerwna přijelo něco husarů pruských do městečka, wrazili do domu rychtáře Melichara Raimana w rynku (č. 93), a wnutiwše nejprw něco wína k napítí, potom dům wydrancowali. Odpoledne přijel setník jeden se silným zástupem husarů černých od pluku generala *Budkowského*, a všed přímo do kláštera, nařizowal přeworowi, aby we čtyrech hodinách dodal do ležení 80 korců owsa a 12 sudů piwa. Owsa nebylo; přewor Leopold Hajniš, teprw nedáwno ustanowený (předtím farář Polický) wydal toliko žádané piwo, a místo owsa wyplatil setníkowi 30 dukatů; začož on prokázal se powděčným zůstawením několika husarů co salvagardie, aby místo od jiných bylo ušetřeno; ale sotwa on odjel, wrazil mnohem wětší počet wojáků, kteří na stráž ochrannau nedbali, nýbrž wynutili chleba, wína, piwa a teprw při západu slunce do ležení se nawrátili.

Byl to jen začátek wěcí horších. Druhého dne, 10 Čerwna, přijelo hned ráno wíce než padesát husarů pruských do Police, a dali se w laupení rozličných domů. Zwláště u kupce Wácslawa *Thina* w rynku na podsni (č. 20) pobrali mnoho rozličného zboží, wína, domácích wěcí, sena, jmenowitě pak 50 korců owsa a 40 korců žita. Muž dobrotiwý, co mu po nich zbylo zásob těchto, hned raději chudým rozdal, aby i toho pobrati nemohli. Z města Prušáci se přihnali do kláštera, a nejprwé uhodili na mistra kuchyně P. Alexia, aby jim dal wína; kterážto když obdrželi a jím se spili, dali se w rozpustilosti, spauštěli pistole, a kněze ubohého týrali, až před nimi utekl do klausury. Tu se dali w násilnosti ještě wětší; wypáčili dwěře od špižírny, a vybrali z ní wariwo, což ho našli; odtud běželi po schodech nahoru do jídelny opatowy a do pokoje hostinského wedlé ní, pobrali sklenice, ubrusy, cíchy s peřin a prostěradla i což se jim hodilo jiného; též do bytu přewora se dobyli a jej vybrali, rovněž pokoj farářůw, kdež i něco peněz se jim dostalo, kterých farář, P. Křištof, zapomněl uschowati. Přewor, dřiw než k němu

1745 přišli, byl se utekl do jiné komnaty. Naproti tomu praeses tehdejší, P. Kliment Marcotius, rodilý z Hradce Králové, a jiní dva řeholníci, P. Michal a frater Beda, kteří tu chvíli byli w refektáři, když zaslechli hřmot w opatství, vyběhli laupežným wojákům wstříc, a napomínali jich, aby nechali takových výtržností; ale se zlým se potázali. Patera praesesa chopili hned tři wojáci, habit mu přes hlavu vyhrnuli, kapsy i kalhoty ohledali, a což u něho našli peněz, pobrali. Potom potkali faráře P. Kristofa před kanceláří, a hned mu pistole k prsaum nasadili, žádající, aby jim vydal peníze; když pak pravil, že nemá žádných, rovněž mu kapsy prohlédali, a když ničeho nenašli, s láním ho nechali.

Odpoledne téhož dne okolo páté hodiny přijel důstojník pruský s opětným rozkazem o dodání owsa do ležení, a to 300 korců; když by owsa neměli, žádal za něj 20 dukatů. Nemaje, čím by zadost učinil, provisor Vitalis Mařk zachránil se útekem dvěřmi zahrady konventské, a našel útočiště we skalách, kamž i mnoho obywatelů z města bylo se obrátilo. Důstojník odjel s nepořízenau; ale již o šesté hodině potom přihnal se ku klášteru jiný zástup husarů, a s nimi mnoho chátry mužského i ženského pohlaví, také Židé, wrazili do wnitř klausury dolejší, když duchovní byli právě w kůru. Jeden z husarů otewřel dvěře, a wolal na přewora, aby wysšel wen; když pak přewor na místě swém poslal P. Michala, surowec ten kněze šawlí počal tlauci a láti jemu, jakož i jinému řeholníku, P. Aemilianowi, na mysli chorému, ježž právě potkal. Stěží se zachránili oba do komnaty, we které se zawřeli. Zatím zlá chasa zlaupila refektář, a w pokoji, we kterém býwal kulečník, wíno tam pro potřebu klášternských schované dílem vypili, dílem rozlili; nad to pak wypáčili dvěře u kanceláře, rádili w ní zle, a wzali peníze neprozřetelně tu zůstawené, jichž bylo na 1300 zlatých. Duchovní, dokonawše službu w kůru, odebrali se společně do refektáře, kdež noc skoro celau probdéli, ohrožení jsauce pořád wojáky a luzau laupeže dychtiwau, která obcházela wnitř kláštera i okolo. Dwa z řeholníků, mistr kuchyně Alexius wyše zmíněný a frater

Beda, kteří po příkladu provisorů pod večer se pokaušeli o útěk do skal, jsou na Babím nedaleko krčmy Ledhujské zastaveni od dvou husarů, olapeni o peníze, které měli při sobě, a přinuceni do kláštera se navrátiti. 1745

Teprv ráno velmi časně dne 11 Čerwna podařilo se řeholníkům jak Polickým tak oněm Braumowským, kteří byli prwé w Polici hledali útočiště, zachrániti se útekem do lesů a skal, dílem za *Hlawňowem* we Sténách, dílem za *Machowem*. Jen pět zůstalo jich we klášteře, faráf P. Krištof, kněží Gunther, Aemilian a Ondřej a frater Ondřej konwrš. I přewor vzdálil se s jinými. Zároveň také ještě více obywatelů Polických uteklo s dobyt看em a jinými věcmi. Dosti brzy téhož rána přihnal se opět zástup husarů pruských do města, a jali se prohlížeti domy a laupiti w nich. Faráf P. Krištof dal si od jednoho lidstějšiho wojáka katolíka poraditi, že se dal na cestu do Žďára, aby wedl stížnost u generala Budkowského, který tam ležel, poněwadž prý laupeže takowé byly wojákům zapowěděny; ale na cestě zastawili ho dwa černí husaři, a když na něm wpytali, kam šel, zbili ho, a přinutili nawrátiti se. W tom okolo dewáté hodiny strhnul se welký pokřik we městě, kterým také lidé práwě při mši swaté w kostele dlící jsou odtud wrušeni. Když husaři prustí nejlépe drancowali, wyskytl se prostřed města zástup *husarů* uherských, praporečnikem wedený, kteří nespozorowáni bywše z ležení pruského, po lukách Mezihořím přikwapili k Polici. Husarům pruským, rozptýleným po městě, zle se nyní přihodilo. Naši honíce je, osm jich zabili, pět zajali, některé poranili; ostatní jen kwapným útekem se zachránili. Práwě tu chwili přijeli také tři husaři prustí černí ze Starkowa, kteří měli opět žádati owsa do ležení pruského. Spatřiwše husary uherské, w prwním okamžení do kláštera se uchýlili, žádajíce úkrytu, a přijati jsou od kněze, kterého práwě potkali, P. Ondřeje; brzy však se wzpamatowawše, že tu nebyli jisti, dali sobě ukázati cestu k útěku zadními dwířky zahrady konwentské; w poli však hned jsou spatřeni od husarů našich a stiháni, při čemž jeden na místě zabit, jeden zraněn, třetí rychlým klusem se za-

1745 chránil. Naši pak husaři potom spěšně se sebrali, a odjeli ke Hronowu s pěti zajatými a s 15 koni, které Prusům pobrali. Na náměstí zůstal ve zmatku tom státi wůz markytána jednoho slezského, jehož husaři uherští se nedotkli; ale po odjezdu jich dwa sausedé Poličtí wypráhli od něho koně, a utekli s nimi za jinými do skal.

Příběh tento měl však zlé následky pro město i klášter Polický. Celé ležení pruské se jím welice pobauřilo. Hned po poledni přijel zástup husarů pruských s důstojníkem, který přímo se obrátiv ku klášteru, wywolal faráře, jakož na ten čas prwního w konventě, k sobě na dwůr před opatstwím, a diwoce jej wyslýchal, dáwaje klášterníkům winu, že oni husary uherské přiwolali; když pak farář dokonce toho popíral, odešel se zlořečením a láním, při čemž jeden z husarů kněze také tříkrát udeřil šawlí přes rameno. Husaři mczitím jako wzteklí rozlítli se po městě, wšecká okna po domích wytlaukli, dwěře zwyřádili, pobrali peníze, šatstwo, plátno a kdež co našli. Po jich odchodu asi za hodinu nicméně přišlo ještě jedno kommando, tentokrát mysliwců, jak prawili z vlastního rozkazu králowa, aby klášter prohlídli, zdali by w něm nebyli ukryti husaři rakauští. Ti když wšecky kauty prozkaumali, uznali sami, že byli řeholníci křiwě wi-nění; nicméně pokračowali též ještě w drancování města, potom pak dále k Radešowu odtáhli. Po nich k wečeru ještě zase přijeli husaři, a s nimi rozličná chátra. Wrazili do refektáře, a wzali, co tam bylo; jediný frater Ondřej, který tam meškal, nemoha jim w tom odolati, utekl. Potom otewřeli sobě sklep winný, a naléwali nejen sobě, nýbrž prodáwali také lidem z města, kdož toho chtěl užiti, konew po groši dáwající; co se neodbylo, konečně rozlili.

Dne 12 Čerwna menší armada pruská hnula konečně z ležení swého od *Maršowa*, a dala se na pochod k Náchodu. Za ní však hned toho dne počal se pochod *armady welké* od Fridlándna, a přitáhl jeden pluk předního woje od ní do Police. Wojenské krutosti pruské nebylo dosti na násilnostech předešlého dne spáchaných. W trest za domnělé zra-

zení vojáků pruských husarům rakauským dáno jest wojsku ¹⁷⁴⁵ powolení, Polici po dvě hodiny *drancowati*. Na znamení k tomu Prusi jako prý kobylinky napadli celé město i klášter; vybíjeli domy a světnice, a brali, co kde bylo. Všelijaká zběř ze Slezska, ano dšlem i z Police samé přidala se k nim, a zvláště w klášteře odnesla, co ještě zbylo peřin a jiného náčiní, tak že nezůstalo w domě ani jednoho ubrusu neb ubrausku, ani nože nebo lžice, ani misky neb talíře. Řeholníci musili napotom jídati lžicemi dřevěnými a z misek hliněných. Drancowníci dostali se také do sklepa piwního, a wytáčeli sud za sudem, i odnášeli, nedbajíce přitom na čas dwau hodin. Také kancelář opět vybili, truhly zotwírali, w písennostech po schovaných penězích nebo pokladech pátrali, a všecko přitom rozházeli. W tom wyskytl se we městě také markytán, jemuz byly předešlého dne koně wzaty od wozu jeho, a pohledáwal za ně náhrady od klášteřa; w čemž dal mu za práwo plukownik pruský, a poslal dwa důstojniky do klášteřa, aby žádali na řeholnicích ihned 80 dukatů pod trestem, že sic klášter bude wypálen. Pater Ondřej sakristán, na nějž pustili všecku hrůzu, dal se tím pohnauti, že na místě peněz, kterých naprosto nebylo, wydal jim ze sakristie dwa kalichy menší ceny a čtyry pateny, kteréž přijali, jak se řeklo, w zastawu; však owšem na wyplacení nemyslilo se. Kostel i sakristie zůstáwaly jinak od laupeží ušetřeny.

W neděli, dne 13 Čerwna, na sw. Trojici, týž plukownik žádal na konšelowi městském Janowi *Reimanowi* jisté summy peněz, kteréžto když sehnati nemohl, ukrutně jej dal zbítí, následkem čehož on zemřel po několika nedělich. Toho dne i následujícího (14 Čwn.) táhlo mnoho wojska pruského Polici; sotwa jeden oddíl odtáhl, jiný přišel, a pořád se dály laupeže. Wečír dne 13 Čerwna přijel s wojskem kněz polní, Dominikan, P. Filipp, jež řeholníci Poličtí od prwní wálky dobře znali, i ujal se jich přímluwau u generala *Kesslera*, tehdy právě w Polici se nacházejícího, kterýž rozkázal wojákům netoliko z klášteřa odejítí, nýbrž také pobraný cfn nawrátiti; i stalo se to, ale tak, že se sotwa desátý díl cfnu skutečně shledal.

1745 Kessler w noci o jedné hodině na den 15 Čerwna se swým oddílem wojska odtáhl za jinými k Náchodu, a téhož dne we čtyry hodiny odpoledne přitáhl s jiným oddílem od Fridlanda *král Fridrich* sám, i položil se w polích na výšině mezi wsemi *Bukowici a Pékowem*. Zústaw w ležení tomto přes noc, odtáhl rovněž k Náchodu časně ráno dne 16 Čerwna. Za ním táhlo dělostřelectwo. Od tohoto jeden důstojník přišel do kláštera, dal si zawolati faráře, P. Kristofa, a žádal na něm, aby mu otewřel nějaký tichý pokoj, by tam mohl jakýsi nákres učiniti dle uložení sobě od krále. Farář wykázal mu komnatu přeworowu, celau wyprázdněnau. Když tam s ním wstaužil, wytáhl důstojník list, jak prawil rozkaz králowský, kterým bylo dělostřelcům jeho 300 zlatých wykázáno na farním kostele Polickém; pakli by jich newyplatil, že bude odweden. Farář ustrašený, nemoha tolika peněz sehnati, dal důstojníkowi své hodinky a měsíc se wsemi swými penězi, jichž bylo 47 zlatých; čímž on se spokojil a odešel. Za malau chwili přišel však jiný důstojník, který zase žádal na faráři, aby wzal sobě na starost koně poraněného, jenž by měl dán býti kowáři zdejšímu k hojení, aby jej opatřowal pící a dal od sebe úpis na 120 zlatých pro případ, žeby důstojník o koně toho přišel. Když se farář toho zpěčowal, zbit jest od důstojníka. Zatím pak dělostřelci sprostí, před nimiž welká wrata klášterní při praelatuře dle rady generala Kesslera byla dobře zawřena, wedrali se do kláštera nicméně dwířkami malé zahrady konwentské za klášterem, a dostawše se do komnaty, we které byl cín nawrácený uschowán, opět jej pobrali, jakož i chleb a jiné věci ku potřebě řeholníků tudíž schowané. Na noc toho dne přišel do kláštera general *Nassau*, kterýž se měl k řeholníkům welmi wldně a nabídl se, co by měli od stříbra, že jim sám pod hlídku swau wezme, aby w tom welkém zmatku i o to nepřišli. Zašel s P. Ondřejem sám do sakristie, kdež stříbrné nádoby kostelní byly chowány, a pohnul ho, že několik kalichů a kadidlnici uložil w jeho pokoji. Při té návštěwě ztratila se ze sakristie lžice od ložky, a když nazejtří general před nastawajícím odjezdem

swým měl věci wydati, oděwzdał P. Ondřejowi toliko kalichy, 1745
kadidlnici pak podržel sobě w odměnu za hlídání.

Toho dne připadalo práwě Božfho těla (17 Čw.). Nebylo processí, protože nebylo kněží ani lidu. Krom sakristana P. Ondřeje byl tu již jen frater Ondřej a choromyslný P. Aemilian; zdá se, že i farář P. Křištof po welkém utrpení swém na krátko se vzdálil útekem. Teprw den potom (18 Čw.), když se od pochodu pruského poněkud utišilo, nawrátili se řeholníci všichni krom P. Alexia, který byl zatím utekl až do Dušnfk, a přewora i P. Wácsława, kteří meškali některý čas we Trutnowě a později až do Prahy se odebrali. Také obyvatelé wraceli se z lesů a ze skal do spuštěných příbytků swých we městě a we wsech, co zatím wojsko pruské opanowalo krajinu od Náchoda a Nowého města na Medhují až ke Skalici, k Černilowu a k Třebechowicům, wojsko pak rakauské zaujalo proti nepříteli postawení za Labem a za Orlicí u Hradce Králowé a nahoru až ke Smiřicům. Za zády Prusů byla zůstawena posádka jejich we Braumowě, odkudž dály se potom časté dowozy k wojsku přes Polici. Poddaní lidé musili k tomu dáwati potahy pod stráž husarů neb jiných wojáků. Kde však mohli, zdá se že škodili Prusům, mstíce se za welké útrapy od nich. Dne 9 Čerwence psal z té příčiny general *Gols* z rozkazu králowa z hlawního bytu tehdejšího w Mezřící heitmanowi posádky Braumowské, že dal král wyšetřiti škodu, kterau učinili na silnicích *Bukowičtí* a *Petrowičtí*, a že ji klášter Braumowský musí zaplatiti; jestliže se však potom co takowého stane, že dá wěšeti winné i newinné a páłiti wsi, o škodu pak že vždy bude hleděti ku klášteru.

Wojsko wéwody Karla lothrynského u Hradce chránilo se bitwy s králem pruským, na jehož straně byla přesila, ale hledělo ponenáhlu sesliti se w počtu; král pruský pak neodwážil se útoku na ně w dobrém jeho postawení. Když však následkem toho wojska wíce neděl stála proti sobě bez předsewzetí rozhodných, wtrhla zatím hotowost zemská uherská wedením hraběte Esterháze od Morawy do horního Slezska,

1745 a činila škody až k Wartě při pomezí hrabství Kladského i dále, čímž vojsko pruské w Čechách bylo poněkud ohroženo ze zadu a pro překážky w dowozích ze Slezska trpělo nedostatek potravy. *Husaři* a *Panduři* w malých zástupích odvažovali se i přes hranice české a jmenovitě také až do krajiny Polické. Král Fridrich z příčiny té na začátku Srpna wyprawil oddíl wojska swého zpátky do Slezska k obraně této země a k hájení dowozů ke hlavnímu wojsku. Již dne 1. Srpna táhlo něco wojska toho skrz Polici. Dne 2. Srpna následowaly tři pluky jízdné s generaly *Dittrichem* a *Morwicem*, kteříž položili se u Bukowice a nazejtří ráno dne 3. Srpna odtáhli dále do Slezska. W patách za nimi wyskytli se husaři naši, a pobrali jim sedm wozů w lukách na cestě od Hronowa. Když pak dne 6. Srpna potom wyprawen byl welký dowoz mauky od Braumowa k Náchodu přes Polici, přepadli jej nenadále husaři a panduři na *Zákopanicí*, a způsobili škodu znamenitau. Z wojáků pruských, kteří prowázeli výpravu, jeden jest zabit, několik zraněno; s osmnácti wozů sudy s maukou jsau skáceny a roztlučeny, a koně wypřeženi a odwedeni.

Dne 11. Srpna táhlo ještě mnohem více wojska pruského přes Polici ke Braumowu, pěchota, husaři a jiní jezdcí. Byla to celá tak zwaná *menší armada* s generaly *Dumoulinem* a *Winterfeldem*. Nečinila tentokrát žádných škod, dílem že po předešlých laupežích nebylo již co bráti, dílem že klášteru Braumowskému byla uložena welká summa wýpalného, 80.000 tolarů, kterau Prusi po lhůtách wymáhali. Když Dumoulin jeda skrz Polici spatřil spuštění kláštera zdejšího, zwolal sám z ustrnutí nad tím: Toť bezbožné, a zůstawil za sebou *salvaguadii* k ochraně.

Za ním dne 16. Srpna po poledni táhl přes Polici general *Polentz* s jezdeckem. Když wůz, na kterém se wezly jeho věci za wojskem, minul *Bukowici*, wyrojili se najednou husaři z lesa pod Ostašem, a zmocnili se všeho, co bylo na woze, také truhličky s penězi, a wozku i koně s sebou odwedli, co zatím strážé útekem se zachránily. General počítal

si škodu za 900 zlatých, a když přijel do Braumowa, tam 1745
 wyžadował náhradu od kláštera, twrdě, že při pobrańí tom
 byli také podďaní lidé z panstwí a z města. Přewor a sup-
 přewor Braumowský, kterých hned po příchodu k sobě po-
 wolal, odkázali jej na kancelář Polickau, poněwadž by tam
 lidé panstwí toho příslušeli, a Polentz skutečně hned psal
 do Police s pohrůzkami; ale poněwadž psaní znělo přeworowi
 Polickému a ten posud nebyl doma, nechtěl se nikdo k němu
 hlásiti, a general, poněwadž rychle musil táhnauti dále, ne-
 dočkal se odpovědi ani náhrady. Dne 18 Srpna wezeny jsau
 welké zásoby k wojsku pruskému od Braumowa přes Polici
 na 500 wozích. Husaři a panduři, čňhajíce na Žďěřině, odtud
 se za nimi pustili, a swedli boj s wojenským průwodem jich,
 we kterém Prusi postawiwše se w šik, z ručnic i z děl střelbu
 spustili; ale padli jen dwa panduři; Prusů zabito 9, a 30
 zraněno.

Při průchodu malé armady pruské myslilo se w Polici,
 že jest to začátek zpátečného tažení Prusů z Čech, a že také
 welká armada odtáhne. To wšak nestalo se, nýbrž po mále
 dní i malá armáda wrátila se zase zpátky. Nejprw wyprázdněny
 jsau od ní stodoly na Braumowsku a pole spustošena; potom
 dne 19 Srpna přitáhla odtud na Policko, a rozložila se po
 polích pod *Klučkem* od *Bukowice* až k *Leđhuji*. Bylo zde
 právě přede žněmi; wojsko wše zkazilo, a nadělalo opět
 mnoho škody we městečku, trhajíc ploty, wynášejíc almary
 a stoly z domů do ležení, také prkna ze mlýna klášterního.
 Teprw po dwau dnech odtáhlo k Náchodu a dále. Nedaleko
Hronowa objewili se za nimi opět husaři uherští, a pobrali
 wozy hraběte Šafgoče a jiných důstojníků. Nazejtří potom,
 dne 22 Srpna, přišel k wečeru zástup wojska pruského do
 Police zpátky od Náchoda, nejspíš k seslění posádky Brau-
 mowské, aby odtamtud dowozy další snáže mohly opatřeny
 býti průwodem. Ubytowali se dílem w přelatuře, chowali se
 surowě, a se swětly prohledáwali wše pod krowem. Té samé
 noci pět husarů pruských prowozowalo welké prostopášnosti
 we wsi *Medhuji*. Po rychtáři, který bránil proti nim swůj do-

*

1745 bytek, třikrát střelili; pokaždé chybili ho; za to děvečku jeho zastřelili. Opět přišel jiný zástup čili kommando od Náchoda dne 24 Srpna w 5 hodin odpoledne do kláštera Polického. I ti všecko proslídili, dychtiwi jsauce laupeže; po řebřících wylezli i na místa nebezpečná, a když ničeho nenašli, co by se jim hodilo, potlaukli obrazy, stolice, zohawili sochy sw. *Benedikta*, sw. *Maura* a *Placida* na štítech, nosy jim uraziwše. Když odcházeli, žádal welitel jejich 20 dukatů za dobré kommando, ale neobdržel. Dne 25 Srpna wojáci tito Náchodští spolu s oddílem Braumowských prowázeli welký dowoz k wojsku od Braumowa přes Polici. W lukách ke *Hronowu* přepadli je husaři, a 80 wozů jim pobrali; dewět Prusů padlo, ostatní se rozutřkali. Následowalo nazejtří, dne 26 Srpna, 400 wozů od Braumowa. Husaři udeřili na ně hned u *Hutberka* ze zálohy, a zajali 25 jízdných; 10 jich padlo, mnoho jiných poraněno; z našich husarů padli dwa, a několik bylo raněno. Opět šel jiný dowoz od Braumowa dne 31 Srpna. Nejspíš, aby se wyhnuli zálohám w lukách před *Hronowem*, wzali Prusi cestu od Police za *Bezděkowem* přes *Žďárky*. Ale w krajině mezi *Žďárky* a *Hronowem* opět na ně husaři bedliwí wyrazili, a welkau porážku mezi nimi spůsobili. Prusi se dali na útěk, a celá doprawa o 200 wozích dostala se do rukau wítězů. Mnoho wozů náleželo kupcům slezským s nákladem zboží rozličného na prodej w pruském ležení. Husaři, nemohauce samotni všecko pobrati, dopřáli podflu w kořisti obywatelům míst okolních, i užili toho hojně *Machowští* a *Wysokosrbští*, odnášejce káwu, čaj a co kdo mohl. Někteří celé wozy i s přípreží do statků swých odwedli.

Ty dni počaly se částečné boje mezi wojsky w kraji, zwláště u Nowého města na *Medhuji*, o jehož dobytí naši proti Prusům se pokaušeli. Již dne 3 Září wezeno jest odamtud přes Polici 500 raněných. Doprowázelo je předešlé kommando Braumowské, wracejíc se od Náchoda, a wedlo s sebau několik husarů rakauských a pět kyrynsnků od pluku *Podstatského*, kteří upadli do zajetí w boji u *Lewína*. Následkem částečné wýměny zajatých nawracelo se potom dne 11 Září

500 mužů ze zajetí pruského přes Polici, mezi nimiž byl také ¹⁷⁴⁵ general hrabě *Forgáč*. Přenocoval ve klášteře, wzaw za wděk porců s řeholníky. Ráno slyšew mši swatau, odjel k Náchodu, a na cestě byl by málem býwal olaupen od pandura, kterýž jej zastawil. Dne 14 Srpna již opět dowoz pruský od Braumowa přepaden jest od husarů a pandurů u *Hutberka*. Prusi ztratili 10 koní, a jeden z husarů jejich jest zastřelen. Naproti tomu upadl do zajetí jejich pandur jeden starý, který nestačil druhým, když spěšně s kořistí swau odběhli. Prusi zmučili ho pálením, a potom polomrtvého w Bezděkowě ho zanechali ⁶⁷⁾ Také tu noc spálili obilí na polích. Nazejtří potom (15 Srpna) přitáhl na noc do Police zástup pruský od hlawního wojska, wedaucí 17 zajatých našich. Zůstali tu přes noc. Plukowník pruský a jeden general saský, který byl měl poselství ku králi pruskému, leželi w přelatuře. Zajatým přísně střeženým sotwa chleba a wody dostatek poskytowán. Dne 17 Září wezli Prusi z Braumowa ještě jednau chleb do ležení pruského přes Polici, a pod průvodem tím také někteří markytáni jeli s wozy swými. Tito na noc zůstali za wojským průvodem we dvoře klášterním w Polici. W jedenáct hodin w noci husaři naši a panduři přepadli je we dvoře, a pobrali jim peníze a koně.

Mezitím byly se staly rozličné změny w postawení hlawních wojsk proti sobě, až konečně wojsko wéwody Karla lothrynského w okolnostech příznivějších strojilo se z obrany přejíti k útoku, čímž král pruský přinucen, dne 18 Září hnul od Jaroměře zpátky ke hranicům slezským we směru ke Trutnowu. Z rozkazu jeho téhož dne opustila posádka pruská Braumow, a dala se na pochod k Landshutu. Husaři uherští překáželi jim na cestě dle možnosti, tak že Prusi toho dne urazili sotwa jednu mšlí cesty. W Polici bylo slyšeti silnau střelbu z daleka od šesti hodin ráno až pozdě do noci, aniž wědělo se, co znamenala. Již 19 Září w 10 hodin wečír přijelo 150 pandurů do Braumowa, kdež našli zásoby mauky od Prusů zůstawené, a nazejtří potom (20 Září) přibýlo wíce

⁶⁷⁾ In Bezdekow assatum semivivum reliquerunt, praví pamětní kniha bratrstwa Polického fol. 205.

1745 *pandurů a husarů* na Policko, kdež wzali stanoviště w polích nad *Ledhují* a u *Klučku*. Od nich přinesena do Police zpráva radostná o zwolení Františka manžela královný Marie Terezie za císaře, které se bylo stalo dne 13 Září. Druhého dne w 10 hodin ráno dali se na cestu k *Werneřowicům* na *Braumowsku*, a sotwa o hodinu později přitáhlo 6000 mužů *pandurů*, napřed *pěších*, potom také *jízdných*. Bylo to powěstné wojsko *Trenkowo*, strašliwé Prusům smělými kausky swými. Měli bubny skoro samé Prusům odňaté, a celá jedna setnina honosila se pruskými čepicemi na hlavách. Dne 24 Září w 9 hodin ráno přijel za nimi *Trenk* sám s 20 husary. Odebral se přímo do kláštera, a tam obědował. Příklad swé bezohledné přísnosti ukázal w Polici, daw wysázeti sto ran jednomu heitmanowi swému pro wýtrznost jakausi spáchanau w panském piwowáře. We dvě hodiny odpoledne odjel do *Braumowa*, kamž den předtím byl přitáhl general *St. André*e se swau *malau armádau* tak zwanau, která se skládala rowněž z *pandurů*, *husarů* a *dobrowolníků* rozličných, wíce kořisti než čeho jiného dychtiwých. Obadwa společně zaujali dne 25 Září ležení u *Werneřowic*. Tam došel jich rozkaz, aby se dne 29 Září ráno dali na pochod, by se spojili s hlawním wojskem, které toho času, táhnauc celau silau za králem pruským, mělo hlawní byt swůj u *Rtyně* za *Kostelcem*, odtamtud pak wytáhlo dne 28 Září k swedení rozhodného boje. *Trenk* a *St. André*e obmeškali se, majíce napřed péči o zachránění kořisti, nabytých předtím we *Slezsku*. Wytáhli od *Werneřowic* teprw wečír ustanoweného dne 29 Září, a tomu přičíttalo se nejwíce ztracení bitwy, kterau wéwoda *Karel lothrynský* opět nedosti prožřetelné swedl s *Fridrichem II* dne 30 Září u *Zárowa* w krajíně mezi *Trutnowem* a *Králowé Dworem*.

Porážka tato neměla pro *Polici* tak osudných následků jako předešlá bitwa u *Střihoma*. Wojsko wéwody *Karla lothrynského* ustaupilo zpátky opět ke *Rtyni*; král pruský pak, pobyw jen několik dní na bojišti, odtáhl přes *Trutnow* do *Slezska*. Poněwadž se zdálo býti dosti bezpečno w krajíně,

nawrátili se z rozkazu opatowa řeholníci Poličtí, jmenowitě také přewor P. Leopold, zase do kláštera. Zcela owšem ne-¹⁷⁴⁵ bylo ticho. Dne 11 Října ještě přede dnem we tři hodiny ráno přepadli Prusi ze Slezska Braumow, a pobrali tam něco wozů a koní, zůstawených od malé armády Andréewy s některými zásobami. We strachu utekl do Police Braumowský heitman panský Jan Deimbling, který se byl teprw den předtím nawrátil z Prahy po útěku před Prusy. S kořistí enau nepřátelé hned zase odtáhli, a byl od nich potom pokoj více než čtyry neděle. Dne 15 Listopadu však přijelo 130 husarů pruských přes hranice, a postavili se na stráž na wrchu, který jest od Police před *Bělým*. Odtud najednau tři z nich přijeli do Police, chtěce odwésti primasa Melichara *Dimbtera*. Již byl chopen od nich a trhán za wlasý; nicméně šťastně se jim wyrwal, a utekl se do kláštera.

W prwních dnech potom zatáhla se wálka do horní Lužice, kdež král pruský dne 23 Listopadu porazil Sasy na hlawu w bitwě u Hennersdorfa, prwe než jim Karel lothrynský stačil přispěti ku pomoci, kterýž následkem toho ustaupil zpátky do Čech přes Žitawu. Blíž krajin našich stál *St. André* s některým oddílem wojska k pozorování hranic w českých Werneřowicích za Starkowem. Braumowsko a Policko zůstawalo bez ochrany. Tu opět Prusi ze Slezska učinili wpád do Braumowa dne 8 Prosince a opět dne 12 Prosince, při čemž wynutili na městě 2000 zlatých. *St. André*, žádán o pomoc, poslal 200 husarů; dříwe než ti přišli, byli Prusi zase již za hranicemi; později však 25 husarů našich wloženo do Police (dne 18 Prosince), kdež po tři dni meškali, činíce přitom malé wpády do Kladska. Wpadli jmenowitě do Wünschelburka, kdež wylaupili faru a některé domy, kořisti swé pak potom w Polici prodali. W málo dnech potom (25 Pros.) byl zawřen *mír* s králem pruským w *Drážďanech*, který konečně zjednal těmto krajinám pokoj delší.

Wálka trwala sice s jinými mocnostmi ještě tři léta, ale¹⁷⁴⁶ wedena byla we vzdálených zemích, hlawně w Itálii a w Nízozemsku, až konečně zawřen obecný *mír* w *Cáchách* roku 1748

- 1746 (23 Října). Následky záhub. válečných byly owšem welice citedlné; jen město Police počítalo utrpenau škodu w zadání k úřadu krajskému roku 1746 na 63.528 zlatých, což onoho času byla summa weliká. Hned první rok po skončení wálky s králem pruským (1746) byla také welká *drahota* obilí w krajině, poněwadž se pro nedostatek semene a koní na zimu málo mohlo zasítí, jmenowitě i při panských dworřích. Jakž takž nicméně zdá se že se časy předce zase dost brzy lepšily. Dwakrát nedlauho po sobě bylo nebezpečenstwí ohně, které wšak pokaždě brzy minulo. Roku 1746 wyšel totiž oheň u Františka Keydany w hořejší ulici (č. 68) w kůlně za jeho domem, byl wšak brzy udušen; opět pak roku 1748 dne 6 Unora hořelo u Jana Franky na Záměstí (č. 143). Jinak zachowalo se málo pamětí z těch let.

- 1751 Již we třetím roce po obnowení obecného míru *semřel opat Benno*, dne 2 Prosince 1751, po němž dne 8 Unora 1752 zwolen za nástupce rodilý Braumowan *Fridrich Grundmann*. dotud přewor kláštera Břewnowského a předtím Braumowského od 22 let, wěku swého w roce 56. Třetí den po wolbě wykonané w Braumowě přijel do Police (11 Un.), wyprowázeje předního z králowských kommissarů wolebních a krajských heitmanů Hradeckých, pana Wácslawa Wančuru, kterýž tu zůstal přes noc. Konšelé Poličtí užili hned té příležitosti ku přednesení swého přání nowému opatu nazejtří (12 Un.) po mši, kterau zde slaužil. Opět pak přijel opat z Braumowa dne 23 Unora na cestě do Prahy, kamž se odebral w záležitosti swého stwrzení zeměpanského.

Stwrzowací listina daná od císařowny Marie Terezie we Wídni dne 8 Dubna 1752 podotýkala, že se proslýchá o newswornosti w klášteře z příčiny, že se nezachowává dosti ohledu na české příslušníky; protož ukládalo se zemskému úřadu učiniti nowému opatowi slušné napomenutí, aby při přijímání nowých členů k řeholi na *čekance jazyka českého* bral wětší ohled, než se dotud stávalo.⁶⁸⁾ Opat toho nedostatku po-

⁶⁸⁾ Slowa listiny jsau: Und da übrigens bei diesem stift um deswillen keine rechte innerliche einigkeit zu verspüren sein sollte, weillen für

píral, a wyslowil praesidentowi zemského úřadu čili královské repraesentací a komory, pánu Netolickému, domnění swé, že snad některý z řeholníků z nenáwisti jazyka německého nebo kdo wí z jakých zistných příčin saukromně takowau žalobu přednesl králowským kommissarům při wolvbě, kterau weřejně wyslowiti sobě nedůwěřowal.⁶⁹⁾ Paměti však sawěké, jak jinde podotčeno, swědčí dosti zjewně o různých mezi řeholnisky, zejména Polickými, z příčiny skracowání jazyka českého předtím i potom.

die böhmische subjecta sehr wenig consideration getragen würde; so werdet ihr dem neuen praelaten in dieser gelegenheit mit guter arth die erinnerung machen, dass er bei aufnehmung derer candidate[n] auf jene von der böhmischen zunge mehrers, als bishero geschehen, reflectiren solle.

⁶⁹⁾ Opat Fridrich prawí o tom we swých pamětech (pag. 6:) Ita sonabat quidem rescriptum regium, quod Vienna communicatum obtinui; ultimus tamen paragraphus inchoando a subductis (totiž místo uwedené w poznámce předcházející) publice non fuit lectus, sed omissus, neque praesidens post juramentum depositum in facta mihi brevi allocutione et gratulatione ullam de hac materia fecit mentionem. Postquam autem die sequenti accessi jam reducem Excellentissimum praesidem baronem de Netoliczky, idem praefatum rescriptum iterato ac in privato mihi relegit, et occasione istius regiae reflexionis suavem adhortationem subjunxit pro futura attentione ad praedicta. Peregrinam, uti revera erat, hanc reflexionem admirabundo suscepi animo, eo quod de simili inter nos scissura, quae partialem nationalitatis affectum saperet, hucusque nihil mihi innotuerit, quam vel ipse ob periculum internae seditionis in religiosa communitate veluti pestem semper abhorruí et omnimode averttere studui (odpor mezi těmito dvěma wětami, že o takové různici nikdy dotud newěděl, a zase že wždycky se snažil ji zameziti, jest patrný); ideoque, ab uno et altero privato de lingua Bohemica in odium forsan linguarum Germanarum ob proprium suum interesse et quis scit ex quali forsan ambitionis affectu querelam ejusmodi apud regios dominos commissarios in privato solum motam fuisse, quam ad publicum deducere sibi non fídit, ne ubi in proba deficeret, publice prostitueretur, eidem Excellentissimo submissee reposui. Quam meam responsionem benigne omnino suscepit, nil ultra superaddens, nisi omnem hac in parte providentiam commendans, ut omnis praecaveatur occasio ad periculosa ejusmodi dissidia in religiosis coetibus nutrienda. Quisquis denique huic reflexioni ansam dedit, im-

1752 Po stvrzení mocí světskou protáhlo se posvěcení opata
 od arcibiskupa pro rozepří delší, která tehdejší byla mezi klá-
 šterem a arcibiskupstvem Pražským o starodávné exemci
 kláštera. Opat Fridrich tudy před obdržení jeho ještě jednau
 přijel z Prahy do Police na cestě do Braumowa (26 Září)
 a w několika dnech potom (3 Října) zase z Braumowa do
 Prahy způsobem saukromým čili incognito s odložením slaw-
 něho uwítání dle obyčeje. Teprw když prostřednictwím vlády
 byla wěc prozatímně urownána a posvěcení wykonáno w domě
 arcibiskupském w Praze dne 27 Prosince, wydal se opat na
 1753 cestu na začátku roku 1753, aby se slawným způsobem we
 panstwí swé uwázal.

Dne 5 Ledna, když před polednem přijel do Hronowa,
 očekávala jej koňmo setnina sedláků z panstwí Polického
 u krčmy na *Střesíně* jakožto nedaleko hranic panstwí, s purk-
 rabím w čele, wedlé něhož byli tu také druzí úředníci hospo-
 dářští. Po wystřelení z moždířů purkrabí odřikal gratulací ke
 šťastnému příjezdu, a jel potom se swým zástupem za wozem
 opatowým. W lukách dále u spáleného mlýna na *Kosínku* čili
 u *Pekla* přijel naproti zástup Machowských, jakožto přísluš-
 níků kostela Polického, rovněž na koních a všichni we stej-
 ném zeleném oděwu. Po gratulací od nich učiněné jelo se
 dále k Bezděkowu, Machowští napřed, druzí w zádu. Bezdě-
 kowští, shromáždění u welkém počtu, uwítali opata s bubno-
 wáním a traubením. Poněwadž byl mráz, sestaupil opat s prů-
 wodem swým u krčmy, aby se w ní trochu ohřáli. Odtud
 odebrali se po malé chvíli do kostela na mši, kterau četl
 P. Řehoř, přewor kláštera Benediktinského u sw. Mikuláše
 na Starém městě Pražském, a potom obědowali w krčmě,
 kdež bylo připraweno od provisoru Polického. Po obědě
 zdwihl se průwod dále k Polici asi we dvě hodiny. Napřed
 jeli sedláci z panstwí, za nimi opat, jenž se zatím oděl w ro-

prudentiæ et forsan ambitionis nota nec non passionatæ nationalitatis
 affectus censura non caret, indignus insuper almi Brzewnowii filius,
 qui incauta ac passionata ejusmodi querela maculam similem toti
 gremio aspergere non erubuit.

chetu a pluvial, na kočáře šestispřežném a jiné kočáry tři čtyspřežné s hostmi a provisorem, za nimi jezdcí Machowští. Před městem čekala radda městská s primasem w čele, jenž učinil gratulací; na rynku stáli měšťané dílem se zbraní dílem we pláštích a školní mládež swátečně ustrojená; u staré a nowé radnice, též při wchodu hořejší ulice wedlé domu Tykalowa (č. 23) byly brány slawné ze chwojí udělané. Sausedé všichni prowázeli nowau wrchnost až ku kostelu klášternímu, kdež opět byla brána, a přede dweřmi kostela čekali přewor a konwent rovněž s blahopřáním a wítáním. Uweden do kostela, zpíwal potom opat *Te deum laudamus* před welkým oltářem při zwučení trub a bubnů a střelbě z ručnic spuštěné od sausedů, též pak nešpory jakožto u vigilií swatých tří králů, po kterých následowalo malé pojedení čili kollací w praelatuře, ježto byl pátek.

Nazejtří (6 Led.) w den tří králů wykonal opat Fridrich prwní slawné služby boží w Polici, jakož i pod wečer obyčejné toho dne wykropení komnat klášterních, přijal noworoční blahopřání od konventu, a podělil řeholnky koledau w penězích, dvojnásobnau, že bylo ponejprw. Dne 7 Ledna měl u oběda hostí, krajského heitmana pana Wančuru, heitmana Náchodského, faráře Kosteleckého a wíce jiných, kteří potom něco dřiw než on odjeli do Braumowa. Opat dal se sám na cestu po jedné hodině odpolední, opět we slawném průwodě, oděn w rochetu a pluvial. Před ním a za ním jeli lidé na koních, potom několik kočárů s hostmi, jakož také s přeworem a farářem Polickým. Pěší z Police postavili se slawnostně u kowárny panské, a šli potom wedlé wozu opatowa po obau stranách až k Bukowici. Jízdní doprowázeli jej až za Hutberk, kdež na kraji lesa u „pasu“ čekal již zase heitman Braumowský a druzí tamější úředníci se swým poddaným lidem, aby jej uwítali a doprowodili dále do Braumowa. Opět jako při uwítání opata Bennona sedláci Braumowští, nemajíce swé korauhwe, žádali Polických skrze purkrabí, aby jim k tomu swých zapůjčili; i powolili jim toho jako onehdy, ale s wětší opatrností, aby se jim opět neztratila,

1753 tak totiž že s ní strážný zástup svých až do Braumowa wyprawili.

Dne 11 Ledna přijal opat dle obyčeje přísahy všech poddaných panství Braumowského v kanceláři tamější, a odebral se téhož dne do Police, kdež potom nazejtří (12 Led.) totéž stalo se od poddaných Polických. Jak Braumowským tak Polickým vykázano potom několik sudů piwa u wděk za prokázanou ochotnost.

Strasti válečné, kterými utrpěl klášter ohromné ztráty na důchodech svých, byly příčinou, pro kterou velmi brzy po smrti opata Otmara zastawilo se dílo *stawby kláštera Polického*, v němž za jeho času tak úsilně bylo pokračováno. Teprw nový opat Fridrich, muž velké zkušenosti a všeho, co se týkalo prospěchu a důstojnosti řehole jeho, nad míru pečlivý, ujal se znou dšla tohoto s welkau pilností. Předně počalo se s wnitřním uprawowáním poledního traktu, který byl za opata Otmara jen připrawen pod krow. Dána uwnitř obmítka; udělána dlažba po celém dolejšm ambitu čili chodbě z kamenů tesaných, přitom také komnaty řeholníků w přízemí we starším traktu východním opraweny. To vše wykonáno hned we prwních dwau létech opatství Fridrichowa (1752 a 1753); druhého pak roku (1753) již také staweny jsau základní zdi příčnfho čili *sápahního traktu*, jenž spojuje polední stranu s kostelem. Opět, jako za opata Otmara byla welká swízels woda, která se při kopání základů silně prýštila a musila býti nepřetržitě dnem i nocí wywažowána, až pak pomozeno wystawením welkého kanálu, jímž prameny podzemní wětšm dílem odwedeny jsau do blízkého rybníka. Nicméně wyzdwižena jest dvojí zeď hlawní, wenkowská totiž a downitř, až po klenbu, ač rozumíme-li dobře ne w celé délce až ku kostelu, než snad jen k wěži nedostawené; třetí toliko zeď prostřední musila býti zanechána na rok potomní 1754tý; toho pak roku dowedena stawba až po střechu a také 1755 hned krowem opatřena, při čemž jen příční zdi ještě nestaweny. Tyto dokonány jsau potom roku 1755; dána také zewně obmítka, a málo ještě scházelo ku konečnému zřízení

přibytků w nowém traktě. Přitom připraweno bylo nowé stano- 1755
nowiště wně střechy nad jižním traktem pro *sochu panny Marie*, předešle opatem Otmarem postawenau, nad studánkau, kteráž jest tu pod klásterem, jejíž woda se pokládala za léčiwau; i stalo se přeložení jí na toto místo dne 1 Listopadu 1755 se slawnau processí. Roku potomního 1756 wyčištěn jest toliko jižní trakt, we kterém při zemi byl zřízen refektář s kuchyní, následkem čehož stalo se úplné uprawení refektáře tohoto nowého, tak že se konečně přestěhowání do něho ze starého prozatímného stalo r. 1757 dne 3 Kwětna.

Zároveň s traktem západním stawělo se táž léta také o welké wěži kostelní, která měla býti wedlé něho po prawé straně presbyteria; o kteréžto stawbě newíme s jistotau, bylali zamýšlena již od opata Otmara čili teprw od jeho dwau nástupců.

Již roku 1753 byl opat Fridrich mezitím kaupil zase 1753
barwírnu opatem Otmarem wystawenau a prodanau ⁷⁹⁾ na místě někdejší lázně (č. 32, 33), aby z ní zřídil stálý přibytek pro purkrabí Polického a druhé panské úředníky. I toto stawení bylo již roku 1754 upraweno. 1754

Již však we čtvrtém roce vládařství opata Fridricha nastala opět doba jak dříve těmto stawebuím tak všemu jinému zwelebowání nepřizníwá vypuknutím záhubné *wálky sedmileté*. První známky hrozící nowé bauře naskytowaly se w krajině naší, když dne 18 Čerwence roku 1756 we swátek 1756
opatůw proti obyčeji skoro nikdo nepřijel do Braumowa z duchowních ze sausedních krajin we Slezsku a Kladsku, čehož příčinau byla prý zápowěd, aby odtamtud nikdo značnější a zvláště duchowní neodcházel přes hranice do Čech. Hned potom slyšelo se o kwapném opravowání cest a mostů, o násilném odvádění na wojnu a jiných přípravách we Slezsku a we hrabství Kladském, a obáwání z toho pocházející bylo tím wětší, když i s naší strany počalo wojsko ze swých obyčejných stanowišť sbírat se w poli. Již we prvních dnech

⁷⁹⁾ Wiz str. 162.

1758 potom opat Fridrich uznal za dobré, dáti odvézti lepší věci z Braumowa i z Police k zachránění před nepřitelem, a dne 25 Čerwence opustil Braumow, přijel na noc do Police, a nazejtří (26 Čwce.) odjel odtud do Slaupna. Brzy potom sbíralo se wojsko naše we hlawním ležení u Kolína wedením generála Browna, a jiné menší na Morawě u Olomauce wedením Octavia Piccolomini, držitele Náchoda. W krajině Polické bylo na ten čas ticho. Wojsko pruské, které wedením Schwerina z počátku sbíralo se u Swídnice, vzdálilo se w měsíci Srpnu odtamtud až k Nise.

Když však opat Fridrich ještě meškal we Slaupně, kdež se zdržel šest neděl, došla ho tam zpráva o wtrhnutí krále pruského s hlawním wojskem jeho do Sas dne 29 Srpna, následkem čehož Brown s wojskem swým od Kolína hnul k Budyni w kraji Litoměřickém, aby přispěl kurfirstowi saskému co spojenci ku pomoci; naproti tomu hrabě Piccolomini od Olomauce přitáhl do Čech ke Hradci Králowé. Tu však také wojsko *Schwoerinowo* od Nisy zaměřilo proti Čechám přes hrabství Kladské. Dne 17 Září překročili Prusi odtud přes hranice české, a osadili *Náchod*; odtamtud pak wtrhli do rowin se směrem ke Hradci. Dne 25 Září bylo hlawní ležení *Schwoerinowo* w Aujezdci, a wojsko jeho rozkládalo se odtamtud až k Černilowu, k Jasené i k Smiřicům. Hrabě Piccolomini bránil proti němu Hradec. Policko i Braumowsko zůstalo přitom od osazení nepřátelského ušetřeno, ale trpělo nicméně hned welké nátisky. Již dne 19 Září přišlo nařízení z hlawního ležení pruského w Náchodě o dodání welkých zásob chleba, owsa, sena, slámy a jiných potřeb z obaudwau panství, a téhož dne nařízení druhé, aby berně a wšecky jiné dáwky od té chwile nebyly jinam odváděny než ku kommissariatu wojenskému w Náchodě každého téhodne. Dne 25 Září následowal rozkaz ze hlawního ležení u Aujezdce o dodání tam 225 korců mauky. Z ležení císařského přišly dne 6 Října opačné patenty, kterými se všem úředníkům hospodářským zakazowalo pod ztrátau hrdla, aby ničeho koliwěk nedodáwali do ležení pruského. Bylo to však

marné. Poněwadž krajina odešad byla nepřítelům obstau- 1756
pena, nebylo lze mu odporowati, a tudy z Braumowa i z Po-
lice odcházely dowozy každodenní k wojsku pruskému u Au-
jezdce a u Jaroměře, a kontribuční jezdil s berní do Náchoda.
Nicméně přitáhlo krom toho dne 18 Října pruské kommando
do Police od Náchoda, asi 1000 mužů, kteříž násilně vybili
sýpky panské w Bezděkowě a w Ledhují, a odvezli s sebou
wšechn owes a ječmen z nich wybraný. Obroční k tomu wo-
laný, že hned nepřišel s klíčem od sýpky, jest od lieutenanta
pruského udeřen do hlavy, a odnesl wíce ran. We městě
wojáci prušti také wylaupili jeden krám, a na zpátečné cestě
wydrancowali *Bezděkow*: k tomu musilo za nimi ještě w noci
dowezeno býti šest sudů piwa do Náchoda. Wrchnost měla
téhož času swizele se sedláky, kteří spoléhajíce se na pří-
tomnost nepřítelů, nechtěli robotowati.

Mezitím bylo se podařilo králi pruskému *bitwau u Lo-
wosic* dne 1 Října překaziti weliteli císařskému Brownowi
přiwedení pomoci kurfirstowi saskému, kterýž následkem toho
konečně dne 14 Října přinucen byl ku kapitulaci w sewření
swém w ležení u města Perna, tak že musil odebrati se do
Polska a země swé na čas wálky zanechati pod mocí Pru-
ska. Král Fridrich, maje dosti na tomto dobytém prospěchu,
konal hned potom příprawy ke zpátečnému tažení z Čech
jak přes hranice saské tak slezské. Od maršálka Schwerina
přišlo proto dne 23 Října nařizení do Police, aby se oprawily
cesty od Skalice přes Polici a dále až ke Fridlandu, aby po
nich mohlo táhnouti wojsko jak pěší tak jízdné i s děly. My-
slilo se proto, že mív Prusi aspoň částečně táhnouti přes
Polici; ale nestalo se tak. Obojí wojsko, Fridrichowo i Schwe-
rinowo, dalo se na pochod ze země dne 29 Října; Schweri-
nowo pak wojsko odtáhlo celkem přes Náchod přímo do
Kladska.

Krajině Polické nedostala se tím žádná okamžitá úlewa.
Hned jak wojsko pruské odtáhlo, přišlo nařizení od wojska
císařského o dodání chleba, owsa a sena k němu, a již dne
31 Října odešel tudy jeden dowoz k wojsku do Skalice; chleb

1756 byl však nazejtří (1 Listop.) již zase nawrácen, protože se ukázalo nebyti ho třeba.

Málo dní potom, dne 10 Listopadu, přijel opat Fridrich do Police od sw. Markety, kamž byl dne 6 Září konečně odjel ze Slaupna; do Braumowa však dále jeti se neodvážil pro nebezpečenství od Prusů, kteří leželi na blízkých místech za hranicemi. Za jeho přebývání již dne 13 Listopadu přitáhlo do Police 700 *Charwátů* a jedna setnina husarů wedením plukowníka *Michalowiče*, ustanoweni jsauce za posádku do Braumowa. Zdrželi se toliko přes oběd, na který plukowník s několika důstojníky a dvěma kněžími polními pozváni byli do kláštera. Nazejtří pak potom (14 Listop.) přitáhli tři jiné setniny husarů do Police wedením podplukowníka *Petrowského* a poručíka *Straussa*, kteříž zůstali tu k pozorování hranic. Poněwadž se proslýchalo, žeby se i Prusi zase blížili ku pomezí, odjel opat po potřebných opatřeních dne 16 Listopadu zase z Police do Slaupna, a odtamtud hned po třech dnech (19 Listop.) k sw. Marketě. Do Police přijeli potom dva vyšší důstojníci císařští, polní maršálek-lieutenant hrabě *Thürnheim* a general-major baron *Beck* (8 Pros.), a zdržewše se přes oběd we klášteře, odebrali se odtud dále do Braumowa k ohledání krajiny. Dályť se přes zimu na rok 1757 rozsáhlé příprawy se strany císařské k útoku na krále pruského w zemích jeho vlastních a předně we Slezsku, k čemuž získala sobě císařowna Marie Terezie pomoci od Francauzska, od Ruska a jiných spojenců. Sbíralo se k tomu wojsko četnější než předešlého roku w králowství českém, nad nímž jmenowán nejvyšším welitelem opět bratr císařůw wévoda Karel lothrynský. Wojsko menší, kterému welel *Piccolomini*, rozložilo se přitom po Hradeckém kraji na rozličných místech wšudež blíže ke hranicům. Nenadále zemřel však wůdce tento we hlawním bytu swém we Hradci Králowé w tamější biskupské residenci, raněn mrtvicí časně z rána dne 24 Ledna 1757. Tělo jeho přivezeno jest ku pohřbu do Náchoda, kamž z rozkazu opata, dotud we Slaupně meškajícího, odebral se přewor Polický Wojtěch Raiman s třemi jinými řeholníky, aby mu

1757

prokázal poslední poctu jakožto sausedu welice wáženému ¹⁷⁵⁷ a wždy dobrému (24 Uq.).

Toho času měl welení nad posádkami w Polici a w Braumowě a jinými w okolní krajině při pomezí general-major *Kemingen*. Od něho učiněn jest w noci dne 6 Března na wíce místech zároveň wpád do Slezska i do Kladska pauze k wyrušení Prusů, aby se zwědělo o jejich postaweních; ráno druhého dne nawrátily se woje wšecky zase do swých stanowišť. Později přijel *Kemingen* dne 22 Března do Police na přezwědy s jedním podplukowníkem a několika jinými důstojníky, i powolal k sobě též plukowníka *Michalowiče* z Braumowa ku potazu. Ale při wrchním řízení wojska dlaho se prodlěwalo s kroky rozhodnými, a zatím král pruský sbíral weliké síly w Sasích, w Lužici a we Slezsku, stroje se sám ke wtrhnutí do Čech se čtyř stran zároveň. Protož byl opět strach we krajině naší. Již dne 10 Března byl pokřik, že Prusi přepadli Braumow; byl tentokrát lichý. Když však dne 10 Dubna w Braumowě vypukl oheň, mysliło se opět, že jej Prusi podložili, aby mohli nenadále přepadnutí posádku tamější, která z té příčiny z města na wšech stranách hořícího wytáhla a ustaupila k lesu pod Stěnami. Opět přijel z té příčiny general-major *Kemingen* do Police ano i polní maršálek-lieutenant *Thürnheim* s jinými důstojníky, kteří skoro celý týden hoštění jsau we klášteře. Konec byl nejspíš, že zároveň s nimi posádky z Police i z Braumowa a jiné woje dotud při pomezí ležící vzdálily se odtud, poněwadž od wtrhnutí mocného do Slezska musilo se upustiti. Tu dne 18 Dubna Prusi w půl sedmé ráno se čtyř stran zároveň wtrhli do krajiny Braumowské, odtud pak, nic se nezastawující, táhli spěšně po cestě k Teplici a odtud ke Starkowu přes *Dědowý* a *Mědhují*, tak že jen w těch stranách za Ostašem dotkli se panství Polického. Ze Starkowa poručili si nazejtří, dne 19 Dubna, do Police, aby jim přiwzeny byly čtyry sudy piwa; když však teprw dwa byly tam dowezeny, odtáhli dále, spěchajíce k wojsku wětšímu, které tauž chwli wedením *Schwerina* wtrhlo do země přes Trutnow. Wojsko někdejší *Piccolomi-*

1757 nowo, nad nímž postawen byl prozatímny welitel Serbelloni, nečinilo Prusům žádnú překážku, nýbrž sestředilo se zase u Hradce. Tím způsobem podařilo se Schwerinowi, spojití se s třemi jinými wojsky pruskými, která wedením krále samého z Lužice přes Žitawu a Reichenberk a ze Sas přes Lito-měřicko a Žatecko stejným časem wtrhla do Čech a zaměřila přímo ku Praze. Tam již dne 6 Kwětna přišlo k nešťastné bitvě, kterau wévoda Karel lothrynský přinucen byl s jednau částí wojska swého w Praze se zawřítí; jiná část dala se na útěk k Benešowu; král pruský pak oblehl Prahu.

U welké strasti, kterau z toho byla naplněna wětší část země české, hájení ostatní části spočíwalo předně na wojsku Serbellonowu, které od Hradce příliš pozdě bylo obráceno na pochod ku Praze, na cestě té však dostalo nowého wýtečného welitele hraběte Leopolda *Dauna*, kterýž přitáhl až k Českému Brodu, ale na zpráwu o ztracené bitvě ucauwl přes Kolín, aby dočkal posil. Ku potřebám wojska tohoto wypraweno jest během měsíce Kwětna mnoho powozů jak z jiných panstwí tak také z Policka a Braumowska do Hradce Králowé, aby odtamtud welké zásoby jeho dopraweny byly do Čáslawě. Dne 8 Čerwna wypraweno rovněž z Policka a z Braumowska 60 wozů se senem do Hradce a odtamtud potom dále k Čáslawi; jiných 50 wozů mělo dle nařízení krajského úřadu následowati dne 11 Čerwna.

Mimo tyto dodáwky byla krajina Polická na ten čas prosta swízeli wálečných, a požíwala pokoje. Dne 24 Dubna, jen pátý den po tažení Prusů přes Starkow, konána byla w Polici slawná processí nařízená od úřadu biskupského za odvrácení neštěstí wálky, a dne 22 Kwětna wykonali Poličtí i zaslíbenau swau processí wýroční místo do Warty do *Swatoňowic*. Po několika nedělích přišla konečně zpráwa o welkém wítězstwí hraběte *Dauna*, který, když král pruský s hlawní mocí swau proti němu wytáhl do pole od Prahy, postawil se mu wstříc a porazil jej na hlawu w *bitvě u Kolína* dne 18 Čerwna. W Polici, jak jinde, konány jsau díky za šťastný tento prospěch zbraní slawným *Te deum laudamus* dne 4 Čerwence.

Král Fridrich byl porážkou swau přinucen jak od Ko-¹⁷⁵⁷ lína tak od Prahy dáti se na útěk ke hranicům saským a lužickým, stihán jsa od wojska našeho, nad nímž opět Karel lothrynský nastoupil welitelství. W sausedním Slezsku a hrabství Kladském nastaly velké odwoody k wojsku k nahrazení ztrát utrpených. Všichni mužští od 12. do 40. roku měli se stawěti. Když rozkaz ten wyhlášen byl od welitele pownosti Kladské, nastal weliky útěk z celého hrabství do naší krajiny a jiného okolí dne 10 Čerwence.

Odtazením Prusů ze země byla konečně zase opatu Fridrichowi otewřena bezpečná cesta na panství Polické a Braumowské. Když se byla wojska pruská hnula ku Praze, byl odjel dne 28 Dubna z Prahy, a odebral se přes Jihlawu do Morawy, kdež pobyl od 8 Kwětna až do 30 Čerwna w Rejhradě pohostinu u probošta Bonaventury Pitra, někdejšího přæsesa bratrstwa Polického. Dne 5 Čerwence přijel odtamtud zpátky k sw. Marketě a do Prahy, kdež zdržel se 10 dní. Dne 15 Čerwence odjel do Slaupna, a odtamtud dne 17 Čerwence přijel do Police. Zde slawil nazejtří (18 Čwce.) svůj swátek, a odjel dne 19 Čerwence do Braumowa, potom však střídawě přebýwal brzy tam brzy w Polici. Dne 15 Srpna, jakožto o pauti Polické, konal zde ranní i odpolední služby boží, a na konec wedl processí k soše panny Marie na rynku. Toho právě dne přišla zpráva o boji swedeném u *Landsruta* dne předešlého (14 Srp.), kdež našich asi 3000 mužů wojska uherského wedením plukowníka Jánuse odolalo útoku asi 5000 Prusů od Swídnice, a poraziwše je na útěk šest děl jim odňali. Střelbu z děl odtamtud bylo na Policku slyšeti ode čtyř až do desíti hodin ráno. Dne 25 Srpna odjel potom opat Fridrich zase do Prahy.

W krátce potom, w noci po 2 Září, stalo se nenadálé přepadení města *Braumowa* od Prusů. O půl noci, když všecko spalo, přijelo několik setnin jízdných asi 200 mužů od Swídnice, kázali sobě otewřiti bránu wydávajíce se za naše, a když tím způsobem byli wpuštěni do města, wydrancowali některé domy, wynutili na klášteře znamenitau summu

*

¹⁷⁵⁷ peněz, a odvedli s sebou 12 panských koní, dawše se na cestu ku Kladsku. Přišel z toho nowý strach také na Polici, zvláště když 10 Září došlo jisté návěští z Radkowa, že se Prusi odtamtud strojí ku podobnému přepadení zdejšího města. Následkem wpádu onoho obrátilo však konečně také naše vojsko zřetel swůj ke zdejší krajině, a do Braumowa wložena posádka 400 mužů.

Hlavní vojska stála mezitím po útěku Fridrichowu z Čech delší čas proti sobě w horní Lužici, co zatím proti králi pruskému vytáhli do pole spojenci císařowny, s jedné strany Francauzi, s druhé Rusi. Teprw když král Fridrich tím přinucen byl obrátiti se proti Francauzům do Durynska, wtrhlo vojsko wévody Karla lothrynského w měsíci Září z Lužice do Slezska, a zatisklo pruské vojsko postawené k obraně této země až ke Wratislawi (3 Října). Oddíl vojska wyprawen byl k obležení Swidnice. Dne 12 Listopadu musila se pewnost tato wzdati, a nyní poražen jest wůdce pruský Bevern w boji tuhém před samau Wratislawí dne 22 Listopadu. O dwa dni později (24 List.) wtáhlo wítězné vojsko naše také do Wratislawě. Zatím však byl král Fridrich zwítězil nad Francauzi w rozhodné bitvě u Rossbacha (5 Listop.), a dal se s hlavním wojskem swým na pochod k hájení Slezska. Karel lothrynský wytáhl jemu wstříc, a swedl neprozřetelně bitwu u *Lysé* a *Leuthena* w krajině mezi Wratislawí a Středau (5 Pros.). Tu utrpělo vojsko naše welkau porážku; musilo se se ztrátau náramnau zabitých a zajatých dáti na útěk ke hranicům českým, a později i posádka císařská we Wratislawi, od ostatního vojska odtržená, přinucena byla poddati se w zajetí, w počtu 22.000 mužů (21 Pros.).

Nyní teprw počala krajina Polická i Braumowská zakaušeti wětší swícele wálky, a stávala se dílem i jewištěm skutků wálečných. Předně wzala některá část utskajícsho wojska císařského cestu swau přes Braumow a přes Polici. Přitáhli nejprwé dne 21 Prosince dwa pluky pěší, *Wolfenbüttelský* a *Arenberský*, s nimi pak polní maršálek-lieutenant Vieth a general-major Los Rios, kteřížto obadwa bytowali w klášteře.

Odtáhli k Náchodu na štědrý den (24 Pros.), a téhož dne 1757 na jejich místo přitáhli husaři, 1100 mužů s general-majorem baronem *Lužinským*, kteříž zůstali rozloženi po vsech a ve městě více než dvě neděle. Pro koně jejich spotřebováno skoro všecko seno i owes panský. Teprw dne 11 Ledna 1758 1758 přeloženi jsau do Kostelce, a na jich místo wloženo wojsko charwátské. Toto dne 24 Unora wypraweno jest do Braumowska, kdež dotud bylo wloženo jen 500 mužů we městě i asi 400 po vsech. Do Police přitáhl celý jeden pluk německý.

Poněwadž po nešťastné porážce we Slezsku bylo se obáwati, že král pruský opět bude chtíti wtrhnauti do králowství českého, sbíralo se wojsko císařské k obraně se všech stran u Hradce Králowé, a jednotliwými oddíly jeho byla střežena hranice slezská od Zaclěře až ku Králskům. Krajina Polická a Braumowská i s Teplicí a tamějším okolím byla poručena *Laudonowi*, který roku předešlého ponejprw co plukowník wyznamenal se při stihání nepřítelů po bitwě u Kolína a stal se následkem toho general-majorem. Dne 10 Ledna přijel Laudon do Police, kdež přebýwal odtud we klášteře w praelatuře. Maje s sebau i manželku swau, častowal tudíž w jídelně opatowě dne 29 Ledna důstojníky swé welkau hostinaw, po které se také tancowalo, newděk přeworowi, poněwadž se to nesrownáwalo s pořádkem klášterním, ale owšem bez odporu, tak toliko, že nikdo z řeholníků nebyl přítomen. Wrchním welitelem nad celým wojskem byl hrabě Daun na místě wěwody Karla lothrynského, kterému císařowna Marie Terezie pro zjewnau nedostatečnost jeho musila welitelství odejmauti. Daun přijel dne 9 Března do Hradce Králowé.

Král pruský mezitím postawil swé wojsko u Landshuta a blíže odtamtud ku pomezí českému za Abersbachem až ku Křesoboru, na pohled, jako by mínil skutečně wtrhnauti do Čech. Hlavním však účelem jeho bylo dobytí zase Swídnice, která se posud nacházela w moci císařských. Mezi obléháním města tohoto, které předsewzal oddílem wojska swého, wyprawil jiný oddíl, 10.000 mužů, wedením Fouqueta do hrabství Kladského, jehož části jižní s městy Bystřicí čili Habels-

1758 werdem a Mittelwalde byly dotud též ještě osazeny od císařských. Dne 19 Března wtrhuul *Fouquet* do hrabství, a téhož dne přitáhlo 5000 mužů od hlavního vojska králowa do *Fridlanda*, odkudž nazejtří dne 20 Března přešli přes hranice, chtěje se zmocniti panství Braumowského, aby přes ně měli spojení s Kladskem. Laudon zabránil jim cestu, tak že nemohli se zmocniti než dwau nejbližších wesnic *Neusorge* a *Wižňowa*. Nicméně we strachu před Prusy dalo se mnoho Braumowských na útěk do Police, a Laudon sám maje na zřeteli wětší moc *Fouquetowu* w Kladsku, proti níž počet vojska jeho byl nedostatečný, musil se připrawowati na zanechání krajiny Braumowské, a dal proto odwážeti odtamtud zásoby wojenské k Polici. Toliko krajinu Polickau mnil hájiti a užiti k tomu přirozené hradby, kterau jí bylo pohoří *Stěn* proti Braumowsku. Wšecy přechody přes ně, zvláště pak hlavní dwa *pasy* za Bodašínem a za Hutberkem dal k tomu dobře opewniti zásekami.

Fouquet zatiskl předně císařské z jižních částí Kladska ku pomezí českému blíž Králík; potom však začal také se své strany dorážeti na krajinu Braumowskau. Dne 30 Března po poledni přitáhl oddíl vojska jeho ke *Braumowu*, kdež posádka městská i z okolních wesnic po krátkém boji musila ustaupiti. Prusi, wraziwše hned do města i do kláštera, odwedli přewora P. Romana Mahrle a provisoru i spolu sekretáře opatowa P. Odilona Aulicha s sebau do Kladska, z města pak dwa konšely a rychtáře; krom toho zabawili také 14 wozů čtyrspřežných Polických, které byly z rozkazu Laudonowa poslány práwě do Braumowa, aby odtamtud odwedli wšeccko seno, co ještě bylo w zásobě, při čemž opozdily se. Již třetí den přišli potom Prusi podruhé, a odwedli jiné dwa kněží, P. Kašpara Krachwice předsedu kanceláře Braumowské a P. Matěje Zecha supřewora. *Fouquet* wyžadowal na klášteře ohromné množství owsa, hroze sic odwěsti řeholníky wšecy, a za propuštění těch, kteří již byli odwedeni, žádal 40.000 tolarů. Poněwadž nebylo lze požadawku tomu učiniti zadost, dali se řeholníci Braumowští wětším dílem na útěk do Police, k čemuž

i Laudon radil, nemoha jim pomoci. Již nazejtří, dne 3 Dubna, 1758 bylo jemu bojowati s Prusy z hořejších wesnic Braumowských, jichž welitelem byl princ *Mauricius*. Učiniliť útok na záseky za *Bodaštnem*, ale jsau odrazeni toho dne i podruhé dne 8 Dubna při opětém útoku. Zatím přitáhl konečně i *Fouquet* do Braumowa a okolí s celau mocí swau, kteráž se skládala ze sedmi pluků pěchoty, jednoho pluku husarů a jednoho dragaunů, i spojil se tudy s wojskem prince Mauricia, které se rozšffilo přes *Werneřowice* a *Dittersbach*. We Braumowě, kdež se ubytowal s vyššími důstojnky swými w klášteře, dal dne 9 Dubna ještě také odwésti faráře P. Dominika Oexle přímo s kazatelnice, též kuchynského P. Ildefonsa Scholce a bratra jménem Mikuláše. Dne 11 Dubna dali se Prusi konečně w útok na postawení Laudonowo na čtyrech místech zárowěň, to jest nepochybně na oba hlavní *pasy* za *Bodaštnem* a za *Hutberkem* i snad po dwau pěšinách přes *Stěny* u *Hvězdy* a *jinde*. Hlavní boj byl při pase za *Hutberkem*, kdež wůdcowé průstí té hanebnosti neostýchali se, že dali před sebau do ohně hnáti lid sedlský z Braumowska, nejen mužského nýbrž i ženského pohlawí, kteří měli před wojskem trhati záseky. Ale i tentokrát Laudon udatně nepřítelē odehnal. Zdá se, že Prusi, ač měli přesilu na swé straně, báli se potom i útoku od něho; neb i oni ohradili se dlauhými waly od *Halbštatu* až k *Dittersbachu*. Z boje tak blízkého byl nicméně welký strach w *Polici*, tak že z kláštera rozutíkali se řeholníci skoro všichni, jak domácí tak kteří byli utekli z Braumowa. Zůstal jedině farář P. *Nepomucenus Pfeifer* a čtyři jiní.

Nedlauho po nezdařilých útocích na *Polické Stěny* podařilo se však konečně Prusům dobytí *Swidnice*, kterážto vzdala se dne 16 Dubna, a tím wálka wzala nowý obrat. Král pruský totiž po dobytí této pewnosti dal se s hlavním wojskem swým nenadále na pochod ze *Slezska* do *Morawy*, kdež jal se obléhati *Olomauc*. Již 19 Dubna odtáhlo tudy wojsko pruské také z Braumowska, část přes *Fridland*, část přes *Kladsko*. Laudon wytáhl bez meškání za nepřítelē, tak že již 20 Dubna část jeho wojska nacházela se we *Frid-*

1758 landě a druhá na silnici Swídnické w Giersdorfě, co zatím hlavní wojsko Daunowo bylo již také hnulo blíž ku pomezí a téhož dne 20 Dubna nacházel se hlavní byt jeho we Skalicí. Když se však zjewně spatřilo, kam král pruský nowě zaměřil, dalo se i naše wojsko na pochod do Morawy, aby mu překáželo w jeho předsewzetí. Tudy i Laudon odtáhl z Policka a Braumowska, a krajina zdejší najednou zase požíwala úplného ticha. Po vzdálení nepřítelě wrátili se již dne 21 Dubna řeholníci Poličtí k zachowávání obyčejného pořádku klášterního, při čemž pro nedostatek způsobený wálkau utrženo jest něco na strawě a na wíně. Dne 29 Dubna nawrátili se také Braumowští ze zajetí w Kladsku následkem zvláštních umluw mezi rakauským a pruským welitelstwem wrchním beze wší wýplaty. W plné bezpečnosti wykonali Poličtí i toho roku dne 4 Čerwna processí swé do *Swatoňowic* místo do Warty, a dne 14 Čerwna přijel opat Fridrich do Police, přebýwaw mezitím nejwíce u sw. Markety. Do Braumowa však neodwážil se zajeti, a po šesti dnech (20 Čw.) odjel zase do Slaupna.

Brzy potom přišla zpráwa radostná o šťastném wybawení Olomauce způsobeném dobrými pohyby wojska našeho, které tam nepříteli čím dál tím wíce zužowalo wolné rozkládání, a konečně smělým skutkem Laudonowým u *Domašowa*, kdež dne 28 Čerwna za zády krále Fridricha přepadl oddíl wojska jeho a zničil welké zásoby prowázené jím do ležení před Olomaucí. Král pruský však, přinucen od útoku na Morawu upustiti, obrátil se s wojskem swým do Čech přes Switawy, a táhl přes Litomyšl a Mýto na Hradec Králowé, jež opanowal bez překážky dne 12 Čerwence. Odtud počalo zase býti nejisto i w naši krajině. Pruské hlídky z Kladska a ze Slezska počaly projížděti sem a tam, aby přezwéděli o opatřeních wojenských na cestách, kudy král mínil táhnouti dále. Již dne 13 Čerwence přijelo 14 husarů pruských od *Radkowa*, a zajeli přes Polici až ke Starkowu. Tři z nich wrátili se nazejtří přes *Medhují*, kdež sedlákowi Krtičkowi wzali jednoho koně, a jeli Policí k *Slawnému*, nejspíš s oznámením, že ne-

nalezli na cestě překážek; neb téhož dne přijel zástup jiný ¹⁷⁵⁸ s též strany, a zastawiw se w Polici, odjel opět do Starkowa a odtamtud s wyřízením do ležení pruského u Hradce. Dne 16 Čerwence wrátilo se husarů těchto 22 ze Starkowa, a wnutili na městě i na klášteře něco výkupného, hrozíce sic škodami. Od kláštera dáno jim 26 zlatých, i odjeli potom po cestě přes *Slawný*. Dne 18 Čerwence přijelo zase 50 husarů pruských od Náchoda. Ti sebrali ze dwora *Bezděkowského* dobytek panský, a přihnali jej ku Polici, kdež hrozili drancowati. Město se musilo wykaučiti šesti dukaty, a za sedm dukatů swolili důstojníci prustí klášteru wydati také dobytek, jehož však potom i po výplatě proti slowu čestnému sedm kusů odwedli. Z Police jeli dále k Fridlandu, a na cestě wzali w *Pěkowě* sedláku jednomo pět kraw a jednu kozu, když je před nimi odháněl do lesa. O tři dni později (21 Čerwence) přijelo 11 husarů pruských od Dušnfka. Ti obrali suseda Josefa *Jonu* we hlawní ulici (č. 101), a nezaplátili, co u něho wypili. Odjeli potom k *Bělému*. Nazejtří (22 Čwce.) naproti tomu objewili se zase naši husaři w lese pod *Ostašem*. Důstojník jejich powolal tam purkmistra k sobě, a požádal na něm chleba a jiné potrawy. Podrželi však jen částku toho, co jim dodáno; ostatek wrátili, a odebrali se potom k *Dědowému*.

Powážliwější příběh stal se o několik dní později dne 1 Srpna. Přitáhlo silnější kommando *husarů pruských* tuším od Náchoda do Police, a žádali jednoho sudu wína, dwau sudů piwa a jiných věcí potravných, též příprže k odwezení toho. Jeden sud piwa měl býti dowezzen k Bezděkowu, kdež byli zůstawili malý zástup čili piket na hlídce. Poněwadž koní nebylo, dotáhli lidé ten sud až přes *Zákopanici*. Tu když Prusaři dali se tam w pití a někteří z nich mezitím zaběhli do *Radešowa* na braní, wyskytli se najednau husaři uherští od Bezděkowa, a přepadli je. Něco Prusů upadlo w zajetí; jiní dali se na útěk ku Polici, a honění jsau od našich až k Ledhují i k městu, kdež okolo samých domů střílelo se a plenkowalo. Ač našich bylo jen polowic co Prusů,

1758 wzali 14 zajatých a 26 koní, s nimiž šťastně odjeli, a jen jeden husar uherský přišel o život. Z této škody své Prusáci tak jako za podobného příběhu ve válce předešlé dávali winu městu a klášteřu Polickému. Řítmistr pruský hned po odtažení našich příběhl ve wzteku do klášteřa, hrozil přeworowi *Wojtěchowi Raimanowi* bitím a šibenicí, a wytykal, že prý je zde schwalně zdržowali, až by naši husaři přišli, a že prý sausedé na ně stříleli, když se s našimi potýkali okolo domů. Po takowych důtkách žádal na přeworowi sto dukatů, a když mu jich nedal, dal jeho i faráře právě přítomného odwésti hlídkau ozbrojenau do Ledhuj. Tam musili sednauti na wůz řebřinový mezi raněné wojáky, a jsau wezení pryč, na cestě však brzy propuštění, a wzaty jsau jim toliko plášťe, kterých jim milosrdní lidé propůjčili, když musili wsedati do wozu w lehkém oděwu. Mezitím byli dwa prustí husaři wběhli do klášteřa s nataženými pistolemi, a musilo jim dáno býti pět dukatů. aby nechali wytrzností. Přitom Prusi wzali s sebau pět koní i wůz onen řebřinový.

Mezitím za wojskem krále pruského táhlo wojsko naše z Morawy, stihajíc jej jak ze zadu tak ze stran bez přestání až ke Hradci, kdež hrabě Daun hotowil se k swedení hlavní bitwy. Král pruský však wyhýbal se srážce, maje na úmyslu jen protáhnauti skrz Čechy, a obrátiti se proti Rusům, kteří mu byli wpadli do hlavní jeho země brandenburské. Po třináctidenním meškání w Hradci Králowé wytáhl tedy odtamtud dne 26 Čerwence, a poněwadž mu jiné pohodlnější cesty byly již zaskočeny, dal se na pochod přes Opočno a Nowé město k horám našim. Dne 4 Srpna na noc přitáhlo wojsko přední, jehož welitelem byl *Ziethen*, přes *Wysokau Srbskau* do krajiny Polické, a přešedši přes Bezděkow i přes Polici a Ledhuj, položilo se pod stany w polích od klášteřa nahoru až ku *Klučku* i přes tak zwaná *popluší* blíž Bukowice.

Dne 5 Srpna přitáhlo ostatní wojsko všecko i s králem samým, zůstawajíc pohromadě pořád jako w šiku wálečném. Wojsko toto zaujalo celé prostranství w polích od *Niské Srbské* až k *Bezděkowu* a odtud až k *Radešowu*; rovněž pak

pod *Zákopanicí* všecka pole Nízkosrbská, Bělská a Ledhuj-¹⁷⁵⁸ská. Bylo právě w čas přede žněmi, a tudy sešlapána a zničena jest auroda všecka w celé této krajině. *Král Fridrich* ubytował se we statku jednoho sedláka *Radešowského* jménem Henšle; w Polici w klášteře bydlil polní maršálek *Keith* a *wyslanec anglický*, který se nacházel stále při králi pruském jakožto spojenci. W auzkosti ze strašlivé této návštěwy a w obáwání obyčejného drancování neb wnučování peněz zajmáním osob od Prusů přewor Polický *Wojtěch Raiman* wymyslíl sobě zawděčiti se králi pruskému darem *pstruhů* z wod Polických. Pojezdny nad lesy Prokop Hlawa musil se s nimi wydati na cestu ku králi do Radešowa a wyfíditi jemu poručení kláštera do jeho milosti. Králi to nejspíš způsobilo usmání, i přijal dar, a dal se za něj poděkowati přeworowi a jej pozdrawiti se wzkázáním, aby byl bez starosti (er solle getrost sein). Také prý skutečně nařídil přísně, aby nikdo kláštera a lidem jeho neubližował ani co bral. Toliko co bylo ku potravě, musilo se wojákům dáti, sic prý si to sami wzali nebo za to žádali peněz, protože nemělo wojsko s sebau žádných zásob; a také prý přes zákaz králůw stalo se wytržností dost, a poddaní mnozí byli obráni. Jen prý z *Nízkosrbska* pobrali wojáci prustí peněz přes jeden korec. Také věci, které provisor kláštera dal na dwau wozích odwéztí na Hwězdu, aby je zachránil, jsau pobrány na cestě.

Pokrytí krajiny wojskem trwalo s rozdflem tři dni. Dne 6 Srpna totiž odtáhl předně *Ziethen* s wojskem předním přes *Bodašín* do hořejší části krajiny Braumowské. Z rozkazu jeho musil všecken poddaný lid na Braumowsku býti sehnán, aby ještě téhož dne odstraněny byly záseky, které posud zamezowaly přechody přes Stěny, jmenowitě na pase za Hutberkem. Dne 7 Srpna dalo se potom na pochod ostatní velké wojsko pruské již we dvě hodiny ráno. Táhlo přes Polici a Ledhuj we dwau slaupích, jeden totiž městem a druhý skrz piwowár panský w *Ledhuj* a dále přes pole nad *Babím* a za klášterem. Ačkoli byla cesta přes Hutberk otewřena, táhlo nicméně celé wojsko přes *Lachow* a údolím *Bodašinským*,

1758 i wložilo se do hořejších wesnic Braumowských, kdež *král Fridrich* ubytowal se na faře *Werneřowické*, odtamtud pak potom táhl dále k Landshutu. Mezitím bylo tak zwané *malé wojsko* pruské pod *Fouquetem* přešlo přes hranice české od Náchoda do hrabství Kladského, ale od Dušník obrátilo se w lewo, a přitáhlo za wojskem welkým přes Wünschelburk rovněž do krajiny Braumowské (8 Srpna). Tam zůstalo ležeti 10 dní, mezi kterýmžto časem Fouquet, ubytowaw se nejprvé w klášteře Braumowském, později w Ruprechticích, dal do posledka zničení opewnění zdělaná předešle Laudonem k hájení krajiny Polické. Záscky we *Stěnách* jsau vypáleny napořád smolnými wěnci. Teprw 19 Srpna odtáhl také Fouquet za králem přes Landshut na pochodě jeho proti Rusům.

Welitel císařský hrabě Daun obrátil se po odtažení Prusů od Hradce s hlawním wojskem swým přes Jičín k Žitawě w horní Lužici a odtamtud do Sas, aby zemi tuto wybawil z moci pruského krále; za sebau však zůstawil oddíl wojska asi 30.000 mužů wedením hraběte *Harše*, kterýž odtud w měsíci Září wytáhl do Slezska k dobývání pewnosti *Nisy*. Wojsko toto táhlo přes Polici a přes Braumow. Když mezitím král pruský zwítězil nad Rusy w bitwě u Zorndorfa (25 Srpna), ale potom obrátiw se proti Daunowi do Sas od něho s welkau ztrátou poražen byl we bitwě u Hochkircha (14 Října), wyprawil Daun wětší posily k Nise, aby dobytí usnadnil. Táhlo tedy přes Polici a Braumow dne 25 Října 4000 wojska wedením polního maršálka-lieutenanta *Kwaska* a dwau general-majorů Buttlera a Unruha, opět pak dne 2 Listopadu 10.000 mužů dletem jízdy dletem pěchoty pod polním maršálkem-lieutenantem *Viethem* a general-majorj *Los Rios* a *Podstatským*. Ale král pruský nyní se wydal sám na pochod ze Sas do Slezska k wybawení Nisy; tu pak Harsch zanechal obléhání, a odtáhl od Nisy přes pomezí české u Králík; do krajiny Polické a Braumowské wložil na zimu pluk pěší hraběte Leopolda *Pálfy*, kterýž přitáhl dne 25 Listopadu. Welitelstwo ubytowalo se w Polici, plukowník totiž *Faber* we klášteře, druhé vyšší důstojnictwo we městě.

Krajina zhubená od Prusů těžce snášela břímě tohoto 1758
 ubytování. Počítala se škoda utrpená pochodem vojska nepřátelského na Policku bez mála na 94.000 zlatých, z čehož připadalo na wrchnost asi 22.000, na obyvatele přes 72.000. Opat Fridrich, jenž toho času přebýval u sw. Markety a jen na začátku Srpna byl přijel do Slaupna, musil ze statku tohoto poslati něco špíže do kláštera Polického k opatření potrawy pro řeholnky; také však některý počet jich na čas přeložil z Police k sw. Marketě pro snadnější wyživení. Mnohem většší nauze tížila owšem poddané. Teprw na zimu přijel opat osobně do krajiny (16 Pros.), a přebýval asi dewět neděl větším dílem we Braumowě, častěji však také w Polici. Pluk Pálfy mezi tím časem ztratil smrtí swého duchownšho polního, P. Vincentia Müllera Jesuitu, rodilého Rakušana (20 Pros.), jehož místo we špitále wojenském přijali po něm na sebe dwa z řeholnků Polických, P. Lambert Täuber, praeses bratrstwa, a Martin Jesenský. Týž pluk brzy potom, dne 14 Ledna roku 1759, slawil tu w Polici památku 1759
 pětadwadcetiletou swého zřízení. Přewor Polický Wojtěch Raiman, požádán k tomu, slaužil welkau mši we chrámě klášterním, při které plukownšk a všichni vyšší důstojníci i weškeré mužstwo byli přítomni. Když se strojilo zase k novým skutkům wálečným na rok 1759, opat Fridrich odjel opět do Prahy dne 9 Unora, častowaw den předtím (8 Un.), jakožto w den výroční swého zwolení, plukowníka Fabra a 18 důstojníků jeho w klášteře Polickém.

Wítězství dobytá wojskem císařským roku předešlého spůsobila obrat trwalý w této wálce potud, že dějiště její napotom větším dílem zůstawalo přeloženo do vlastních zemí krále pruského a největší část země české zůstawala tudy prosta wojsk nepřátelských; ale krajiny naše při pomezí neužily hrubě této úlewy, nýbrž wedlé jiných swízelů stawu wálečného čas po čase vždy také trpěly nepřátelskými wpády.

Časné z jara roku 1759 wojsko císařské bylo rozloženo při východních a půlnočních hranicích králowství českého, majíc hlavně na zřeteli nový pokus o dobytí Slezska, který

1759 se měl státi, když by Rusi co spojenci ochotni byli wtrhnauti do této země zároveň se strany druhé. Také krajina Polická byla k tomu cili naplněna wojskem všelikého druhu, již od počátku měsíce Dubna. Byl to celý oddíl wojska, jemuž welel maršálek-lieutenant *Beck*, a pod ním byli čtyři general-majorové, *Kramer*, *Vogelsang*, *Stainville* a *Nauendorf*. Skládal se z 11 bataillonů pěchoty, 15 skadron jezdeckta a 14 setnin granátníků a karabinníků, s welkau část Uhrů a Charwátů, zejména hraničářů, celkem w počtu asi 19.000 mužů. Poněwadž král pruský wojsko své w největší sile sestředil u *Lands-huta*, zdělány jsau k obraně proti němu opět welké *polní hradby* u *Hutberka*, u *Bodašína*, u *Lachowa* a u *Teplice*. Poddaný lid netoliko z *Policka*, nýbrž i od *Náchoda* a z jiných okolních panství musil přitom pomáhati, tak že každý den stawělo se 700 až 1000 dělníků. Wojsko bylo z počátku po celém panství rozloženo. Maršálek-lieutenant *Beck* měl swůj byt u šolce *Pěkowského*, *Stainville* we klášteře, druzí tři general-majorové jinde po wsech. Dne 29 Dubna přijel také nejvyšší welitel hrabě *Daun* z tehdejšího ležení swého w krajině mezi *Jaroměří* a *Žirčem* do *Police*, prowodín několika generaly, aby přehlédl wšeka stanowistě. Nazejtří (30 Dub.) zase odjel po ranní mši, na které byl. Brzy potom, dne 4 Kwětna, wšeco wojsko *Beckowo* wytáhlo do pole, a zaujalo ležení na širokém wrchu mezi *Pěkowem* a *Lachowem*, k němuž oněmi hradbami polními bráněn byl přístup. Nejspíš stalo se to w očekávání nějakého útoku Prusů, ku kterému však nepřišlo.

Pro dlouhé otálení welitelů ruských, kteří se pořád ještě k útoku na *Slezsko* se swé strany neměli, zůstawalo wojsko mnoho neděl w tehdejších swých postaweních s nemalými škodami na lesích, na lukách, na oseních a při stálých dowozích potraw a jiných potřeb z kraje do hor. Náměstí *Polické* bylo z té příčiny skoro pořád plno wozů s nákladem rozličným, kterých nebylo kde uchowati. Toliko o božím těle a w neděli potom maršálek-lieutenant *Beck* kázal wšeco z náměstí odkliditi k vůli processí, kteráž wykonána jest po

oba dni se sláwau welikau. Osmnáct granátníků od pluku ¹⁷⁵⁹ Althanského w plně zbroji konalo čestnau stráž při welebné swátosti, a w průwodě šel zástup vyšších důstojníků wojenských. Wojsko ještě i potom tři neděle zůstalo na swých stanovištích, až najednau zdvihlo se dle rozkazů příšlých z Wídně, wydaných w naději, že pochodem našich ku předu Rusi dají se spíše pohnauti k spolupůsobení. Dne 21 Čerwna wzata byla rada mezi Daunem a třemi jeho vyššími podweliteli, Laudonem, Lascym a Beckem, kterých powolal k sobě na Hoříčky, a dle uradění toho dalo se wojsko hlavně na pochod přes hranice lužické za Reichenberkem; toliko Beck s oddílem swým zůstawen k střežení hranic slezských; za kterauž přčinau odtáhl dne 29 Čerwna z krajiny Polické k *Nowému městu*. Zůstalo za ním zde jen několik setnin hraničárů a husarů, kteří zdělali záseky na všech *stenkách přes Stěny* proti Braumowsku, po několika dnech však, jak se zdá, i oni odtáhli.

Ihned příšly z toho některé nátisky na obywatele zba-
wené najednau wší obrany. Již dne 5 Čerwence wpadla tlupa
kořistníků pruských od Silberberka do krajiny Braumowské,
a druhého dne ráno (6 Čwce.) přitáhla na Hutberk. Welitel
její, plukowník *Le Noble*, wydal odtud nařízení, aby swoláno
bylo wšecho obywatelstwo k rozházení hradeb Beckowých
w audolů Bodašinském, hroze sic dáti pleniti. Lieutenant
jeden, s dwanácti husary přijel od něho do Police, a odwedl
odtud primasa, purkmistra i také panského purkrabí na
Hutberk, aby prý tam slyšeli další rozkazy plukownikowy.
Ty byly, aby dodali pět kusů dobrého dobytka howězího,
5 sudů piwa a dvě wědra wína do jeho ležení. Když se to
stalo, wzal tři odwedené s sebau co rukojmě do *Werneřowic*,
kamž odpoledne odtáhl s tlupau swau. Měli býti zadržáni,
až by hradby aupně byly rozbořeny. Ač k tomu skutečné
bylo wypraweno asi 7 neb 800 lidí, poslal plukowník ještě
téhož dne nařízení přeworowi Wojtěchowi Raimanowi, aby
poslal pro něj 100 dukatů a 12 pro jeho pobočníka, co po-
kutu, že prý bylo dělníků málo. Rozkaz ten opětoval dne

1759 7 Čerwence s pohrožením, že nestane-li se tak, pošle 100 husarů do Police na exekuci. Když pak ten den minul, následoval dne 8 Čerwence w půl druhé po půlnoci rozkaz nový přísný, aby we tři hodiny ráno 800 dělnků dostaweno bylo k boření hradeb, s výhrůžkau opět nau, nebude-li oněch sto dukatů časné ráno odwedeno w *Ruprechticích*, kdež plukownik tu chwli přebýwal, že hned wyšle husary k pálení a plenění. Přewor ustrašen psal spěšně zabawenému purkrabí do Ruprechtic, aby hleděl plukownika ukrotiti nějakou menší částkau peněz, kterauž by wypůjčil w Ruprechticích samých; zároveň wynasnažil se jak mohl o počet dělnků, kteří však nicméně nemohli býti sebráni dříwe než k šesté hodině ranní. Plukownik Le Noble spokojil se potom 300 zlatými pro sebe a čtyřmi dukaty pro swého pobočníka, po jichž vyplacení purkrabí, primasa a purkmistra ze zajetí propustil.

Ještě téhož dne okolo poledne přitáhl general-major *Kramer* asi se 4000 mužů wojska císařského do Police, wyprawen byw nepochybně z ležení Beckowa u Nowého města na zpráwu o tomto wpádu nepřátelském. W noci potom wytáhl, aby Prusy na Braumowsku přepadl; ti však zwěděwše o jeho příchodu, spěšně utekli k Fridlandu. Kramer dal je stihati dále plukovníkem *Denhofem*, kterýž nyní zjímal některé konšely Fridlandské a dowedl toho, že za propuštění jich musil welitel ležení tehdejšího pruského u Landshuta, general Fouquet, wynucených 300 zlatých a 4 dukaty dáti nawrátiti prostředkem purkmistra Fridlandského, od něhož přijal je proti kwittanci saused Polický Wácslaw Šworčfk.

Ostatní část roku minula klidněji, když zatím štěstí wálečné prálo wojsku císařskému na wyprawách vzdálených od naší krajiny. Staloť se konečně spojení oddflu wojska císařského wedením Laudona s Rusy we vlastní zemi krále pruského, Brandenburce, kdež od nich Fridrich poražen na hlawu w bitwě u *Kunnersdorfa* dne 12 Srpna; a když se wálka potom zase zatáhla nejwíce do Sas, tam Daun dne 20 Listopadu porazil generala pruského Finka w bitwě

u *Maxen*, a přinutil jej ke vzdání se do zajetí s celým wo- 1759
jenským sborem jeho, 12.000 mužů. Z nařízení biskupského
slawilo se wítězství toto w Polici jak jinde dne 21 Prosince
pěním Tě boha chválíme.

Při utišení, které toho času bylo w krajině, odvážil se
opat Fridrich teprw k samému konci roku opustiti Prahu,
a přijel dne 31 Prosince přes Slaupno do Police, kdež po
dlauhém vzdálení wítán byl radostně. Na nowý rok držel 1760
zde welké služby boží. Poněwadž však nebylo tu chvíli do-
cela žádného wojska ani w Polici ani w Braumowě, widělo
se mu nicméně delší pomeškání zde býti nebezpečné. Bylot
se wždy bátili, aby dle laupežného obyčeje Prusů nebyl ne-
nadálým nějakým wpádem jich přes hranice zajat, by tím
wynutili welké výkupné. Protož již dne 5 Ledna 1760 odjel
zase časně ráno na saních do Slaupna. Sotwa tam však byl
několik dní, dostala se Polici i Braumowu ochranná posádka.
Do Police jmenowitě přibylo dne 9 Ledna 5 setnin pěchoty
pluku *Breisašského* s představeným nejvyšším strážmistrem.
Na zpráwu o tom přijel opat Fridrich opět dne 13 Ledna,
a nazejtří odebral se odtud také dále do Braumowa (14 Led.).
Zdržel se tam celkem něco přes tři neděle. Dne 7 Unora
přijel odpoledne zpátky do Police, slawil zde nazejtří (8 Un.)
den swého zwolení, a učinil některá potřebná zařízení, dne
9 Unora odjel zase přes Slaupno k sw. Marketě.

Poněwadž toho roku opět dlauho trwalo, než se stalo
dorozumění mezi wládau císařskau a spojenci o způsob spo-
lečného wálčení, wojsko však tentokrát nestálo w krajině
naší u wětší síle, trpěl klášter a poddaní delší čas toliko
mnohým wyžadováním dowozů k wojsku do vzdálených míst
a dodáwáním zvláště sena i owsa, které, poněwadž jich ne-
bylo dostatek, musily draze býti prikupowány. W tom minul
čas až do sklonku měsíce Kwětna. Tehdy teprw wálka se
přiblížila najednau zase k těmto místům. *Laudon*, tehdá již
polní zbrojmistr, postawen jsa nad wojskem asi 50.000 mužů
na Morawě, odkud byl by měl wtrhnauti do horního Slezska
a tam spojití se s wojskem ruským, když Rusi opět naděje

1760 k tomu nesplnili, dal se nenadále na pochod ke Hradci Králové, a odtamtud nastoupil na výpravu do dolního Slezska, maje předně w úmyslu zmocniti se pevností bližších, Kladska a Swidnice. Dne 29 Kwětna táhlo celé jeho vojsko přes krajinu Polickau rychlým pochodem, na kterém dílem přes Braumow dílem přes *Machow* zaměřilo ku pomezním horám hlavním směrem k městu Neurode, a osadiwši přesmyky u Warty a u Silberberka, zmocnilo se w rowině slezské předně *Frankšteina*.

Welitel pruský *Fouquet*, kterému bylo poručeno vojsko stojící k obraně Slezska u Landshuta, obáváje se, že mívá Laudon táhnouti přímo na Wratislaw, opustil ležení své, a dal se na pochod, aby mu toho zabránil. Laudon, jehož úmysl byl předně dobyti Kladska, dal ležení u Landshuta hned osaditi oddílem wojska svého; když pak *Fouquet* z rozkazu krále Fridricha rychle se zase tam wrátil a pevné ležení znouwu opanowal (17 Čw.), vytáhl Laudon rovněž tak rychle proti němu přes Tannhausen a Gottesberg za horami, které dělají krajinu Braumowskau od Slezska, zůstawiw toliko oddíl wojska svého wedením Dražkowiče k obléhání *Kladska*. Tu přišlo dne 23 Čerwna k *bitwě u Landshuta*, w které wojsko *Fouquetowo* čítající asi 14.000 mužů dílem zbito jest, dílem zraněno nebo zjímáno, tak že jen nepatrná částka zachránila se útekem. Děla všecka. jichž bylo 72, jsau pobrána, a sám welitel *Fouquet* třikrát poraněn upadl w zajetí. Čtrnáct dní následujících trwalo odvádění a odvážení zajatých a raněných. též děl a jiné kořisti z bojiště ke Hradci dílem přes Trutnow, dílem přes Braumow a Polici, owšem ne bez obtíže obywatelstwa, které musilo k tomu poskytovatí powozů. Opět slaweno jest wítězství zpíwáním *Te deum laudamus* dne 13 Čerwence, a čtvrtého dne potom (17 Čwce.) přijel opat Fridrich do Police, kdež nazejtří slawil (18 Čwce.) svůj swátek, po třech pak dnech odebral se i dále do Braumowa (21 Čwce.). Mezitím král pruský, uslyšew o porážce u Landshuta, zdwihl se s wojskem swým ze Sas na pochod do Slezska; ale spojenými silami Dauna i Laudona zamezena jest

mu cesta, tak že se musil do Sas obrátiti zpátky, kamž ¹⁷⁶⁰ Daun táhl za ním; Laudon pak se swým wojskem wrátil se k mocnějšímu dobývání *Kladska*. Dne 25 Čerwence přitáhl k městu, proti kterému z rozkazu jeho o několik dnf dříwé (20 Čwce.) učiněny byly zákopy. Hned nazejtří, dne 26 Čerwence, spustil střelbu na pewnost, a přikročil k útoku, kterým po čtyrhodinném boji w 10 hodin před polednem posádka 4000 mužů s 300 děly a welkými zásobami přinucena jest ke wzdání. Pro krajinu Polickau a Braumowskau nemohlo býti wítězstwí radostnějšího, ježto jím hrabstwí Kladské nawráceno zase ku králowstwí a byla tudy aspoň s té strany zjednána wětší bezpečnost od nepřítelů.

Když potom Laudon, opět w naději na připojení Rusů, od Kladska wydal se na pochod ke Wratislawi, wzdálila se tím wálka od našich krajin zase w jiné strany, a wedena ostatním během roku s rozličnými proměnami štěstí we Slezsku, w Brandenburce a w Sasích, mezi kterýmž časem opat Fridrich, pobyw asi měsíc we Braumowě, odjel odtud dne 19 Srpna do Prahy a odtamtud později do Wídně za přčinau swatby korunního prince Josefa (6 Říj.), dne pak 7 Listopadu opět přijel do Police a odtud (8 Listop.) do Braumowa. Bylo to několik dní po bitwě u *Torgowa* w Sasích (3 Listop.), we které wítězstwí již téměř dobyté nad králem Fridrichem ztraceno následkem poranění wrchního welitele Dauna. Když se tím na jedné straně králi pruskému ulehčilo, byl brzy potom také *Laudon* s malým oddílem wojska, jemuž tu chwíli welel we středních částech Slezska, přinucen ustaupiti odtamtud před wětším wojskem pruským asi 24.000 mužů pod generalem *Golcem*. Z toho vznikl opět i strach nepřátelského wpádu do krajiny Braumowské. Z té přčiny opat Fridrich již dne 14 Listop. odjel z Braumowa, a uchylil se do Police. Po dwau dnech nawrátil se zas do Braumowa (16 Listop.). Když se však tam proslýchalo, že některé lehčí woje pruské dorážejí až ke blízkému Tannhausen a Giersdorfu, wrátil se ještě téhož dne zase do Police. I zde však šířil se již strach. tak že lidé, a zwláště mladší mužští začali i utskati

*

1760 na bezpečnější místa. Následkem toho opat již 19 Listopadu odjel také z Police nejprv do Slaupna, potom do Prahy.

Strach onen minul, když brzy potom Laudon s vojskem svým zaujal zimní byty w Kladsku a w bližších krajinách při pomezí slezském; při čemž jmenowitě na panství Polickém wloženi jsau tři plukové jízdy, dwa dragaunů, *Württemberský* a *Löwenšteinský*, a jeden husarů, *Bétlenský* (3 Pros.), na místo tohoto pak něco později *Nádažďský*. Wrchním welitelem nad nimi byl maršálek-lieutenant *Nauendorf*, jenž se ubytoval we klášteře.

Za ubytování tohoto byla w málo dnech po příchodu vojska wykonána we *Žďáře* poprawa nad pěti wojáky z pluku Löwenšteinského, kteří byli proti zákazu drancowali we Slezsku, páchající přitom velké ukrutnosti na lidech, tak že mnoho osob ohawně zmrzačili, aby na nich wynutili peníze. Tři jsau stati a dwa oběšeni. Nejhlavnější však šestý, který měl býti kolem lámán, w noci před poprawau zachránil se útekem provedeným s welkau smělostí a chytrostí.

1761 Roku 1761 wálka se točila nejdělsí čas opět na blízku. Dne 19 Dubna wojsko ležící na panství Polickém zdvihlo se odtud z rozkazu wrchního welitele Laudona, kterýž o 4 dni později (23 Dubna) s celým svým vojskem wytáhl přes Fridland do Slezska k dobývání *Swidnice*. Záměr tento byl mu na ten čas překažen, ježto král pruský ihned obrátil se proti němu ze Sas do Slezska rychlými pochody. Laudon musil před ním ustaupiti přes hory do Čech, a zaujal s největší částí svého wojska již 10 Kwětna ležení w hořejší části krajiny Braumowské, totiž u *Dittersbacha*, *Březowé*, *Heitmánkovic*, *Werneřowic* a *Halbstatu*, při čemž nicméně přechody přes pomezní hory pilně jsau střeženy silným osazením *Warty*, *Silberberka* a *Tannhausen*. Ležení hlavní u *Dittersbacha* bylo silně opewněno a wůkol ohraženo koly čili palisadami, jichž bylo k tomu potřeba asi 30.000. Na tisíce stromů pokáceno k tomu w lesích Braumowských. Hlavní byt Laudonůw byl w *Heitmánkovicích* we šolcowně. W Braumowě byly polní pekárny; w Polici zřízena jest hlavní *sásobárna* pro wojsko

w polích Ledhujských za pauským piwowárem. W postawených těchto zůstalo wojsko téměř půltřetého měsíce, mezi kterýmžto časem dostaly se Laudonowi posily od wojska Daunowa ze Sas, potom pak konečně wojsko ruské wedením Buturlina přešlo přes Odru, aby se s Laudonem spojilo k dobytí Slezska. Tu vytáhl Laudon konečně dne 19 Čerwence přes Wartu a přes Silberberk ke Frankšteínu, a wálka se zatáhla do rowin slezských, kdež král pruský wšelijakými pochody dowedl zdržeti spojení wojska ruského s naším, když pak se předce podařilo, téžce se bránil zaujetím pewného ležení nedaleko Swídnice. Nedlauho potom Rusi odtáhli zase za Odru, zůstawiwše toliko oddíl swého wojska při Laudonowi wedením *Černičewa*. Král pruský, jenuž docházely zásoby špižní, zanechal nyní swého postawení, a obrátil se do horního Slezska, jakoby se chtěl pokusiti o wpád do Morawy. Laudon wyprawil část wojska swého za ním w tu stranu; ale s ostatním, asi 15.000 mužů, přikwapil nenadále k *Swídnici* (30 Září), a dobyl města jedním wýtečným útokem z rána dne 1 Října. Král pruský na zpráwu o tom se wrátil, a musil přestati opět jen na zaujetí obranného postawení u Střelína.

Tím se skončily vlastní události wojenské toho roku, při kterých na ten čas krajina naše požíwala úplné bezpečnosti. Již dne 12 Srpna byl proto meztím opat Fridrich přijel do Police, kdež o pauti dne 15 Srpna wykonal slawné služby boží; potom pak dne 17 Srpna odjel do Braumowa, a zůstal tam mimo častější nawštětowání Police až do konce měsíce Unora roku potomního. Při newelkém vzdálení dějiště wálečného zwolena byla tehdáž Police za místo ke chowání nemocných od wojska. Z počátku, již totiž z jara, býwali wkládáni do domů městských, což wšak přinášelo nákazu; protož později uzawřeno zřízení zwláštní *nemocnice* polní, a wyžádána k tomu pauská sýpka w Ledhují. Musila k tomu přičnými zdmí rozdělana býti na swětnice, w nichž postaweno 24 kamen k topení. Mimo to byl menší tak zwaný *charwát-ský špitál* w Malé Ledhují. W klášteře byla polní lékárna a byt pro stábního lékaře. Zřízen také zwláštní *hřbitow wojen-*

1761 *ský* za panskými stodolami. Na zimu pak bylo opět wloženo mnoho wojska po wsech, dragaunů, kyrysníků a wozatajstwa. Štále musilo dáwáno býti mnoho powozů, tak že byla nejwětší nauze o koně. Též spotřebowalo se mnoho dříví k topení, za kterauž příčinau jmenowitě městský tak zwany Malý les skoro celkem jest wysekán, nejwíce pro potřebu špitálů.

1762 Roku 1762 stala se změna škodliwá pro Rakausko w tehdejšímu stawu wěcí, když hned na začátku roku (5 Ledna) zemřela císařowna ruská Alžběta, jejíž nástupce císař Petr III odchýlil se od spolku s druhými mocnostmi proti Prusku, zawřel příměří s králem Fridrichem (16 Března) a později dokonce spojil se s ním proti Rakausku. Hned po zawření příměří wojsko ruské pod *Černičewem*, které leželo přes zimu s naším we hrabstwu Kladském i také w *Božanowě* na Braumowsku, odtáhlo odtud dne 23 a 24 Března, a wojsku našemu bylo tudy stíženo postawení jeho proti králi pruskému we Slezsku, ač obrácena jest nyní hlavní wojenská moc do této země wedením Dauna i Laudona. Nejvyšší welitel *Dawn* přijel k wojsku dne 10 Kwětna, a přešel s ním přes hranice, zaujal postawení za Swídnicí až k hoře Sobotce, kdež proti němu král pruský stoje dále na cestě ke Wratislawi, chowal se delší čas pauze obranně. Krajina Polická snášela přitom ustawičně welké útisky wymáháním nesčíslných potahů pro wojsko, drahotau znáhající se, zvláště pak množením se počtu nemocných. Těchto přicházelo od wojska pořád wíce, tak že se jich čítalo někdy až na dwa, na tři tisíce. Špitály nestačily; musili nemocní wkládáni býti předce zase do příbytků we městě a we wsech. Lidé musili jim postupowati swých swětnic a přebýwati sami we chlíwích a stodolách. Poněwadž pak zmáhal se mezi nemocnými škorbut a jiné nákazy, upadalo i obywatelstwo w nemoci, a mřelo u wětším počtu než jindy. W neutěšeném tomto stawu shledal krajínu opat Fridrich, když dne 26 Kwětna přijel opět od sw. Markety do Police a odtud druhého dne do Braunowa (27 Kw.). Zdržel se tu tentokrát asi čtyry neděle, mezi kterýmžto časem držel processí w Polici w neděli po božím těle (13 Čerwna).

Bylo opět slavné účastněním se vojska. Čtyři důstojníci nesli 1762 nebesa, a po obou stranách šli vojáci ve zbroji co čestný průvod. U každého oltáře stáli dva na stráž, a na náměstí bylo postaweno 150 wojáků z těch, kteří se uzdrawowali, od nichž po wykonané pobožnosti u každého oltáře dána pocta wojenská výstřelem z pušek. Dne 23 Čerwna potom odjel opat zase k sw. Marketě.

Brzy potom následkem spolku již zawřeného mezi Ruskem a Pruskem obdržel král pruský we Slezsku posilu 20.000 mužů wojska ruského wedením téhož generala Černičewa, který předešle stál proti němu w poli wedlé Laudona. Fridrich II, maje nyní přesilu, dal se dne 1 Čerwence na pochod ku předu, a Daun musil před ním ustaupiti z rowiny slezské k horám, kdež byl hlawní byt jeho w *Tannhausen*, wšak tak, že zachowával spojení se Swídnicí, osazenau 10.000 mužů. Král jej chtěl od Swídnice odtáhnauti dále, aby mohl pewnosti této dobyti zase; i dal se na pochod až k Landshutu; odtamtud pak dne 7 Čerwence s 30.000 muži přitáhl ke Fridlandu, a wpadl odtud do krajiny Braumowské. Zde wšak postawil se proti němu general *Brentano*, zaujaw se šesti pluky ohražené ležení, které roku předešlého bylo zděláno u *Dittersbacha* a Heitmánkowic; když pak jemu přitáhl ku pomoci také general *Haddick* s několika pluky od Warty, musili Prusi ustaupiti zase přes Fridland. Toliko nejbližší wesnice čtyři, Ruprechtice, Halbstat, Wižnow a Werneřowice jsau přítom od nich wydrancowány.

Krajině Polické toto přiblížení wojsk wálčících způsobilo ještě wětší rozmnožení strastí již dotud snášených. Poněwadž nestačila jinak píce pro wojsko stojící na Braumowsku, wydán jest od welitelstwa rozkaz dne 25 Čerwence, dle něhož na panstwí jak Braumowském tak Polickém wojsko jalo se síci ječmen a owes ještě nezralý na polích, čímž jař toho roku téměř wšecka před časem žně nastawající jest zmařena. Bída w lidu byla krom toho již weliká. Málo které hospodářstwí sedlské nacházelo se ještě we stawu obstojném; mnozí pro drahotu wždy wětší prodali poslední kus dobytka, ano

1762 jali se již i opauštěti statky a odstěhowáwati se. K tomu konečně také štěstí válečné obrátilo se předce wíc ke straně nepřítelů. Po odražení útoku na ležení Dittersbašské odtáhl sice král pruský zase do Slezska. Tam se mu však po některém čase podařilo útokem na prawé křídlo Daunowo (21 Čwce.) přinutiti wojsko naše k dalšímu ustaupení do hor. Následkem toho král bez překážky další přistaupil k obležení Swídnice, a když zatím po násilné smrti císaře ruského Petra III pomocné wojsko Černičewa bylo ze Slezska odwołáno, powolal za to k sesílení swému jiné menší wojsko, které dotud stálo w horním Slezsku. Pokus Daunůw, aby připojení wojska tohoto ke hlawnímu wojsku králowu překazil (16 Srpna), nezdařil se, i musil brzy potom ustaupiti ještě dále, tak že w druhé polowici měsíce Srpna hlawní postawení jeho bylo na wysočině mezi *Bošanowem* a *Wünschelburkem* při rozhraní mezi hrabstwím Kladským a panstwím Braumowským. Přitom zůstáwalo ležení u Dittersbacha osazeno oddílem Brentanowým, a blízko něho toliko Haddick zaujímal stanowíště za pomezními horami u Giersdorfa. Hlawní byt Daunůw nacházel se w *Scharfeneku* we hrabstwí Kladském. Pro lepší zabezpečení hranic jsau potom w měsíci Září také zase dělány nowé zákopy a násypy w audolí u Teplice a *Bodašína* i w *pase* za Hutberkem, k čemuž dělníci po wíce stech posílání jsau až i z panstwí Náchodského (18 Září—8 Října). Král pruský však mezitím wšeckeró úsilí obracel na dobývání *Swídnice*. Posádka, jíž welel udatný general Kwasko, bránila se sedm neděl statečně; když se jí však nedostáwalo pomoci a konečně docházely také zásoby potravní, musila se wzdáti dne 9 Října.

Král pruský obrátil se po dobytí důležitě pewnosti této do Sas ku pomoci tamějšímu wojsku swému, jemuž welel bratr jeho Jindřich. Wojsko naše ani potom newykročilo wíce z postawení swého obranného, ano při nastáwajícím studeném počasí počalo se od 18 Října rozdělowati do zimních bytů, we kterých zůstalo bez dalšího wrušowání od nepřítelů, když w měsíci Listopadu zawřeno *příměří* jak we

Slezsku tak w Sasích, pod kterým wyjednáwalo se mezi moc- 1762
 nostmi o mír. Na Policku byl již we měsíci Říjnu ubytován
 pluk prince Maximiliana s generalem *Martiniquem*, který však
 asi po 14 dnech musil odtáhnauti do Sas našemu tamějšímu
 wojsku ku pomoci. Na jeho místo wloženy jsau hned potom
 na začátku Listopadu dwa pluky jízdy, *Andlauský* a *Neuper-*
ský, jichž welitelem byl general-major hrabě *Bettoni* a něco
 později, ještě téhož měsíce, baron *Ellrichshausen*. Oba po
 sobě měli byt swůj we klášteře, dwa pak generalowé jim
 podřízení, totiž kníže *Anhalt-Srbištský* a hrabě *Pálfy* we
 městě, jeden na radnici, druhý w domě primasa Wácslawa
 Týna na rynku w podsíni (č. 20). Pluk Andlau měl nemoc-
 nici swau w *Petrowicích*, pluk Neuperský w *Lachowě*. Z obau
 šířily se opět *nákašlivé nemoci* mezi obywatelstwem. K tomu
 pak přicházely také opět welké útisky od wojska, jehož za-
 opatření potrawau a pící dalo se s welkými nesnáze. Již
 we měsíci Říjnu počali wojáci bráti newymylácené žito ze sto-
 dol pro swé koňstwo. Panský dwůr klášterský jest tím spů-
 sobem wycowán celkem, dolejší s část, pročež dobytek
 z onoho wesmės, z tohoto částečně musil odweden býti do
 Slaupna pro nedostatek píce.

W takowém stawu wěcí spatřil krajinu opat Fridrich, 1763
 když po osmi měsících od swého posledního vzdálení přijel
 zase do Police dne 31 Ledna roku 1763 a do Braumowa
 nazejtří potom (1 Un.). We Braumowě bydlil toho času w pra-
 laturě polní zbrojmistr *Laudon*, jakožto welitel nade vším
 wojskem ležícím při hranicích slezských, s manželkau swau
 a s důstojnsky pobočnými. Práwě na den hromnic, hned po
 příjezdu opatowu strojil welký ples pro swé důstojnictwo
 tudíž we klášteře; pročež opat Fridrich, aby mu nepřekážel,
 odjel hned toho dne odpoledne (2 Un.) zase zpátky do Po-
 lice a zůstal tu do 4. dne. Nawrátiw se do Braumowa k wečer
 dne 6 Unora, nepobyl tam ani potom dlauho, nýbrž již dne
 17 Unora přijel do Police opět, zdržel se tu dne potomního,
 a na druhý den strojil se k odjezdu ke sw. Marketě. Tu jemu
 ještě pozdě wečír general Ellrichshausen, bydlící w praletuře

1763 Polické, oznámil radostnou zprávu, že 10. toho měsíce uzavřen byl a 15. vyhlášen obecný *mír w Hubertsburce*. Dlouho se doufalo, že smlouva o mír uzavřeno bude při Čechách aspoň hrabství Kladské, tehdáž vojskem naším vydobyté; ale mír uzavřen byl celkem na základě předešlého držení, a musilo i Kladsko navráceno býti Prusům, kteří se jmenovitě odvolávali na vlastnost krajiny Polické jakožto prý přirozené pevnosti, která se dá každý nepřátelský vpád do Čech ve stranách těch zameziti, jim však naproti tomu že jest pevnosti Kladské potřeba k obraně.

Doba VI.

Od skončení války sedmileté až do zrušení kláštera Polického.

(1763—1786.)

Wálka sedmiletá zůstawiła hroznau bídu w krajinách pomezních a jmenowitě na panstwích Polickém a Braumowském. Statky sedlské byly následkem welkých berní a wálečných škod welice zadluženy a dílem od hospodářů opuštěny. Domkáři a podruzi we wesnicích, kteří se jindy žiwili nejwíce od přástwa a tkadlčení, neměli wýdělku, a trpěli krutau nauzi. Poněwadž se obilí welice zdražilo, dělal se chleb z otrub, ze prachu mlýnského, ze zkažené mauky, kterau prodáwal proviantní úřad wojenský, a pekl se nekwašený w trubách we kamnech; jedli se psi a kočky i scíplé maso koňské a jiné; wšudež pak hemžil se lid žebrající. Pokud wrchnost stačila, wypo-máhala poddaným půjčkami obilí a peněz, kterých sama musila se wypůjčowati; docela chudým rozdával se chleb we klášteře a po farách, ač musil wětším dílem býti kupowan; nebylo také lze wymáhati platy a roboty od poddaných jako w létech pokojných; čím pak dál tím bylo hůře, poněwadž wrchnost chudla a se zadlužowala s poddanými rownau měrau.

Již dne 26 Unora 1763, tedy málo dní po zawření míru, byla držána kommissí úřední w Náchodě k wyšetření tohoto zlého stawu obywatelstwa a k nalezení prostředků pomoci; ku kteréžto kommissí byli powoláni panští úředníci a příszejní z wesnic. Shledalo se, že na zemskau daň w naturalích swolenau na rok 1763 panství Polické mělo k lepšímu, co již wojsko

napřed vybralo, 13.546 měric owsa a 9521 centů sena. Wrchnost počítala si škodu z toho, co měla za poddanými na půjčkách a dávkách prominutých, na 20.000 zlatých, a poněvadž by sama dále pomáhati nemohla, žádala ve jménu schudlých kontribuentů, aby jim bylo od vlády dáno zdarma 579 centů mauky a 847 korců owsa na setí, aby pole nezůstala na leto neoseta. Jak a pokud bylo žádosti této učiněno zadost, není nám známo; obecně teprw po několika létech byly vyměřeny jisté náhrady čili *bonifikaci* za škody válečné; ale i po zawření míru trpěla krajina mezitím ještě některý čas další obtíže z wálky. W měsíci Březnu totiž táhlo wojsko zpátky ze Slezska a z hrabství Kladského, a nebylo prý téměř žádného pluku, který by byl netáhl přes Polici. Wojsko wzalo s sebou skoro wšecky koně ku potahům, a co jich zbylo, musilo býti posláno do Kladska k odvezení odtamtud soli a jiných zásob před odewzdáním pewnosti Prusům. Pakli by tolik a tolik set beček nebylo odvezeno do určitého dne, tak žeby něco pozůstalo, měla to wrchnost zaplatiti. Mauka, owes, ječmen, swíčky, olej, masa ze zásobáren wojenských we Kladsku rozprodávaly se welmi lacino; ale Polickým málo se z toho dostalo, protože nebylo peněz. Po odtážení wojska samého zůstaly w Polici ještě špitály, a zůstalo mnoho zawazadel, která po celý měsíc Duben musila býti za wojskem dowážena, čímž pro nedostatek koní setí jak na panském tak na sedlských rolích welice se zdržowalo. Ze dwau asi tisíc koní, co se počítalo na celém panství, sotwa sto ještě zůstávalo. Klášterní koně, aby jich wojsko newzalo, musili býti chováni uwnitř klausury, a musila se kounice udělati z lázně klášterské a z místa pod schody.

W porownání s někdejšími záhubami wálky třidcetileté byly škodliwé následky welkých tří wálek pruských owšem značně mírnější následkem změněného mezitím zřízení wojsk jak císařských tak nepřátelských. Jewí se to we stawu tehdejšíh města Police aspoň potud, že není známo, aby byly i domy městské opauštěny byly od majitelů jako ondy pro nesnesitelnost trýzní wálečných. Tolik wšak nicméně znamenati jest,

že owšem wzrůstání města w počtu obywatelstwa a tudy příbytků, které pokračowalo w době předešlé, následkem wálek těchto zastawowalo se. Za 13letého wládařství opata Bennona přibylly w Polici wšeho wšudy dvě chalupy (č. 42, 43) w prázd-ném dotud místě za hořejší ulicí při potoce Ledhujském. Obě byly s powolením obce wystaweny roku 1743, w roce tedy prwním po zawření míru s králem pruským we Wratislawi. Odtud minulo 11 let, než pro další potomní strasti wálečné mohla se wzbuditi znouwu chuť ke stawění a k usazo-wání se. Teprw totiž za posledních tří let před wálkau sedmi-letau přibyllo nowých šest chalup, jimiž se rozšířilo Záměstí w půlnoční polowici swé (totiž číslly 126, 128, 139, 140 roku 1754, 138 r. 1755 a 127 r. 1756), a krom toho wystawena jedna chalupa na opuštěném městišti na někdejším Kobylím krchowě (č. 54 r. 1754), jedna při náhoně (č. 186 r. 1754), a jedna w ulici piwowárské (č. 210 r. 1755). Během wálky sedmileté wystawil wšeho wšudy jeden saused w rynku Jan Khoma (č. 84) synu swému Wácslawowi chalupu (č. 206) na zadním konci zahrady swé (1758), a jiný obywatel Ondřej Krmaš učinil sobě příbytek z pazderny někdejší na dráhách (č. 226) na konci nynějši Nowé ulice, kterau kaupil od Jana Luňáčka; w prwním pak roce po skončení wálky (1764) wy-stawena byla chalupa (č. 60) na zadním konci zahrady jed-noho domu w ulici hořejší (č. 66) nad potokem Ledhujským. Od toho wšak roku přibyl za celý ostatní čas žiwota opata Fridricha po osm let, totiž až do roku 1772 wšeho wšudy jediný příbytek malý nad struhau na kopci hrncífrowě někdy tak zwaném (č. 161). Když mezitím roku 1771, předsewzato bylo obecné sečtení lidu a prwní číslowání domů w králow-stwí českém, nacházelo se w Polici wšeho wšudy 700 oby-watelů a znamenáno čísel domowních 170.⁷¹⁾

⁷¹⁾ Krom domů a chalup saukromých obdržely přitom čísla: klášter (č. 1), panský mlýn (č. 2 nyní 3), lázeň (č. 3 nyní 4), městský arrest (č. 67 nyní 80), radnice (č. 82 nyní 98), špitál (č. 168 nyní 109), městský mlýn (č. 131 nyní 195), sladowna (č. 130 nyní 196), masné krámy (č. 85 mezi nynějšími č. 100 a 101) a piwowár městský prostřed rynku (č. 170).

Jak již podotčeno, způsobila válka sedmiletá opět přestávku ve *stavení kláštera* Polického, w něm se byl opat Fridrich hned po nastoupení swém nowě uwázal. Ani stawba západního traktu stavení konventského nebyla teház ještě docela dokonána; starý pak dům opatský wedlé něho nacházel se dokonce ve stawu podobném zřícenině. Nicméně přebýwali w něm posud farář, provisor a kuchyňský; i nacházely se w něm také pokoje hostinské a kancelář; opat sám, když do Police přijížděl, přestával na dwau pokojích, jednom welkém a jednom malém w poledním traktu kláštera vlastního nad refektářem. Ještě i w roce, w kterém zawřen byl mír (1763), musilo se všeho necháwati pro nedostatek prostředků, a teprw potomního roku 1764 počalo se stawěti všeho všudy osmi zednfky. Pokračowalo se předně zase dostawowáním západního traktu stavení konventského až k samému kostelu i s wěží tudíž stojící, a wyhnány jsau toho roku opět předně jen zdi zewnější až ku krowu i postawena také střecha nad nimi. Roku 1765 dána jest zewně obmítka, zasazena okna, a zawřena klenutí nad chodbau i w pokojích; mimo to pak také toho roku wystawena jest malá *kaplička* s nádržkau pro wodu ze *studánky* pod klášterem pod sochau panny Marie na střеше stojící, aby lidé mohli z ní pohodlněji čerpati wodu. Roku 1766 teprw dána jest obmítka uwnitř, a pokračowáno také ve stawbě *wěže* tudíž při kostele; od stawby této však potom pro nedostatek peněz upuštěno, tak že wěž wyhnána jest jen do výšky ke střеше tohoto traktu, a zůstawi se stawěním kláštera pod střechau společnau jest nyní před zraky lidskými ukryta, krom kdo wstoupí do ní z chodby.⁷²⁾ Menší práce k auplnému uprawnění této části

⁷²⁾ Opat Fridrich we swé pamětní knize wyprawuje k roku 1766 (pag. 155): Policii cum 8 murariis continuatum fuit ædificium ambitus transversalis una cum turri, quæ ultra initium tecti dicti ambitus produci non poterat, deficientibus præcipue mediis pecuniariis ad fortius prosequendum hoc ædificium. Jest to jediná písemná pamět o této wěži w úkrytu swém posud zachowané.

kláštera trvaly ještě skoro celý rok 1767, tak že teprv 4 Prosince toho roku pokládaly se docela za ukončené.⁷³⁾

Mezitím však již téhož roku počala se také stavba *nové praelatury*; čehož potřeba byla nanejvýš nutná; neb staré stavení hrozilo již spadnutím. Swědčily o tom přehnilé trámy, které se spatřovaly ve zdech, když se přikročilo k boření. Počátek učiněn jest se stranau jižní, kdež nejbliže stavení konventského obdržela místo kuchyně. Během toho roku postaveny jsau dvě hlavní zdi zewnější, a přivedeny pod střechem. Stalo se přitom neštěstí dne 20 Srpna, ježto zbořilo se lešením množstvím kamení přetížené. Spadnutím s něho zlomil si lewau nohu purkrabí tehdejší Kašpar Fridrich, a čtyři zedníci jsau zraněni. Roku 1768 postaveny jsau všecy zdi příční čili wnitřní na též straně, a wětším dílem zdělaný i klenby nad chodbami i pokoji; rovněž položeny schody a wykopán sklep; také pak toho roku ozdoben krow stavení konventského sochau *sw. Prokopa*, kteráž naň wytažena dne 14 Čerwna u přítomnosti četného lidu a při zwučení trub a kotlí. W roce potomním (1769) zbořena jest také část západní starého opatství, we které se nacházela w přízemí kancelář a nad ní w patře byty provisorů a faráře. I zde předně postaveny jsau toliko hlavní zdi nového stavení a připraveny pod krow během toho roku; w roce pak následujícím (1770) postaveny zdi wnitřní s klenbami nad pokoji a chodbau; přitom pak dokonáno jest úplně ozdobné čelo praelatury na této straně, nad nímž při krowě postaveny sochy panny *Marie*, *sw. Benedikta* a *sw. Scholastiky* s jinými některými okrasami. Zbýwalo hlavně jen ještě opatření wnitřních částí obmítkau a dlažbau i wložení podlah, což doufal opat Fridrich dokonati všeccko roku 1771. Ačkoli však toho roku pracowalo

⁷³⁾ Protocollum prioratus Policensis prawí k tomu dni: Hac die denuo prima wíce ivimus ad gratias post mensam et nonam deinceps habendam, cum novus tractus ad ecclesiam eadem die totaliter fuerit paratus et dispositus ad hanc observantiam antiquam, quæ multis abhinc annis ob imperfectionem sedificii emanere debuit, in futurum iterum continuandam.

deset zedníků s jedním palírem, nedocflilo se toho. Krom obmítky a wydláždění we všech částech nowého stawení byla uprawena zauplna nowá kancelář s bytem provisor a w prawo od wchodu z předdworí a byt farářůw w lewo, tak že konečně w měsíci Prosinci mohli se provisor i farář tehdejší přestěhowati do nich, a dne 9 téhož měsíce počalo se také úřadování w nové kanceláři. Toliko pokoje opatowy a welká sně jídelní při nich we patře nebyly ještě na čisto dohotoweny, a skončeno dílo toto teprw roku 1772.

Dostawení kláštera Polického, které se tímto způsobem stalo bez mála teprw sto let po začetí stawby, oslaweno jest od konventu zvláštní poctau učiněnou opatowi Fridrichowi. Když dne 3 Srpna 1772 ráno o půl jedenácté přijel z Braumowa do Police, očekával jej mimo jeho nadání všechen konvent shromážděný před wraty praelatury, w jehožto jméně přewor Jeronym Frida krátkau řečí oznámil mu úmysl, aby jej slawně uwedli do jeho nowého příbytku. Weden jest tedy s bubnowáním a traubením chodbau chwojí ozdobenau ke schodům, při kterýchžto wchodu byla udělána brána rovněž ze chwoje s rozličnými nápisy a po jedné straně s obrazem opata Otmara, po druhé opata Bennona, jakožto dwau jeho posledních předchůdců. Wýše na schodech, po kterých se dále šlo nahoru, postawen byl obraz opata Fridricha samého, owěněný zelením a kwítím opět s nápisy rozličnými, a nahoře w chodbě opět byl oblauk z kwítí okolo dweří welké jídelny, a pod ním přede dweřmi postawena stolice opatská, na kterauž požádán jest opat aby si sedl, a když to učinil, předstawována jest před ním we chodbě malá zpěwohra s hudbau dwěma geniemi, z nichž jeden byl starau a jeden nowau Policí. Po skončení toho požehnal přewor nové pokoje opatowy, a uwedl jej do nich se blahopřáním, na které opat k slzám pohnut odpověděl děkowáním srdečným. Po obědě w refektáři stráwen ten den společně w radosti.

Opat Fridrich měl mezitím péči také o *kostel klášterní*. Již roku 1750 byl w něm postawen nový oltář Matky boží bolestné, ač byl předešlý teprw deset let stár. Stalo se to

nákladem bratrstwa Polického a pomocí některých dobrodinců, jakož pak mezi jinými obec Hlawňovská darovala k tomu welkau lípu na řezby. Náklad činil 246 zlatých. Blíž oltáře toho postawena roku 1751 socha sw. Anny. Roku 1759, ač již na třetí rok zůřila wálka sedmiletá, předsewzal opat postawení nowého welkého oltáře. Byl od něho zjednán w Praze, a stál krom wyzłacení 600 zlatých. Zhotowitelé Pražští přivezli jej a postawili, ač ještě neauplně uprawený w měsíci Říjnu toho roku, a dne 18 Listopadu postawena jest naň socha p. Marie, prozatím we farním kostele chowaná, kterauž nesli odtamtud čtyři kněží w dalmatikách we slawné processí. Dne 1 Ledna roku 1760 četl u něho opat Fridrich prwní mši. Roku potomního 1761 dal wybliti w kostele presbyterium a polowici prostřední lodi, ježto byl kostel prachem a dýmem welice začuzen, a zjednal z Prahy nowé warhany, které stály 900 zlatých. Přivezeny jsau w měsíci Prosinci toho roku, ale úplné zřízení jich trwalo déle, tak že se počalo hráti na ně teprw o pauti dne 15 Srpna roku 1762. Také pak úplné dostawení welkého oltáře opozdilo se, tak že truhlář a sochař Pražský části ještě scházející přivezli teprw w měsíci Čerwenci roku 1763 a náležitě je přičinili. Teprw pak roku 1765 dokonáno jest wyblení kostela w ostatní polowici hlawní lodi a w lodích postranních. Poněwadž s welkým oltářem, wystaweným dle nowějšího spůsobu do welké výšky, nesrownávaly se wedlejší oltáře w kostele, zdajíce se býti nyní příliš malé, dal opat Fridrich i tyto wšecy postawiti nowě, a rozmnožil tehdejš jich počet, tak že jich odtud bylo osm. Začátek byl učiněn s oltářem sw. Benedikta w prawé lodi, kterýž postawen w měsíci Říjnu roku 1764 od sochaře Jaroměřského Martina Krupky, jemuž wyplatil zaň opat 400 zlatých; ale obraz malowaný w Praze, který stál 40 zlatých, postawen naň teprw dne 14 Ledna 1765. Pro srownalost s tímto musil i oltář Matky boží bolestné již opět býti postawen nowý. Zjednán byl i tentokrát na útraty bratrstwa za 400 zlatých od téhož sochaře Jaroměřského Krupky, a toliko obraz naň w Praze malowaný zaplatil opat (40 zlatými). Nowý tento

obraz, ač prý se zdál býti dost umělecký, nelbil se mnoho členům bratrstva; říkali: jest tuze pomazaný. Posvěcení oltáře toho přeworem tehdejším Matausem Zechem stalo se dne 14 Srpna 1765; starší pak oltář Matky bolestné byl již 5 Zářf roku 1764 prodán za 80 zlatých pro kostel tuším Hronowský. Dřfwe již, w měsíci Lednu 1765, byly wyzdwiženy nové dwa oltáře, založené opatem Fridrichem w nejzadnější části kostela při zdi, sw. Josefa na prawé, a čtrnácti pomocníků (14 Ledna) na lewé straně. Zhotowitelem posledně řečeného byl sochař Křesowský ze Slezska. Později následowalo téhož roku w měsíci Srpnu wyzdwižení jiných dwau oltářů při slaupích nejbliže od oněch, sw. Gertrudy na prawé a sw. Anny na lewé straně od hlavní lodi, o rok pak později (1766) w měsíci Srpnu postaweny jsau nové dwa oltáře staršího zasvěcení při slaupích blíž ku presbyterii, sw. Wácslawa na lewé, a sw. Wojtěcha na prawé straně.

Wnitřní staw a pořádek kláštera Polického zachowal se po celý čas žiwota opata Fridricha celkem asi w témž způsobě, jak byl zaweden opatem Otmarem. Obyčejný počet řeholníků w něm přebýwajících časem se poněkud množil, tak že jich roku 1756 před vypuknutím wálky sedmileté bylo osmnáct, později w prwních létech po wálce dwadcet, jednau až i třimecítma (1775). Wětším dílem byli řeholníci kněží, krom těch pak obyčejně jen dwa neb tři, na nejvýše čtyři bratři newysvěcení, studující, a jeden konwř. Předstaweným kláštera byl, jak již zmíněno jinde, přewor, náměstkem jeho supřewor; jiní pak přednější w klášteře byli provisor nad hospodářstwím a úředníky, kuchynský (præfectus culinæ, magyrus), farář a præses bratrstwa Marianského. Od provisorstwí býwalo wšak časem odděleno řízení úřední dosazením zvláštního předsedy kanceláře (præses cancellariæ), kterýž pak byl přednějším w důstojenstwí než provisor. Jiné služby a úkoly zvláštní byly ředitel kůru (regens chori figuralis), sakristana, wyučowatele mládeže (institutur juventutis), bibliotekáře, refektářníka (refectorarius), nemocníka (infirmarius), skladatele direktáře (directorifex), které někdy byly zastá-

wány o sobě, někdy we spojení s jiným úřadem nebo službou. Roku 1758 byl také jeden z bratří studujících ustanoven za prádelníka (lotionarius), a uložen mu dohled na prádlo, když opat toho roku zapověděl zvyklost nowau, znamenati cíchy a prostěradla jmény jednotlivých mnichů místo staršího obecného znamení kláštera. Několika z kněží, obyčejně čtyřem, někdy až šesti, bylo uloženo kázání, a rozeznávali se mezi nimi kazatelé čeští a němečtí; roku pak 1759 ponejprw jsau ustanoveni také zvláštní kooperatoři tři k vypomáhání při správě duchovní následkem stížností na nedostatek w tom. Mladší bratří newysvěcení na kněžství studowali w klášteře, a býwal jim k tomu obyčejně některý z učenějších kněží předstawen jakožto professor theologie mravoučné nebo i scholastické. Po odstěhowání Bonaventury Pitra z Police (1745) zdá se že w tom nastala wíceletá přetržka; ale již během wálky sedmileté uwodí se po sobě co professoři zdejší w theologii P. *Jakub Chmel* (1757 toliko od 5 do 14 Čwce.), P. *Jeronym Frida* (1758), který byl později professorem hebrejštiny w Praze (od r. 1773), P. *Kristian Horák* Morawan z Lipníka (1759—1762), P. *Bruno Meissner* (1763). Některý ze starších kněží býwal spiritualem nad bratřími a konwřši, jeden pak neb dwa býwali ustanoveni za zpovědníky w případnostech vyhražených (in casibus reservatis). Pokaždé wšak nacházel se w klášteře také ten neb onen kněz, který pro stáří neb nedostatek zdrawí neměl powinného zaměstnání (valetudinarius). Novicové nepřijímali se w klášteře Polickém, ale pokaždé bylo o těch, kteří měli přijati býti do řádu, učiněno oznámení konventu a žádáno swolení jeho jak we wšech jiných věcech důležitějších, celého řádu se týkajících.

Konwřši (conversi) býwali řemeslníci, kteří swé řemeslo provozowali ku potřebám kláštera. Ze dwau, které známe z toho času, byl jeden zámečnkem, *bratr Ondřej Král* (1737 až 1763 † 24 Pros.), druhý truhlářem, Kornelius Schmidt (1769—1786). Ondřej Král Čech, po celý čas, co žil w klášteře, opatřowal práci zámečnickau pro wšecky kláštery stojící pod poslušenstwím opata Břewnowského, a zůstawil pa-

mátku svého výtečného umění zvláště zhotovením všeho tehdejšího díla zámečnického v kostele Braumovském, jmenovitě velké pěkné mříže dotud stávající, která dělí ostatní kostel od přehrazeného místa při vchodě hlavním, též železných mříží na schodech ve klášteře Polickém i Braumovském. Wyznamenával se též pokorau a přísným zachováváním řehole.

Jak se zdá, newázal se opat Fridrich mnoho napomenutím císařským při svém stvrzení, aby přihlížel více než předchůdci jeho ku potřebě přijímání českých řeholníků. I v klášteře Polickém přebývalo tudy častěji více řeholníků německých, než se srownávalo s místními poměry;⁷⁴⁾ a v klášteře samém překázelo to zhusta přátelskému obcowání mezi členy českými a německými, zvláště když druhdy byl i převorem Němec Čechů nenávidící. Nebývalo to sice vždycky; ale i převorové rodem čeští nemohli mnoho prospívati jazyku českému pod opatem, který při všech jiných vlastnostech dobrých k Čechům náklonnosti neměl.⁷⁵⁾ Již za času přebývání Pitrowa v Polici byl převorem Němec *Filipp Ehrenschild* (1739—1742), Čechům welice nepřiznivý.⁷⁶⁾ Po něm, když přesazen byl do Kaltwassera we Slezsku, následovali Karel Trach (1742 † 1744 14 Zářf), rodilý Slezák, Leopold Hajniš z Laun (1744—1751 †) předtím farář Polický, Vitališ

⁷⁴⁾ Píše praeses bratrstwa Polického Filipp Wolf o processí na Ostaš dne 6 Dubna 1766: *Ibi messis multa, sed operarii pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios Czechicos* (neb lenivých Němců jest až přes přilíš) *in vineam suam.*

⁷⁵⁾ Filipp Wolf, jemuž opat Fridrich dne 5 Čwce. 1767 vytýkal cosi za chybu w úřadě jeho co praesesa bratrstwa, dokládá ke zprávě o tom: *Illa reprehensa plus significabat, et ex spiritu privato — quid si germanico? — qui sodalitati infensus est, procedebat, consequenter haud audiendus. Maneamus penes sodalitatis regulas oc. Jemnější pak dotýká se německé jeho zanjatosti při zprávě o jeho smrti: A cujus (i. e. vitæ æternæ) directa assecutione si virum in religiosa observantia, in prudentissimo abbatiae regimine fundamentalem quidam capilluli offensionis retardassent, hos sodalitas removeere conata est per suffragia.*

⁷⁶⁾ Viz poznám. 59 na str. 199.

Mařík (1751—1756) ze Swin trhowých, obadwa Čechowé, o jichžto však smýšlení ničeho jistého newíme; potom *Wojtěch Raiman* rodilý Poličan, syn znamenitého měšťana Melichara Raimana, jenž wyswěcen na kněžství roku 1741, těšil se ze zvláštní přízně opata Fridricha. Byl do roku 1756 sekretářem jeho i archivářem we Braumowě, a dosazen za přewora w Polici dne 10 Čerwence toho roku, zastával úřad ten zrowna po celý čas sedmileté wálky, až totiž do 30 Dubna 1763; stal se potom přeworem we Walštátě (1763—1767) a později u sw. Markety (1767—1770), ještě pak později opět byl w Polici w mimořádném důstojenství co praeses kanceláře (1770—1777). W pamětnostech swých psaných latinsky w tak zwaném Protokolle přeworstwí Polického užíwal střidawě dosti mnoho jazyka německého a jen málokdy českého, což zdá se swědčiti o lhostejnosti k řeči mateřské. Nástupcem jeho w přeworstwí zdejším byl Němec *Matauš Zech* z Wrchlabí (1763—1769), smýšlení Čechům protiwného.⁷⁷⁾ Po jeho přesazení za přewora do Walštata následowali welmi na krátko po sobě Jakub Chmel z Hradce Králowé (1769 30 Října —1770 Září), a Jeronym Frida z Kauřimě (1770—1773), oba nám již předtím známí co professoři theologie. O posledně jmenowaném máme zpráwu jeho samého, že německy neuměl.⁷⁸⁾ Byl proto nicméně později, jak výše zmíněno, professorem hebrejštiny w Praze na universitě († 1806).

⁷⁷⁾ Philipp Wolf píše o něm ironicky při slavnosti bratrstwa dne 20 Kw. 1764: In quo actu et hoc illustre fuit, quod Venerab. P. prior . . . utut alias Teuto, tamen sermone Czechico ad petitionem oratoris responsum debitum dare non sit dedignatus. Potom r. 1765 dne 28 Dubna: Publica sodalium susceptio haud celebrabatur; byl někomu jazyk těžký pro němčinu. Opět r. 1767 17 Kwětna: Susceptio sodalium more usitato tenebatur, excepto quod P. prioris loco, volubilem linguam ad Czechicum responsum debite et articulate proferendum non habentis, P. parochus Christianus Horak officio superioris fungebatur.

⁷⁸⁾ Prawí w Protokolle přeworstwí: Postquam Rev. dn. (abbas) me indignissimum, licet nec germanicam callentem, nec politicum nec robusti corporis hominem invitum et reluctantem in priorem hujus venerabilis conventus substituit.

Faráři Polickými, jakožto duchovními správci lidu bez mála weskrz českého, nemohli owšem snadno býti jiní než rodilí Čechové. Za dwau opatů Bennona a Fridricha následowalo jich pět po sobě, Leopold Hajniš (1739—1744) potomní přewor, Krištof Durchánek z Plzně (1744—1749), Gerard Thör z Police (1750 od 1 Ledna —1753), Nepomucenus Pfeifer z Německého Brodu (1753—1762) a Kristian Horák Morawan z Lipníka (1762—1777) výše připomenutý. Tak bylo též s praesesy bratrstwa Marianského, jejichž úkol, stále powzbuzování k pobožnosti, wyžadował známost jazyka českého ještě u wětší míře. Po Bonawenturowi Pitrowi, jehož působení w powolání tom zůstawalo dluho u wděčné paměti, následowali w praesesstwi P. Kliment Marcotius z Hradce Králowé (1745—1750), Otmar Bořek, syn měštana Malostranského z Prahy, který wšak úřad ten spravował jen několik měsíců (1750), Heřman Schneider (1750—1755) z Hradce Králowé, který byl zároveň provisorem a tudy namáhán přes příliš, Lambert Teuber z Wysokého Mýta (1755—1763), a posledně ještě za žiwota opata Fridricha Filipp Wolf Pražan, z počátku zároveň suppprewor, kterýž zůstal praesesem dwanáct let bez čtyř měsíců (1763—1775).

Kněz *Filipp Wolf* náležel mezi muže wděčného uznání hodné, kteří w časích nejuwětšího ponížení jazyka českého nezaufali nad národem swým, nýbrž wždy a wždy powzbuzowali k wážení a pěstování řeči mateřské a zjednali sobě tudy zásluhy pro konečné znouwzkříšení. Známe ho hlavně jen ze zápisků jeho vlastních we pamětní knize bratrstwa Polického; ale zápisky tyto swědčí patrně o powaze přímé, nelfčené, poněkud hašteřiwé, neznající zatemňování prawého smýšlení. Horliwost nábožná a wřelá láska k vlasti a k národu vlastnímu byly u něho slaučeny w jedno, tak že w powolání swém pěstował obojí zároveň a stejnau snahau. We službách božích byli Čechové na Policku wždy poněkud skracování k vůli Němcům, na které se we wšem bral wětší ohled, než wyžadował počet jejich. Filipp Wolf horlil proti tomu, nedbaje nelibosti přewora Matauše Zecha ani samého opata

Fridricha, tím méně jiných protiwníků, a pokud mohl, hleděl nahraditi, w čem se dála křiwda.⁷⁹⁾ Welkau radost jemu způsobilo, když roku 1767 w měsíci Listopadu přijel do Braumowa missionář biskupský jménem Málek, který zmocněn jsa k dohlédnutí na fary okolí tamějšího, pozornost swau obrátil k Čechům, kterých tehdaž jako nyní mnoho přebýwalo w Braumowě a w krajině Braumowské, a odpíraly se jim weskrz všeliké služby boží jazykem jejich. Missionář šel na purkmistra Braumowského, a oznámil mu swůj úmysl kázati Čechům po česku. Byl newlídne přijat, ale odwołáním na swé plnomocenství přinutil jej, že musil učiniti weřejné oznámení o tom, následkem kterého sešel se lid český w první neděli adventní (29 Listop.) w kostele sw. Wácslawa, a missionář držel tam ráno kázání české a odpoledne křestanské cwičení. Někteří Němci Braumowští dali se k tomu naléztí w kostele, a poukaušeli se rušiti pobožnost smíchem wýtrzným; ale kazatel spustil na ně mocnau domluwau, kterau ohromeni musili odejítí.⁸⁰⁾ Wystaupení toto w Braumowě mělo následek jinací w Polici. Když měli Braumowští Čechowé jednau na dluho potěšení ze slowa božího w jazyku swém, zawedeno za to w Polici pro nepatrný počet zdejších Němců

⁷⁹⁾ Prawí k. p. k 2 Čwci. 1769: Festo visitationis, quia contra consuetudinem pro concione alias Bohemice dicenda dixerat præco germanicus, tenui conventum, ut saltem in eo aliquid de Beatissima audirent Bohemi.

⁸⁰⁾ Filipp Wolf wyprawuje o tom: Istis diebus Braunam advenerat missionarius episcopalis Malek ecclesiasticus. Qui pro ratione officii visitans parochias, hoc summe damnabile grassari invenit vitium, quod Czechis, in territorio Braunensi sat numerose existentibus, indebite, injuste ac fortassis invidiose subtrahatur verbi divini pabulum. . . Dolore tactus adiens consulem inurbanitatemque ejus Teutonicam, qua beneventatus fuerat, verbo potenti coercens, mandatum ei dederat ad convocandos Czechos, quibus verbum Dei prædicaret; quod et executioni datum erat. Nam 29 Novembris . . . dominica I adventus mane in ecclesia S. Wenczeslao Czechorum patrono dicata pro concione dixit, horis vero pomeridianis instructionem habuit. Intererant et Teutones, risu sacras functiones turbare nitentes; sed apostolici viri sermone ac tonitru percussi ecclesia exire jussi sunt. Deus piuum hujsu viri exemplum secundet.

křesťanské cwičení jazykem německým we klášterním kostele, které mělo býti každau neděli po nešporách kromě zvláštních překážek. Začátek učiněn w tom tauz prwní neděli adventní knězem Ambrožem Brinke, a nazejtří potom w den sw. Ondřeje nařídil přewor Matauš Zech témuž knězi po ranní mši wystaupiti na kazatelnici a přečísti ewangelium jazykem německým. Stalo se to patrně jen ze wzdoru.⁸¹⁾

Že kněz Filipp we swém usilování o čest a prospěch jazyka českého nezůstával docela osamotnělý jak w řádě tak w obywatelstwu, jest patrné jak z některých pozdějších příběhů tak z jiných okolností. Bylať tehdáž i horliwá vlastenka česká w Polici, Ludmila Swobodová, manželka heitmana Braumowského, zwolená roku 1764 za starší sestru w bratrstwu, o které on we swých zápiscích mluwí s welkým zalíbením. Němci prý ji nerádi widěli.

Německá zaujatost nebyla opatu Fridrichowi záwadau w častém přijždění do Police a přebýwání w klášteře zdejší. I on jako jeho předchůdci každého roku několikrát

⁸¹⁾ Filipp Wolf praví k tomu: Jam qui capere potest, capiat. Czechis Braunensi in territorio degentibus tam diu injuste negabatur necessaria instructionis et verbi divini administratio; Teutonibus autem, respective perpaucis, studiosissimo cum conatu præbetur, imo intruditur. An hoc agendi modo manifestum non exhibeant nationalitatis argumentum, nobisque solidum, quo illos feriremus, non suppeditem reprehensionis baculum? Si vero Dei et animarum zelo regerentur, pari studio ut Germanis, qui in Czechis regno duntaxat inquilini sunt, ita et Bohemis indigenis verbum Dei annuntiarı paterentur. Si quidem pia pastorum mens, quia non propriam (germanicam), sed auctoris quærit gloriam, ab omnibus vult adjuvari; et fidelis prædicator, vitio nationalitatis non laborans, optat, si fieri valeat, ut veritatem, quam solus loqui quia non sufficit, ora cunctorum (etiam Czechorum) sonent ac prædicent. . . Sed quia germanici nationalistæ, lingue Wenceslavianæ rabiosi vituperatores criminosisque irrisores, zelum amarum habent et contentiones sunt in cordibus vestris: igitur non est illa, quam in promovendo vestro idiomate et proterendo Czechismo jactatis, desursum a patre luminum descendens sapientia, sed terrena, animalis atque diabolica. Ita cum divo Jacobo cap. 3. passionatorum Germanorum censorem agere non vereor, qui sinistras eorum machinationes sæpe expertus sum.

držíval slavné služby boží w Polici nebo w Bezděkowě, na Ostaši, na Hwězdě, w Machowě, wodíwal processí w neděli po božím těle, a předsedal druhdy bratrstwu Marianskému u výroční slavnosti jeho. Při takové neb jiných příležitostech následowal příkladu opata Otmara, drže někdy řeč k lidu jazykem německým, která musila od přewora nebo jiného býti wykládána po česku. Také swátek swůj nebo den narození některý rok slawíwal w klášteře Polickém, při čemž dáwáno mu wázaného jak od konventu tak od raddy městské. Každoročně když w Lednu ponejprw přijel do Police, koledowali řeholníci u něho, a dostáwali dárků peněžitých i jiných dle starodáwného obyčeje. Popřáwal jim také wyrazení w refektáři nebo na zahradě klášterské dle příležitostí, totiž po odbytém wětším namáhání. W měsíci Kwětnu nebo Čerwnu býwalo tak zwané májowé wyrazení w Halbstatě, ku kterému jezdili z obau sausedních klášterů, Polického i Braumowského; w zimě někdy wyjíždělo se společně na saních, w pozdním letě na rybářstwi, nejinak než s powolením opata nebo přewora. Přitom dbal opat přísně zachování pravidla klášterního jak w kúru tak we pořádku domácím.

Také řád a obyčej služeb božích w Polici zachowáwal se w celku týž, který byl za opata Otmara; málo co se w něm měnilo. Jedno, o čem newíme jistě, bylo-li w Polici nowě zawedeno čili jen nemáme o tom paměti ze staršího času, bylo prowozování diwadel tehďáz obyčejných o Kristu pánu a umučení jeho na Kwětnau neděli a na welký pátek jednak we klášterním kostele samém jednak we processí mimo něj. Welké zalsbení w nich měl praeses Bonaventura Pitr, i podobá se tudy poněkud, že on jim buď ponejprw zjednal průchod buď silněji než jindy je pěstowal.⁸²⁾ Na welký pátek jmenowitě býwal průwod, we kterém Kristus nesl kříž weden jsa od drábů. Tito prowozowáwali přitom welké křiky a jiné

⁸²⁾ On prwní o nich wyprawuje w pamětní knize bratrské; předtím není o nich zmínky w Polici jmenowitě ani w pamětech přeworů, které wypisují obřady těch dní často welmi obšírně. Srow. také pozn. 55 na str. 200.

darebnosti, které teprw roku 1753 tehdejší praeses Heřman Schneider zakazowal. W témž průwodě chodilo také obyčejně dwanáct tak zwaných mrskáčů (flagellantes) we zvláštním obleku, kteří se kajícně bičowali. Teprw za praesesa Filippa Wolfa byla roku 1771 processí na welký pátek ponejprw držána bez mrskáčů, pro úřední zápowědi toho, které byly wyšly již roku 1757.

Při wzkršíšení zpíwala se ponejprw roku 1741 píseň: Wstalt jest této chwíle, nyní obyčejná, bezpochyby půwodem Pitrowým jakožto praesesa. O sw. Janě Nepomuckém zpíwalo se již tehdáž (1740) u sochy jeho na můstku we hlavní ulici s průwodem hudby. O průwodech, při kterých se nosila socha panny Marie, musil ještě roku 1750 praeses Heřman Schneider napomínati nosiče Polické, aby jí nenosili „jako na nosidlech nějaké dříví“, nýbrž na ramenau, což jim tedy do té doby bylo neznámo. Roku 1764 zase musil praeses Filipp Wolf napomínati panen, aby k ofěře o hromnicích přicházely bez čepců, které se sluší jen na wdané.

Praeses Heřman Schneider držel prwní roku 1752 nowějšího půwodu pobožnost řčenau dewítník (novena S. Annæ), na kterau bratrstwu Polickému byla tři léta předtím zjednána bulla papežská. Filipp Wolf pak na mnohé žádosti některých členů bratrstwa zjednal roku 1766 od provinciala Servitů w Praze u sw. Michala opráwnění, aby on a potomní praesowé směli přijímati členy do bratrstwa černého skapulíře a činiti je účastny všech odpustků a privilegíí bratrstwa tohoto.

Zalíbení w *processích* a putowání wždy trwalo, ač praeses Filipp Wolf mnoho na putowání nedržel, nazýwaje je spíše tauláním. Jest již zmíněno, kterak každoroční Polických processí do *Warty* utrpělo překážky we wálkách pruských. Od roku 1757 za sedmileté wálky putowalo se proto pokaždé do *Swatoňowic*, a w posledním roce wálky (1762) do *Wamberic*, kamž byl přístup, poněwadž tehdáž wojsko naše drželo Kladsko. Po skončení wálky býwala pauť konána střídawě někdy do *Warty* někdy do *Swatoňowic*. Roku 1772 wyšla však ponejprw zápowěd úřední wšelikého konání pautí s přenocowá-

ním. Z té příčiny nawrhowalo se tehďáž wykonání pauti do blízké Teplice, k čemuž však neswolil opat Fridrich, i wedená tedy processí toliko ku kapli na Hwězdě (27 Září). Teprw po smrti opata Fridricha býwala po delší čas wolena Teplice na místo Warty (1774, 1782, 1784).

Již od prwních let opata Otmara trwala rozepře mezi opaty Břewnowskými a arcibiskupy Pražskými o rozsah *exemcí* udělených klášteru Břewnowskému od papežů we 13. a 14. století, na jichžto základě opatowé wykonáwali w Polici a jinde skoro wšecká práwa biskupská w řízení spráwy duchowní, tak že jmenowitě faráři Poličtí byli od opatů dosazowáni bez wšelikého biskupského stwzení a také visitací far w Polici a na Braumowsku nebyla konána od wikářů biskupských, než od opata samého. Po více než padesáti létech byla rozepře tato rozhodnuta při dvoře papežském za opata Fridricha roku 1758 proti přání kláštera. Opat Fridrich nicméně ještě i potom wykonal sám *visitací fary* Polické roku 1759, pokud známo naposledy; od roku však 1763 počal biskup Hradecký užíwati práwa swého k tomu nowě dobytého, ač ještě s tím ušetřením, že newykonáwal *visitací wikářů* Náchodský, k jehož okresu čili wikariatu počítalo se Policko i Braumowsko, nýbrž poslán byl k tomu generalný wikář biskupůw. Za žiwota opata Fridricha byla *visitací* tím způsobem wykonána čtyrykrát w létech 1763, 1766, 1770 a 1772.

Byl to nejspíš také následek obmezení *exemcí*, že toho času wysílání jsau druhdy také biskupští *missionáři* do Police a do Braumowa, čeho předtím není paměti. Ponejprw byli k tomu wypraweni roku 1766 čtyři Jesuité, kteří držíce *exercitie* meškali tu od 27 Srpna až do 10 Září. Od nich byl na památku této *missí* ponejprw postawen dle obyčeje dřewěný *kříž* na rynku Polickém, místo něhož stojí nyní kamenný. Farář tehdejší Kristian Horák wykázal mu místo u špitálu panského; ale Jesuité proti wůli jeho, chtěce prý se zalíbíti více městu, dali w noci (10 Září) wykopati dolík a postawiti w něm kříž na rynku před radnicí proti druhému domu w podsfní (č. 18). Kněz Filipp Wolf nazýwal to kauskem

Jesuitským, a vytýkal jim také za neslušné, že w kostele před wystawenau welebnau swátostí kázali s čepičkami Jesuitskými na hlavě. O rok později (1767) přišel co biskupský missionář onen kněz církewní Málek, který se ujal jazyka českého w Braumowě. Roku 1770 měl Jesuita Josef Jesenský, bratr zdejšího řeholníka Martina Jesenského, kázání o pauti Polické (15 Srpna) před welkau mší, kterau konal opat; roku pak 1772 byl tu ještě jednau Jesuita Antonin Podhájecký co biskupský missionář. Těžce naproti tomu neslo se w Polici, že biskupowé Hradečtí toho času sami dbali málo o nawštíwení krajiny, aby udělowali *biřmowání*. Od roku 1737 stalo se to ponejprw po 31 létech, totiž roku 1768, a to tím způsobem, že biskup tehdejší Antonin hrabě Přichowský dne 2 Října přijel do Náchoda a tam biřmowanci z Policka wedeni jsau w processí.

W létech těch již posledních opata Fridricha vycházela rozličná nařízení obecná od vlády císařowny Marie Terezie týkající se wěcí církewních, která owšem i w Polici měla za následek změny rozličné. Roku 1767 nařizowalo se jisté obmezení počtu noviců w klášteřích, roku 1771 ohlášeno swolení papežské k zrušení některého počtu zaswěcených swátků dle žádosti císařowny, a jiným nařízením zakazowaly se žaláře příliš tuhé po klášteřích pro duchowní osoby trestu hodné. Již pak roku 1772 jednalo se také o nějaká nařízení w příčině bratrstwa. Z rozkazu vlády přijel dne 2 Září krajský heitman Hradecký baron Sádlo do Braumowa, a tázal se k tomu účelu po privilegích a pokladech bratrstwa Braumowského i Polického. Musil z té příčiny P. Wojtěch Raiman jakožto tehdejší předseda kanceláře zajeti do Braumowa a ukázati breve udělené bratrstwu Polickému papežem Alexandrem VII. Okamžitě nemělo to žádného následku. Præsesowi Filippowi Wolfowi zdálo se, že celá ta kommissí měla wíce slaužiti kommissaři krajskému Karlowi z *Bienenberka*, který přijel s krajským, za příležitost k wyměnění sobě starých mincí pro sbírku swau, ježto se po nich sháněl jak we Braumowě tak w Polici.

W prwním roce po skončení sedmileté wálky (1764) bylo 1764 bratrstwu Polickému konati služby zádušní za někdejšího praesesa swého *Bonaventuru Pitra* (29 Čw.), jehož památku kněz Filipp Wolf, praeses tehdejší, měl u welké cti. Pitr byl po swém odwolání z Police (1745) po wíce let wučowatelem w theologii u sw. Markety, a již tehdáž wyznamenán názwem apoštolského notáře. Roku 1750 přijel ponejprw zase do Police s opatem Bennonem k installací faráře Gerarda Thóra (4 Led.), při které řeč opatem drženu k lidu wykládal z němčiny do češtiny. O dvě léta později (1752) byl we Braumowě při wolení nowého opata Fridricha, s nímž jel potom přes Polici zpátky (12 Un.) do Prahy, i jest od něho ještě téhož roku jmenován jeho sekretářem a archivářem (23 Září). Opat poslal jej hned potom do Wídně co jednatele w záležitosti rozepře o exemci a jiných wěcech kláštera. Pitr přebýwal tam odtud skoro stále po několik let, a nabył příležitosti ke zjednání sobě známostí u dwora, ano přízně císařowny Marie Terezie i manžela jejího císaře Františka. Následkem toho jakož i náklonností opata Fridricha stal se roku 1756 proboštem kláštera Rajhradského (25 Kw.), který tehdáž ještě posud stál w záwislosti opatů Břewnowských, ač již welice obmezené. W postawení tomto oddával se nejwíce swým studiím historickým, které se wztahowaly hlavně k dějepisu klášterů a kostelů na Morawě. Roku 1762 dokonal *Žiwot sw. Gunthera*, jež ze wděčnosti wěnowal swému opatu Fridrichowi, poslaw k odewzdání knihy dwa kněží Rajhradské k sw. Marketě (w Čwci.). Jiná díla jeho zůstala však skoro wšecka nedokončena. Zemřel po častém churawění dne 15 Kwětna 1764 w 56. roce wěku. Proslulý mezi domácimi učenci swého času, neuměl co probošt jako někdy co spolubratr mezi řeholníky Polickými krotiti swé ctižádosti, tak že osobní chowání jeho bylo na mnoze nepřijemné a sama císařowna Marie Terezie doslýchajíc o tom prý welice se naň mrzela.⁶³⁾

⁶³⁾ Když opat Fridrich po jeho smrti za příčinou wolby nowého probošta přijel na Morawu, byl nemile překwapen rozmluwami o něm s heitmanem zemským hrabětem Schrattenbachem i s arcibiskupem Olc-

1766 Dne 18 Srpna 1765 zemřel císař František I. Konány jsau zaň služby zádušní w Polici po tři dni w kostele klášterním i farním (10—12 Zářf). Druhého dne opat sám měl welkau černau mši w Polici, slauziw prwnšho dne w Braumowě.

1766 Nowý císař Římský *Josef II.*, syn a spoluwládař Marie Terezie, uzawřel we prwním roce potom (1766) objeti hranice králowství českého proti Sasku i Slezsku, aby zhlédł místa powěstná událostmi předešlé wálky, i očekáwán jest také w krajině Polické a Braumowské. Přišlo z té příčiny 10 Čerwna nařízení, aby se pilně opravowaly cesty w horách, kudy měl jeti. Příchod do Braumowa byl ustanowen na 30 Čerwna, ale opozdil se, protože se císař o něco déle zdržel při pomezí saském. Teprw 2 Čerwence wyjel časně ráno z Wrchlabí, a přijel o půlnoci do Braumowa, s ním Laudon, Lascy a jiných mnoho wyšších důstojníků. Teprw o půl jedné s půlnoci zasedli k pojedení w prelatuře, a ráno po 8. dne 3 Čerwence wyjel císař předně podíwat se na místo někdejšího ležení Laudonowa u Dittersbacha, potom za Božanow, kdež posledně bylo ležení Daunowo. Odtud jel přes hory k Řeřišnému, a zaměřil hned dále k Machowu, chtěje ještě téhož dne na noc býti w Jaroměři. A však welký dešť zdržel jej, tak že w Machowě musil se stawiti u rychtáře, kdež s generaly swými něco poobědowal. Wozy císařské, jichž bylo sedm, zatím téhož dne z Braumowa wezeny byly přes Polici k Náchodu, kdež měly císaře zase stihnauti. Přijel s nimi krajský Hradecký, a w Polici zůstal přes oběd.

Na týž rok připadala *stoletá slawnost* založení *bratrstwa* Polického. Péčí opata Fridricha jakožto rektora a Filipa

mauckým. Ingrata quædam de pie defuncto audire debui antehac mihi incognita. Arcibiskup kladl mu na srdce w příčině nowé wolby, „ut super talem virum fieret reflexio, qui non solum doctrina sed et talibus præfulgeret qualitatibus, quibus non solum cum spirituali et temporali fructu et emolumento sed et cum decore præesse et publico consiliis et operibus prosessee valeat, quo et maculæ deleantur, quibus exterior conversatio defuncti præpositi a quibusdam notata eaque ad aures Augustissimæ Sæ Majestatis delata fuit, quam vehementer propterea offensam fuisse mihi asseverabat.

Wolfa praesesa wykonána jest málo dní po odjezdu císaře 1766 způsobem skvělým a zbožným. Opat vyžádal ke dni slavnosti té plnomocné odpustky od papeže Klimenta XIII. K ustanovenému dni (13 Čwce.) byla udělána slavnostní brána přede dveřmi kostela klášterního s obrazy, znaky a nápisy přiměřenými. Po kázáních německém ranním, které měl farář Starkowský, a českém, které držel děkan Náchodský Antonin Fischer, sloužil opat welkau mši, mezi kterau podána jest swátost 3500 přijímajících. Po obědě, při kterém bylo w praelatuře i w refektáři mnoho hostů z duchowenstwa řeholního i swětského z okolí, rovněž opat držel nešpory, a od nich vyšlo se s processím k soše panny Marie na rynku, napřed školní mládež s korauhvičkami, potom mužští s jinými korauhwiemi a se sochau sw. Benedikta a za nimi praeses s úředníky bratrstwa. Následowalo sedm jinochů ustrojených za genie w bílém oděwu, nesauce štíty s wyobrazením sedmera radostí matky boží; za nimi panny nesly sochu panny Marie náležející bratrstwu, a opět šlo sedm jinochů se štíty sedmera bolestí Mariiných, potom hudebníci, mnichowé všichni w stolách a se swicemi, opat jakožto rektor bratrstwa se swým ministrantstwem, hosti a konečně ženské u welkém počtu a pěkném pořádku. Socha matky boží na rynku byla nákladem bratrstwa všeccka pěkně obnowena a opatřena nowau korunau mēděnau a w ohni zlacenau, která stála samotna 40 zlatých. Po litaních a kollektách, říkaných před ní, wrátila se processí do kostela, kdež skončena slavným Te deum laudamus. Po celý oktaw slavnosti byly potom zvláštní mše a jiné pobožnosti.

Roku 1767 bylo w měsíci Čerwnu modlení třídnenní za 1767 císařownu Marii Terezii pro nemoc její, a později téhož měsíce třídnenní služby zádušní za zemřelau císařownu Josefu, wdowu císaře Karla VI (29 Čw.).

W létech 1771 a 1772 byl welký hlad w Čechách, následkem kterého i přímorek. Nelze pochybowati, že zůřil i na 1771 Policku, ač nemáme o tom jiné zvláštní paměti, než že i na panstwu zdejšímu a Braumowském chudým hospodářům wy- 1772

¹⁷⁷² kázána byla podpora peněžítá na osení ze summy jednoho millionu zlatých, kterých na to powolili stawowé zemští r. 1772.

Ta léta churawěl již opat Fridrich u vysokém wěku swém. Odebraw se hned nazejtří po stoleté slawnosti bratrstwa roku 1766 (14 Čwce.) z Police do Halbštatu, tam roznemohl se potom ty dni tak těžce, že se musil dáti zaopatřiti. Asi do 9 Srpna uzdrawil se zase poněkud, a přijel dne 11 Srpna do Police, kdež pobyl 5 dní, ale nemohl o pauti dne 15 Srpna slaužití welké mše dle swého obyčeje, než dost těžce jen tichau. Roku 1767 opět se roznemohl w měsíci Dubnu za přebýwání u sw. Markety; ale opět se uzdrawil. Přijížděl i w létech potom dosti často do Police, kdež se tehďáz pilně stawělo o nowé přelatuře, jak wýše wyprawowáno. Roku 1772 dočkal se slawnosti, kterau uwítán byl po dokonání dfla tohoto (3 Srpna). Ale w měsíci Prosinci, když ještě we swátek početi p. Marie byl wykonal welké služby boží w Braumowě, upadl po třetí w nemoc, která nenechávala naděje na polepšení. Dne 21 Prosince za tau příčinau přewor tehdejší Polický Jeronym Frida a předseda kanceláře Wojtěch Raiman jeli do Braumowa, aby se s ním rozžehnali. Pracowal však k smrti ještě do 30 Prosince, kteréhožto dne skonakl we $\frac{3}{4}$, na 5 odpoledne, dosáhnuw 76. roku stáří.

Zpráwa o jeho smrti dostala se do Police ještě téhož dne před jedenáctau hodinau w noci, ale jen doslechem, a druhého dne čekalo se na písemné oznámení z Braumowa darmo, pročež nespěchal přewor s jinými jeti do Braumowa z příčiny zařízení potřebných následkem úmrtí. Pohřeb konán ¹⁷⁷³ jest potom dne 4 Ledna roku 1773, a měl kondukt Placidus opat Křesowský.

Nastáwající *wolení* nowého *opata* způsobilo tentokrát welké hnutí mezi členy řádu, a zvláště w konwentě Polickém, kdež wystaupil na jewo spor mezi národnostmi od dáwna se zmáhající. Krom Filippa Wolfa a přewora Jeronyma Fridy bylo toho času w klášteře nepochybně několik jiných Čechů, kteří doufali této přšležitosti užiti k některému prospěchu jazyka swého. Do popředí postawil se, snad jakožto nejstarší z nich

dle rodu (1717) i dle wstaupení do řádu P. Amandus Bláha, 1773
 rodem z Hradce Králové. Od něho zaslán jest dne 11 Unora
 dopis ku kapitule shromážděné w Braumowě, we kterém pra-
 wilo se, že jsau od dáwna byly různice w řádě mezi Čechy
 a Němci proto, že Čechowé od Němců jakožto četnějších byli
 potlačowáni; různice ty že byly příčinou, pro kterau po smrti
 opata Bennona nový opat Fridrich dostal nařízení králow-
 ského, aby při ustanowování k úřadům řeholním míwal wětší
 ohled na Čechy, než jindy býwalo; po uwážení toho že on,
 P. Amand, zadal žádost ke dworu, aby napotom wolení opata
 býwalo střídawé, tak aby pokaždé jednau byl wolen Čech,
 podruhé Němec, kdežto do té chwle od kolika století Čech
 žádný nedosáhl opatstwí. Dále nawrhoval, aby napotom bý-
 wal také stejný počet řeholníků českých a německých, aby
 tudy uwedena byla wětší láska mezi bratry a přestalo hrdé
 panowání. Dopis tento potkal se však we kapitule Braumow-
 ské s prudkým odporem skoro všechněch, krom jen několika,
 a P. Amand zaslal dopis jiný, kterým náwrh swůj o střída-
 wém wolení opata bral zpět a vyhrazowal si o některých
 wěcech promluwiti, až by bylo shromáždění všechněch plné;
 potom však prý neodwážil se ani ust otewříti.

Mezitím jednalo se o náwrzích těchto také w kapitule
 Polické, a ujímala se jich strana česká. Schwáleno jmenowitě,
 aby byl zaweden stejný počet Čechů a Němců, jakož i aby
 o stawu důchodů weškerých byla dána wědomost aspoň třem
 osobám z každého konwentu; k čemuž přewor Frida dodáwal,
 aby budaucně příjmy každého kláštera zůstawaly při tom
 konwentě a nezasílaly se do Braumowa. Žádosti tyto měly
 písemně we jménu konwentu Polického wznešeny býti na kapi-
 tulu sebranau we Braumowě. Ale když se jednalo o podepsání
 spisu, někteří najednau ulekli se toho, snad následkem zpráv
 o odporném smýšlení w Braumowě, a tudy s wěci sešlo.⁸⁴⁾

⁸⁴⁾ Sed hæc omnia emanserunt propter quorundam timorem pannicum, qui
 subscribere se manu propria recusabant, piše o tom přewor Jeronym
 Frida. Jinau pak rukau, nepochybně nástupce jeho w přeworstwí, při-
 psáno jest: Imo paucissimi subscribere voluerunt.

1773 Wolba opata rozhodla se potom zasažením vyšší moci. Byl toho času w řádě muž skvělých vlastností ducha, *Štěpán Rautenstrauch*, rodem z Blatna w kraji Loketském, tehdáž 39letý, který podobně jako předtím Bonaventura Pitr uměl získati sobě welkau přízeň u dwora a osobně u císařowny Marie Terezie. Prosluw učeností, zvláště známostí práwa církewního, a oddaw se směru, we kterém tehdáž vláda se snažila zwelebíti školství a prowésti změny důležité w poměru mezi státem a církwí, byl tím obrátil na sebe pozornost vyšších míst, tak že nyní bylo přání císařowny samé, aby se on stal opatem Břewnowským. Přání toto projeweno jest přímo psaným poručením jeho jakožto čekance, kteréž přivezl s sebau do Police krajský heitman Hradecký dne 1 Března. Konvent Polický dal mu za odpověď, že mníř poručení císařského šetřiti, jestliže bude zaručena rovnost mezi českými a německými příslušníky kláštera, o čemž krajský bezpochyby nemohl dáti žádného ujistění. Wolba potkala se tudy se znamenitými těžkostmi. Při prwním hlasování w obecném shromáždění řádu w Braumowě dne 15 Března obdržel Štěpán Rautenstrauch jen 38 hlasů; proti němu Jakub Chmel tehdáž přewor u sw. Markety (od r. 1770) 30, P. Ambrož Brinke 3 hlasy, a krom toho bylo jiných šest hlasů roztraušených. Patrně při Štěpánowi Rautenstrauchowi stála největší část strany německé, při Jakubowi Chmelowi strana česká. Musilo se podruhé hlasowati, a tu teprw dosáhl Štěpán většiny 50 hlasů proti 27.

Wolba tato přiwedla welkau změnu do starodáwného způsobu klášterního žiwota jak w Polici tak we druhých dwau klášterích bratrských. Nowý opat byl asi po roce ustanowen k důležitému tehdáž císařskému úřadu direktora fakulty theologicke w Praze (1774), ano něco později (11 Listop.) také k těmž úřadu we Wídni i jmenowán zároveň raddau we spojené kanceláři dworské německo-rakauské při kommissi nad studiemí. Z příčiny té přebýwal skoro stále we Wídni, a nepřijížděl do klášterů swého poslušenství leč na krátko při zvláštích potřebách. Po zwolení swém odebral se nej-

prvé do Prahy (23 Března) v přičině posvěcení od arcibiskupa, potom do Vídně, odkudž dne 22 Čerwna přišlo od něho psaní ku přeworu a konwentu Polickému, jímž oznamoval welké milosti sobě učiněné od císařowny Marie Terezie. Odstupila mu totiž obyčejnau taxu 3000 dukatů za stwrzení w opatstwu, a powolila prodlaužení lhůty k doplacení zadržalé daně z dědictwí 5494 zlatých. Za to nařizoval opat, aby byla w Polici každodenně slaužena mše za císařownu. Naproti tomu přišel nedlauho potom (12 Čwce.) nemilostiwý dopis od biskupa Hradeckého Heřmana hraběte z Blümegen, kterýž uražen byl nowým opatem, že se mu dotud ani nepředstawil, a oznamoval tudy konwentu Polickému, že ho za opata neuznává a zakazuje mu proto užíwání pontifikalií w diecezi swé. Od arcibiskupa Pražského dosáhl opat Štěpán installací obyčejné w pontifikaliích beze wší nesnáze, kteráž wykonána slawně dne 1 Srpna. Následkem toho wyjel za několik dní potom z Prahy k slawnosti uwedení swého na panstwach Polickém a Braumowském, i přijel do Police dne 11 Srpna.

Uwedení jeho stalo se s rozdílem od posawadního obyčeje beze wšeho účastenstwí poddaného lidu, ježto bylo tehdáž císařskými nařizeními obecně zakázáno. Na hranici panstwí jeli jemu wstříc toliko předseda kanceláře, provisor, farář a úředníci panstí na koních. W Bezděkowě očekával P. Odilo Aulich, předseda kanceláře Braumowské, kterému byl opat pro swau vzdálenost zanechal celého wrchního řízení wěcí hospodářských, a farář Braumowský. Opat Štěpán wzal teprw tudíž w Bezděkowě rochetti na sebe k další jízdě do Police, na které před kočárem jeho jeli úředníci na koních a řeholníci Poličtí na kočáře jiném, za ním pak třetí kočár s Braumowskými co hostmi. Před městem uwítala jej radda městská, a před kostelem klášterním, jehož portal ozdoben byl slawností branau, očekával přewor s konwentem. Po uwítací řeči přeworowé a odpovědi opata wešlo se w průwodě do chrámu k welkému oltáři. Tam opat zapěl *Te deum laudamus*, a potom teprw odebraw se do sakristie, odtamtud wrátil se w pluwale a s biretem na hlavě (poněwadž infule

*

1773 užíwati nesměl pro zápowěd biskupskau) i přezpíwal také *Salvum fac a kollektu obyčejnau*. Opozdilo se přitom, tak že teprw o půl dewáté počala se wečeře. Druhého dne (12 Srp.) obědował opat s konwentem o půl dwanácté, a odjel dále ke Braumowu, prowázen toliko od úředníků až na hranice panstwí. Spěchal, maje zajetí do Slezska s pozdrawením ku králi pruskému, které mu bylo uloženo od císařowny.

Odtud nespátřila ho Police ani Braumow po wíc než dvě léta. Z Wídně však přišlo od něho dne 12 Prosince téhož roku nowé osazení úřadů řeholních čili nowá ordinací klášttera Polického, při které nejspíš měl na zřeteli postawení stran při zwolení swém. Na místě přewora Čecha, Jeronyma Fridy, dosazen jest Němec Placidus Pfeifer; jiný Němec (z Litoměřic) Rupert Strahl ustanowen za professora theologie mrawoučné w Polici; Jeronym Frida pak tehdáž přesazen za professora hebrejštiny do Prahy. Filipp Wolf zůstal ještě přasesem bratrstwa, ale musil přijmouti na sebe zároveň nemocnictwí. Suppřeworstwí byl již o šest let dříwe zbawen (1767) od opata Fridricha. Zároveň s tauto ordinací vydal opat také obšrné nařízení o přísnějším zachowávání prawidel řeholních w Polici.

1774 Roku 1774 dočkal se kněz Filipp Wolf po sedmi létech opět potěšení, že w Braumowě po silném odporu mnohých dosáhlo se pro Čechy tamější exhorty w jazyku Swatowáclawském. Držána jest w neděli dne 12 Čerwna od kněze Aemiliana Malhy rodilého z Bydžowa; newíme však, stalo-li se to i tentokrát jen jednau čili w tom některý čas déle pokračowáno. Na začátku však roku 1775 stal se týž kněz Aemilian přasesem bratrstwa Polického na místě Filippa Wolfa, kterýž přeložen dokonce z Police do Braumowa, zdá se že pro některé rozmíšky mezi ním a některými přednějšími w klášteře. Poslední pobožnost wykonal s bratrstwem o třech králích (6 Ledna) roku řečeného.

Roku tohoto 1775 strhlo se nowé welké *wzbaurení sedlské* u welké části králowstwí českého. Příčinau bylo stále trwající utiskowání poddaného lidu od wrchností, proti kterým

neměl dostatečné ochrany zákonů. Od předešlého powstání 1775 za císaře Leopolda I byla sice vláda císařská ledacos nařídila ku polehčení stawu sedlského; ale wrchnosti málo se tím spravowaly. Tudy vždy wřela nespokojenost w lidu. Při vypuknutí wálky sedmileté sedláci na Policku hned po prwním wtrhnutí Prusů do krajiny (1756) zpěchowali se robotowati, a za přítomnosti cizího nepřitele nemohli na některau chvíli býti k tomu připraweni. Roku 1758 w měsíci Čerwnu bauřili se Hutberští; ale rychtář udal hlawní půwodce, a wzati jsau do wazby. Strastmi této wálky, kterými trpěli wrchnosti i poddaní jednostejně, mnohé wrchnosti daly se ponuknauti, aby škody swé částečně hojily na útraty swého poddaného lidu. I opat Fridrich užil dšlem tohoto prostředku již roku 1761. Nejen že poddaným, kteří měli najaty panské polnosti, zvýšil nájem se 14 grošů na 18 z každého korce, nýbrž nařídil zcela libowolně, aby od držitelů šolcowen a jiných statků swobodných místo laudemia, to jest platu při nastaupení nowého držitele, wymáhána byla jistá každoroční výplata roboty, pod záminkau, že prý laudemium platili za swé oswobození od robot. Rowněž tak libowolně zvýšil Lhotským výkupné z roboty, které platili od času opatů Tomáše a Otmara.⁸⁵⁾

Po sedmileté wálce vláda císařowny Marie Terezie mezi jinými wěcmi, kterými hleděla powzněsti obecný blahobyť jakožto podmínku moci státu, obracela zřetel znouw zvláště k ulehčení břemen poddanství sedlského. Roku 1773 byla k tomu úkolu zřízena zvláštní kommissí císařská w Praze, od níž roku 1774 w měsíci Říjnu vyšlo jisté prozatímné nařízení o spůsobu robot, které mělo býti zachowáwáno až do uprawení konečného. Wrchnosti otálely s wyhlášením jeho; 1774

⁸⁵⁾ Zpráva o tom we Protokolle přeworském zní: Eodem tempore (w Unornu 1761) hat der Tit. herr abbt wegen deren Meltner unterthanen anbefohlen, dass man ihre roboth in höhern anschlag, undt zwar der ansässigkeit gemäss bringen solle; denn was tempore domini Thomæ abbatis uti et domini Othmari abbatis geschehen, kann bei jetziger zeitumbständen, da uns die roboth so hoch taxiret worden (totiž od wlády w příčině berně), nicht mehr statt finden.

1774 lidu však nezůstalo tajno, že se od vlády stalo cosi k jeho prospěchu, a pověst rozšířila se, že císařským patentem zrušena jest robota, úřadové panští však že patent zatajují. Tu se zmohlo rozezlení dávno w lidu dautnající, i mnil dobytí práwa swého mocí. W krátkém čase spůsobeno bylo spiknutí, které se wztahowalo po celé sewerovýchodní čtvrti země české od kraje Hradeckého až do Litoměřického. Obywatelé krajin českých i německých stáli spolu zajedno prostředkem srozumění mezi wůdci. W kraji Hradeckém byl hlavním wůdcem Antonin *Nywlt*, swobodník a rychtář we Rtyni na panství Náchodském. U něho se scházeli přednější ze wsí z blízka i z daleka, a zřídili zvláštní raddu k wedení společných wěcí, která nazývána jest gubernem, a ku které také odváděna ode všech jistá dáwka, po 6 kreycařích z každého přífytku, na zaprawení potřebných útrat. Pomocníkem Nywltovým byl na panství Polickém Karel *Dostál* rodem ze Lhoty Machowské, která náležela rovněž ku panství Náchodskému, již však usedlý w Bělem, kdež se přiženil ke statku, wzaw sobě wdowu jménem Hajnišowau. Jeho nazýwali generalem, a bylo mu poručeno netoliko panství Polické nýbrž i Braumowské, aby oznamowal a nařizowal po všech wesnicích, co se mělo dítí.

1775 Prwotní úmysl prý byl, roku 1775 o sw. Janě Nepomuckém jako ku pauti ze všech stran zároveň hrnauti se ku Praze, kdež prý asi 400 sausedů bylo se spiklými srozuměno k prowozowání wšelikého násilí. Ale lidé neudrželi se tak dlauho. Již w měsíci Lednu w krajině naší pozdwihi se Tepličtí wedením Antonina Seidla, od něhož daly se nawěsti také na panství Polickém nejbližší wesnice, Lachow a Dědowý, později také Hlawňow, tak že hromadně přiběhli do Police na kancelář (23 Ledna), předložili tam jakýsi nowě zhotowený urbář, a na něm se zakládající nechtěli wíc robotowati. Když tím a jiným rozličným spůsobem úmysly sedláků se projewowaly, uznali wůdcowé nepochybně proto zapotřebí, s wywedením jich déle neodkládati, i držána tedy porada we Rtyni u „guberna“ dne 19 Března, následkem které přikročilo se ke skutku. Na panství Polické a Braumowské přišli w noci

dne 23 Března zřizenci Nywltowi do všech wesnic, kdež bu- 1776
dili sausedy od stawení k stawení, aby se dali naléztí u rych-
tářů a činili dále dle nařízení. Kdoby neuposlechl, tomu hro-
ženo pálením a hubením. Chtěj nechtěj všudež dle toho se
zachowali; tu pak ráno dne 24 Března ze všech wesnic Po-
lických sedláci wedeni Karlem Dostálem přihrnuli se, a wrazili
do kanceláře w klášteře, všichni jsauce ozbrojeni holemi s hroty
železnými. W kanceláři žádali na úřednicích panských, aby
jim wydali domnělé patenty císařské o zrušení roboty; když
pak těch owšem před rukama nebylo, wystaupil Karel Dostál
na stůl, a četl listinu, která obsahowala jakýsi návrh na-
rownání, tak aby robota na menší počet dní byla ustanowena,
a coby wrchnosti potřeba bylo wíce, aby lidé byli sice po-
winni dělati, ale za plat. Úředníci ustrašeni ani nehlesli, a
když rychtář Bezděkowský Wácslaw Beran odwážil se napo-
mnáti lidi k slušnějšimu chování k nim, kázal Dostál bitím
jej strestati. Hned dostal sedm ran těžkých holemi do hlavy,
tak že musil weden býti k lazebníkowi k hojení. Neprawí se,
jakým způsobem zjednan byl nějaký odklad přes poledne,
než toliko, že musili služebníci klášterní dobre zawřítí ku-
chyni, aby sedláci nepobrali jídel k obědu připrawených. Od-
poledne shromáždili se všichni opět na dvoře před praela-
turau, kdež musili se úředníci panští tuším i s předstawenými
swými z řehole, předsedau totiž kanceláře a provisorem, do-
stawiti na pawlači u příbytku wrátného, a Karel Dostál řečnil,
i opět četl přede všemi tak zwaný nowý patent, to jest listinu
narownací, k níž měla wrchnost swoliti. Předseda kanceláře,
P. Wojtěch Raiman, neodwážil se odepřítí úsilnému žádání
o to, a podepsal listinu, což rovněž i w Braumowě učinil
tamější předseda P. Odilo.

Po obdržení toho sedláci se rozešli k swým domowům,
ale nedali se proto hned na pokoj. Potomní dni přicházeli
brzy we wětším brzy w menším počtu na kancelář, a zdwihali
jiné žádosti a žaloby rozličné. Jedni chtěli míti zpátky peníze
za konsensy k manželstwí, za které dle nařízení císařských
nemělo nic býti žádáno, jiní žádali náhrady w penězích za

1775 kuřata úroční odvedená do kuchyně klášterní, popírajíce povinnost k tomu; mlynáři chtěli, aby jim byl nawrácen roční plat, odvedený za mlýny jejich; jiní také doráželi na faráře Kristiana Horáka, žádajíce od něho zpátky štolu proti nařízením císařským vybranau. Hrozbami pronášenými, že zdrancují ano rozboří klášter a wyženu z něho mnichy, dal se provisor tehdejší Jošt Ceyp (rodem z Hradce Králové) ustrašiti, že dáwal w obilí náhradu žádanau za kuřata. Karel Dostál však a jiní někteří z přednějších zdržowali lid napomínáním úsilným, tak že se nedopustil wětších wýtrzností, co zatím jinde powstalci zůřili wztekle proti nenáwiděným wrchnostem a jich úředníkům. Čítalo se wíce než třidcet zámků a jiných sídel panských, které pobořili nebo zlaupili. I na Braumowsku dálo se hůře, kdež jmenowitě rychtářům we Wernřowicích a w Rosenthale wytlučena okna a rozbita kamna i nábytek všechen, že nechtěli powstání se účastniti.

Odboj takowého spůsobu musil potlačen býti brannau mocí. Do Police jest k tomu wyprawena setnina wojáků; kteráž přitáhla dne 31 Března práwě, když sedláci opět na kanceláři hrdě jednali s ustrašenými úředníky. Když setník, postawiw wojáky před samau kanceláři, welel: beim fuss, a zařinčela zbraň spuštěná na zem, welitel pak sám postawiw se do dveří wzkřikl: ihr verfluchte spitzbuben! strhlo se náhlé leknutí. Každý utíkal kam mohl; kdo nemohl, toho wojáci položili na slámu a zmrskali; některé spautali a uwěznili; tři z přednějších odwezeni jsau k wýslechům do Hradce; kowářowi Florianowi Peyskarowi wysázeno něco ran, že byl sedlákům okowáwal hole k jich předsewzetí. Také musili sedláci list o narownání s wrchností jakožto wynucený zase nawrátiti. W jiných místech, jakož u Trutnowa, u Chlumce, přišlo k bojům mezi sedláky a wojskem, w nichž lidé we zbrani newcwičení odolati nemohli; u Chlumce wehnání jsau do rybníka, a stali se tudy příslovím. Nywit byl dne 4 Dubna přepaden a zajat we swém přibytku, odwezen do Prahy, a po mnohém saužení hladem a wězením tuhým odsauzen na dvě léta k weřejné práci. Přísněji naloženo s některými, kteří proti radě

wůdců byli se dopustili hrubších laupeží; pro postrach jsau ¹⁷⁷⁵ čtyři oběšeni u Prahy, jeden w Bydžowě. Polických wůdce Karel Dostál utekl do Slezska; ale wrátil se odtamtud, když se poněkud utišilo, a podwakrát stawiw se na kanceláři obdržel, že trestán toliko krátkým wězením. Wáženo jemu, že byl držel powstalce w jisté míře a nedopustil žádného násilí.

Wojáci zůstali některý čas w Polici, wloženi jsauce do domů, u některého sauseda až po pěti, po šesti. Pokud tu byli, bylo ticho; ale jak byli konečně odwoláni, pozorowalo se brzy, že nespokojenost pauhým užítím moci nemohla býti odstraněna. Podtají strojily se nowé nepokoje, které hrozily wětšími než předtím záhubami. Lachowští, Dědowští a Hlawňowští, kteří se nejprwé byli sdružili s Teplickými, také však Pěkowští, Suchodolští, Žďárští a Petrowičtí měli spolek mezi sebou, slfbiwše sobě, jak by kde jinde co vypuklo, přidati se k tomu. Stále dorozumění měli také s poddanými na Braumowsku, a připrawowali smolné wěnce, což k čemu směřowalo, objewilo se, když onde wypálena w Šonowě fara a kostel,⁸⁶⁾ potom dwůr panský w Dittersbachu. Poněwadž bylo patrné, že se to stalo od spiklých poddaných, musily wšude držány býti hlídky we dne w noci. Také w Polici wždy šest neb i wíce sausedů býwalo na strážci, obcházejíce po náměstí a po ulicích. Mezitím wyšel toho roku tak zwaný *robotní patent* (11 Srpna), kterým mělo ulehčení břemen poddanství sedlského býti stále upraweno dle wůle císařowny. Bylo přitom poddaným dáno na wůli, buď nowým patentem se spravowati, buď zůstati při staré robotě. O tom rozmýšleli se, ale wětším dílem nechtěli woliti roboty ani nowé ani staré; prozatím pak robotowali jen, jak se komu chtělo. Wrchnost neodwážila se užiwati přisnosti.

Po jakémž takémž utišení w krajině přijel w měsíci Říjnu toho roku opat Štěpán do Braumowa, a odtud do Police. Zde držel kapitulou (25 Října), we které zle mluwil k řehol-

⁸⁶⁾ Stalo se to kdysi před 15 Říjnem 1775, ježto toho dne kněz Wilém farář Šonowský, kterého to postihlo, přesazen byl do Martinkowic.

1775 nfkům, nejspíš že nebyla dosti přísně zachováána nowá pravidla jeho o kázni klášterské.⁸⁷⁾ Ta byla snad též příčina, pro kterou potom z Wídně nařídil odejmutí přeworstwí P. Placidowi Pfeiferowi, tehdáž 69letému a ustanowil za nowého přewora P. Ambrože Brinke, opět Němce, tehdáž 45letého. K wykonání rozkazu toho přijel dne 27 Prosince P. Odilo z Braumowa, kamž ssazený přewor potom s ním odjel, plačky se lauče se swým úřadem. Na začátku roku potomního (1776) zrušil opat Štěpán koledu peněžítai, která se dáwala řeholníkům, i částku wína uherského přitom obyčejnau, jak w Polici tak we druhých klášteřích; což mu zle bylo wáženo.

Opat Štěpán setrwával také we swém nešetrném chování k biskupům Hradeckým; čímž spůsobil mnohé nepřijemnosti sobě i swým klášterům. Když po smrti biskupa Heřmana z Blümegen (1774) nastoupil nowý biskup Jan Ondřej Kaiser a měl installací dne 15 Října 1775, právě w čas přebýwání opata Štěpána w Braumowě, opat ani sám k installací nejel ani žádného z kláštera k tomu neposlal, nýbrž dal P. Odilonem psáti konsistoři, že pro rozepří s biskupem posud trwající nikoho wyslati nemohl. Biskup wzal to welice za zlé, a wedl žalobu u arcibiskupa, kterýž následkem toho dopisy zaslanými přeworům do Police a do Braumowa wyslowil též swau nelibost nad tím a kázal, aby budaucně, kdykoli by byla installací biskupa, přewor najisto buď sám k ní se dostawil, buď we případě nějaké skutečné překážky dwa ze starších členů konventu k tomu wyprawil (21 Prosince).

Již roku 1762, když se na sněmě českém jak častěji předtím jednalo o rozmnožení far w zemi a zvláště w krajích horních, byl opat Fridrich učinil změnku o *kostele Machowském*, jež spravowali klášterníci Poličtí, aby i tam obnowena byla fara někdejší wykázáním příslušného důchodu z tak zwané pokladnice solní. Wěc od té doby usnula zase,

⁸⁷⁾ Præses Aemilian Malha wyprawuje o tom jen docela krátce: capitulum tenuit Rev. dominus abbas, et male nos habuit.

až roku 1775 nový biskup Kaiser nařídil, aby byl w Machowě dosazen prozatím lokalista čili kaplan místní (capellanus localis). Poněwadž klášteru záleželo na zachování sobě 1775
 správy duchovní w Machowě i pro budaucí časy, poslán jest tam k stálému přebýwání jeden z řeholníků Polických Jiří Wacek, rodilý z Police, dotud ředitel kůru. Tu však wzpomněla sobě wrchnost Náchodská na swé starodávné práwo podací w Machowě, kterého dotud nikterak nedbala co do povinností s ním spojených. Sotwa že kněz Jiří asi čtyry neděle přebýwal w Machowě, došlo ho psaní welmi nezdwofilé od ředitele panství Náchodského Langebeina, kterým jej wzywal, aby se hned odstěhowal odtud, sic že se obrátí k místu wyššímu, totiž ku konsistoři, aby byl wybyt (21 Pros.). Kněz Jiří ustaupil hrozbě, zůstaw jen ještě přes wánoční swátky w Machowě, aby nezůstali obywatelé bez služeb božích. Ačkoli konsistoř biskupská sama byla půwodem dosazení kněze z kláštera Polického, pro tehdejší nepřízeň neujala se kláštera, nýbrž před Nowým rokem poslán missionář z Hradce do Machowa k řízení správy duchovní prozatím, až 1776
 by wykázáno bylo opatření řádné čili kongrua pro lokalistu. Nyní musil klášter hájiti práwa swá nad wesnicemi panství Polického, které od prwopočátku náležely k faře Polické, ale pro blízkost Machowa tam se účastnili služeb božích a přijímali swátosti, totiž Nízkau Srbskau, Bělým a Lhotau. Zakázáno tedy obywatelům těch wsi, aby se o udílení swátostí neutfkali k nowému duchovnímu správci w Machowě, nýbrž k faráři Polickému, a kněz Jiří konal na dále křestanské cwičení w těchto wsech, ač to missionář biskupský činil též. Konsistoř zapowídala to, pokládajíc mylně wsi tyto za příslušné ku kostelu Machowskému; ale klášter w tom se nepoddal.

Krom této rozmíšky biskup Hradecký odplatil opatowi Štěpánowi pyšné jeho chování také tím, že roku 1776 ponejprw dal předsewzítí visitací fary Polické vikářem wenskowským, totiž Náchodským děkanem, již ne jak posud ze zvláštní šetrnosti generalným vikářem swým. Naproti tomu,

1776 když biskup Kaiser brzy potom po krátkém biskupování zemřel (5 Května), nikdo z klášterů Břevnovských nebyl přítomen pohřbu jeho. Když však nový biskup Josef Adam hrabě Arco, dosazený brzy po smrti svého předchůdce, učinil wyzvání ku přeworům kláštera Polického a Braumowského, aby se dostawili k jeho installací, neodvážili se přeworové nedbati nedávného o tom nařízení arcibiskupského, nýbrž jeli do Hradce (23 Srp.), a biskup je přijal welmi wládně. Byl také zwán předseda kanceláře Braumowské, P. Odilo, jakožto náměstek opata přebýwajícího we Wídni; ale nejel, spravuje se owšem dle mysli pána svého.

W Polici byl na začátku roku toho oheň, který hrozil welkým nebezpečenstwím. Wyhořel totiž dne 17 Ledna jeden dům we hlawní ulici, pátý od lázně (č. 9). Bylo však štěstí, že leželo mnoho sněhu na střechách, nebylo wětru, a byla středa, tudy trh w Polici. Množstwím lidí přítomných, kteří hned pomáhali hasiti, zabránilo se, že nechytil žádný ze dwau domů wedlejších, a tudy oheň se dále nerozšířil.

Opat Štěpán byl netoliko rodem Němec jako tolik jeho předchůdců po sobě, nýbrž také pilný pěstowatel jazyka německého na ujmu českého w době, we které také wláda císařská zwlášť působením císaře Josefa co spoluwládaře libowala sobě w němčení prostředkem škol a úradů. Z toho směru vycházelo mezi jiným nařízením od něho wydané toho roku, dle něhož ode dne 9 Čerwna musilo w kostele Polickém každau třetí neděli držáno býti *kázání německé*.

Některý čas potom, dne 24 Září téhož roku, přijel opat z Wídně opět do Braumowa, kdež se brzy potom předsewzalo úřední jednaní s lidem poddaným ku provedení robotního patentu. Z toho přišlo k opětnému vypuknutí wzpaury na panstwí Braumowském. Když dne 16 Října nejprwé Šonowští byli tázáni, kterau robotu, nowau čili starau, mínili by zwoliti, odpověděli, že žádnau, a žádali na úřednicích we kanceláři, aby jim wydali listinu narownací z předešlého roku; když pak to jim bylo odepřeno, dali se u wytrznosti proti úředníkům a zwlášť proti knězi Odilonowi jakožto před-

sedowi kanceláře, kterýmž sem a tam strkali, tak že se bál i o život; a když úředníci z kanceláře odešli, sedláci sami na jejich stolicích zasedli, a jednali o robotách a jiných věcech; dali se však potom do pití w stawení panském wedlé kláštera nazwaném wübec Gebäude, strávili tam celau noc, a teprw před polednem druhého dne (17 Řřjna) po rozličných swéwlnostech k domowům se nawrátili. W Polici taktěž nawodem Karla Dostála a jiného sedláka Jiřřho Gernerta poddaní na kancelář powolaní dne 16 Řřjna zpěčowali se robotu starau neb nowau woliti, i musilo se od jednání o to na ten čas upustiti. Opat Štěpán, meškaje ty dni na zámečku w Halbštátě, na zpráwu o tom, co se w Braumowě dalo, časně ráno dne 17 Řřjna odjel odtamtud do Police a hned po obědě toho dne dále do Slaupna spolu s P. Odilonem; odtamtud pak psal na wšecky strany o wojsko, do Hradce, do Prahy a do Wídně, ke skrocení odbojnků. K žádosti jeho také nemeškal krajský Hradecký, tehdá již Bienenberk, oznámiti wěc auředně ke dworu a ke gubernii w Praze; již pak dne 21 Řřjna přijel s wojskem do Braumowa, třidceti jízdnými a některým počtem pěšch. Přišlo k wýslechům, při kterých prý powstalci wyznali, že kdyby byl přřchodem swým nepospsíl, byli by klášter wylaupili. Krajský heitman dal přední půwodce uwězniti. Ale již nazejtřř potom (22 Řřjna) přijel za ním general hrabě Olivier *Wallis*, wrchní kommissar od dworu samého ustanowený ku provedení robotního patentu a jiných zákonů wydaných ku polehčení poddanstwí, a tu proti nadání opata Štěpána a jeho úřednků wěc w jinau stranu se obrátila.

Hrabě Wallis jal se wyšetřowati netoliko winy, nýbrž také stížnosti poddaných; tu pak ukázalo se, že jim bylo učiněno mnoho křiwdy proti starším i nowějším nařřzením císařským. Sedláci stěžowali zwláště na P. Odilona, že jim robotní patent císařský oznámil toliko písmem, we kterém položil wšecko, co jim bylo k obtřži, a wynechal, co bylo k jich prospěchu, ano že peněz, které byly roku 1772 od země powoleny pro chudé poddané, newyplatil jim, nýbrž zadržel a obrátil na placení úroků z dluhů, které měl klášter. Od del-

1776 šfho času vybírala wrchnost od poddaných také platy rozličné proti zákonům, jakož od konsensů k manželství a k řemeslům, za odúmrtí, dowozy soli a jiné. Hrabě Wallis dal sobě ukázati urbáře a všecky aučty úřadu panského, a přewědčiw se z nich, ujal se žalujících, netaje nikterak swého smýšlení. S wojenskau přísností pustil se před sedláky do úředníků, nazýváje to, co shledáwal, zlodějstwím a bezprawím. Psal hned za opatem do Slaupna, žádaje, aby se do Braumowa wrátil; opat ani mu neodepsal, a poslal toliko P. Odilona zpátky do Braumowa, sám pak odjel do Prahy (asi 25 Října). General kommissar císařský nepřestal však na tom, nýbrž po stafeté poslané do Prahy žádal na opatowi, aby dal P. Odilonowi plnau moc na swém místě, což stalo se bez dalšího odporu. Uražen pyšným chowáním opata, že mu ani nedal písemné odpovědi, jednal hrabě Wallis tím přísněji. Z přehlídky aučtů wzatých hned od roku 1726 ukázalo se, že platy bez práwa na poddaných wymožené činily summu bez mála 20.000 zlatých, kterau měla wrchnost nahraditi. Hrabě Wallis tázal se také po štole farářů, a shledaw, že se nowé nařízení císařské o ní nezachowáwalo, nařídil, aby poddaní každé wsi udali u šolce neb rychtáře, co bylo od nich wybráno; shledalo se, že bylo přebráno několik tisíc zlatých, i měli je farářowé též nawrátiti.

Wina P. *Odilona* byla tak zřetelná, že se jí hanbili druzí řeholníci Braumowští a se supřeworem tehdejšíím Martinem Jesenským w čele předstaupili před hraběte Wallisa a jeho žádali, aby osvědčil veřejně před sedlským lidem, že konwent we křiwdách těch nemá žádného účastenstwí. Wymlawali přitom také opata Štěpána, že zanepřázdňen úřadem we vzdálenosti, nemohl ke všemu přihlídnauti, že tudy co se dalo nenáležitého, nešlo z jeho wůle. General, přeptaw se o chowání řeholníků a přewědčiw se o dobré jich powěsti, splnil žádost jejich veřejným prohlášením, že opat jest winen, P. Odilo jest winen a w některých wěcech také provisor, konwent však že za nic nemůže. Také se chowal k řeholníkům welmi uctiwě.

Opatu Štěpánovi dával zatím P. Odilo zprávy o tom, ¹⁷⁷⁶ co se dalo. Opat následkem toho odebral se z Prahy do Vídně, a tam podal císařovně memorial na základě zpráv těch sepsaný, i obdržel skutečně od přízně její, že spis jeho poslán jest Pražskému gubernii a hrabě Wallis dostal nařízení, aby zanechal dalšího konání své kommissí w Braumowé i odebral se do Prahy k osprawedlnění. Hrabě Wallis odjel tedy dne 4 Listopadu, zůstawiw we Braumowé krajského heitmana k dalšímu pokračování, s sebau však wzał čtyry nejpřednější sedláky, zdá se, aby užíwal jich svědectví. Následkem zpráv od něho daných w Praze musil se tam stawěti také P. Odilo (20 Listopadu), a tam jeho pře wypadla zle, tak že usauzeno, aby nesměl wíce zastáwati žádného úřadu i aby byl na rok zawřen we wězení biskupském we Hradci Králowé. S trestu tohoto nejspíš sešlo udělením milosti od císařowny, ku které opat Štěpán učinil odwołání; ale z Braumowa byl odtud vzdálen a přeložen k sw. Marketě.

Po odjezdu hraběte Wallisa mezitím krajský heitman Karel z *Bienenberka* dokonal jednání w Braumowé, a přijel dne 13 Listopadu do Police k wykonání téhož úkolu, jež naň hrabě Wallis co nejvyšší kommissar byl wznosl. Polický provisor P. Joscio Ceyp neměl té winy na sobě, aby byl ne-wyplatil chudým poddaným svědomitě peněz od země jim wykázaných; toliko byly i zde od poddaných wybírány platy od konsensů a jiné dílem staršími nařízenými dílem posledním patentem robotním zakázané. Provisor Ceyp jednal w tom dle náwodu P. Odilona, který prý po wyjití patentu císařského jemu řekl: „wir werden bleiben bei dem alten.“ Krajský heitman Bienenberk chowal se mírněji než wrchní kommissar hrabě Wallis, ale proto nicméně i w Polici dána jest poddaným plná wolnost ku přednesení stížností swých. Tu předně šolc Suchodolský Ticháček žalowal na faráře, že žádal mnoho štolý za oddawky dcery jeho s Židem, sedlákem na Náchodsku, a mnozí jiní podali své žaloby písemně. Shledáno bylo přebrané štolý bez mála 1000 zlatých, a jiných platů 5600.

1776 Krajský heitman skončil tím swau kommissí dne 26 Listopadu; dne 8 Prosince potom přišla obsílka na Jiřiho Gernerta a Karla Dostála, aby se stawili w Hradci, kdež pro swé předešlé protiwení se w příčině zwolení roboty, odsauzeni byli na měsíc ku práci pewnostní.

1777 Opat Štěpán užil všech prostředků, aby byl sproštěn placení náhrad. Proti nálezu kommissí císařské nastaupil na cestu právní; ale propadl. Když následkem toho dne 15 Září 1777 přišel rozkaz císařský, jímž napomínán byl k placení, zadal ještě jednau rekurs ke dworu, a žádal, aby bylo odloženo ohlášení rozsudku; ale krajský úřad Hradecký nedal tomu místa. Již dne 19 Září přijel kommissar do Police, kázal učiniti ohlášení rozsudku w kanceláři klášterské (20 Září), a ustanowil jen 14denní lhůtu k výplatě. Následkem toho provisor počal předně vyplácti náhradu za plat od konsensů manželských. Opat zakázal mu to písemně, pokud by nepřišla odpowěd na rekurs. Krajský úřad však hrozil sice wojenskau exekucí (30 Září); prodliil s ní potom, ale když od gubernia Pražského rekurs opatůw byl zamítnut, hrozil znouwu (26 Listopadu). Nicméně opat Štěpán i nyní nařídil, s výplatau prodliiti, a podal rekursu swého osobně císařowně, kteráž jej ze zvláštní přízně k němu přijala. Účinek byl, že z milosti císařské sleweno jest klášteru něco z platů za odúmrti, tak totiž že se náhrada za ně neměla wztahowati na celý čas od roku 1726, než jen na minulé poslední desetiletí, což činilo rozdíl o něco více než 1900 zlatých. Ostatek náhrady musil býti vyplacen.

Aby opat snáze sehnal potřebnau summu peněz k této náhradě, musili trpěti řeholníci, kteří s chowáním jeho a P. Odilona w těchto věcech skoro všichni byli nespokojeni. Nařídil totiž opat Štěpán již od začátku roku 1777 utrnutí jednoho jídla o obědě, jakož i, aby obyčejná dotud částka wína nebyla dáwana než w neděli a we swátek i jisté dni wyrazení; také pak krom koledy peněžité již prwe zrušené odejmul rozdávání obrázků, růženců a některých jiných dárků koledních, tak že dáwan každému řeholníku již jen woskowy

slaupek a katalog členů ročně tiskem vydávaný. Ujma ona ¹⁷⁷⁷ na pokrmech a víně skoro celý rok trvala.

Biskup Hradecký toho roku opět vykonal skutek, k němuž měl právo zrušením exemcí kláštera Břewnowského nabyté, ale dotud neužitě. Dopisem daným dne 16 Kwětna 1777 oznámil, že míní 4 Čerwna předsewzítí *visitací* netoliko fary nýbrž i kláštera Polického. U wečer před ustanoweným tímto dnem (3 Čerwna) přijel asi we tři čtvrti na osm s generalným vikářem Ignatiem Wydrau, s děkanem Náchodským jakožto vikářem okresním, s ceremoniářem swým a jedním býwalým Jesuitau. Farář Kristian Horák wyšel mu wstříc s osadnký w processí, a přewor očekáwal jej před kostelem, kdež uwítán jest se zwoněním, traubením a bubnowáním. Nazejtří wykonána jest *visitací* obyčejným řádem, tak že každý z řeholníků obzwlášť tázán jest o poměrech swých a kláštera; ráno pak i odpoledne biskup birmowal w hořejší chodbě klášterní, celkem 1400 lidí. Chowání jeho příkladné činilo dobrý dojem, a zdá se, že také byl spokojen se stawem kláštera, ježto wzdal pochwalu jmenowitě přeworowi Ambrožowi. Když ráno dne 6 Čerwna po mši, kterau slaužil w saukromé kapli opatowě, měl odjeti na *visitací* swé dále ke Braumowu, wyšli řeholníci we flockách před ním z praelatury s křížem napředě, a doprowodili jej až ku kočáru. To měl potom opat Štěpán za zlé přeworowi, protože prý takowé nošení kříže před biskupem při *visitacích* Benediktinských jest wůbec neobwyklé a mají je w obyčeji jen kapucíni a jiní žebrawí (*solis pæne capucinis et ceteræ mendicantium turbæ id moris est*). Dne 9 Čerwna přijel biskup do Police na zpátečné cestě swé, a zůstal toliko přes noc w praelatuře.

Mezitím nebyla ještě posud skoncowána záležitost robot dle nowého patentu, a w sedlském lidu pořád bylo wření nebezpečné. O žních roku 1777 poddaní wykonali robotu leda bylo, až prý líto se na to díwati. Brzy však potom, dne 23 Srpna, přijel krajský heitman Bienenberk s kommissářem hrabětem Bredauem, aby konečné prowedl nowé uspořádání. Opět wyzwáni jsau poddaní, aby se přihlásili buď ke

1777 staré budto k nowé robotě; i stalo se to nyní bez mnohé těžkosti. Dwa sedláci, kteří se pokaušeli o wzbuzení nowého odporu, Berka z Ledhuje a Kyncl, odwezeni jsau w pautech do Hradce; Šworčkowi z Petrowic, který tázán, kterau by robotu wolil, odpověděl: žádnau, dal krajský wysázeti čtyřidcet na zadek. Ostatní sedláci wolili dílem starau, dílem nowau robotu; s největším počtem však stala se umluwa třetího způsobu, tak totiž, že jim třetina roboty nowé odpuštěna. Domkáři větším dílem wolili nowau, ježto byla ustanowena na 13 dní ročně. Jak s kým bylo zawřeno, zapsáno jest pro zachowání paměti do zvláštní knihy k tomu složené.

1778 Po tom po všem způsobil ještě některý nepokoj w krajině sedlák Tilk ze Slawného, který na Policku i na Braumowsku získal některé přívržence, tak že mu dali pomoci na cestu do Wídně w Unoru roku 1778, aby jim odtamtud zjednal větší swobody. Tilk měl třikrát slyšení u císaře Josefa, který jej však odkázal na opata Štěpána jakožto we Wídni bydlicího. Opat nechtěl ho slyšeti; což mu však císař měl za zlé; pročež předpustil jej konečně, ale odbyl ho pauze listem ku provisorowi Polickému, aby mu ničím neublížowal. Na to spoléhaje se, podněcował Tilk lidi, ukazuje jim knížku tiskem wydanau, kaupenau we Wídni, obsahující způsob zřízení wesnic na panstwach císařských, we kterých byly sedlákům rozděleny polnosti právem emfyeutickým. Pobádal jich, aby se spolu s ním zasadili o dosažení týchž práv a swobod, wyprawował mnoho, jak císař s ním dobrotiwě rozprávěl, jak mu řekl, aby si sedl, a ubezpečował jich, že jim císař bude nápomocen. Provisor nechal ho na pokoji kolik neděl, až když lidé vždy více se bauřili, zawolal jej na kancelář a přísne mu domluwil. Tilk, nedůvěřuje nyní swé bezpečnosti, odebral se do Wünschelburka, a poněwadž se chýlilo k nowé wálce s králem pruským, nawedl některé tamější obywele, aby oznámili weliteli pewnosti Kladské, že jak Prusowé wtrhnau, sedláci na Policku a Braumowsku k nim se přidají. Na Braumowsku zase, docházeje tam častěji, podněcował swé přívržence slibowaním pomoci pruské, až ně-

kteří shlukli se a spolu s některými Polickými, kteří se přidali k nim, přihnali se na kancelář we Braumowě, a wedeni jistým sedlákem Rosenbergerem žádali, aby jim dána byla swoboda, o které byli poučeni Tilkem. Pozdwižení toto jest však potlačeno mužným wystaupením provisora Braumowského, který w kanceláři samé před očima druhých dal Rosenbergera spautati a odvézti přes Polici k saudu do Hradce. Saudruzi jeho přísným oslowením provisorowým dali se odstrašiti, a rozešli se. Po Tilkowi, o němž Rosenberger při wyslechu w Polici wyznal, že od něho byl sweden, provisor darmo pátral; mělť we Wünschelburce bezpečné útočiště; toliko zajat jest potom co jeden z pomocníků jeho Berka Ledhujský. výše zmíněný a w pautech doprawen do Police. Zdejší však provisor držel jej jen tři dni we wazbě, a na mnohé prosby jeho a přímluwy jiných jej propustil.

O nové válce s Prusy předpowídalo se již roku 1777, když w měsíci Unoru přišli wojáci do Police k braní na wojnu. Wálka tato vzniklá ze sporu o dědictví baworské, powěstná tím, že w ní nebylo prolito mnoho krwe, pročež nazývána od lidu okolí zdejšího pauze *přeháňkau pruskau*, přinesla krajinám zdejším při samé hranici ležícím proto nicméně dosti škod a nesnází. Wojska počala se s obau stran sbíratí proti sobě již w měsíci Březnu roku 1778, a we strachu již na začátku měsíce Dubna lidé schowávali, co kdo měl lepšího, dlem we skrýších podzemních. Wojsko naše leželo hlawně w krajině od Bydžowa až ku Králowé Dworu stranau jednau, ke Mělníku druhau. Ku konci měsíce Kwětna nacházel se při něm i císař Josef II. we hlawním ležení, kteréž pošinuto k Jaroměři. Počaly se tam dowozy potrav jak odjinud tak i z panství Polického. Při pomezí objewowalo se jen něco málo husarů uherských na hlídkách. Dne 3 Čerwna přijel do Police plukownik hrabě Colloredo s osmi důstojníky a zástupem lehkých jezdců, i zajel odtud k Řeřišnému, tam tudy pak dále na Braumowsko k ohledání hranic; potom přijížděli častěji jiní jednotliví důstojníci, a dávali se zwáti w klášteře na oběd. O božím těle dne 18 Čerwna ku požá-

*

1778 dání přewora dwanáct husarů s desátníkem prowázelo swátost o processí.

Zatím král pruský Fridrich hlawní wojenskau moc swau sebral we Slezsku, a zaměřil s ní přes hrabstwí Kladské ke wpádu do Čech. Dne 4 Čerwence nacházel se s hlawním ležením swým pod hradem Homolí. Odtud nazejtří, dne 5 Čerwence, přešel přes hranice, osadil Náchod a wrchy nad ním beze wší překážky, potom pak rozkládal wojsko swé, asi 100.000 mužů, dále po krajině od powěstné Branky u Wáclawic (někdy Dobenína) přes Skalici až na blízko Králowé Dworu, kdež od 8 Čerwence byl hlawní byt jeho we Wlčkowicích. Císařské wojsko proti celé této čáře zaujalo rovněž postawení táhnaucí se od Opočna k Smiřicům a dále až k Hostinnému.

Krajina Polická i Braumowská s celau ostatní částkau země, kterau tím spůsobem nepřítel měl za zády swými, octla se tím samým pod mocí jeho, a Prusi počali w ní hned opět jako za předešlých wálek wydírání peněz a konání jiných nátisků. Již 14 Čerwence odweden jest Braumowský přewor se starým knězem Placidem, někdejším přeworem Polickým, dwanácti husary pruskými do Kladska, odkud neměli býti propuštěni leč po zaplacení 25.000 tolarů od kláštera Braumowského. Dne 15 Čerwence přišlo do Police nařízení z Náchoda od tamějšího pruského welitele generala Sidowa k úředníkům klášterním, aby do zejtrka poslali tam deset wozů s piwem, kořalkau, solí, tabákem a jinými potřebami pro wojsko, též něco dobytku k zabíjení. Dne 21 Čerwence přišlo ponejprw něco wojáků pruských do Police od Náchoda. Zachowali se pokojně, a obdržewše chleba, másla, sýra a piwa, důstojníci pak jiného jídla, odešli dšlem ke Braumowu, dšlem k Bělému. Druhého dne (22 Čerwence) z obau míst wrátili se na poledne, a pojedše opět odtáhli. O pět dní později však (27 Čerwence) přišlo 109 mužů péchoty pruské, kteříž odwedli tři znamenité měšťany a konšely do Náchoda, Jana Průšu, Františka Šworčka a Šebestiana Lege; posledně řečený šel místo otce swého Antonina Lege, který byl 80letý.

Zadržáni jsau w Náchodě, až by město zaplatilo 1500 tolarů, 1778 což stalo se na třikrát w desíti dnech. Nebylo to tentokrát z nařízení wrchního welitelstwa pruského, nýbrž jak se později ukázalo, pauze ze swéwole generala Wunše, jenž welel na lewém křídle wojska pruského u Wácslawic. Podržel ty peníze pro sebe, a zdráhal se proto dlaho sausedu Polickému Jelínkowi, jenž peníze odváděl, dáti na ně řádnau kwittanci; napsal konečně jen na cedulku: 1500 tolarů, Wunsch; za ty a takowé šejdy dostal prý se potom na pewnost do Špandawy. Přes to, že byly od města žádány peníze, wykonali wojáci pruští mezitím dne 30 Čerwence také laupeže w Polici. Wybrali krámy dwa kupecké, Pruštw a Chmelůw; kupcowau Chmelowau zbili, také wíno u ní wzali; od kláštera wynutili 75 zlatých, od některých jiných lidí košile. Když potom opiwše se, táhli zpátky, dwa spadli s můstku w ulici, a zlámali wazy.

Mezi wojsky proti sobě ležícími přišlo mezitím k rozličným šarwátkám menším, ale k žádnému boji rozhodnému, ježto žádná strana neodwázila se wyraziti ze swého tehdejšího postawení. Asi po šesti nedělich byl král pruský přinucen pro obtížnost zásobowání wojska jakož i pro vzniklé nemoci změnití postawení swé tažením přes wysočiny za Hoříčkami a Králowé Dworem až k Zárowu a Trutnowu; za ním pak následkem toho wojsko císařské hnulo rovněž až k Hostinnému, při čemž pořád Labe dělilo wojska od sebe. S pruské strany byl toliko general Wunš na lewém křídle zůstawen k hájení pomezí hrabství Kladského, za kterauž příčinau odtáhl přes Náchod až do hor za Lewínem. Tam musili mu Poličtí, město i panství, posflati denně 600 porcí sena, owsa a slámy, kteréž wymáhal mnohými přísnými dopisy z hlawního bytu swého w Ratschenberce blízko Lewína. Zároveň pak ze hlawního ležení králowa u Trutnowa přišlo již 11 Srpna nařízení, dle něhož z panství Polického musilo býti dopraweno k němu 200.000 cihel na pekárny, z panství Braumowského tolikéž, krom toho každého dne 20 lidí do práce rozličné, zvláště ku posluhowání nemocným. Druhým

1778 nařízením dne 14 Srpna žádáno denně 3 sáhů dříví a osmi nádenníků.

Ani však w těchto nových postaweních wojsk nepřišlo k rozhodným skutkům wálečným, a král pruský dne 8 Září odhodlal se ke zpátečnému tažení přes hranice. Wojsko jeho, táhnouc od Trutnowa, jedním oddílem swým zasáhlo krajinu Teplickau a také na Policku wes Lachow. Dne 13 Září přitáhl oddíl tento do Braumowa, odkud ještě téhož dne welitel jeho general *Bülow* zaslal do Police rozkaz, aby z města a panství dodáno bylo do zejťka 1000 korců owsa a 3000 porců sena; nestane-li se tak, že pošle 3000 jízdných na špízi a k wydrancowání města. Hrozba tato byla částečně toliko splněna. Přišlot dne 14 Září něco wojska pruského z Braumowa do Police, a brali obilí napořád we všech wesnicích, jak téhož času činěno také na Braumowsku. Přicházení wojáků pruských za tau příčinou opětowalo se potom ty dni častěji. Tu přihodilo se jednoho dne, že když něco jezdců přišlo, kteříž dali sobě postawiti stůl na náměstí před radnicí a u něho pili a byli weseli, z nenadání wpadlo něco husarů císařských do města. Prusáci, uslyšewše wýstřel, kterým stráž postawená u špitálu jim o tom dala wýstrahu, zawřeli se spěšně w radním domě. Naši přikwapiwše byli by rádi wysekali wrata, ale nemohli nikde sehnati k tomu ani jedné sekery, poněwadž lidé w uleknutí se skrýwali we swých příbytcích. Dali se tedy do střelení na wrata; Prusáci zase z oken na ně stříleli, a musili naši konečně ustaupiti, majíce jednoho raněného. Wšak také Prusi, wykonawše některau pomstu na obywatelích, tím dokonce newinných, odtáhli.

Pro wydrání od Prusů z Braumowa bezpochyby nebylo možné dodawati zároveň také Wunšowi k Ratschenberku nebo později k Rückertowu za Dušníky, kamž byl dne 15 Září ustaupil. Z té příčiny poslal Wunš několik set mužů do Police, kteříž přišedše dne 3 Října ráno w 8 hodin, zajali w klášteře přewora Ambrože Brinke a we městě starého Antonina Lege koželuha; sháněwše pak se též po panském winopalníku, když ho nenašli, sebrali pacholka jeho; wšecky tři pak

na jednom woze mfnili odvézti co rukojmě do ležení Wun-¹⁷⁷⁸šowa. Přewor byl hned při prvním příchodu wojáků pruských w měsici Čerwenci zamýšlel útek, aby se mu nestalo jako hned tehdáž přeworowi Braumowskému; ale pro námitky druhých řeholníků nesměl úmyslu swého wykonati. Když jej nyní wezli hořejší ulicí, kdež wojáci prušti pobrali wíno u wináře Františka Šolce a wesele popjeli, husaři, kteří wúz doprowázeli, nechtěli býti bez podílu w tom, a kázali wozkowi jeti napřed po cestě k Bělému; sami pak dali se s druhými w pití, až se i hodně opili. Wozka jel rychle, a dřív než wojáci pomyslili jeti za ním, byl we Bělému. Tam žena mysliwcowa Kilianowá, spatřiwši pocestné a uslyšewši, že jedau do zajetí, dodala jim srdce, aby, když jich nikdo nepozoruje, zachránili se útekem, i ukázala jim cestu ke skrýši w lese mezi skalami w tamějším hájemství neschůdném, kdež by se přes noc mohli schowati. Prušáci přfliš pozdě dali se na cestu za nimi; mnozí w polích za piwowárem panským a za sýpkau zůstali ležeti, pozbywše smyslů w opilství; jiní spozorowawše že se jim zajatí z cesty wykázané wyšinuli, hledali, kleli a hrozili mstau, projížděli krajinau až ke Hronowu ano k Náchodu; k Polici neodwázili se zpátkem, když zatím zwěděli, že opět husaři naši byli na blízku; naproti tomu zajeli bez překážky až do Braumowa, a odwedli odtamtud suppřewora Kristiana Horáka, někdy faráře Polického; neušli však proto trestu od generala Wunše, který když se s takowau wrátili, jmenowitě důstojníka jejich dal přes kříž spautaného odvézti do Kladska.

Přewor a obadwa městští s ním zajatí, když spatřili se sproštěny nebezpečenství, wrátili se ještě téhož dne u wečer z úkrytu swého do Police, kdež se však nezdálo přeworowi radno wejíti do kláštera, nýbrž uchýlil se we městě do domu sauseda Josefa Dimbtera, odtud pak po krátkém pobytu odebral se do wsi Medhuje, kamž přišel w 11 hodin před půlnocí a ubytowal se u sedláka Lamky. Zwědew mezitím o husarích císařských we krajině, kteří měli staw na Ostaši s nejvyšším strážmistrem Nauendorfem, odebral se tam ráno dne

1778 4 Října, a četl mši swatau w kostele tamějším, poslaw sobě k tomu do kláštera pro kalich, hostii a wíno. Nejvyšší strážmistr Nauendorf, který byl slyšel o jeho zajetí, když od něho zwěděl, že Prusům utekl, netajil swého obáwání, aby se Prusi newymstili za to na klášteře, a když přewor jeho prosil za ochranu, předstawowal mu, že má málo lidí w porownání s nepřitelem; nicméně však dal mu čtyry husary za stráž do Medhuje, a postawil také hlídky před klásterem a na několika wyšších místech u Police, čímž Prusi dali se odstrašiti, že wíc nepřišli. W klášteře zatím zpráwa, že se přewor zachránil útekem, spůsobila rovněž strach před pomstau Prusů. K žádosti druhých řeholníků provisor Joscio Ceyp poslal k nejvyššímu strážmistrowi na Ostaš s prosbau o radu. Nauendorf radil, aby klášter na několik dní opustili, až by mu přišla posila, o kterau byl žádal. Následkem toho odebral se provisor ještě téhož dne wečír w dewět hodin do Maršowa; nazejtří pak, dne 5 Října ráno, čtyři jiní kněží a dwa novicowé do Starkowa. Druzí zůstali ještě přes oběd; odpoledne však, když se proslýchalo, že se Prusi ukázali u Řeřišného, s jiné pak strany utíkali od Bezděkowa do Police někteří winaři Braumowští jak spěšně mohli, dostal strach také praeses bratrstwa Aemilian Malha, a dal se na útěk na woze řebřinowém přes Medhuj rovněž do Starkowa; nepokládaje pak ani toho místa za bezpečné, oddělil se od ostatních, a odebral se přes Kostelec, Jaromeř, Slaupno až do Kopidlna, kdež měl sestru. Po jeho odjezdu nejvyšší strážmistr Nauendorf nawštíwil sám klášter, a napomínal i ostatních řeholníků, aby se wzdálili, pokládaje swé postawení vlastní za nebezpečné. Ale supřewor tehdejší Odo Kahlert nechtěl, aby klášter zůstal prázden, a řekl, že setrwá, byť měl býti odweden. Obáwání nejvyššího strážmistra se pak nesplnilo; Prusi ustupowali ty dni vždy ještě něco dále na swém zpátečném tažení, tak že konečně opustili i Braumow. Tudy se přewor nawrátíl z Medhuje již po pěti dnech (10 Října), a nejspíš zároveň také řeholníci ze Starkowa. Jen praeses Aemilian opozdil se s nawrácením do kláštera až do 16 Října, a

spôsobil si tím přísnau důtku od přewora i obžalobu jím 1778
u opata.

Při nastávající zimě wojska obau wálčících stran dala se na odpočinutí; s obau stran však dály se příprawy k obnovení boje napřesrok s wětšími než dotud silami, ač se mezitím počalo také wyjednawati o mír na sjezdě w Těšně. Nad wojskem císařským, které mělo zimní byty blíž pomezí hrabstwí Kladského, postawen byl co welitel *Wurmser*, s hlawním bytem w Nowém městě, proti němuž welel we Kladsku wždy ještě pruský general *Wunsch*. Když tuhá zima a welké 1779
sněhy w měsíci Lednu roku 1779 zdály se nejjistěji zabezpečowati klid zbraní, strhly se mezi oběma wůdci najednau prudké boje, které hrozily i krajinu Polickau učiniti bezprostředným dějištěm wálky. Welitel císařský dal dne 18 Ledna nenadále udeřiti na Prusy w ohražených polních u Štiwnice za Dušníky, a s jiné strany zároveň na posádku pruskau w Bystřici (Habelswerdě). Naši obau míst dobyli, a w Bystřici celý pluk pruský zajali. Hned potom, dne 20 Ledna, wloženo jest do Police něco wojska, dvě totiž skadrony husarů a oddělení Charwátů od pluku Wiedowa s majorem, jenž se ubytowal we klášteře. We Braumowě bylo již předtím něco husarů a Charwátů; nyní wložena jest malá posádka charwátská také do Wünschelburka, ježto se welká část hrabstwí Kladského nacházela w rukau císařských.

Prusi celé čtyry neděle nic proti tomu neučinili; konečně však dne 17 Unora wedením knížete z Anhalta najednau překwapili posádku Braumowskau. Nespatření pro silnau mlhu přiblížili se k městu, když se w něm nenacházelo wíce než 40 mužů posádky charwátské, která mezitím s nejmětší část byla rozložena po wsech. Po tuhé obraně, která trwala tři hodiny, musili se naši wzdati, a Braumow dostal se opěty w moc Prusů. Ostatní Charwáti asi s 30 husary ustaupili z Křinice a něco později také z Dittersbacha k Hutberku, z Božanowa pak do hor za Řeřišným.

Na zpráwu o tom přijel již nazejtří (18 Unora) general *Wurmser* do Police, kdež od několika dní předtím byl we

1779 kláštere ubytován také plukovník od pluku Wiedowa jménem Piza. Z rozkazu onoho zahrazeny jsau wšecky cesty přes Stěny silnými záseky a postaweny na nich stráže. Dne pak 20 Unora Wurmser časně ráno vytáhl s wojskem, které měl při ruce, i s děly k Hutberku a přes les, na jehož kraji stánu blíž Heitmánkowic. Prusí vytáhli proti němu z Braumowa rovněž s děly, i střílelo a plenkowalo se mezi oběma stranama bez značné škody. Padlo několik husarů a několik raněno; naši pak zajali jeden piket husarů pruských. Po dvanácté hodině o poledni nawrátil se Wurmser do Police, a odpoledne brzy potom přijel sem také general *Wartensleben*, kterýž bydlil několik dní w jídelně w praelatuře. Poněwadž Prusů na Braumowsku přibýwalo, tak že prý wzrostl počet jejich až na 14.000 mužů, při nichž nacházel prý se i korunnf princ, konali další příprawy k boji s nimi. Dne 23 a 24 Unora dovezeno k tomu cíli 16 děl přes Polici k Hutberku. Dne 3 Března potom vytáhl nejvyšší strážmistr *Nauendorf* s četným oddílem wojska w noci po cestě k Braumowu, aby Prusy znepokojil, při čemž zajal jednoho důstojníka s dwadeceti a několika sprostými. Byl to jen pochod na zwědy, po kterém Wurmser mínil sám na nepřitele udeřiti, aby jej z Braumowa vypudil. Ale již o dva dni později (5 Března) přišlo mu náweští od krále pruského z Kladska, že se jednalo o mír. Wurmser nicméně wyprawil ještě 6 Března Nauendorfa opět času nočnfho na Braumowsko, kdež od něho Prusí wypuzení jsau z hořejších wesnic. Nazejtří potom (7 Března) počalo se však příměří, pod kterým wojsko naše podrželo na Braumowsku řečené hořejší wsi, jmenowitě s Dittersbachem a Březowau, jakož i polowici Křinice a polowici Božanowa; Braumow a jiné wsi zůstaly osazeny od Prusů.

Následkem toho general Wurmser hned 8 Března odpoledne odjel do Opočna, a odtáhlo z Police také wojsko wětším dílem. Zůstal tu toliko *Wartensleben* s některým počtem Charwátů, ubytowaw se zatím na radnici we městě. Trwalo pak ubytowání toto ještě víc než dva měsíce. Mezi tím časem wyhořel dne 1 Dubna klášter Menších bratří

w Krňowě we Slezsku, jak se za to mělo ohněm podloženým 1779
od Prusů, kteří tam leželi posádkau. General Wartensleben, dostaw o tom dne 7 Dubna dwa dopisy w ten způsob swědčící, ukázal je přeworowi Polickému, a radil mu, aby wzkázal klášterníkům Braumowským napomenutí k bedliwosti, by se jim podobně nestalo od posádky pruské w jich městě. Přewor nemeškal wyprawiti posla s takowým wzkázáním; ale dřiw než ten ještě došel do Braumowa, wypukl skutečně oheň w klášteře téhož dne k večeru we čtwrt na sedmau, a stráwil klášter i třidcet domů w podměstí.

Tepřw o pět neděl později, dne 13 Kwětna, přišla konečně zpráwa potěšitelná o zawření míru w Těšíně. Hned nazejtří dne 14 Kwětna opustili Prusi Braumow, a dne 20 Kwětna, odjel z Police general Wartensleben, za ním pak druhého dne (21 Kwětna) odtáhlo také wojsko charwátské.

Dle nejvyššího nařízení, které přišlo do Police dne 4 Čerwna, mělo zawření míru tohoto wsude slaweno býti způsobem jak nejskwělejším w neděli po božím těle, která připadala na 6 Čerwna. Sausedé Poličtí usnesli se o způsob slawnosti takowý, že ku processí toho dne ráno i odpoledne wytáhli mladší sausedé se zbraní, rozděleni na dvě setniny w stejném kroji, jedna setnina zelená, druhá swětle modrá, a hojně stříleli jak z pušek w celé řadě tak z pěti moždířů postawených na Strážnici. Každá setnina měla swého setníka, poručíka a praporečníka, nad oběma pak byl majorem kupec Ignatius Chmel. Střelba prý tak ausečně se konala, že se důstojníci wojenští, jichž několik ještě zůstawalo w Polici, dosti tomu diwili, a jeden z nich napsal zpráwu o slawnosti té do nowin Baireutských, což obywatelům Polickým činilo welké, tehďáz ještě wzácné potěšení. Z uznalosti za toto wynasnažení wrchnost wykázala aučastníkům sud piwa a radda městská druhý sud. Ozbrojenci městští uzavřeli užití daru toho zwláštním způsobem. Wytáhli totiž we středu potom dne 9 Čerwna do pole ku Klučku, a rozbili tam deset stanů, na způsob ležení wojenského, we kterém mínili po wojensku pobyti až do pátku. Ráno a wečíř bylo bubnowání, o po-

1779 lednách slavné zavádění na stráž a jiné zvyklosti vojenské. Přitom se wesele popfjelo w hojnosti jak piwa tak wina, jehož pan major Chmel ze swého winného skladu dal prodawati žejdlík po třech kreycařích. We čtврtek (10 Čerwna) jakožto w oktaw božho těla, wytáhlo se po wojensku z ležení tohoto opět ku processí, které tehďáz ještě wždy toho dne býwalo. Pro silný dešť musilo processí konáno býti w kostele; proto wšak předce střílelo se dosti. Ale w dešti a blátě nechtělo se potom weselým sausedům dáti se odpoledne zase na pochod do ležení, jak bylo prwotně ustanoweno. Dali tedy stany již toho dne strhnauti, a skončili slawnost swau do wečera spolu s manželkami swými tancem we sladowně při panském piwowáře.

Později přijel toho roku *císař Josef II* do Police na obfždce po hranicích, kterau předsewzal opět jako po wálce sedmileté k ohledání míst, kde se we wálce co znamenitého zběhlo. Ráno dne 9 Září přijelo předně šest wozů a jeden kočár šestispřežný s kuchaři, písari a jiným služebnictwem; císař sám pak, jenž byl přenocowal w Náchodě na děkanství, přijel odpoledne po druhé hodině po cestě od Radešowa, odkudž na rynek wjel uličkau w rohu wedlé domu tehďáz obecnho (č. 79). S ním přijeli generalowé Wurmser a Braun, tři důstojníci od generalního stábu, celkem průwod 17 osob. Na rynku čekala ho radda městská a sausedstwo mladší opět po wojensku we swém stejnokroji. Císař přehlídnuw je, w pohledu na zelený kraj prawil k swým generalům: Halb russisch, aber doch schön. Potom odebral se do kláštera, kdež služebnictwo bylo připrawilo byt. Řeholníci čekali jej w chodbě dolejší s přeworem w čele, kterýž jej prowodil do pokojů opatowých. Císař hned po schodech rozprávěl s ním o rozličných wěcech, tázal se o opatowi, o počtu řeholníků, o škodách od Prusů; a po krátké chwíli wyšed z pokoje a přijaw písemné žádosti od lidí příšlých, opět dal se do řeči s přeworem o posledním ohni Braumowském, při kterém také archiv klášterní shořel. Ubezpečowal, že jestli shořely důležitě listiny, nemůže z toho přijíti škoda klášteru na majetku

jeho; co klášter nyní drží, že mu nikdo w to sáhati nemůže. ¹⁷⁷⁹
(Wláda jeho brzy potom sáhla na jmění klášterů, nehledíc na shoření ani na neshoření listin.) Potom byla tabule, při které obědowali s císařem toliko dwa generalowé a tři důstojníci wyše zmínění. Wečír komorník císařůw odewzдал přeworowi 25 dukatů pro chudé a 15 pro služebnfsky kláštera. Císař také nepřijal ničeho zdarma pro potřeby swé a swého komonstwa; klášter však udal ceny jak nejnižší; celá útrata, která byla klášteru zaplacena, činila 48 zlatých. Krom toho císař poslal také šest dukatů sausedům, kteří we swém wojenském kroji konali stráže w klášteře. Ráno dne 10 Září císař časné wstal, chtěje wyjeti w 6 hodin; dříwe však požádal přewora, aby od něho přijal zpověď, k čemuž postavil mu sám stolicí a wedlé ní přiklekl na klekátku. Potom ještě rozprávěl s ním o sedlském wzbauření, a kázal pozdrawowati opata. Cestau swau zaměřil potom k Řeřišnému; přejel tam přes hory k Božanowu, odtamtud při kraji lesů pod Stěnami k Martinkowicům, ku Křinici, konečně k Heitmánkowicům, tam kde posledně Prusi byli leželi proti Wurmserowi. Dále se obrátil k Teplici, kdež pozdě obědował, a zůstaw přes noc na faře, druhého dne (11 Září) odjel ke Trutnowu.

Mezi wálkau pruskau pořád ještě trwaly newlídné poměry mezi opatem Štěpánem a biskupskau konsistoří w Hradci; ¹⁷⁷⁸
i přišlo z nich ještě zase k nové rozmíске z přičiny *kostela Machowského*. Roku 1778 dne 14 Října byl zemřel děkan Náchodský Wácslaw Kadaňský w Kladsku, kamž jej byli Prusi odwedli w zajetí. Nástupcem jeho w děkanstwí stal se týž missionář biskupský, který byl ode dwau let prozatímným duchowním spráwcem w Machowě; konsistoř pak bezpochyby pro nedostatek prostředků neustanowila po něm žádného nowého duchowního spráwce, nýbrž nařídila faráři Polickému Jiřimu Wackowi, někdejšímu spráwci kostela Machowského z řehole, aby zase týmž spůsobem, jak jindy býwalo, duchowní spráwu w Machowě wzal na sebe. Dle rady přewora Ambrože Brinke farář toho odepřel, wymlauwaje se na zápowěď opata, jehož smýšlení w té věci přewor na ten čas

1778 toliko se domýšlel, a udáváje také za příčinu trvající posud při o Machow s panstwím Náchodským. Konsistoř však, nechtíc tomu dáti místa, opětowala swůj rozkaz (23 Listop.) s pohrožením, že bude-li se farář wzpíratí, dosadí administratora ze swětského duchowenstwa nejen w Machowě ale i w Polici. Dána odpověd, že opat swolití nechce z té příčiny, že se stalo klášteru pohanění vypuzením kněze řeholníka; že by se mohlo podobně státi i podruhé, pokud by wrchnost Náchodská nezaručila klášteru napotom držení pokojného; také žeby klášter od Machowských musil žádati, aby něco více přispíwali než jindy.

Na to přišel ještě mnohem přísnější dopis od konsistoře dne 1 Prosince. Zatím však přewor obdržel určité nařízení od opata Štěpána, i odpověděl w jeho jméně, že jest ochoten spráwy kostela Machowského zase ujmauti se, však aby prwé wrchnost Náchodská učinila jakési odprošení za předešlou urážku, aby zaručila, že se budaucně nic podobného nestane, i aby Machowští něco více přidali w odplatu za sprawování kostela jejich. Po tomto dopise přišla odpověd mírnější od konsistoře (16 Prosince), a po některém dalším wyjednávání obdržel přewor od opata Štěpána již dne 1779 2 Ledna 1779 rozhodnutí, aby byla správa kostela Machowského znouwu přijata starodávným způsobem; toliko měl přewor psáti úřadu Náchodskému, žádaje, aby odtamtud někdo poslán byl do Machowa prwní neděli příští, když měl kněz z kláštera ponejprw zase konati tam služby boží, kterýž by jej k tomu se ctí uwítal; což nepochybně stalo se. O šest let později přišlo konečně ke zřízení samostatné fary w Machowě nařízením císařským dne 24 Září 1785, jímž dosazování faráře a přidáného jemu kaplana, ač opatřených platem z náboženského fondu, zústaweno jest opatowi a klášteru.

Nedlauho po odjezdu císaře Josefa z Police, dne 12 Října roku 1779, došlo přewora Polického Ambrože nařízení podiwné od opata Štěpána z Wídně, dle něhož měly konventy we dwau klášterfích, Břewnowském a Polickém, býti zrušeny a zachowáni býti konwentowé toliko dwa, w Braumowě a we

Walštátě. Za příčinu udával opat, aby klášter snáze mohl ¹⁷⁷⁹ wyweden býti z dluhů, we kterých posawad wázl dlfem od wálky sedmileté. Prawá příčina zdá se však že byla tajena. Opat Štěpán, jakožto u vysokém úřadě při dwore stojící, znal nejspíš úmysly budaucího panowníka, císaře Josefa, klášterům nepřiznivé, a hleděl předejítí zrušení některého ze swých klášterů w Čechách zdánliwým spojením jich wšech-ných tří w jeden. Dle nařízení onoho mělo w Polici zůstati jen šest kněžf: P. Simpert Rudlof co superior (tak že hodnost přewora měla přestati), Joscio Ceyp co provisor, Filipp Wolf, jenž mezitfm již od roku 1777 přebýwal zase w klášteře Polickém, co farář a nejspíš zároweň co praeses bratrstwa, a tři jiní co kooperatoři, Ferdinand Adamec, Gothard Hlawa a Vincentius Seidl.

Když přewor Ambrož Brinke nařízení toto teprw dne 14 Října přečetl druhým řeholníkům Polickým, prohlásil se předně P. Simpert rodilý ze Slawkowa, tehďáz 76letý, že pro vysoký wěk swůj přednostenstwí přijmouti nemůže, pročez přewor posawadní k žádosti druhých swolil prozatím w úřadě swém zůstati. Téhož dne však psal mu přewor Braumowský, že w klášteře tamějším teprw nedáwno wyhořelém není místa pro tolik řeholníků, co jich tam mělo přibýti, a že proto žádá opata, aby od úmyslu swého upustil. Nadto pak bylo ještě dříwe také od sw. Markety psáno opatowi, a představeny mu důwody, pro které pokládáno tam předsewzetí jeho za nebezpečné, a uzavřeno nestěhowati se, až by sobě wěc důkladněji rozmyslil. Následkem toho také konvent Polický uzavřel prozatím ničeho neměnití; neb i tu nikdo toho úmyslu neschwalowal. Opat Štěpán z počátku nechtěl dbáti na tyto námítky, a již dne 15 Října došel přewora dopis od sw. Markety, že se odtamtud několik řeholníků dalo již na cestu do Braumowa, poněwadž by opat úmyslu swého změnití nemínil. Do Police oznámil opat swolení swé, aby přewor až do rozejití konventu zastáwal posawadní úřad swůj; potom měl se odebrati za provisora do Walštata, a superiorem měl býti P. Anastasius Veit, opět Němec, rodilý z Bystřice w Kladsku,

1779 tehďáz 64letý. Rozkaz tento přišel dne 26 Října, ale již 30 Října potom proti nadání přišel rozkaz opačný, aby prozatím vše zůstalo při starém; toliko přesazen skutečně P. Ambrož za provisora do Walštata, a P. Anastasius jmenován w Polici přeworem. Opat Štěpán musil mezitím poznati staw věci jinak, než sobě dříwe předstawowal.

1780 Nowý přewor Polický zemřel již dne 27 Března 1780, a předstaweným kláštera byl prozatím supřewor tehdejší Odo Kahlert, rodilý z Martinkowic na Braumowsku. Ten, žádostiw jsa, státi se přeworem, zle prý očernil wšecky spolubratry Polické u opata Štěpána, který toho roku zase jednu přijel z Wídně nawštíwit swé kláštery. Do Police přijel dne 24 Kwětna wečír. Ráno (25 Kwětna) odjel do Braumowa, odtamtud však zase přijel dne 27 Kwětna wečír, a w neděli dne 28 Kwětna slaužil předce jednau také welkau mši w kostele Polickém. Potom odjel do Walštata, a wrátil se odtamtud po čtyrech nedělích (29 Čerwna). Tu držel kapitulau dne 30 Čerwna, we které dal řeholníkům nelibost swau na jewo nařizenímí welmi přísnými, týkajícímí se kázně a pořádku domácho we klášteře, kterými zwláště obcowání s lidmí we městě welice jest obmezeno, tak že neměl žádný řeholník vycházeti do města bez zwláštneho powolení přeworowa, a nikdy ne sám jeden, než dwa pospolu; nikomu pak swět-skému nemělo býti dowoleno, nawštíwiti řeholníka w pokojíku jeho. Přičítalo se to práwě pomluwám supřewora Odonu, který se však potom předce přeworem nestal. Opat Štěpán, odjew hned prwnho dne potom (1 Čwce.) k sw. Marketě, jmenowal odtamtud přeworem Heřmana Schneidra, někdy praesesa bratrstwa Polického, kterýž nastaupil úřad swůj dne 24 Čerwence; asi pak o měsíc později (23 Srpna) vzdálen jest P. Odo z Police do Walštata, a na jeho místě stal se supřeworem Aemilianus Malha, praeses bratrstwa Marianského.

W klášteře Polickém bylo tehďáz 16 řeholníků, k nimž od 8 Října potom přibyli ještě čtyři bratří studující poslaní sem z Walštata, jimž byl professorem theologie P. Bonaventura Müller, Wídeňák, tehďáz 35letý. Krom něho byl tu také

professor hebrejštiny Leander Schiffer z Kauřimě 36letý. Provisorem byl posud Joscio Ceyp, farářem Jiří Wacek. P. Filipp Wolf byl toho času swátečným kazatelem; P. Ferdinand Adamec byl určen k zastávání správy duchovní w Machowě. Na odpočinku přebýwali tu staří dva kněží Tadeáš Grüner († 1782) a Simpert Rudlof († 1786), obadwa 77letí. K tomu přibyl roku 1781 někdejší přewor Polický Matauš Zech, jenž byw 12 let provisorem we Walštatě, wyžádal sobě zde rovněž odpočinku, newíme z jakých pohnútek.

Dne 19 Září roku 1780 wyšel oheň z komína w klášteře nad kuchyní, který stráwil část střechy na straně polední, ale dosti brzy spozorován, shonem lidí uhašen jest bez dalšího rozšřfení.

Téhož roku dne 3 Prosince přišlo spěšným poslem od konsistoře nařízení čtyřicetihodinové pobožnosti za císařownu *Marii Terezii*, která se byla těžce roznemohla; i wykonána jest pobožnost ta w Polici dne 4 Prosince. Mezitím byla však *císařowna zemřela* již dne 29 Listopadu, a konaly se zádušní služby boží za ni dne 17, 18 a 19 Ledna 1781. Nastala nyní vláda císaře *Josefa II*, za které počaly se hned kwapem díti welké změny w rádech církewních i státních we směrech nejrozličnějších, na nichž zakládal se odtud nový pořádek we správě weřejné a w jiných poměrech společnosti. Podrobné wypsání změn těch přesahowalo by meze wyprawování tomuto ustanowené. Potěšitelná stránka jich záležela zwláště we zrušení přílišné neswobody lidu poddaného, pod kterau sténal od času wálky třidcetileté. Jím podstatně se změnil také na Policku posawadni řád we poměrech města i wesnic ku klášteřu co wrchnosti. Že přitom jmenowitě město prospíwalo, patrnó jest jak z jiných některých okolností, tak opět také z množení se obywatelstwa a počtu přibytků, ač pokrok ten byl značný také již za posledních let panování Marie Terezie. Přibylot w době od smrti opata Fridricha až do smrti císařowny (1773—1780) celkem 13, za císaře Josefa II w prwních šesti létech 21, a později ještě 12 domů neb chalup. Pořád ještě množil se počet domů na Záměstí,

1781 tak že se dílem šffilo dílem zahušťovalo; když pak tam nepostačovalo místo ku přistawování pohodlnému, počala obec nejprvé roku 1779 wykazowati městiště na *Splachowé* tak zwaném, totiž pod městem na obau stranách potoka při wchodu do Mezihoří, a od roku 1782 na dráhách na straně jižní od města, kdež tudy wzala začátek tak zwaná *Nowá ulice*.⁸⁸⁾ Při nowém sčítání lidu předsewzatém za císaře Josefa roku 1786 napočítalo se obywatelů w Polici 1404.

Wedlé dobrého stawu *města* počaly *klášteru* Polického mu za panování císaře Josefa nastáwati neblahé wyhlídky w budoucnost. Již roku 1781 přišlo obecné nařízení císařské w měsíci Čerwnu, jímž zakazowalo se všem klášterům w zemi přijmáti novice, dokud by nebyl každému od vlády ustanowen počet jich, který neměl býti překročen. Hned však od počátku roku 1782 začalo se rušení welkého počtu klášterů nejrozličnějších řádů; z čehož owšem wznikal strach i w klášterech poslušenství Břewnowského, aby se i z nich některý nepotkal s týmž osudem; a zdá se, že vláda záhy pomýšlela jmenowitě na zrušení kláštera Polického; ale wplyw, kterého požíwal opat Štěpán Rautenstrauch při dvoře císařském, zdržowal wywedení toho úmyslu.

We správě kláštera stala se ty doby opět změna již od začátku roku 1782, ježto opat Štěpán na místo P. Heřmana

⁸⁸⁾ W pořádku dle letopočtu wystaweny byly: roku 1773 č. 59 (za č. 68) w hořejší ulici; 1775 č. 127 na Záměstí; 1776 č. 24 (oddělené od č. 23) w hořejší ulici a č. 178 (od č. 179) na Záměstí; 1777 č. 58 na obci při potoce za hořejší ulicí, č. 73 (od č. 72) w hoř. ulici a č. 207 (za č. 82 w rynku); 1778 č. 136 na Záměstí; 1779 č. 95 (od č. 96) w rynku, č. 118 na Záměstí, č. 193 na Splachowé; 1780 č. 119 a č. 123 na Záměstí; 1782 č. 41 (od č. 42) w hořejší ulici, č. 120 na Záměstí, č. 212 a 225 w Nowé ulici; 1783 č. 134 a č. 187 na Záměstí, č. 214, 220, 222, 223 w Nowé ulici; 1784 č. 83 (od č. 84) w rynku, č. 211 w ulici piwowárské, č. 213 a 214 w Nowé ulici; 1785 č. 122 (od č. 116) a č. 125 na Záměstí, č. 215, 219 a 221 w Nowé ulici; 1786 č. 192 na Splachowé, č. 218 w Nowé ulici; 1787 č. 124 a 188 na Záměstí, č. 189, 190 a 191 na Splachowé, č. 216 w Nowé ulici; 1788 č. 104 (od č. 105) we hlavní ulici a č. 135 na Záměstí; 1789 č. 48 (od č. 49) a č. 62 (od č. 53) w hořejší ulici, č. 151 na Záměstí a č. 217 w Nowé ulici.

Schneidra, Čecha, tehďáž 67letého, ustanovil za přewora ¹⁷⁸² znowu Němce *Matauše Zecha*, ačkoli již 72letého, a k němu přidal také nowého supřewora P. Linharta Morata z Hradce Králowé. Předešlý supřewor a praeses bratrstwa *Aemilian Malha* dán jest na odpočinutí do Braumowa. Byl i on jako jeho předchůdce Filipp Wolf horliwý působitel w úřadě tomto, a byl také vydal tiskem zvláštní knížku ku potřebám bratrstwa Polického pod názwem: *Matka bolestná* (w Praze 1777 u Frant. Jeřábka). Po něm nawrácen jest *Filipp Wolf* zase ku praesesstwu, we kterém však bylo mu sauzeno dočkati se konce tohoto towaryšstwa. Neb již toho roku wyšlo jisté nařízení císařské o bratrstwach, následkem kterého opominuto jest w měsíci Dubnu potom obyčejné slavné přijímání nových audů. Potom nicméně zase pokračowalo se w obyčejné činnosti až do roku 1784, we kterém nařizeno jest zrušení všech bratrstew. Z nawodu wikáře Náchodského jest sice ještě i potom dne 1 Kwětna toho roku držáno slavné výroční shromáždění pod záminkau, že *sápowěd bratrstwa* nebyla zde ještě ohlášena konsistoří biskupskau. Ale shromáždění toto bylo nepochybně poslední.

Mezitím přijel roku 1782 opat Štěpán do Police wečír dne 30 Září, a zdržel se tu dwa dni. Dne 3 Října odjel do Braumowa, a přijel zase 6 Října, ale wečír; a ráno potom hned w 7 hodin odjel do Slaupna, dále do Prahy a do Wídně. Z Braumowa přišlo od něho do Police nařízení, aby napotom we farním kostele zdejším byly konány wšecky služby boží celým během roku, jakoby klášterního kostela ani nebylo, a tak též zase w klášterním kostele beze všeho ohlížení se na kostel farní; nebo předtím, jak na swém místě ukázáno, dwa ty kostely jistým spůsobem se doplňowaly. Zdá se, že i toto nařízení sauwiselo s obáwáním zrušení kláštera Polického, poněwadž bylo poněkud zásadau wládní, aby takowé kláštery, které slaužily k správě duchowní, rušeny nebyly.

Přewor Matauš Zech zůstal w Polici w úřadě tomto nezcela ¹⁷⁸³ dvě léta. U vysokém wěku swém byl roku 1783 w měsíci Listopadu powolán k místu pro něj milejšímu za přewora do

*

1783 Braumowa. Na jeho místo nastoupil za přewora w Polici dne 16 Listopadu *Jakub Chmel*, tyž který po smrti opata Friedricha měl některau naději zwolenu býti za opata proti Štěpánowi Rautenštrauchowi. Tehdáž byl přeworem u sw. Markety od roku 1770, a jakožto muž učený byl po přestěhování opata Štěpána do Wídné náměstkem jeho w úradě direktora fakulty theologické w Praze i císařským censurem. Roku však 1779 upadl, newíme z jakých příčin, w jakausi nemilost opata Štěpána, kterýž jej přeworstwí zbawil a bezpochyby také byl půwodem, že mu císařské ony úřady jsau též odňaty,⁸⁹⁾ o něco pak později přesadil jej do Braumowa (w Čerwenci 1780), kdež zůstawen byl beze všeho zvláštního powolání. Nyní teprw nějak se s ním musil udobřiti. Zároveň stal se Bonaventura Müller suppworem, a buď tauž dobau buď o něco dříve ustanowen také nový farář Martin Jesenský ze Sádové na místo Jiřího Wacka, který se nawrátíl k někdejšímu powolání swému co ředitel kůru. Wšech řeholníků Polických bylo tehdá již jen 14, wesměs kněží. Krom Filippa Wolfa zdá se že byl mezi nimi horliwým Čechem také nový farář Martin Jesenský. Jím při processí o božím těle roku 1784 zawedeno jest ponejprw zpíwání Pange lingua jazykem českým; jest mu to však již roku 1785 zapowěděno od přewora Jakuba jakožto nowota.

Při sklonku roku 1783 byla w Polici i w Braumowě ještě jednau krajská kommissí z příčiny sedláků, kteří se zpěchowali robotowati (30 Listopadu a 1 Prosince). Po některé přísnowi užité toliko w Braumowě dali si na Policku říci, že zanechali odporu. W roce potom jednalo se o obecné zrušení roboty wýkupem, a byla opět kommissí krajská dne 21 Září w Braumowě a dne 25 Září w Polici. Wšecky obce, tážány bywše, zdali si přejí wýkup, přiswědčily. Wěc ta však

⁸⁹⁾ Dotýká se toho præses Aemilian Malha w pamětní knize bratrstwa Polického, prawě o opatowi Štěpánowi k roku 1780: Pragam se contulit, ubi S. Margarethæ monasterium præsentia sua letificavit, iis exceptis, qui ad ejus spectum non admisi, uti P. Jacobus, Robertus et Leonardus.

tehďáž, wzata we spojení s nowau saustawau berniční, kterau 1764
zamyšlel císař Josef, nedošla konce.

Opat *Štěpán* byl krátce předtím (od 1 Září) we Slezsku,
odkudž čekali jej we Braumowě a w Polici; ale nepřijel, nýbrž
z Walštata jel přímo do Prahy a odtamtud do Wídně. O rok 1785
později, dne 12 Října 1785, přišla do Police zpráva nena-
dálá o smrti jeho. Byl onemocněl a w krátce *zemřel w Ja-*
geru (30 Září) na cestě k spatření stawu studií theologických
we králowstwu uherském. Zpráva byla zastrašující, poněwadž
se tušily následky pro osud kláštera Polického.

Přewor Jakub Chmel zajel ještě téhož dne do Braumowa
na radu, co činiti, a wrátiw se, swolal nazejtří kapitulu
(13 Října), we které se jednalo o nejpilnější potřeby té chwle,
a uzavřeno w dorozumění s konventem Braumowským, aby
posláni byli do Wídně dwa zřízenci jednak za přičinau wolby
nowého opata, aby se obdrželo powolení k ní od vlády, jed-
nak ku přejmutí pozůstalosti opatowy. Ustanoweni k tomu
Jakub Chmel přewor a Coelestin Scholz sekretář zemřelého
opata. Odjeli již dne 16 Října, a dne 5 Listopadu přišel
dopis od prwního z nich, že jest naděje nemalá jak na po-
wolení wolby tak i na zachowání kláštera Polického. Druhý
dopis následowal, že rozkaz císařský, kterým swoleno k wolbě,
odešel již do Prahy ke gubernii; w přičině pak kláštera Po-
lického že ještě není se spauštěti wš naděje. Wěc pozů-
stalých po opatowi Štěpánowi našli poslowé méně, než se na-
dáli; w penězích wšeho wšudy sto zlatých. Naděje, které se
jim o kláštere Polickém snad dělaly we Wídni, byly wšak
liché. Než dopis přeworůw došel do Police, byly *rozkazy ke*
zrušení kláštera již wydány; neb již pozejtří (14 Listopadu)
k wečeru přijel do Police krajský Hradecký Antonin Haniš
se sekretářem, aby o tom učinil řeholníkům oznámení i aby
dal učiniti *inventář* o wěcech kláštera. Nazejtří, dne 15 Listo-
padu, swolání jsau wšichni do refektáře, a krajský dal čísti
rozkaz gubernia o sepsání inventáře, které se mělo státi,
aby do skutečného zrušení kláštera nic nesmělo z něho býti
odcizeno. Hned tedy odpoledne počaly se spisowati wěci w sa-

1785 kristii, w refektáři, w jídelně, všechen nábytek w jednotlivých pokojích, též obrazy w chodbách, w museu, w kapitule. Poněwadž bibliotheka neměla katalogu, musil supřewor Bonaventura Müller slíbiti zhotowení jeho do osmi dní a zaslání ku krajskému úřadu do osmi dní. Se vším ostatním byla kommissi we dwau dnech hotowa (17 Listop.), a odjela dne 18 Listopadu.

Teprw potom wrátil se přewor Jakub Chmel s druhým zřízencem P. Coelestinem z Wídně do Police (21 Listopadu), a drzew kapitolu ke zwolení dwau zřízenců, kteří by zastupowali klášter zdejší we společném sboru správním do času zwolení nowého opata (22 Listopadu), odjel do Braumowa již 23 Listopadu, aby tam spolu s P. Coelestinem učinil zpráwu o porízení we Wídni. Zřízenci zwolení byli P. Filipp Wolf a jeden z mladších kněží, teprw od nedávna w Polici přebýwající, Damian Holas rodem z Kauřimě. Po učiněné zprávě poslu w Braumowě (24 Listopadu), která potom čtena obzvláště také w Polici (26 Listopadu), zwolen jest Jakub Chmel za předsedu onoho správního sboru na čas uprázdňení opatství (2 Prosince), za kterauž přčinau přebýwal od té doby wětším dílem we Braumowě, a supřewor Bonaventura zastáwal w Polici jeho místo.

1786 K *wolbě opata* ustanowen byl den nejprw na 4, potom však teprw na 10 Ledna. Již dne 2 a 3 Ledna přijeli proto do Police účastníci wolby od sw. Markety, kterých bylo osm; když pak teprw zde zwěděli o odkladu, čtyři z nich zůstali pohostinu w klášteře zdejším, druzí čtyři však odjeli dále do Braumowa. Dne 8 Ledna přijeli k večeru císařští kommissari ustanowení k wolbě, jíž předsedati měl opat zrušeného již kláštera sw. Mikuláše na Starém městě Pražském. Zůstawše w Polici přes noc, doprowázeni jsau dne 9 Ledna odpoledne od několika řeholníků a od hospodářských úředníků až do Braumowa. Ozbrojení sausedé Poličtí postavili se jim ku počtě přítom. Dne 10 Ledna časně ráno jeli potom ostatní řeholníci Poličtí na saních k wolbě do Braumowa, při kterézto dosáhl zwolení dosawadní přewor Polický *Jakub Chmel* čtyřiceti třemi hlasy.

Dne 12 Ledna wrátili se kommissaři císařští z Braumowa do Police; zde pak nazejtří vykonali další krok wztahující se ke zrušení zdejšího kláštera. P. Bonaventura musil do rukau krajského Hradeckého přísahati, že se s jeho wědomím neztratila ani neztratí žádná kniha z bibliotheky kláštera; potom zapečetili schrány se stříbrem a s ornaty opatskými; nazejtří pak odjeli (14 Ledna).

Nowý opat Jakub přijel z Braumowa do Police dne 19 Ledna na poledne. Řeholníci uwítali jej w dolejší chodbě klášterní, čehož účastnila se také městská radda Polická; přitom bylo bubnowáno a traubeno i stříleno z moždířů; po uwezení pak opata do pokojů jeho byla hostina s hudbau. Opat jmenowal téhož dne posawadního supřewora *Bonaventuru superiorem* kláštera na krátký ostatní čas jeho trwání. Sám chtěl dne 23 Ledna odjeti do Prahy, ale roznemohl se mezi tím na nohy, a nemohl odjeti než o tři neděle později (13 Unora). Již dne 4 Března oznámil do Police písemně konečné nařízení císařské, wydané dne 14 Unora o zrušení kláštera takowým způsobem, že měl toliko konwent zdejší přestati, správa však panstwí ponechána býti opatowi Břewnowskému, tak aby čistý důchod z něho powinen byl odváděti do náboženského fondu králowstwí českého. Určitě bylo přitom nařízeno, aby všecko jmění kláštera Polického bylo přiwtěleno ku klášteru Braumowskému; w Polici aby zůstalo jen tolik kněží, kolik bylo potřeba pro spráwu duchowní, totiž jeden co farář a čtyři kaplani; ostatní aby přesazeni byli do jiných klášterů; pro každého, co jich dotud w Polici bylo, wykázáno z důchodů panstwí 300 zlatých na kněze, 150 na bratra laika; ostatek měl odváděn býti do náboženského fondu, což však wypočteno jest na pewnu summu každého roku, totiž 4583 zlatých. Ku provedení toho měl opat ustanowiti swého plnomocníka, který by jmění kláštera přejal zase zpět od císařských kommissarů k rukau kláštera Braumowského. Opat Jakub ustanowil k tomu přewora Braumowského Matauše Zecha (18 Března), a odewzdání stalo se krajským Hradeckým, který za tau příčinau přijel do Police

1768 dne 19 Dubna. Řeholníci Poličtí drželi naposledy ještě kůr dne 23 Dubna; potom následovalo jich přestěhování.

Bylo tehdáž přebývajících ve klášteře Polickém 16, o dva více než před třemi léty, totiž Bonaventura Müller superior, Leo Viktora provisor co nástupce Joscia Ceypa zemřelého před rokem (1785 25 Ledna), Martin Jesenský farář, Filipp Wolf co swáteční kazatel, Gothard Hlawa kuchynský, Ferdinand Adamec kooperator pro Machow, Sigmund Hiller, Damian Holas a Innocentius Kliman co kooperatoři w Polici, staří dva kněží Simpert Rudlof a Heřman Schneider na odpočinku, Jiří Wacek a Aemilian Malha (zase z Braumowa přistěhovaný) co nemocní, mladší dva kněží Pawel Berger (29letý) a Rudolf Peřina (27letý), konečně bratr Kornelius Schmid truhlář.

Letopis příběhů pozdějších.

Za císaře Josefa († 1790).

- 1786 Nařízením císařským dne 17 Října snižen jest roční odvod z klášteřa Polického k náboženskému fondu na 3418 zlatých následkem shledání chyb ve prvotním výpočtu.
- 1787 Zrušen jest kostel farní Polický; též kostel na Ostaši a kaple Hwězdecká; onen s polem prodán Janowi Palatowi ze Žďára, kaple na Hwězdě barwíři Josefowi Therowi ke zboření. Zřizena lokalie w Bezděkowě.
- 1788 Zbořen jest kostel na Ostaši, a kříž z oltáře tamějšího postawen na hlavním oltáři kostela klášterního w Polici.
Téhož léta obec prodala mlýn městský w Polici.
- 1789 Neštowice silné.
Nařízením císařským dne 8 Října odvod z klášteřa Polického k náboženskému fondu opět snižen na 2365 zlatých.

Za císaře Leopolda II († 1792).

- 1790 5 Října postawen nynější kamenný kříž na rynku.
- 1791 7 Dubna zřizen jest nový magistrat na místě starodáwných konšelů, skládající se z purkmistra, jednoho zkaušeného a dwau nezkaušených radních. Prvním purkmistrem byl František Raiman; prwním zkaušeným radním Jan Sommer.
Téhož dne saused Polický Wácslaw Šrůtek kaupil statek zemský Dolní Teplice od pána z Wlkanowa za 40.000 zlatých.
5 Října prodáwany jsau ostatní věci ze zrušeného kostela farního (oltář, stolice, kruchta oc.).

Za císaře Františka (II) I († 1835).

- 1792 Farní kostel bývalý pobořen, kaupen byw k tomu od ředitelů paustwí Polického Františka Zity; jen wěž s částí presbyteria sůstawena co zwonice a hřbitovní kaple.

- 1794 Stal se farářem Polickým po Martinowi Jesenském Linhart Morati.
- 1795 Pře mezi obcí Polickau a Nizkosrbskými o pastwu na Rzu kraj-skau kommissi rozhodnuta rozdělením.
- 1797 29 ZÁŘÍ zemřel farář Polický Linhart Morati, po němž nastoupil dne 16 Listopadu Filipp Wolf.
- 1798 Ležela w Polici jedna setnina hraničářů pluku Brodského a ostatní jeden praporec w okolí od 20 Ledna do 18 Kwětna; odtáhla potom na Rýn.
- 1799 Pozorováno zemětřesení w Polici dne 11 Prosince.
- 1800 4 Kwětna slawilo se jubileum w den sw. Floriana a týden potom k díků vzdání, že Bůh Polici po celé minulé století od nešťastí ohně zachránil ráčil.
- Z příčiny vpádu Francauzů do Rakaus panští myslivci odebrali se k wojsku císařskému; potom postaweno z Police 6 mužů k le-gionu českému.
- Toho roku zřizena škola w Pěkowě.
- 1801 Po zawření míru Lunevillského (10 Unora) myslivci a legionáři se nawrátili.
- 1802 18 ZÁŘÍ jel skrz Polici arcikníže Karel Ludwík bratr císaře Františka.
- 1804 Po poděkowání purkmistra Frant. Raimana zwolen nový purkmistr Josef Dimbter.
- 1805 Welká drahota a hlad.
- Dne 21 Října zemřel opat Jakub Chmel.
- 1806 Když po bitvě u Jeny wojsko francauzské wpadlo do Slezska, po-loženo w Polici něco hulánů k pozorování hranic.
- Toho roku nastoupil opat Fortunatus Böhm.
- 1807 Na místo hulánů wloženi husaři do Police.
- Dne 22 Unora, když Prusi we hrabství Kladském, pěchota a jí-zda, tištěni od Francauzů překročili hranice české za Šonowem na Braumowsku, musili složit zbraň, a doprovázeni jsau od husarů našich hlub do země přes Polici, také dne 23 a 24 Unora we mno-hých malých zástupích. Mnozí prodávali lidem koně.
- 1808 Město Police stawělo 17 mužů k zemské obraně čili landwehru.
- 1809 Při opětném vypuknutí wálky s Francauzi s powolením vlády cí-sařské sbíral wéwoda Brunšwický tak zwanau černau legii w kra-jině při pomezí slezském, dílem ze zdejších dílem z Prusů přebíhají-cích; w Polici postaweny dvě setniny pěchoty, na Braumowsku jízda.
- 1811 Dne 15 Března čten jest powěstný finanční patent na radnici Polické.
- Ozbrojení sausedé Poličtí i toho roku prowázeli stělbau processí o božím těle (13 Čerwna) a w neděli potom (16 Čerwna), odpoledne pak w neděli tu jako někdy roku 1779 wytáhli do pole s tureckau hudbau wedením majora na koni, Emmanuele Thera, tentokrát na Žďěfinu, kdež měli radowánku w dřewěné síni schwalně k tomu wy-

- stavené. Nazejtří (17 Čerwna) zwolen jest nowý purkmistr Tadiáš Luňáček, i oslaweno to druhau vycházkau na Žďěřinu týmž způsobem. Swědčí to o stálém blahobytu od delšího času. Starý však saused Jan Průša, někdy konšel a primas, hledě na to, prawil, když táhli wesele okolo jeho příbytku: Rozlučte se s těmi dobrými časy; však za to utrpíte; a slowa jeho začala se brzy potom splňowati.
- 1813 K žádosti měšťanů Polických swolil opat Fortunatus k slawení 600leté památky založení kláštera Polického, a ustanowil k tomu den 15 Srpna. Dříwe však než k tomu přišlo, počalo dne 11 Srpna tažení wojsk pruských (asi 30.000 mužů), a dne 13 Srpna také ruských (asi 46.000) ze Slezska od Neurode přes krajinu Polickau ke spojení s wojskem císařským při pomezí saském proti Napoleonowi. Při wojstě ruském byl welkokníže Konstantin, bratr císaře Alexandra; ubytowal se w praelatuře; wojska ležela přes noc pokaždé we městě, we wsech i w ležení w polích pod Klučkem. Poněwadž průtahy tyto trwaly až několik dní po 15 Srpnu, musila slawnost 600letá odložena býti, a konána jest teprw 8 Září. Kázání, obsahující hlavní příběhy Polické od založení kláštera, wypracowal si ctihodný farář Filipp Wolf, ale zemřel den před slawností (7 Září) w 83. roce wěku; přednesl je, jak bylo od něho složeno, kněz Bernard Raudnický farář Machowský. Welkau mši měl opat Fortunat.
- 1814 Welká illuminací w Polici po dobytí Paříže, které se stalo dne 30 Dubna.
- Dne 7 Září stwrzen za faráře Polického P. Damian Holas (narozený w Chrudimi dne 1 Čerwna 1768).
- 1815 8 Prosince wložena setnina myslivců do Police na zimu; o několik dní později nawrátila se zdejší obrana zemská k domowu, a jest propuštěna; zbraně chowány po více let we klášteře.
- Kostel Polický wybílen w Srpnu.
- 1817 Jirchář Jan Lege wystawil si walchu w lukách mezi mlýnem pekařským a Mezihorním.
- 1818 Dne 2 Dubna zemřel opat Fortunatus.
- Toho roku wystawen jest nowý piwowár městský na swém nynějším místě (č. 200); počali kopati základy dne 27 Čerwence, a první wárka byla w něm dne 16 Listopadu. Starodáwný piwowár prostřed rynku odstraněn; počali jej bořiti 21 Září.
- Dne 22 Září zwolen jest nowý opat Placidus Beneš.
- Toho roku zazděny jsau postranní dvěře kostela, které býwaly se dwora praelatury, a místo nich později (1819) na stížnosti osadníků proti tomu uděláný jiné dvěře se strany opačné od zahrady klášterní.
- 1819 Postawena kašna prostřed rynku na tom místě, kde byl prwé piwowár.
- 1820 Zřizena jest první lékárna we městě Josefem Opicem (nejprwé w č. 102, potom na rynku w č. 82).

Téhož roku založena škola we Hlawňowě, přiškoleném předtím k Suchémudolu.

1821 Wystawena nowá škola w Suchémudole.

1822 Počala se rozepře mezi wrchností a městem i Bukowickými a Hlawňowskými o pole poplužní, když dne 24 Čerwence wrchnost oznámila, že miní pole tato nowě pronajmouti weřejnau dražbau; dne 23 Listopadu byla o to krajská kommissí w Polici, následkem které obě strany jsau odkázány na právní cestu.

Dne 6 Prosince zemřel tehdejší zkašený radní Polický Ladislav Benigni. Po něm nastoupil Ferdinand Fischer.

Wystawena toho roku nowě wížka nad kostelem nad welkým oltářem.

1823 Dne 6 Dubna hrom uhodil do šolcowny Suchodolské. Téhož roku zemřel někdejší purkmistr Tadiáš Luňáček, založiw nadání studentské předkem pro přátelstwo Luňáčkowské a Peyskarowské.

Dne 16 Čerwence otewřena nowá škola we Žďáře we přibytku najatém.

1824 Wystawena škola we Žďáře.

1825 9 Dubna stalo se narownání o poplužní pole, tak že postaupeny jsau měšťanům w stálý majetek za roční plat 1 zl. 30 kr. s korce.

Téhož roku zřizena jest škola w Hutberce.

1826 17 Čerwna dokonána jest stawba nové wěže nad welkými dwofmi kostela.

1828 Dne 12 Srpna zemřel farář Damian Holas, poslední z řeholníků Polických ze času před zrušením kláštera; dosazen za faráře dne 23 Září Bernard Raudnický, dotud přewor we Braumowě.

Dne 19 Listopadu vyhořel Pekařský mlýn.

1830 Půwodem radního Fischera počaly se zakládati sady na Strážnici.

Dne 8 Čerwna zemřel farář Bernard Raudnický, na jehož místo dne 20 Čerwence nastoupil František Brand, dotud farář Machowský.

1831 Z přičiny cholery, když vypukla we Slezsku, z wyššího nařízení postaweno dne 15 Září 19 lidí wesnických na hlídku k zawření hranic proti Nausínu a Pastorkowu za Řeřišným a za Lhotau. K témuž účelu přitáhl potom dne 20 Září jeden bataillon pluku Palombini z Hradce Králowé, z něhož 100 mužů postaweno w řečených místech na Policku, ostatní (bylo celkem 6 setnin po 180 mužích) obrázení na Braumowsko ku pomezí. Poněwadž kordon ten prokázal se býti neplatným, odtáhlo wojsko dne 24 Října.

1832 Zemřel radní Ferdinand Fischer.

Toho roku počala cholera wznikati nejprwě w Maršowě dne 8 Čerwence, potom w Dědowém, w Medhuji, později w Ledhuji, od 16 Srpna také w Polici. Zemřelo we městě 38 lidí, w celé farní osadě do 26 Září 214.

Za císaře Ferdinanda I (1835—1849).

- 1837 Opět byla cholera od 31 Října do začátku Prosince; zemřelo ve městě 27, v celé farní osadě 182 osob.
- Toho roku původem kooperatora Polického, P. Basilia Jedličky založena čtenářská knihovna prostředkem příspěvků měsíčních po 5 kr. stříbra. Braly se Pražské nowiny, Wěla a Kwěty, a kupowaly se knihy.
- 1839 Dne 18 Ledna wyhořela sladowna městská.
- 1842 Dne 19 Dubna vypukl veliký oheň w domě Josefa Lamky w rynku na podsíni (č. 18), kterým wyhořely tři strany rynku i s radnicí (č. 91—98, 17—23, 74—80) wyjma jen stranu západní, hlavní ulice po východní straně celá až ke strauze klášterního mlýna, západní w též délce wyjma jen poslední dům wedle stranhy (č. 106), též čtyry domy w hořejší ulici w pořadí jižním nejbliž rynku (č. 72—69), celkem 36 domů wárních a 6 jiných přibytků.
- 1844 Následkem poděkowání se opata Placida Beneše zwolen jest dne 7 Listopadu w Braumowě nový opat Jan Nep. Rotter. Po obdržení infule w Praze držel slavný wjezd do Police dne 18 Prosince, ochotně witán jsa od města, které s předchůdcem jeho mělo rozličné rozepře z někdejších poměrů poddanství pocházející.
- 1848 10 Dubna konána slavnost pro zaslíbení konstitucí. Mnoho sausedů téhož dne podalo stížnost na tehdejšího zkaušeného radního Ferdinanda Nabla, nechťce ho w městě trpěti; kterýž po marné žalobě proti tomu u krajského úřadu tajně ujel z Police a wíce se newrátíl. Zřízena potom národní stráž w počtu 100 mužů, jichž 60 opatřeno ručnicemi, 40 toliko píkami. Za heitmana zwolen purkmistr tehdejší František Šolc, za poručíky panský důchodní Kostka a nadlesní Mengemann. Kooperator P. Linhart Lichter jmenowan kaplanem polním, doktor Wach lékařem.

Za císaře Františka Josefa.

- 1849 Dne 7 Unora počala se kommissí appellačním raddau Vettrem o zřízení okresního úřadu w Polici. Obec podwolila se wěnowati úřadu tomu swau radnici. Nařizením ministerstwa dne 12 Listopadu rozhodnuto jest, aby úřad okresní byl w Polici zřízen, i počala se radnice pro něj uprawowati.
- Opět toho roku počala se ukazowati cholera we Žďáře, w Bukowici, w Lachowě, w Bělém a w Nizké Srbské; we městě nic.
- Téhož roku zřízen jest obecni dům pro chudé w Nowé ulici (č. 250).
- 1850 9 Ledna přijel do Police nowě ustanowený podkrajský Braumowský Kraus. Dne 1 Unora otewřen nový cis. berniční úřad; dne 17 Čerwna zahájen okresní saud; dne 20 Srpna počala w Polici konati úkol

swój kommissi wywazowaci; dne 12 Září zwolen nový wýbor obecní, a dne 13 Září purkmistr dle nowého zřizení obecního. Zwolen předešlý purkmistr František Šolc.

1858 Obec Polická kaupila pro swé řizení dům w rynku na podsáni (č. 22) od Bernarda Luňáčka.

Dne 28 Října wyšel oheň w domě Antonina Prauzy (č. 84), jímž celá západní strana rynku (č. 81—86) wyhořela.

1854 Dne 31 Března wyhořel dům Antonina Weyricha (wlastně zetě jeho Berana hodináře) na Záměstí (č. 150). Rozšíření ohně šťastně zabráněno.

Téhož roku počal se stawěti hostinec na Hwězdě, a odtud stalo se místo to powěstné cestujícím po horách.

1855 26 Kwětna zřizen w Polici úřad okresní spojením soudního jednání s politickým.

Dne 5 Srpna kaple na Hwězdě wyswěcena, a odtud slawí se paut Hwězdecká toho dne každoročně jako před časy.

1856 Dne 3 Srpna zaswěcen jest wodowod Žďárský od studánky pod Ostašem nazwané od toho času Samaritánka.

Toho roku počal saused Freiwald z někdejšího mlýna městského dělati towárnu na lněnau pšizi.

1857 Dne 1 Března dosazen za faráře w Polici P. Athanasius Jefábek po odstěhowání předešlého Frant. Branda do kláštera Braumowského, kdež téhož roku zemřel.

Téhož roku přenesena jest socha sw. Prokopa, která od roku 1746 stávala u městského mlýna, na most we hlavní ulici proti soše sw. Jana Nepomuckého.

Také téhož roku kaupen jest od kláštera co patrona školního dům Antonina Lazara sládká, od něho teprw w létech 1849 až 1851 na místě starého špitálu (č. 107) a jiného domu wedlé něho (č. 108) wystawený, ke zřizení nové školy městské.

1858 Dne 7 Čerwna nowá škola městská slawně wyswěcena.

1859 Na začátku měsíce Dubna byl odwod koní w Polici z přičiny wálky w Italii.

Dne 14 Kwětna zemřel saused zaslawilý Jan Lege koželuh, skladatel obšrné kroniky Polické.

Dne 8 Září poswěcena jest nowá kaple na Ostaši, wystawená ze stawiwa starého kostela tamějšího nákladem Celestina Welce, který na to byl učinil slib we wálce s Wlachy.

1861 Dne 16 Března byla prwní wolba měst Police, Braumowa a Trutnowa do sněmu zemského.

Potom dne 10 Kwětna usawřel obecní wýbor dáti čestné občanstwí Polické Františkowi Palackému, Františkowi Riegrowi a W. Wladwojowi Tomkowi.

1864 Dne 28 Března obec Polická koupila dům s hostincem „u zeleného stromu“ na rynku (č. 75).

Dne 24 Dubna počala se stavěti silnice od Police ke Hronowu údolím Mezihorním, ježto dotud jezdívalo se z Hronowa do Police přes Bezděkow a přes Zákopanici.

Téhož roku zřízena jest kontribučenská záložna Polická.

1865 Dne 10 Unora zvolen jest Jan Keydana za purkmistra Polického, ve kterémžto úřadě zůstával odtud po mnohá léta. Také toho roku brzy potom zřízeno jest ponejprw okresní zastupitelstwo Polické a zvolen za starostu okresního pan opat Jan Rotter. Téhož roku zřízena záložna občanská w Polici (1 Břez.) a počato dláždění rynku.

1866 Dne 12 Ledna žnal se oheň nedopatřením při přelívání petroleje w krámě purkmistra Jana Keydany, jímž utrpěl welkau škodu na zboží s osobním nebezpečenstwím.

Dne 9 Kwětna wyhořela towárna Freiwaldowa w někdejším městském mlýně.

Následowaly potom wětší strasti pro celé město i krajinu z wálky pruské toho roku. Dne 26 Čerwna wojsko korunního prince pruského, překročiwiši přes hranice české z Kladska jednak u Náchoda, jednak za Braumowem, přešlo po pěšinách přes Stěny od Božanowa, od Martinkowic a přes Hwězdu i po silnici přes Hutberk, a wrazilo do Police, odkudž asi 30 dragaunů císařských na strážci w krajině postawených útěkem se zachránili po silnici nowé ke Hronowu, Prusům dotud neznámé. Poležewše táborem w krajině od Pěkowa až k Polici, Prusi asi w 7 hodin wečer odtáhli dále k Náchodu přes Bezděkow. Další však průtahy trwaly potom stále, spojené s requisicími a jinými swizeli, až do zawření míru dne 23 Srpna, po kterém něco tolika wojska pěšího pruského a něco dělostřelectwa táhlo zpět přes Polici dne 30 a 31 Srpna i 1 Září. Dne 2 Září zdržel se general pruský Steinmetz se 24 důstojníky na oběd we klášteře, který po celý čas wálky byl slaužil dílem za nemocnici.

1867 Dne 14 Dubna darowan jest od měšťanstwa Polického purkmistru Janowi Keydanowi zlatý prsten k uznání zásluh jeho w hájení prospěchů města za wálky pruské.

Dne 27 Srpna toho roku byla tu missie řízená doktorem Aloysiem Schalkem děkanem Lomnickým, na jejíž památku postawen dřewěný kříž wedle dweří kostela klášterního.

Téhož roku obnoweny a wyzlaceny jsau socha panny Marie a kříž kamenný prostřed rynku.

1868 Založen jest spolek tělocwičný Sokol. Stanowy jeho úředně stwrzeny dne 9 Září.

1869 Dne 23 Listopadu slaweno w Polici pětadwadcetileté trvání opatstwi přelata Jana Nep. Rottra, a wděčná obec jmenowala jej čestným občanem Polickým.

Toho roku stala se nowá změna s císařským úřadem w Polici, tak že zůstaven tu toliko saud okresní, politická pak správa přenesena na podkrajský úřad w Braumowě.

1870 Zřízen jest spolek veteraňů Polických. Stanovy jeho úředně stwrzeny dne 3 Března.

1871 Dne 18 Kwětna poswěcen jest nový obraz nanebewzetí panny Marie postawený na welkém oltáři w kostele Polickém na místo kříže Ostašského, který tu dotud býwal, a kříž ten přenesen do prawé poboční lodi chrámu, kdež při něm později postawen nový oltář sw. Kříže.

Dne 20 Čerwna vypukl oheň na Záměstí, a wyhořelo 11 domků w pořadí na tak zwaném Malém rynku (č. 171—181).

Toho roku wzal začátek sbor hasičský w Polici, a dne 1 Listopadu počal se také čtenářský spolek, nazýwaný nyní beseda u čtenářskau.

Téhož také roku půwodem sedláka Radešowského Karla Ekerta zřizena jest wzájemně pojišťowací společnost krajiny Polické proti škodám z ohně.

1872 Dne 25 Kwětna z prudkého deště strhla se welká powodeň, tak že woda tekla jako potok ulicí hlawní i hořejší, šla přes silnici w Mezihofí a lidem do příbytků s mnohými škodami.

Dne 10 Čerwence wyhořely dwa domky na Záměstí (č. 248, č. 148).

Dne 29 Září časně ráno asi we 4 hodiny vypukl oheň w hospodě řečené Kaubowna na konci Nowé ulice (č. 226), odkudž prudkým větrem přeskočil nejprw na statek sedláka Františka Hrubého w Ledhuji, a odtud rozšířil se s neobyčejnou rychlostí po dolejší Ledhuji, po hořejší ulici we městě a po Babím, tak že wyhořelo w Ledhuji 10, we městě 40 příbytků (č. 26—40, 43—58, 61—68, 226, 230) a tři stodoly.

1873 Dne 17 Unora zawřena jest občanská záložna úředně pro některé nesprávnosti pokladníka a výboru; ještě však téhož roku, zvláště péčí kaplana Polického P. Cyrilla Kaněry, zřizena záložna nowá, dotud blaze působící, kteráž počala činnost swau dne 1 Čerwence toho roku.

Dne 31 Čerwence počala se stawba železnice od Chocně ke Braumowu se stanicí Polickau w lukách w Mezihofí a s tunelem pod Petrowici.

1874 Dne 22 Září wyšel oheň na Záměstí w stodole Františka Fendricha, od níž chytlo 7 domků w sausedství (č. 148—154), potom pak přeskočil oheň až do ulice piwowárské, a shořel piwowár městský (č. 200) s šesti domky na blízku (č. 197—199, 201—203).

Téhož roku rozšířen jest hřbitow Polický, a poswěcen opatem Janem Nep. Rotterem dne 23 Srpna.

1875 Dne 27 Čerwna počalo se jezdití po železnici z Chocně do Braumowa.

1876 Wystawena jest wěž nad radnicí a hodiny w ní postaweny, kterých nebylo we městě od welkého ohně r. 1842; počaly bítí dne 2 Září w 8 hodin wečír.

Dne 14 Září nawštíwil Polici nuncius papežský Ludwik Jacobini (nyní státní sekretář stolice papežské), wraceje se s p. opatem Janem Rotterem z nawštíwky u něho w Braumowě.

Dne 7 Prosince shořely tři chalupy na Záměstí w ulici saukenické (č. 163, 164, 165).

Toho roku počalo se uprawování a ozdowování hřbitowa Polického péčí P. Cyrilla Kaněry.

Také toho roku slaučily se spolek tělocwičný a hasičský w Polici w jeden statečný spolek.

1877 Posázena jest sewerní stráň Hawlatky wedlé Malého lesa jawory a jinými lesními stromy nákladem obce.

Toho roku diwadelní ochotníci Poličtí, od dáwných let působící, zřídili stálý spolek. Statuty jejich úředně stwrzeny dne 19 Dubna.

1880 Dne 5 Srpna slaweny jsau w Polici sekundicie milowaného opata Rottera u přítomnosti biskupa Hradeckého Josefa Haisa.

Poznámka k str. 67.

Položíme zde popis všech domů Polických, které jsou nám známy z onoho času dle nynějších čísel, a při každém domě rok, kdy se náhodou ponejprv připomíná, jakož i jméno tehdejšího nejprv známého majitele.

1. W rynku 21 domů, z nichž později bylo 29, totiž:

Na straně půlnoční: č. 98 (Jan Raučka, 1582 Bartoloměj Sýkora), č. 97 (Matějka, potom syn jeho Wávra, 1571 Dorota wdowa po Wávrowi), č. 96 a 95 (Mandalena Prušačka, 1595 Adam Maryšků), č. 94, 93 (Jan Nosek do r. 1595). — Od č. 94 odděleno č. 93 r. 1595, kdež Jan Nosek prodal městiště Matišowi Šiflowi z Kolberka.

Na straně západní: č. 86 a 87 (1557 Tomáš Chudošilůw), č. 85 a 88 (Zikmund Zikeš, 1586 Jakub Zikšů), č. 84, 83 a 206 (Jiřík Žizka, 1571 Jan Stárek), č. 82 a 207 (Matěj Pěkník, 1556 Jan Pěkník), č. 81 (Hawel Šaustal, 1562 Wácslaw Šaustal syn Hawilůw). — Od č. 86 oddělen dům zadní (č. 87) prodejem od Tomáše Chudošila Kašpárkowi r. 1557; při č. 85 vystawil chalupu za zahradau (č. 88) Wácslaw Ledjaks před r. 1571; při č. 81 býwal dům zadní, jež si Hawel Šaustal r. 1562 vymínil, když prodal synu swému.

Na straně jižní: č. 79 a 80 (1561 Kříž mydlář), č. 78 (Petr Topka, 1602 Jakub Topka), č. 77 (radnice nowá wystawena 1594), č. 76 (Mangdalena Klesáčková, 1601 Markyta manželka Jana Kaukala, wnuka Mangdaleny Klesáčkové), č. 75 (Beneš Bečka, 1571 Jan syn jeho), č. 74 (Jan Kolinka, 1592 Jan Šafářůw). — Od č. 79 prodal Kříž mydlář r. 1561 k wystawení nových dwau domů městiště jedno Martinowi Manželskému (č. 80), a druhé (mezi č. 80 a 79 w uličce) zeti swému Janowi Niklowu.

Na straně východní: č. 23 a 24 (rodiče Jana Hanzle mlynáře, 1599 Jan Hanzl mlynář), č. 22 (1611 Matěj Swoboda), č. 21 (Jan Drosanský, 1568 Jan Drosanský syn předešlého), č. 20 (Pawel Jaurů, 1574 Jan Stárek), č. 19 (Dobiáš Hawelka, 1596 Jan Run), č. 18, 17, 16 a 15 (Jan Tanhauský, 1563 Wawřinec barwř z Teplice). — Od č. 23 odprodal Jan Hanzl mlynář č. 24 r. 1601 Matějowi Kočkowi; od č. 18 odprodáno městiště k wystawení školy (č. 16) před r. 1563, č. 17 asi r. 1594 (we kterém potomní držitel jeho Jiřík Čech prodal předešlý swůj dům č. 14;

r. 1607 uwoďí se Jiřík Čech čili Forberk co držitel čísla 17); od č. 17 odděleno č. 16 r. 1607 prodejem od Jiříka Čecha Janowi Blažkowi kožišníkowi z Braumowa.

2. W prodlaužení půlnoční strany rynku do ulice na západ 4 domy, totiž č. 92 (Mangdalena wdowa po Waškowi, 1594 syn její Wácslaw), č. 91 (Melichar Wodička z Radkowa, 1595 Matiaš z Dorndorfa a z Biskupowa), č. 90 (Jan Kaukal, jinak Nosek, 1595 Martin Čapek, jinak Zpěwáček), č. 89 (Lukeš kowář, 1571 syn jeho Jan).

3. W ulici hlavní (kostelní), toliko od rynku až k mostu 14 domů, později 16, totiž:

Na straně východní: č. 12 (Kateřina Bílková, 1599 Jakub Ludwík), č. 11 (Nathanael Šif, 1616 Tomáš Barták, jinak Raučka), č. 10 (Kateřina wdowa po Matějowi Hložkowi, 1562 Jan Kulda), č. 9 (Martin Fučík a po něm syn jeho Hawel Fučíkůw, 1570 Jan Tykal), č. 8 (1579 Waleš Fučík), č. 7 a 6 pod slaupy (Jan Biskupů saused Nowého města Hradiště nad Medhují, 1557 Jindřich Hubáček), č. 5 (1557 Wawřinec Zemek). — Od č. 7 odděleno č. 6 r. 1557 prodejem od Jindřicha Hubáčka Ondřejowi synu Hawla Chřesta.

Na straně západní: č. 99 (1559 Jakub Topka), č. 100 (Mikuláš Wolf, 1569 Martin syn Dawidůw), č. 101 (1566 Hawel Chřest), č. 102 (dům se sladownú; Tomáš Pešků, 1566 Martin syn Nehybůw), č. 103 (Markyta Pataulová, 1597 syn její Tobiáš Pataulůw), č. 104 (Beneš Drozna, 1564 Martin od mostu), č. 105 a 106 (Jiřík zet Markowý, 1560 Wolf mlynář). — Od č. 106 byla oddělena chalupa č. 105 kdysi před r. 1590; toho roku koupil ji opat Martin od Johany Martinowý, a darowal knězi Wácslawowi Filopaterowi farářii Polickému.

4. W Hořejší ulici 31 domů, později 32, totiž:

Na straně půlnoční (krom č. 24, o němž wiz při č. 23): č. 25 a 26 (Marek, 1565 synowé Markowi Petr a Jan i sestra jejich), č. 27 (Wácslaw Hlídka, 1596 Mikuláš Hera, jinak Hlídka), č. 28 (Barbora Michnowá, 1586 Tomáš syn její), č. 29 (Jan Landůw, 1590 Jakub Kulhánek), č. 30 (1566 Bartoň Biskupůw), č. 31 (Jan Kočka, 1566 syn jeho Bartoň), č. 34 (Jiřík Drapač z Radešowa, 1577 Matěj Hubáčků), č. 35 a 36 (Adam zet Nedwědůw, 1564 Petr Tomášůw), č. 38 a 37 (Jakub Drozanský, 1587 Adam Drozanský z Litic), č. 39 a 230 (1556 Tůma pekař), č. 40 (Matěj Šilha, 1549 Andrys kolář). — Od č. 25 odprodáno menší stawení (č. 26) r. 1582.

Na straně jižní: č. 73 a 72 (Martin od mostu, 1581 Jan Košťál šwec), č. 71 (Wojtěch Polák, 1576 Balcar syn Kyncelůw z Pěkowa), č. 70 (Prokop Nedwěd, 1572 Jan Nedwěd syn jeho), č. 69 (Matěj Jelipiwo, 1566 Jakub Jelipiwo, syn předešlého), č. 68 (Apolina wdowa po Pawlowi krejčím, 1584 Matěj Pawlůw syn její), č. 67 (1559 Matěj Nehyba), č. 66 (Markyta Řihowá, 1559 Andrs kolář přijmím Wognar), č. 65 (Anna Hor-

*

šinka, po její smrti Jan Rausek; 1593 Matěj Špelda), č. 64 (Jakub Bečka, 1592 Mikuláš Womáčka), č. 63 (Jan Kuldůw, 1588 Hawel Hubáčků), č. 62 a 53 (1576 Šwerma), č. 52 (Jakub Čačuba, 1568 Jan Walenta), mezi č. 52 a 51 (někdy šatlawá; Jan Maryška, 1570 Jíra Kuba z Radešowa), č. 51 (Martin Plazna, 1567 Pawel Kulhánek skoták panský), č. 50 (Mikuláš Krynwald, 1611 Jan Zikeš, jinak Líčka), č. 49 a 48 (1611 Jan Wognar), č. 47 Walenta Hájkůw z Ledhuje, 1574 Jakub muž Markety Hložkový), č. 46 (Gabriel stolicář, 1618 Jan Šorf), č. 45 (Jiřík Kohaut, 1563 Uršila Mokrowá), č. 44 (Adam piwowárník, 1582 Matěj syn jeho).

5. Na Kobylím krchowě 4 domy: č. 54 (Jan Wognar, po něm Matěj Jankůw, 1586 Jan Šumberk), č. 55 (Jan Šimek Hájků, 1582 Wácslaw Šimkůw), č. 56 (Jakub Šolc, 1618 Šimon Zima), č. 57 (Balcer Bitnar, 1631 Michal Wolf).

6. Na Babím: č. 82 a 83 lázeň (od obce Polické koupil Petr Hofman, od něho r. 1592 Jan Ušatý).

7. Za školou nedaleko hřbitowa 3 domy: č. 13 (1559, dům Šlechtowský 1612), č. 14 a. (1559; Kateřina Topková, po ní Jiřík Čech jinak Forberk, 1594 Melichar Šediwý), č. 14 b. (1559; 1612 Wácslaw Plaskora).

8. U kláštera a u špitála (nynější školy) 6 domů: č. 256 (1554 Pawel Kulhánek), č. 2 (1554 Jan Drozanský), č. 109 a. (Barbora Marnowá, po ní Jakub Bilkůw, 1587 Jan Šafářůw), č. 109 b. (Marnowá, 1590 Jan Dědic, jinak Tantrle), č. 108 a. (Waleš Fučíků, 1561 Tomáš Treytlar), č. 108 b. (Wentl bednář, 1561 Mates Rauch), č. 107 špitál (1559).

9. W nynější ulici piwowské 11 domů, totiž:

Na straně půlnoční: č. 205 (Jan Kalina, 1595 Beneš Hapner), č. 204 (Jan Behem zámečník, 1614 Melichar Peyskar kožišník), č. 203 (1606 Jan Šiška), č. 202 (Wácslaw Karlowský, 1606 Wácslaw Řeháků z Bělýho), č. 201 (Anna Mráčková, po ní Anna Hrubá, Matěj Šwanda, 1588 Jakub Wlček), č. 199 (Matěj Šitina, 1617 Jan Kulda), č. 198 (Brož, Jan Wiener, 1622 Jan Kadečka sládek), č. 197 (Linhart kovář, 1595 Martin Tureček).

Na straně jižní: č. 209 (Řehoř hrněff, 1585 Jiřík syn Plaskorů), č. 208 (1612 Erazim Kytner, jinak Osman), č. 200 (Jiřík Ludwík kovář, 1612 Janiš Šolc).

10. Wedlé cesty na Strážnici nad náhonem 4 domy: č. 183 (Martin Turek, 1656 Martin Maryška), č. 181 (městiště Rampušowské, 1712 prodáno od obce), č. 180 (1605 dům Michálkowský), č. 179, 178 a 185 (Pludrhůza, 1564 Beneš Turek).

11. Nad saukennickau ulicí (nyní na malém rynku) 7 domů: č. 177 (Stanislaw Sladowský, 1587 Wácslaw Mrkwička), č. 176 (1587 Matauše Hrozného), č. 175 (1597 Jan Horáček), č. 174 (Kašpar Šoda saukenník, 1565 Jan koželuh), č. 173 (1597 Šimon Franěk), č. 172 (Adam Stára, 1589 Jan Horáčků), č. 171 (1611 Jiřík klamplif).

12. W saukennické ulici 10 domů: č. 182 (Jan Kotele, 1618 Mikuláš Menšík), č. 162 (Jiřík Prus, 1586 Eliáš syn Kašpara piwovárníka), č. 163 (Jiřík Kwek jinak Hoblík, 1591 Šimon Beran), č. 164 (Mikeš Chudošilů, 1561 Wáclaw syn Walše Fučíka), č. 165 (Jan Chudošil starší, 1653 Jan Petřík), č. 166 (Dorota Mackowá Menšíková, 1644 Antonin Moser), č. 167 (Kašpárek, 1562 Andres Kryndl), č. 168 (Hatta, 1573 Wáclaw Šaustalů), č. 169 (Martin Walšůw, 1587 Anýška wdowa po Balcarowi Čerwinkowi), č. 170 (Jan Bůček, 1580 Jan Hawliček, jinak Marna).

13. Niž ulice saukennické w prwní řadě 8 domů: č. 160, na Kopci, (Martin Fredemberk kožišník, 1568 Šimon hrnčič), č. 161, domeček pd Kopcem hrnčifowým, (Bartoň Kott, 1566 Jakub Radim), č. 157 (Tomáš Luňák, 1598 Jan Kalina), č. 156 (Matěj Čačubů, 1565 Jaroš syn Trunčete), č. 155 (Jan sirotek po Mataušowi zeti Plaskorčinu, 1605 Jan Wognarůw), č. 154 (Jiřík Wognarůw tesař, 1598 Jakub Arnošt), č. 146 a 249 (Jan Wobicka, po něm Wit Wobicka, 1655 Ondřej Maděra), č. 147 (Jiřík Hawel, 1646 Jakub Wondřiska).

14. Pod ulicí saukennickau w druhé řadě, východněji, 5 domů: č. 159 (Kateřina Trincinowá, 1691 Rudolf Hůlek), č. 158, 240 (1621 Magdalena Mrázka), č. 150 (1587 Martin Šwanda), č. 149 (Pawel Streyček, 1567 Petr sládek), č. 148, 248 (Welebníček, 1673 Jan Franěk).

15. U stodol 1 dům: č. 152 (Jakub Gencel, 1650 Marek Hruška).

16. U Wápenka 3 domy: č. 114 (Bartoň syn Chudošilů jinak Sladký, 1569 Pawel Kulhánek skoták JMti páně), č. 115 (Jan Dobáš, 1586 Worňila Dobáška), č. 116, 117 a 231 (Wáclaw Wognárek, 1622 Martin Hůlek).

17. Od saukennické ulice dále w stranu půlnoční porůznu 5 domů: č. 143 (1652 Antonin Moser, 1693 Wáclaw Moser), č. 142 a 141 (Jan Fausek, 1576 Matěj syn Jana Fauska), č. 144 (Anna Pawelková, 1687 Jakub Janda), č. 145 (Hawel Hlawáč, 1713 Jakub Zima), č. 132 (Jiřík Wošičko, 1588 Jiřík Šiška).

Přehled tento wykazuje 138 domů, co jich bylo okolo roku 1550, a 148, co jich stálo později, zejména do r. 1610. Do oněch 138 počítána jest nowější radnice, totiž č. 77, protože byla ještě saukromým domem; w počtu pozdějším jest pominuta. Po obakrát wpočtena jest také lázeň, protože byla již domem sausedským, nikoli však škola, špitál a stará radnice prostřed ryku.

R e g i s t r í k.

- Adamec Ferdinand 335, 337, 344.
 Albrecht II, král stvrdil privilegia klášterská 46.
 Aleš Hübner opat 129.
 Althanský pluk 271.
 Andlauský pluk 281.
 St. Andrée 246, 247.
 Anhalt-Srbiště 281.
 Arenberský pluk 260.
 Augustin Seifert opat 129—135, 142.
 Anlich Odilo 307, 311, 314, 316—319.
 Bába, hora 78, 156.
 Babí dwůr 25, 63, 81, 229, 267.
 Balbin Lukáš Škornice z Worličné 80.
 Barwina 162, 253.
 Bawor z Nečtín opat 13—15, 17, 18.
 Baworce 84. Baworow 20, 84.
 Bechyně Tobiáš z Lažan 104.
 Beck 256, 270, 271. Bělídlo 262.
 Bělské hájemství 157, 186.
 Bělský rybníček 160.
 Bělý (Bělá) wes 9, 21, 22, 32, 163—167, 170; krčma 163; mlýn 161, 162, 247, 265, 267, 310, 315—324, 327—349.
 Bem 118. Béma Wáclaw 182.
 Benigni Ladislav 348.
 Benno Löbel opat 204, 205, 211—215, 217, 220, 226, 227, 248, 301.
 Beran hodinář 350, Wáclaw 311.
 Berger Pawel 344.
 Berka 322, 323.
 Bernardská lanka 154, 156.
 Bernardský les 156, 157.
 Berné 31, 32, 117, 118, 143, 209.
 Beseda 352. Bětlenský pluk 276.
 Bettoni 281.
 Bezděkow wes 5, 21, 22, 32; wes i dwůr odcizeny 45; kaupen zase od opata 126; kostel wystawen 181; 205, 221, 245, 250, 255, 265, 266, 297, 307, 311, 328; lokalie zřízena 345; 351.
 Bezděkowské hájemství 156.
 Bezděkowský dwůr 25, 26, 79, 80, 153—155, 163—168, 170, 232, 265; rybník 160.
 Bez vody, niwa 168.
 Bienenberg Karel 300, 317, 319, 321.
 Bílek Petr 94.
 z Bílenberka Matauš Sobek 148—150, 174.
 Bičie 77. Biřmowání 300, 321.
 Bischofstein, wiz Skála.
 Biskup Hradecký 148, 149, 204, 299, 300, 307, 314, 315, 316, 319, 321, 333.
 Bitmarka Lidmila 194.
 Bláha Amandus 305.
 Bodašín (Bohdašín) hora 20.
 Bodašín, wes založena 11, 18, 19, 21, 22, 32; zapsán od kr. Sigmunda (1420) 89; wes pustá 83; oddělen od panství Polického 163, 262, 263, 267; polní hradby (1759) 270, 271, 280.
 Böhm Pawel 162.
 Bořek Otmar 294.
 Brand František 348, 350.
 Brandenburské wojsko r. 1663 148.
 Bratrstwo Matky boží bolestné (Marianské) 177, 186, 189—201, 204, 205, 289, 294, 296, 297, 300, 301; stoletá slavnost 302; zrušeno 339.
 Bratrstwo černého škapulife 298.
 Braumowské děkanství 16.
 Braun 332. Bredau 321.
 Breisach, pluk 273.

- Brentano 279, 280.
 Březina Jakub 108, 189.
 Brinke Ambrož 296, 306, 314, 321,
 326—329, 333—336.
 Brodský pluk 346.
 Brunnkress 165.
 z Bubna Jaroslav na Žampachu 109.
 Budkowský 235, 237.
 Bukowice wes 5, 21, 22, 87, 144, 154,
 163, 164; kréma 165, 166, 167, 170,
 171; poswícení 184, 240—243, 326,
 348, 349.
 Bukowické popluží 153, 268; dwůr
 25, 26, 81; mlýn 29, 32, 160, 161;
 rybník 169.
 Bukovská lauka 55.
 Butler Jakub 112, 268.
 Bytomský Pawel Martin 88, 92.
 Cechy 67—69, 77, 136, 137, 162.
 Ceyp Joscio 312, 319, 323, 334, 335,
 337.
 Colloredo 112, 823.
 Černičew 278. Černý les 79, 156.
 Dabidowy doly 84. Daun 270.
 Děbely 84.
 Dědowý (Dědowá) wes 11, 21, 22;
 rychta 30, 31, 32; zapsána od krále
 Sigmunda (1420) 39, 83, 84, 163—
 167, 170, 171, 257, 265, 310, 313, 348.
 Dědowský mlýn 29, 160, 161.
 Deimbling Jan 247. Denhof 272.
 Dessawský kníže Mauritius 231, 232.
 Dewitník 298.
 Dimbter Josef 327, 346; Melichar 211,
 231, 247.
 Dittrich 232. Diwadlo 353.
 Diwiš opat 19, 28.
 Dlauhá lauka 154.
 Dlauhý rybník 159. Dlažba 351.
 Dobiášowský Jiří 228.
 Dobřenský 204.
 Dobrušské děkanství 16.
 Dolejší dwůr 25, 70, 143, 153, 154,
 155, 170, 281.
 Dolnodřewičské hájemství 157.
 Domkáři 163, 164, 165, 169, 170, 322.
 Dostál Karel 310—313, 317, 320.
 Drahoty (1746) 248.
 Dráhy 71, 72, 77, 166, 209, 338.
 Dřewič wes 18, 123; malá čili dolní
 20, 21, 22, 32, 145, 154, 163, 164,
 165, 167; wětší čili hofejší 20, 21,
 22, 31, 32; oddizena 45, 80; kaupil
 zase opat 127; mlýn 161, 163—167.
 Dřewičský potok 3, 4, 158.
 Drozanský Adam z Litic 71, 88; Ja-
 kub 87; Jan 64, 87, 254, 356.
 z Dubé páni 8. Duclas 122.
 Dumoulin 234, 242.
 Durchánek Kristof 235—237, 240,
 241, 294.
 Dworský Jan Albrecht 71, 127; Řehoř
 (Aulicus) 195.
 Dwory panské 25, 153.
 Dwůr klášterský 25; wyhofel (1700)
 152, 153, 170, 232, 245, 281.
 Ehrenschild Filipp 210, 219, 292.
 Ekert Karel 352.
 Ellrichshausen 281.
 Eplmon Šimon 109.
 Esterházy 234. Exemci 250, 299.
 Exner Damascenus 198.
 Faber 268, 269.
 Farář Polický 21, 33, 91, 168, 174,
 182, 286; byt jeho 287, 288, 294,
 299, 315, 356.
 Farkač Tomáš 111.
 Fendrich František 352.
 Ferdinand I, privilegium Janowi Dro-
 zanskému 64; stwrdil privilegia mě-
 sta Police 80.
 Festetič 218.
 Filopater Wácslaw 355. Fink 222.
 Fischer Antonin 303, Ferdinand 348,
 Tomáš 162.
 Forgáč 245.
 Fortunatus Böhm opat 346, 347.
 Frank Jan 248. Freiwald 350, 351.
 Frida Jeronym 288, 291, 293, 304,
 305, 308.
 Fridrich II pruský (1744) 231, 232;
 (1745) 240; (1758) 267, 268.
 Fridrich Grundmann opat 248—304.
 Fridrich Kašpar 287.
 Fritz Bartoloměj 198. Fůry 171.
 Gallasowo wojsko 118, 121.
 Gastheim Jan Daniel 204, 218.
 Gernert Jiří 317, 320. Golz 241.
 Grinwald Jan 142, 145.
 Grüner Tadeáš 337.
 Gusener Mikuláš (Kuzněf) 19.
 Gyulai 234. Haddick 279, 280.
 Haida 157. Hais Josef biskup 353.
 z Háje František 50—52.
 Hájek, les 156.
 Hajniš Leopold 200, 212, 226, 231,
 235, 247, 292, 294.
 Hajnišowá wdowa 310.

- Hallerowský pluk 233, 234.
 Hániš Antonín 341. Harsch 268.
 Hasiči 352, 353.
 Hatovské pole 149.
 Hawel opat 49, 82.
 Hawlatka 24, 72, 353.
 Hebron 110. Heitman 173.
 Henšl 267.
 Herberšteinský pluk 216.
 Heřman opat 42, 44, 45, 48.
 Hessen-Kasselský pluk 217.
 Hiller Sigmund 344.
 Hlad 303, 346. Hladoměr 154.
 Hlawa František 162; Gothart 335, 344; Prokop 267.
 Hlawňow wes 9, 21, 22, 154, krčma 163, 164, 165, 166, 167, 170, 171, protestanti 203, 289, 310, 313; škola 348.
 Hlawňowské hájemství 156, mlýniště 72, rybník 81, 159, mlýn 29, 32, 160, 162.
 z Hoberka Krištof 100.
 Holas Damian 342, 344, 347, 348.
 Holinka (Holenka) Jan 82, 142; Mikuláš 164; Wáclaw 82, 232.
 Homole (důr na Homoli) 27, 28, 47, 82, 157.
 Horák Kristián 291, 293, 294, 299, 312, 321, 327.
 Hořejší ulice 61, 62.
 Hornodřevičské hájemství 157, mlýn 160.
 Hospodář města 75, 76.
 Hradecký František Antonín 173, 210; Wáclaw 173.
 Hřbitov rozšířen 352, upraven 353.
 Hřbitov vojenský 277.
 Hrubý František 352.
 Hruška Wáclaw 197, 210, 228, 231.
 Hůlkowský rybník 159.
 Huptych Matěj 142, 144.
 z Hustifan Bawor 28.
 Hutberk založen 85, 107, 114, vypálen od Šwedů r. 1639 120, 163, 164, krčma 165, 166, 167, 168, 170, šolc 171, 205, 232, boj r. 1745 244, 245, polní hrady r. 1759 270, 271, 309, 329, 330; škola 348; 351.
 Hutberské hájemství 156; rybník 159.
 Hvězda 181, 204, 267, 297, 299; kaple zrušena 345; hostinec 350; kaple obnovena 350; 351.
 Chalupníci 163, 165.
 Charvátský špitál 277.
 Chlodomastaus Šimon 78, 86.
 Chmel Ignatius 325, 331, 332; Jakub 291, 293, 306. 340—342; wiz Jakub Chmel opat.
 Cholera 348, 349.
 z Chraustoklat Předbor, probošt Polický 18.
 Chudých dům 349. Chuno opat 2, 5.
 Ilow Kristián 115.
 Jacobini Ludvík 353.
 Jakub opat 56, 57, 73, 85, 87, Chmel 342—346.
 Jan opat (1449—1459) 48, 49; (1475—1481) 64; Nep. Rotter 349—353.
 Jan Benno opat 106—134.
 Jan Chotowský opat 57, 74, 79, 85, 89, 92.
 sw. Jana Nepomuckého socha 182, 185, 208, 298.
 Jedlička Basilius 349.
 Jelínek Pawel 180, 325.
 Jeřábek Athanasius 350.
 Jesenský Josef 300, Martin 269, 300, 318, 340, 344, 346.
 Jesuité 299, 300, 321.
 Ješek Jan 76. Jezera 29, 176.
 Jindřich opat 18.
 Jindřich syn krále Jiřího vládl Polici 53, 54.
 Jirchárna 162.
 Jiří král stvrdil privilegia kláštera 49.
 Jona Wáclaw 207.
 Josef II císař 302, 332.
 Jurista 70. Kahlert Odo 328, 336.
 Kambach 111. na Kameni 156.
 Kancelář Polická 88, 286—288; před-seda kanceláře 290, 293.
 Kaněra Cyrillus 352, 353.
 Kaple nad studánkou 286.
 Karel VI stvrdil privilegia Police 210.
 Karel Ludvík arcikníže 346.
 Kašna 60, 63, 347. Kat 77.
 Katzenstein; w. Skála.
 Kaubowna 352.
 Kandelkowské role 154.
 Kandelkowský les 156.
 Kaukal Jan primas 104, 105.
 Kausky Bukowické a jiné 153, 154.
 Kausky na dráhách 209.
 Kazatelé 183, 291, 344; kázání německé 316.
 Kdlinec Jan 18, 19, 27.
 Keith 267. Kemingem 257-

- Kergel Matěj 194.
 Kessler 239, 240.
 Keydana František 248, Jan 351.
 Khoma Jan 285.
 Khomka Sibilla 194.
 Kilian myslivec 327.
 Kladská župa 9, 12.
 Klášter Polický založen 5, staven 14, 15, spustošen (1421) 39, osazen od Frant. z Háje a vypálen 51, wyhořel r. 1566 89; wylaupen od Šwedů 1639 119, staven 1676 174, (1706, 1710) 176, stawba za opata Fridricha 252, 253, číslo 1. 285; stawba za opata Fridricha 286—288; sochy na střeše 287; oheň 337; klášter zrušen 341—344.
 Klášterek 89, 99, 177, 178, 193, 200.
 Kliman Innocentius 344.
 Kliment opat 54, 55.
 Klimeš Lukáš 161, 165.
 Klučánka 167.
 Kluček les 26, 81, 156, 331.
 Knihowna čtenářská 349.
 Knihy městské 76, 102.
 Knín hora 3, 4. Knytl Martin 142.
 Kobyli krchow 62, 356.
 Kobyly 95.
 Kolda na Náchodě 46, 47.
 Koleda 78, 168, 251, 297, 314, 320.
 Kolowrat hrabě 215, pluk jeho 216.
 Konstantin welkokníže 397.
 Kontribuční 173.
 Konšelé Poliští 30, 75; na wsech 86.
 Kooperatoři 291, 344.
 Kopec hrnčírůw 66.
 Kostel farní (narození p. Marie) 15, 91; nápis opata Wolfganga 104; 179, 180, 184, 185, 186, 339; zrušen 345.
 Kostel klášterní (p. Marie nanebevzetí) staven 13, 14, okraden r. 1300 17, 89, 177—179, 184, wěž 253; změny za opata Fridricha 288—290; warhany 289; 339; postranní dvěře 347; wížka 348; nový obraz na welkém oltáři 352.
 Kostelníci 79, 91. Kostka 349.
 Košťál Matěj 155.
 Košťálowské pole 149; statek w Ledhuji 154.
 Kowárna panská 166, 251.
 Kozířbet 21.
 Kozínek 156, 250; mlýn Kozinecký 161.
 Král Ondřej konwř 287, 238, 241, 291.
 Králowá, Alžběta 207.
 Kramer 270, 272. Kraus 349.
 Krauzilka Karel 173.
 Kříž na rynku 299, 345, 351.
 Křížowá cesta 197.
 Krmaš Ondřej 285.
 Krtička 264, Jan Kristian 173, Jan rychtář Bukowický 142, 144, 146.
 Kruh les 82. Krupka Martin 289.
 Kulich Wawřinec 142, 145.
 Kwasko 268.
 Kwek Jiřík z Dobré mysli 88.
 Kyncl Jiřík 144; 322.
 Ladislaw král potwrdil privilegia kláštera 48.
 Lachow wes 11, 21—23, rychta 30, 31—33, pustý 83, rychta 83, šolc 163—165, 167, šolc 171, 267, polní hrady (1759) 270, 281, 310, 313, 326, 349.
 Lachowské hájemství 157, borek 39, mlýn 161, 162, rybník 159.
 Lamka 327, Josef 349.
 Langebein 315. Lanquis 158, 165.
 Lány 20. Lasey 302.
 Landon 261—264, 273, 274, 276, 281, 302.
 Lauka (Wižňow) 7.
 Lauky panské 154, 155.
 Lawice Petrowická 161.
 Lazar Antonin 350.
 Lázeň 27, 63, 77, 129, 162, 285, 356.
 Lázenský rybník 159.
 Ledhuje wes 5, 21, 22, dwůr delejší 25, 31, pololán farářůw 33, 76, knihy 102, 105, 107, 134, krčma 162, 163—166, 170, 171, kříž u panského piwowáru 181, 243, sýpka panská 255, 265, 266, 267, nemocnice w sýpce 277; 322, 323, 348, 352.
 Ledhuje malá 203, 277.
 Ledhujský dwůr 25, 26, 71, 82, koupil opat 127, 153, 154, 155, 232.
 Ledhujský mlýn 29, 32, 71, 79, koupil opat 127, 160, 161.
 Ledhujský potok 2, 5, 62, 72, 159.
 Lékárna 347.
 Lege Antonin 324, 326; Jan 347, 350; Šebastian 324.

- Legie černá 346; česká 346.
 Leopold I udělil výročního trhu 146, stvrdil privilegia 147.
 Lesný 28, 157.
 Lesy 28, panské 155, 156, 157.
 Lew foit Braumowský 17.
 Lhota wes (Melten) 11, 19, 21, 32, mlýn 162—165, 167, 168, 218, 309, 310, 315.
 Lhotky 85. Lichter Linhart 349.
 Lipka 72. Literáti 94, 190.
 Loquens Tobiáš 161.
 Löwenšteinský pluk 276.
 Luňáček Bernard 350; Jan 285; Tadiáš 346, 348.
 Lužinský 261. Magistrat 345.
 Machow 16, 19, literáti 95, 174, kostel a správa duchovní 183, 186, 188, 218, 221, 233, 244, 250, 251, 274, 297; císař Josef w Machowě 314; dosazen kaplan místní 315; 333; fara zřízena 334; 337, 344.
 Machowská hora 119.
 Malec Matěj, dwůr Malcowský 70.
 Málek 295, 300.
 Malha Aemilian 308, 328, 336, 339, 344
 Malý les 72, 278.
 Mansfeld 114.
 Marcotius Kliment 236, 294.
 p. Marie kaple 2, 14, 15.
 Mařík Vitaliáš 228, 236, 293.
 sw. Marka Slaup 182.
 Mařow wes 9, 18, 20—23, 33, 238, 328, 348.
 Mařowský mlýn 29, 30, 32, 161, 163—167, 170.
 Martín opat (Korýtko z Prawdowic) 10, 11, 57, 92, 93, 96, 97, 98, 99.
 Martinique 281.
 Masné krámy 60, 68, 207, 285.
 Matěj opat (1537—1553) 57, 72, 74, 82, 83, 85, 87, 92.
 Matějec 81; Jan 142.
 Medhuje Feka 3, 6, 158, 159.
 Medhuje wes 5, 21, 22, zapsána od kr. Sigmunda (1420) 39, 163—167, 170, 234, 235, 243, 257, 264, 327, 328, 348.
 Mengeman 349.
 Meissner Bruno 291. Merodi 118.
 Mezihoří 70, 72, wpád Šwedů od Hronowa r. 1639 119.
 Mezihoří mlýn 66, 73, 74, 160, 161.
 Michalowič 255, 257.
 Mikuláš opat 35, 36, 40, 42.
 Miller heitman 111.
 z Miltic Arnošt 104, 105.
 Missionáři 295, 299, 300, 315, 333, 351.
 Mlýn městský 74, 285, 345, 350.
 Mlýn podklášterní 29, 60, 68, 74, wyhořel (1617) 102, 160, 161, přeložen r. 1708 176, 177, 285.
 Mlynáři 162, 172, 312.
 Mlýny 29, 160—162.
 Montecucoli 122, 123.
 Mor (1585) 96, (1633) 115, (1708) 201, (1715) 202, (1771) 303.
 Morati Linhart 339, 346.
 Morwald 113, 114. Morwitz 242.
 Mostský mlýn 161.
 z Mosta Kašpar 113. Mrskáči 298.
 Müller Bonaventura 336, 340, 342—344; Vincentius 269.
 Můstek 60, 208, 298, 325, 350.
 Mydlárna 162.
 Mysliwei paněti 166, 172, 346.
 Nabl Ferdinand 349.
 Nádaždi 234, pluk 276.
 z Náchoda Hron 6.
 Národní stráž 349. Nassau 240.
 Nauendorf 270, 327, 328, 330.
 Neipperský pluk 281.
 Nemocnice vojenské (1736) 203, 277, 281.
 Neswačilow 9. Neštowice 345.
 Netolický 249. le Noble 271, 272.
 Nowá ulice 285, 338.
 Nowý rybník 159.
 Nuncius papežský 202, 353.
 Nywlt Antonin 310—312.
 Obce (občiny) 166.
 Občáry, Obšáry 70, 71, 209.
 Obecní domky 167.
 Obrana zemská 226, 227, 228, 346, 347.
 Odilo, w. Aulich.
 Oddmrti 55, 128, 133, 139, 142, 318, 320.
 Oeschelitz 216, 217.
 Oheň (r. 1535) 58, (r. 1607) 100, (r. 1617) 102, (r. 1673) 149, (r. 1697) 151, (r. 1700) 151, (r. 1776) 316, (r. 1842) 349, (r. 1853) 350, (r. 1854) 350, (r. 1871) 352, (r. 1872) 352, (1874) 352.
 Oheň w lesích 203.

- Ochoz 26, 82, 87, 97, 155, chalupy w Ochozi 166, 167, Ochosský mlýn 161, 162, rybník 160.
- Oldřich opat 18. Opitz Josef 347.
- Ostaš hora 2, dobyt z Slezáků 37, peníze na něm bity 39, kříž, kaple sv. kříže na něm, odpustky, processí 94, 157, chalupy 166, kaple 180, nový kostel wystawen 180, processí 187, 202, útěk na Ost. 1741 221, processí 227, 242, 265; 292, 297, 327, 328; kostel zrušen a zbořen 345; nowá kaple 350.
- Osterberger Paschasius 216.
- Otmar (Zink) opat 152, 204.
- Palacký František 350.
- Palata Jan 345, Petr 160; Urban 140, 142, 144.
- Palatowský statek w Ledhují 154.
- Pály 281; Leopold 268, 269; Rudolf 218.
- Palombini 348. Pánowa cesta 156.
- Paradis 118.
- Pardusowska lanka 154.
- Pařísek Walentín 105, 108, 110.
- Partach Anželm 230.
- Pastauška 70. Pastorkow 119.
- Pastwiště 69.
- Pasy za Hutberkem osazeny (1664) 148, (r. 1688) 150, 251, opewněny 1758 262, boj o ně s Prusy 263, 267, 280.
- Paulini 107. Pawel opat 54.
- Pekařský mlýn 161, 348.
- Peklo 161, mlýn 250.
- Pěkow wes 11, 20, 22, 30, 31, 32, 83, 86, 142, 145, 163—167, 170, kowárna 167, 240, 265, 270, 313; škola 346.
- Pěkowské hájemství 157, mlýn 29, 160, 162, potok 159.
- Pergler Wolfgang 195, 196.
- Peřina Rudolf 344.
- Petr opat 49, 50, 52, 54.
- Petrowice 18, 19, 21, 22, 31, 32, boj 1421 40, 112, 154, 163, 165, 166, kowárna 167, 170, 171, protestanti 203; 228, 241, 281, 313, 322.
- Petrowické hájemství 156.
- Petrowický dwůr 27, 82.
- Petrowický 18, 21, 22, 31, 32, 163, 165, 221.
- Petrowský 255.
- Peyskar 348; Bernard 211; Florian 312; Martin 180.
- Pfeifer Nepomucenus 263, 294, Placidus 308, 314, 324.
- Pirk Antonin 179.
- Pisaři 173, městský 77, panský 87.
- Pitr Bonaventura 196—201, 216, 219, 259, 294, 297, 298, 301.
- Pitrow František 153; Ondřej z Mikulowa 88, 104, 153, 173.
- Pitrowský dwůr 143, 153.
- Piwowár městský 24, 59, 73, wybořel (1617) 102, 152, 207, 208, 285, 347; panský 151, 246, 267, 332.
- Piwowárská ulice 62. Piza 330.
- Placidus Beneš opat 347, 349.
- Platy poddaných 22, 168.
- Platzůw pluk 234.
- Podruzi 165, 166, 169, 170.
- Podsině w rynku 185.
- Podstatský 288, pluk 244.
- Pojezdny nad lesy 157, 173.
- Pojištowací společnost 352.
- Polentz 232. Polesný 143.
- Police odkud jméno 2, městečko založeno 10, 23—25, 28, městečko čili město, popis jeho w 16. století 58 atd.
- Polické panství 18.
- Polický aujezd 3, 5, 16.
- Ponocný 77.
- Popluží 82, poplužní pole 348.
- z Popowic Petr probošt Polický 19.
- Poswícení 184. Potoky 158.
- Powodeň 352. Pozděšín potok 11.
- Pranýř 60. Přástwa 143, 171.
- Prauz Antonin 350.
- Práwní dni 173. Předbor opat 18.
- Přehánka pruská 323.
- Přemysl Otakar I král, darowatel Police 2; výroční mše na jeho pamět 184.
- Přemysl Otakar II ustanowil trh w Polici 10; stwrdil darowání Police 11, 12.
- Přewor Polický 33, 175.
- Primas, primator 75, 76, lauka jeho 78.
- Privilegia městská 79, stwrzena od opata Martina 96, 101, 130—139; stwrzena Leopoldem I 147; stwrzena od Karla VI 210.
- Privilegií wysušowání 78.
- Přiwrať 3.

- Probošt Polický 30, 33, 34, 76, 87, 88, 91, 174.
 Proboštství Polické 12, 16.
 Processi 185—188, na Ostaš 187, do Warty 96, 187, 226, 298; do Swatonowice 298, do Wambeřice 298, do Teplice 299; o božím těle 270, 271, (1762) 278, 297, 323, 331, 346; na velký pátek 297, 298.
 sw. Prokopa socha 350.
 Protestantství 94, 108, 110, 203, 222.
 Provisor 173, 286, 287, 288, 290.
 Prowodow 9.
 Průša Jan 324, 325, 347.
 Puchheim Křištof 124.
 Purkmistr 73, 75, 76, plat jeho 78.
 Purkrabí 173. Quast 124.
 Radešow wes 5, 21, 22, 76, 84, knihy 102, 105, 134, 154, 163—167, 170, 205, 238, 265, 266; král pruský Fridrich w R. (1758) 267; 332, 352.
 Radešowský dwůr 25, 26, 81, mlýn (Mezihorní) 29, 30, 32, 160.
 Radimow 26, 82, 84.
 Radnice Polická 25, 59, wyhořela (1617) 102, wyhořela (1673) 149, 152, 207; nowá kaupena (1740) 210, 285, 326, 330, 349; nowé hodiny 353.
 Raiman František 345, 346; Jan 239; Melichar 235, 293; Wojtěch 256, 266, 267, 269—271, 293, 300, 304, 311.
 Raudnický Bernard 347, 348.
 Rautenstrauch; w. Štěpán.
 Řehoňka 83.
 Řehoř opat (1463—1464) 49, (1481—1483) 54, IV (1506) 55, 56.
 Rektifikační kommissi 164, 170, 209.
 Řemesla w Polici 67.
 Řeřišný 165, 302, 323, 328, 329, 333.
 Rez les 71, 72, 156, 167, 346.
 Rieger František 350.
 Richter Jan 140, 142, 144.
 los Rios 260, 268.
 Roboty 27, 57, 128, 139, 141, 143, 169—172, 309, 313, 317, 321, 322, 340.
 Rodkowice les 156, lauka 155.
 Rohrscheid 122.
 Rosenberger Josef 179; 323.
 Rosochatec jeskyně 3, 4.
 Rotter; wiz Jan. Rubin 6, 8, 12.
 Rübiš Ferdinand 100, 101.
 Rudlof Simpert 335, 337, 344.
 Rudolf II císař stwrdil privilegia Police 101.
 Rybníky panské 159.
 Rychtář Polický 30, 72, 75, 77, 78, 136.
 Rychtáři 143, 157, swobodní (šolcowé) 163.
 Rychty 30, 31, 86. Rynk 59.
 Sádlo 300. Sakristan 166.
 Salawa Matěj z Lípy na Skalách 19, 39, 42, 44.
 Samaritanka 350.
 Saud okresní 349, 352.
 Saukennická ulice 65, 69.
 Sazer Jiří a Lillio monte 131.
 Sedláci 163, 165.
 Sedlské wzbauření (1628) 110, (1680) 138 (1775) 308—313.
 Seidl Antonin 310, Vincentius 335.
 Servus 77. Schafenberk 118.
 Schalk Aloysius 351.
 Schiffer Leander 337.
 Schmettau 231, 232.
 Schmidt Cornelius 291, 344.
 Schnabel Adam Josef 173.
 Schneider Heřman 294, 298, 336, 339, 344.
 Schwerin 214, 228, 229, 255, 257.
 Sidow 324.
 Sigmund císař, stwrdil privilegia kláštera 45.
 Silnice w Mezihoří 351.
 Siroteci 55, 77.
 Skála, Skály (Katzenstein, Bischofstein) 18, 19, 46.
 Sladowna městská 59, 78, 208, 285, 349.
 Sladowský dwůr 163.
 Sladowský Jan 80, 88; Jindřich 126, 127; Stanislaw 71, 80, 87, 356.
 Slanský Tobiáš z Daubrawice 73.
 Slaupy 181, 182, 185.
 Slawenské hájemství 156, 157.
 Slavný založen 85, 142, 163—165, 167, 226, 264, 265, 322.
 Socha p. Marie na rynku 186, 303, 351.
 Sokol 351. Sommer Jan 345.
 Sper 114. Splachow 338.
 Srbská malá, menší 19, 21, 23, 32, 85, 164; nízká čili welká 11, 19, 21, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 142, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167,

- 171, 266, 267, 315, 346, 349; mlýny tamější 29, 160, 161, 171; vysoká 6, 19, 85, 123, 164, 244, 266.
- Srbský potok 6, 158.
- Stainville 270.
- Starkowská lauka 154.
- Starší obecni 75. Steinmetz 351.
- Stekelnice potok 3, 4.
- Stenawa řeka 3.
- Stěny hory 3, 6, 7, 11, 237, zahrazeny (1758) 262, 267, 268, záseky (1759) 271, (1779) 330.
- Stodola Jakub 142.
- Stodoly městské 66, 102.
- Strahl Rupert 308.
- Straka Jindřich z Nedabylic 139, 140, 141.
- Strauss 255.
- Stráž proti Švédům 120.
- Strážnice 2, pastviny 24, 65, 69, 70, 120, 331; sady 348.
- Střezina 123, 127, 250.
- Střezinská lauka 155.
- Studánka pod klášterem 253, 286.
- Suchá lauka 154.
- Suchdol wes 9, 20, 22, 23, 32, 142, 145, 163—167, 170, 313, obraz 14 sw. pomocníků 181; protestanti 203.
- Suchdolská rychta, šolcowna 82, 86, 104, 159, 163, 171, 319, 348, hájemství 156, dvůr 27, 82, mlýn dolní 29, 160, 161, hofejší 161, 162; šolcůw 162; škola 348, rybníček 160.
- Suchota 95. Sál 77, 78, 143.
- Superior 175, 183, 184, 185, 335, 343.
- Swatoňowice, paut, processí (1757) 258, 264.
- Swobodníci 171, 172.
- Swobodowá Ludmila 296.
- Sýkora Jiří rektor školy 79.
- Šafáři 172. Šafgoč 243.
- Šatlawa 61, 152, 207, 356.
- Šedkowský rybník 159.
- Šibenice 77.
- Šiff Matiš z Kolberka 76, 88.
- Široká lauka 155.
- Škola 60, 78, 354, nowá 350.
- Šolc František 327, 349, 350.
- Šolcowé 143, 163, 171, 172, 309.
- Špitál 64, 65, 79, wyhofel (r. 1617) 102, 103, nový (r. 1717) 207, 285; starý 350.
- Šrůtek Wácslaw 345.
- Štěpán Rautenstrauch opat 306—341.
- ze Šternberka Karel hrabě 141, 142.
- Šultys 118.
- Šworčík František 324, Wácslaw 272, 322.
- Tanhauský dům 60.
- Täuber Lambert 269, 294.
- Ther Emmanuel 346, Gerard 394, 301; Josef 345.
- Thin (Týn) Wácslaw 235, 281.
- Thürnheim 256, 257.
- Ticháček Adam a Wácslaw 163, 319.
- Tilk 322, 323.
- Tomáš Sartorius opat 135—152.
- Tomek 350. Tonišowa hora 24.
- Topka 83. Torquato Conti 108.
- Towárna 350, 351.
- Trach Karel 292. Trapola 109.
- Trčka 115, 114, 116. Trenk 246.
- Trhy výroční čili hrubé 54, 69, 77, 78, 146, týdenní 69.
- Trnkawa potok 4.
- Turek Wácslaw 211.
- Tyček foit Braumowský 17.
- Tykal Wácslaw 211, 251.
- Üllersdorf kapitán 109.
- Umlauf Wácslaw 200.
- Umrčel ulička 60.
- Uněša potok 6, 7. Unruh 268.
- Úřad okresní 349, 350, panský 173.
- Urbář z r. 1406 19, z r. 1669 a 1727 153.
- Utěch zakladatel Srbské 11.
- Veit Anastasius 335, 336.
- Veterani 352. Vetter 349.
- Vieth 260, 268.
- Vikář Náchodský 299, 315.
- Viktora Leo 344.
- Visitací 299, 321.
- Vitališ jahen 2, 26.
- Vogelsang 270.
- Wacek Petrowický 27, 32; Jiří 315, 333, 340, 344.
- Wácslaw I král potvrdil darování Police 5.
- Wácslaw II dal Polici práwo poprawy 13.
- Wácslaw IV stwrdil privilegia kláštera 19.
- sw. Wácslawa socha na Strážnici 182.
- Wáha městská 77. Wach 349.
- Waldštejn Albrecht w Polici 116; Berthold 112; Wilém Křištof 141.
- Waldštejnowo wojsko 107, 109, 113, 114, 115.

- Wálcowna 162.
 Walchowna 66, 68, 75, 347.
 Wallis Olivier 317—319.
 Walstat 214.
 Wančura Wácslaw 248, 251.
 Wápenec rybník 57, 66, 159.
 Wápennice panská 26.
 Waraždinský pluk husarů 219, 227.
 Warta; wiz Processí.
 Wartensleben 330, 331.
 Wawřinec opat 56.
 Welc Coelestin 350.
 Werneřowice 246.
 Weyrich Antonin 350.
 Wež stará 286. Wied 329, 330.
 Wikler 113.
 Wikman zakladatel Bodašina 11.
 Winterfeld 234, 242.
 Winopalna 162.
 Wittenberk 122, 123.
 Wižňow (Lauka) 7.
 Wladislaw II král udělil Polickým
 dwau trhů wyřočních 54.
 Wlachůw Jiří (Georgius Itali) 190,
 193—196.
 Wlasinný potok 6, 7.
 Wlčinec hora 20, 47, 156.
 Wilha Mikuláš 195, 196.
 Woletín potok 6, 7.
 Wolf Filipp 292—296, 298—301, 303,
 304, 308, 335, 337, 339, 342, 344,
 346, 347.
 Wolfenbüttelský pluk 260.
 Wolfgang Selender z Prošowic opat
 97, 98, 99, 100, utekl z Braumowa
 do Police 103, † 104; tělo přive-
 zeno 149, slaup jeho w Polici 103,
 104, 182, 185.
 Wondráček Jiří 207; Mikuláš 151,
 152.
- Wratislaw paprečník 109.
 Wunsch 325—327, 329.
 Wurmland 234.
 Wurmscr 329, 330, 332.
 Würtemberský pluk 276.
 Wydra Ignatius 321.
 Wýhost 172. Wýmol 156.
 Zádwoří 81.
 Zahrada rybná 176.
 Zahradka trhowá 171.
 Zahradky hrubé a malé 69, 70.
 Zahradky na Strážnici 209.
 Zahradníci 145, 163, 165.
 Zákopanice 70, boj r. 1745 242, 265,
 351.
 Zákozenčí lauka 155.
 Záložna kontribučenská 351; občan-
 ská 351, 352.
 Zámčata 47.
 Záměstí 58, 62, 65, 126, 207, 285, 337.
 Záruba Karel 204.
 Zech Matauš 290, 293, 294, 296, 337,
 339, 343.
 Zeidlic 114. Zeliště 209.
 Zeměřesení (1709) 202, (1799) 346.
 Ziegelbauer Magnoald 198, 199.
 Ziethen 266, 267.
 Zima Jiřík 151.
 Zita František 345.
 Zoher Marianus 198.
 Žďár wes 5, 22, zapsán od krále Sig-
 munda (1420) 39, 71, 84, registra
 86, 149, 163—167, 170, 171, 234,
 237, poprawa wojská (1760) 276;
 313, 345, 349; škola 348; 350.
 Žďárské hájemství 157; mlyn 29, 32,
 84, 160, 161; potok 72, 158, 159.
 Žďěřina 57, 72, 95, 1741 útěk před
 Prusy 221, 243, 346, 347.
 Železnice 352, 353.

Domy Polické dle čísel.

č. 1 str. 285, wiz Klášter	č. 12 str. 125, 149, 355
" 2 " 63, 64, 79, 126, 356	" 13 " 61, 79, 126, 356
" 3 " 64, 207, 285	" 14 " 61, 79, 126, 127, 354, 356
" 4 " 60, 207, 285	" 15 " 60, 354
" 5 " 126, 206, 355	" 16 " 61, 126, 354, 355
" 6 " 102, 207, 355	" 17 " 60, 61, 126, 149, 210, 349, 354, 355
" 7 " 102, 125, 207, 355	" 18 " 60, 61, 92, 149, 349, 351
" 8 " 126, 206, 355	" 19 " 149, 349, 354
" 9 " 126, 149, 206, 316, 355	" 20 " 102, 149, 235, 281, 349, 354
" 10 " 126, 149, 206, 355	" 21 " 102, 149, 152, 349, 354
" 11 " 125, 149, 355	

č. 22	str.	102, 149, 349, 350, 354	č. 76	str.	125, 149, 206, 349, 354
" 23	"	149, 251, 338, 349, 354	" 77	"	59, 149, 152, 349, 354
" 24	"	126, 338, 354	" 78	"	149, 349, 354
" 25	"	355	" 79	"	149, 187, 332, 349, 354
" 26	"	126, 206, 352, 355	" 80	"	126, 285, 349, 354
" 27	"	152, 352, 355	" 81	"	149, 187, 350, 354
" 28	"	126, 206, 352, 355	" 82	"	187, 338, 347, 350, 354
" 29	"	206, 352, 355	" 83	"	102, 338, 350, 354
" 30	"	126, 152, 352, 355	" 84	"	102, 285, 338, 350, 354
" 31	"	352, 355	" 85	"	102, 350, 354
" 32	"	63, 126, 352, 356	" 86	"	100, 102, 350, 354
" 33	"	63, 126, 352, 356	" 87	"	126, 206, 354
" 34	"	63, 126, 206, 352, 355	" 88	"	126, 206, 354
" 35	"	63, 126, 206, 352, 355	" 89	"	126, 206, 355
" 36	"	126, 352, 355	" 90	"	126, 355
" 37	"	352, 355	" 91	"	126, 207, 349, 355
" 38	"	63, 352, 355	" 92	"	126, 349, 355
" 39	"	63, 352, 355	" 93	"	102, 187, 235, 349, 354
" 40	"	63, 126, 206, 352, 355	" 94	"	102, 125, 206, 349, 354
" 41	"	338	" 95	"	100, 102, 338, 349, 354
" 42	"	285, 338	" 96	"	100, 102, 151, 152, 338, 349, 354
" 43	"	285, 352	" 97	"	70, 149, 152, 349, 354
" 44	"	62, 126, 206, 352, 356	" 98	"	149, 152, 210, 285, 349, 354
" 45	"	62, 126, 152, 206, 352, 356	" 99	"	149, 206, 232, 355
" 46	"	126, 206, 352, 356	" 100	"	149, 206, 207, 265, 355
" 47	"	352, 356	" 101	"	126, 152, 206, 207, 265, 355
" 48	"	338, 352, 356	" 102	"	125, 206, 347, 355
" 49	"	338, 352, 356	" 103	"	206, 355
" 50	"	126, 206, 352, 356	" 104	"	126, 338, 355
" 51	"	62, 352, 356	" 105	"	102, 125, 338, 355
" 52	"	126, 206, 352, 356	" 106	"	102, 125, 349, 355
" 53	"	126, 338, 352, 356	" 107	"	65, 350, 356
" 54	"	62, 126, 285, 352, 356	" 108	"	65, 126, 350, 356
" 55	"	62, 126, 206, 352, 356	" 109	"	65, 126, 207, 285, 356
" 56	"	62, 126, 352, 356	" 110	"	65, 79
" 57	"	62, 126, 352, 356	" 111	"	65, 66, 79
" 58	"	338, 352	" 112	"	66
" 59	"	338	" 113	"	66, 206
" 60	"	207, 352	" 114	"	66, 126, 206, 357
" 61	"	126, 338, 352, 356	" 115	"	66, 126, 206, 357
" 62	"	126, 206, 352, 356	" 116	"	66, 126, 338, 357
" 63	"	126, 206, 352, 356	" 117	"	126, 357
" 64	"	126, 206, 352, 356	" 118	"	338
" 65	"	352, 355	" 119	"	338
" 66	"	285, 352, 355	" 120	"	338
" 67	"	126, 206, 352, 355	" 121	"	207, 210
" 68	"	126, 206, 248, 338, 352, 355	" 122	"	338
" 69	"	149, 349, 355	" 123	"	338
" 70	"	126, 149, 206, 349, 355	" 124	"	338
" 71	"	149, 152, 349, 355	" 125	"	338
" 72	"	126, 149, 338, 349, 355	" 126	"	285
" 73	"	102, 126, 149, 206, 338, 355			
" 74	"	102, 125, 149, 206, 349, 355			
" 75	"	102, 125, 149, 187, 206, 349, 351, 354			

č. 127	str.	285, 338
" 128	"	285
" 129	"	207
" 130	"	207
" 131	"	207
" 132	"	126, 206, 357
" 133	"	207
" 134	"	338
" 135	"	338
" 136	"	338
" 137	"	
" 138	"	285
" 139	"	285
" 140	"	285
" 141	"	126, 357
" 142	"	126, 206, 357
" 143	"	126, 248, 357
" 144	"	126, 357
" 145	"	126, 206, 357
" 146	"	126, 357
" 147	"	126, 357
" 148	"	126, 206, 352, 357
" 149	"	126, 206, 352, 357
" 150	"	126, 206, 350, 352, 357
" 151	"	338, 352
" 152	"	66, 126, 352, 357
" 153	"	207, 352
" 154	"	126, 352, 357
" 155	"	126, 357
" 156	"	126, 206, 357
" 157	"	126, 152, 206, 357
" 158	"	126, 206, 357
" 159	"	126, 206, 357
" 160	"	66, 126, 152, 206, 357
" 161	"	126, 285, 357
" 162	"	66, 126, 357
" 163	"	65, 126, 152, 206, 353, 357
" 164	"	65, 126, 206, 353, 357
" 165	"	65, 126, 353, 357
" 166	"	65, 126, 206, 357
" 167	"	65, 126, 206, 357
" 168	"	65, 206, 357
" 169	"	65, 126, 206, 357
" 170	"	65, 126, 206, 357
" 171	"	126, 352, 356
" 172	"	206, 352, 356
" 173	"	206, 352, 356
" 174	"	206, 352, 356
" 175	"	206, 352, 356
" 176	"	126, 206, 352, 356

č. 177	str.	126, 352, 356
" 178	"	126, 338, 352, 356
" 179	"	66, 123, 338, 352, 356
" 180	"	66, 126, 206, 352, 356
" 181	"	66, 126, 206, 352, 356
" 182	"	65, 126, 357
" 183	"	66, 126, 356
" 184	"	207
" 185	"	126, 356
" 186	"	285
" 187	"	338
" 188	"	338
" 189	"	338
" 190	"	338
" 191	"	338
" 192	"	338
" 193	"	338
" 194	"	
" 195	"	66, 285
" 196	"	208, 285
" 197	"	62, 126, 252, 356
" 198	"	126, 208, 352, 356
" 199	"	126, 352, 356
" 200	"	62, 126, 206, 347, 352, 356
" 201	"	126, 206, 352, 356
" 202	"	126, 352, 356
" 203	"	126, 352, 356
" 204	"	126, 206, 356
" 205	"	126, 356
" 206	"	285, 354
" 207	"	338, 354
" 208	"	61, 126, 206, 356
" 209	"	62, 126, 206, 356
" 210	"	285
" 211—223	str.	338
" 224	"	
" 225	"	338
" 226	"	285, 352
" 227	"	
" 228	"	
" 229	"	
" 230	"	352, 355
" 231	"	126, 357
" 240	"	126, 357
" 248	"	126, 357
" 249	"	126, 352, 357
" 256	"	63, 64, 126, 356

(Číslo další jsou novějšího původu.)

